

ISSN 2229-1997
ISSN ONLINE 2586-937X

Vol.15 no.2 December 2025
วารสารวิชาการของ
สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย

วารสารผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI
และอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 1

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ศ.กิตติคุณ ดร.สิริมนพร สุริยวงค์ไพศาล*
ศ.เกียรติคุณ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์*
ศ.ดร.ศิริพร วัชชวลิต*
ศ.ดร.อรรถยา สุวรรณระดา
ศ.วรินทร์ วุจรงค์*

บรรณาธิการ

รศ.ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ*

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.โมเชิด ทิพย์เทียมพงษ์
รศ.ดร.ชมนาด คีติสาร
รศ.ดร.ยุพกา พุกขิม่า
รศ.ดร.วินัย จามรัสริยา
ผศ.ดร.นันท์ชนา มหาพันธ์
ผศ.ดร.บาร์นี บุญทรง
ผศ.ดร.ปิยวรรณ อัครวราพันธ์
ผศ.ดร.พนิดา อนันตนาคม
ผศ.ดร.ภัทรอร พัทธมนกุล
ผศ.ดร.สุดปรารถนา นิยมสกุล
ผศ.ดร.เสกสรรค์ จันทรวงศ์

ผศ.พรภาพรรณ พลบุญ
ผศ.นิศากร ทองนอก

กรรมการกลั่นกรองประจำฉบับ

Prof. Dr. Kiyoko Takahashi

Assoc.Prof.Dr. Kosit Tiptiempong

รศ.ดร.ณัฏฐา วิจิตรจามรี
รศ.ดร.ณัฏฐา ทับทิม
รศ.ดร.ทรงธรรม อินทจักร
รศ.ดร.นรินทร์ คำรงค์ชัย
รศ.ดร.ปิยะนุช วิริยะวัฒน์
รศ.ดร.ยุพกา พุกขิม่า
ผศ.ดร.คุณชัญ สมชนะกิจ
ผศ.ดร.ธนภัส สนิธิรักษ์
ผศ.ดร.ธนะศักดิ์ ศรีคะเนรัตน์
ผศ.ดร.ธวัช คำทองทิพย์
ผศ.ดร.นันท์ชนา มหาพันธ์
ผศ.ดร.ปิยวรรณ อัครวราพันธ์
ผศ.ดร.พนิดา อนันตนาคม
ผศ.ดร.ภัทรอร พัทธมนกุล
ผศ.ดร.วิชา โยชิดะ
ผศ.ดร.สวันนี นิยมโพธิ์แดง
ผศ.ดร.เสกสรรค์ จันทรวงศ์

ผศ.ดร.อัษฎายุทธ ชูศรี
ผศ.ศุภักษร หลิมเจริญ
อ.ดร.วรารณ เพื่องจรศักดิ์
อ.ดร.วันวิสาข์ กุลภัทรนรินทร์
อ.ดร.สายัณห์ กอเสถียรวงศ์
อ.ดร.สุนทร คันธธรรมพันธ์
อ.ชญชิตา จินตนะพัฒน์
อ.วิษณุ หายาศึก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Tokyo University of Foreign Studies

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
รัตนโกสินทร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี

Kanda University of
International Studies

Tokyo University of Foreign Studies

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรสุคนธ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
จักรวรรดิ บพิตรพิมุข
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

วารสารกลุ่มที่ 1 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

เจ้าของ :

สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย
ห้อง 606 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200
URL: jsat.or.th, email: jsn.jsat@gmail.com

กำหนดออก : ปีละ 2 ฉบับ มิถุนายน และ ธันวาคม

วารสารออนไลน์ : <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsn>

ออกแบบและพิมพ์

บริษัท แก่นสาระ จำกัด
15/4 หมู่ 3 ตำบลบางกระพี้ อำเภอสามปราชญ์
จังหวัดนครปฐม 73210

ISSN 2229-1997

ISSN ONLINE 2586-937X

วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 ธันวาคม 2568

วัตถุประสงค์ในการพิมพ์

วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา (jsn journal) เป็นวารสารวิชาการของสมาคมญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย จัดพิมพ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาและงานวิจัย ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่น
2. เพื่อเป็นเวทีให้คณาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษาระดับปริญญาโทและเอกได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ใช้วารสารเป็นแหล่งต่อยอดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและการพัฒนาประเทศชาติ ในเชิงบูรณาการ
3. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายเครือข่ายทางการศึกษาในวงกว้างและเสริมสร้างความร่วมมือทางวิชาการ ในแขนงญี่ปุ่นศึกษาให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

jsn Journal ประกอบด้วย บทความวิจัย บทความวิชาการที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน บทความปริทัศน์ บทความปริทัศน์ และรายงานสัมมนา โดยทุกบทความต้องมีบทคัดย่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษ วารสารมีการตีพิมพ์เป็นรูปเล่มและเผยแพร่แบบออนไลน์ บทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์จะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบเบื้องต้นโดยกองบรรณาธิการและการทบทวนโดยผู้รู้เสมอกัน ด้วยระบบปกปิดชื่อ ข้อความและข้อคิดเห็นต่างๆ ในบทความเป็นของผู้เขียนบทความนั้นๆ ไม่ใช่ความเห็นของกองบรรณาธิการหรือของวารสาร jsn Journal

Aim and Scope

The “jsn Journal” is an academic journal of the Japanese Studies Association of Thailand, and is published two issues per year. The journal has following objectives:

1. To be a channel for disseminating research findings related to Japan in the humanities and social sciences related to Japan.
2. To be a platform for scholars, practitioners and graduate students to share knowledge and experiences, as well as utilize the journal as a source to enhance the body of knowledge that benefits our society and nationally-integrated development.
3. To expand the network as well as strengthen academic cooperation in the area of Japanese Studies.

The “jsn Journal” consists of invited papers, original research articles, academic articles, review articles, book reviews and conference reports. Each paper must have an abstract in both Thai and English. The journal is published in simultaneous print and electronic editions. All research articles in this Journal have undergone rigorous peer review, based on initial editor screening and double-blind peer review. Any views expressed in the articles are the views of the authors only.

สารบัญ	หน้า
บรรณาธิการแถลง ทักษิณีย์ เมธาพิสิฐ	iv
บทความวิจัย	
การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นในภาคใต้ นิย๊ะจา จาหลง	2
นโยบายวัฒนธรรมกับซอฟต์แวร์ของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ศิริพร ดาบเพชร	22
ความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อ อะมิกะซะ ทะตะโยะมิ ในเรื่อง “ทะอิเฮะอิกิ” ฉบับเซอเงินอิน กณภัทร รื่นภิรมย์	39
การขยายความหมายของคำกริยา 「出す」 จากมุมมองของภาษาศาสตร์ปริชาน: การวิเคราะห์ตัวอย่างการใช้ในทวิตเตอร์ ศรัทธา ศรีธิ และ พิชราพร แก้วกฤษฎา	57
การใช้ดัชนีปริจเฉทเปลี่ยนหัวข้อสนทนาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ยุพวรรณ ไสภิตวุฒิมังค์	76
ความท้าทายทางภาษาและวัฒนธรรมของนักบริหารชาวไทยในประเทศญี่ปุ่น สุดปรารถนา นิมสกุล	100
การศึกษาเปรียบเทียบ “だけた” ในภาษาญี่ปุ่น และ “เท่า นั้น” ในภาษาไทย ที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายประโยค: การเน้นหน่วยเดียวและการตีความ ธีระวุฒิ สุนทรา	122
การใช้เสียงอ่านคันจิในภาษาญี่ปุ่นเรียนรู้คำศัพท์ภาษาเกาหลี อัษฎายุทธ ชูศรี	142

สวัสดิ์ท่านผู้อ่านทุกท่าน

วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา กลับมาพบท่านอีกครั้งในปีที่ 15 ฉบับที่ 2 ประจำปี 2025 ซึ่งเป็นฉบับที่อัดแน่นด้วยองค์ความรู้ญี่ปุ่นศึกษาที่หลากหลาย ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้การสนับสนุนวารสารมาโดยตลอด สำหรับฉบับนี้ประกอบ ด้วย บทความวิจัย 8 เรื่อง ครอบคลุมหลายสาขาวิชา ได้แก่ ด้านการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น 2 เรื่อง ด้านภาษาศาสตร์ 3 เรื่อง ด้านวรรณกรรม 1 เรื่อง และด้านสังคมศาสตร์ 2 เรื่อง

บทความด้านการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น เรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นในภาคใต้” ได้สำรวจพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษาเพื่อเสริมการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่น โดยเฉพาะการเรียนรู้คำศัพท์และการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการแปลภาษา ผลวิจัยคาดว่าจะเป็นประโยชน์ในการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียน ส่วนเรื่อง “การใช้ดัชนีปริเฉทเปลี่ยนหัวข้อสนทนาของผู้เรียนชาวไทย” บทความนี้ได้วิเคราะห์บทสนทนาระหว่างผู้เรียนชาวไทยและชาวญี่ปุ่น ซึ่งพบว่าผู้เรียนชาวไทยใช้ดัชนีปริเฉท 「で も」 บ่อยกว่าเจ้าของภาษา ทั้งนี้อาจเกิดจากความไม่รู้ข้อจำกัดและการใช้อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้สอนควรตระหนักเพื่อนำไปสู่การฝึกสนทนาภาษาญี่ปุ่นให้เป็นธรรมชาติยิ่งขึ้น

บทความด้านภาษาศาสตร์ เรื่อง “การขยายความหมายของคำกริยา 「出す」 จากมุมมองภาษาศาสตร์ปริชาน” ได้วิเคราะห์การขยายความหมายของคำกริยา 「出す」 โดยใช้ตัวอย่างจากสื่อออนไลน์ทวิตเตอร์ พบว่าการขยายความหมายจากเชิงกายภาพสู่เชิงนามธรรม ผ่านบทบาทของ อุปลักษณ์ นามนัย และการอนุมาน ซึ่งมีความสำคัญต่อการแปลและการสอนภาษาญี่ปุ่น เรื่อง “การเปรียบเทียบ ‘だ’ ในภาษาญี่ปุ่นและ ‘เท่านั้น’ ในภาษาไทย” ได้วิเคราะห์กลไกทางไวยากรณ์ในการเน้นและจำกัดความเฉพาะสิ่งเดียวในสองภาษา ชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างที่ต่างกัน (In-situ Focus ในญี่ปุ่น vs. Ex-situ Focus ในไทย) ส่งผลต่อความกำกวมทางความหมายโดยตรง และเรื่อง “การใช้เสียงอ่านคันจิในภาษาญี่ปุ่นเรียนรู้คำศัพท์ภาษาเกาหลี” เป็นการนำเสนอแนวทางบูรณาการภาษาที่ชี้ให้เห็นว่าความรู้คันจิสามารถต่อยอดสู่การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาเกาหลีได้อย่างเป็นระบบ

บทความด้านวรรณกรรมเรื่อง “ความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมริโยะมิที่มีต่ออะมิกะวะ ทะตะโยะมิ ในเรื่อง “ทะอิเฮะอิอิ” ฉบับเซอิเง็นอิน” ศึกษาชนวนเหตุของความอาฆาตแค้นและได้วิเคราะห์กลวิธีที่ผู้เขียนฉบับเซอิเง็นอินใช้เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าความอาฆาตแค้นส่งผลต่อภาพลักษณ์ของทะตะโยะมิในเชิงลบอย่างไร

บทความด้านสังคมศาสตร์ เรื่อง “ความท้าทายทางภาษาและวัฒนธรรมของนักบริหารชาวไทยในประเทศญี่ปุ่น” นำเสนอผลการสัมภาษณ์อุปสรรคด้านการสื่อสารและวัฒนธรรมการทำงานของนักบริหารชาวไทยในญี่ปุ่น พบว่าอุปสรรคเรื่องไวยากรณ์ ศัพท์เฉพาะและการใช้ภาษาสุภาพ ยังคงเป็นปัญหา แม้จะปรับตัวด้านวัฒนธรรมได้ดี ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นของการเตรียมความพร้อมด้านภาษาและวัฒนธรรมให้แก่แรงงานไทยที่จะไปทำงานที่ญี่ปุ่น และเรื่อง “นโยบายวัฒนธรรมและซอฟต์แวร์ของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้” ได้วิเคราะห์กลยุทธ์การส่งเสริมวัฒนธรรมของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ซึ่งมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และชี้ให้เห็นว่าอุตสาหกรรมวัฒนธรรมสามารถเป็นกลไกทางเศรษฐกิจที่สำคัญและต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและมีการวางแผนระดับชาติจึงจะประสบความสำเร็จ

กองบรรณาธิการใคร่ขอขอบคุณ ผู้เขียน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้อ่านทุกท่านที่ร่วมทำให้วารสารเติบโตอย่างมั่นคง สำหรับผู้สนใจส่งบทความภาษาไทยหรืออังกฤษเกี่ยวกับญี่ปุ่นเพื่อพิจารณาตีพิมพ์สามารถส่งบทความได้ที่เว็บไซต์ตามลิงก์นี้ <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsn> บทความทุกชิ้นจะได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านต่อ 1 บทความ

สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ขอขอบคุณเจแปนฟาวน์เดชันที่ให้การสนับสนุนอย่างเข้มแข็งในด้านงบประมาณการจัดทำและการเผยแพร่วารสาร และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักศึกษา นักวิจัย นักวิชาการด้านญี่ปุ่นศึกษาได้มีพื้นที่ในการนำเสนอผลงานวิจัยด้านญี่ปุ่นศึกษาต่อไป

วารสารฯ ขอขอบคุณ ทีมบรรณาธิการ คณะที่ปรึกษา และผู้มีส่วนร่วมชุดก่อนทุกท่าน ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าและให้การสนับสนุนวารสารฯ ด้วยดีเสมอมา เนื่องจากมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารสมาคมฯ ชุดใหม่ วารสารฯ จึงมีการปรับปรุงรายชื่อผู้เกี่ยวข้องให้เหมาะสม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนอันดีจากทุกท่านต่อไป

รองศาสตราจารย์ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ
บรรณาธิการวารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา
ธันวาคม 2565

การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นในภาคใต้*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และมหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา จำนวน 148 คน การวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) รวมถึงใช้ Crosstabs และ Chi-square เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นในระดับ "บ่อยครั้ง" โดยพฤติกรรมที่พบมากที่สุดคือการเรียนรู้คำศัพท์จากการฟังเพลง รองลงมาคือ พฤติกรรมในระดับ "บางครั้ง" ที่พบมากที่สุด คือ การเข้าร่วมกลุ่มเรียนรู้หรือกิจกรรมออนไลน์ พฤติกรรมในระดับ "เป็นประจำ" ที่พบมากที่สุด คือ การฝึกทักษะการแปลภาษาญี่ปุ่นจากการใช้โปรแกรมการแปลหรือแอปพลิเคชันเฉพาะ ส่วนพฤติกรรมที่พบในระดับ "น้อยครั้ง" คือ การสร้างเนื้อหาเป็นภาษาญี่ปุ่น การวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ชั้นปีที่ศึกษา ผลการเรียนรู้เฉลี่ย การสอบวัดระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่น (JLPT) ประสบการณ์แลกเปลี่ยนและระยะเวลาแลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในขณะที่เพศ ความถี่ในการใช้ ระยะเวลาที่ใช้ต่อครั้ง และช่วงเวลาใช้งานไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น ส่วนความต้องการสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษา พบว่านักศึกษาต้องการสนับสนุน 2 ส่วนหลักๆ ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นด้วยตัวเองนอกชั้นเรียนและการนำสื่อสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน จากผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อช่วยให้ผู้สอนเข้าใจวัตถุประสงค์การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้เรียนมากขึ้นและนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น และการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในและนอกชั้นเรียนได้

คำ

สำคัญ

พฤติกรรม, สื่อสังคมออนไลน์, ทักษะภาษาญี่ปุ่น, สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น, ภาคใต้

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ประจำปี 2568 และได้รับหนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีใบรับรองที่ psu.pn.2-093/67

The Study of Social Media Usage Behavior to Enhance Japanese Language Skills of Japanese Major Students in Southern Thailand^{**}

Abstract

This study aimed to investigate social media usage behaviors to enhance Japanese Language Skills and examine factors associated with such behaviors. The sample comprised 148 Japanese language students from Prince of Songkla University, Pattani Campus, and Thaksin University, Songkhla Province. A descriptive analytical research approach was employed, and the data were analyzed utilizing percentage, mean, and standard deviation statistics, along with Crosstabs and Chi-square tests for variable relationship analysis. The findings revealed that students engaged in social media usage for Japanese language development at a "frequent" level. The most prevalent behavior was vocabulary learning through music listening. The most common "sometimes" behavior was participating in online learning groups or activities. The predominant "regular" behavior was practicing Japanese translation skills using specific translation programs or applications. Content creation in Japanese was identified as the least frequent behavior, occurring at a "rarely" level. Cross-tabulation analysis revealed that academic year, GPA, JLPT proficiency examination, exchange experience, and duration of exchange programs in Japan were significantly associated with social media usage behaviors for Japanese language skill development ($p < 0.05$). Conversely, gender, usage frequency, duration per session, and timing of use showed no significant relationship with social media usage behaviors for Japanese language development. Regarding learning support needs for Japanese language instruction, students identified two primary requirements: social media platforms for self-directed Japanese language skill development outside the classroom and the integration of social media applications within classroom instruction. These findings provide valuable contributions to Japanese language pedagogy by enhancing educators' understanding of students' purposes and preferences for social media usage in language learning. The results can be applied to the development of Japanese language teaching methodologies and the design of learning activities that promote student engagement both inside and outside the classroom.

Key words

Usage Behavior, Social Media, Japanese Language Skills, Japanese Major, Southern Thailand

^{**} This research was funded by Faculty of Humanities and Social Science, Prince of Songkla University, Pattani Campus in fiscal year 2025, and has been given Certificate from the Prince of Songkla University, Pattani Campus Research Ethics Committee psu.pn.2-093/67

1. บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสาร ส่งผลให้การติดต่อสื่อสารและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสามารถทำได้อย่างรวดเร็วผ่านสื่อออนไลน์จากการสำรวจในไตรมาสที่ 1 ปี 2567 พบว่าประชากรไทย อายุ 6 ปีขึ้นไปประมาณ 66.1 ล้านคน มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตถึง 60.0 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 90.9 โดยกลุ่มอายุ 15-24 ปีมีการใช้งานสูงสุดที่ร้อยละ 99.2 เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาพบว่า ผู้มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาใช้งานสูงกว่ากลุ่มอายุอื่นที่ร้อยละ 99.3 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ทราบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่ คือ ผู้ที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษา สันนิษฐานได้ว่ากลุ่มคนเหล่านี้อาจเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้ง่ายกว่ากลุ่มอื่น ในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ ได้รับการพัฒนาให้ตอบสนองการใช้งานที่หลากหลาย เช่น Facebook และ X (Twitter) ใช้สำหรับการสื่อสารทั่วไป Instagram สำหรับการแบ่งปันภาพถ่าย YouTube สำหรับคลิปวิดีโอ และ Wikipedia สำหรับเนื้อหาเชิงวิชาการ (จุฑารัตน์ ศรารณะวงศ์ และคณะ, 2560) และยังพบว่า สื่อสังคมออนไลน์ถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ด้านธุรกิจ ด้านบันเทิง รวมถึงยังถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาทุกระดับอย่างแพร่หลายด้วย โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาที่ผู้เรียนคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน การนำสื่อสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนจึงสอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนยุคใหม่มากขึ้น

ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาปัจจุบันเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ในยุคดิจิทัล เรียกว่า Net generation มีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เพื่อประโยชน์ที่หลากหลาย รวมทั้งนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันและสนับสนุนการเรียนรู้ ทั้งนี้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นสูง บทบาทของสถาบันการศึกษา คือ มุ่งเน้นการช่วยเหลือ สนับสนุนผู้เรียนในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง (ฐปณัท แก้วปาน และคณะ, 2565) การเข้ามาของสื่อการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตจะสามารถตอบโจทย์การเรียนรู้ได้มากกว่าการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบเดิมๆ ดังที่ 村上正行 (2012) กล่าวว่า การใช้โซเชียลมีเดียที่ผู้เรียนคุ้นเคยในการเรียนการสอนจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาในชั้นเรียน ช่วยสนับสนุนการสื่อสารระหว่างครูกับผู้เรียน ระหว่างผู้เรียนเองทั้งในและนอกชั้นเรียนได้พร้อมทั้งยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้านอกชั้นเรียนได้ด้วย กล่าวได้ว่า สิ่งที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ของยุคใหม่ อาจไม่ใชการเรียนรูที่สร้างความสนุกเพียงอย่างเดียว แต่ต้องประยุกต์เอาเทคโนโลยีที่คุ้นเคยหรือใช้งานอยู่เสมอเข้ามาเป็นสื่อหรือเครื่องมือในการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้มีมากขึ้นกว่าเดิม ดังที่ Blattner และ Lomicka (2012, อ้างในโรสลีนา สุมาลี, 2563) ได้กล่าวว่า สื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้เป็นแค่เครื่องมือหรือเว็บไซต์ที่มีแค่เนื้อหาหรือข้อมูลทั่วไป แต่ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน รวมถึงพัฒนาศักยภาพในด้านภาษาศาสตร์ได้อีกด้วย โดยสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถใช้ในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศนั้นมีอยู่มากมายหลายรูปแบบ เช่น Blog, Facebook, YouTube, X (Twitter) และ Podcasts เป็นต้น ฉะนั้น สื่อสังคมออนไลน์จึงมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขข้อจำกัดของการเรียนในชั้นเรียน ทั้งในด้านเวลา จำนวนผู้เรียน และการขาดโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของภาษา

ด้วยเหตุนี้ สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการฝึกฝนทักษะทางภาษาต่างประเทศของผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะการสื่อสาร ดังที่ 望月良浩 และ 森祐太 (2014) ชี้ให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์ได้เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับภาษาที่เรียน ส่งผลให้วิธีการสื่อสารและการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปมาก ผู้สอนจึงจำเป็นต้องปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคดิจิทัล เช่นเดียวกับวรารพร คำจับ (2562)

กล่าวได้ว่า แนวทางการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในทุกระดับเพื่อเน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะต่างๆ อย่างรอบด้านและต่อเนื่อง อีกทั้งการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ผู้เรียนมีความพึงพอใจ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีและมีทิศทางในการพัฒนาที่ดีขึ้น รวมทั้งยังเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง

จากการศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างมากต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ แต่การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยยังคงมีอยู่อย่างจำกัด ในฐานะผู้สอนภาษาญี่ปุ่น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้เรียนว่าสื่อสังคมออนไลน์ประเภทใดที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น และมีผลต่อการพัฒนาทักษะในด้านใดบ้าง รวมถึงผู้เรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่น โดยการเก็บข้อมูลจะมุ่งเน้นผู้เรียนสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นในภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของภาษาโดยตรงได้น้อยกว่าพื้นที่อื่นๆ นอกจากนี้ งานวิจัยชิ้นนี้ยังมุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และสื่อการสอนที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในยุคดิจิทัลมีประสิทธิภาพสูงสุด และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

2. ทบทวนวรรณกรรม

2.1 ความหมายและประเภทของสื่อสังคมออนไลน์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความหมายของสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามไว้อย่างน่าสนใจ โดยระวี แก้วสุกใส และชัยรัตน์ จุสาลือ (2556) มองว่า สื่อสังคมออนไลน์หมายถึงสังคมหรือการรวมตัวกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในรูปของกลุ่มคนรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ต เรียกว่าชุมชนออนไลน์ทำให้ผู้คนสามารถทำความรู้จัก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันประสบการณ์และเชื่อมโยงกัน ในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง โดยมีการขยายตัวผ่านการติดต่อสื่อสารอย่างเป็นเครือข่าย ส่วนนฤมล บุญส่ง (2561) ได้ให้ความหมายว่าเป็น บริการที่ใช้ในการนำเสนอ แบ่งปันเนื้อหาในรูปแบบของภาพ เสียง ข้อความ คลิปวิดีโอและสื่อมัลติมีเดียร่วมกันของผู้ใช้ที่ทำงานบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตซึ่งมีความสะดวก รวดเร็วและง่ายต่อการเข้าถึง สอดคล้องกับ Komatsu (2011, อ้างใน 望月 良浩 และ 森祐太, 2014) ให้คำนิยามว่า เป็นบริการที่เปิดให้ผู้ใช้งานสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งเน้นการสื่อสารระหว่างบุคคล กล่าวโดยสรุป สื่อสังคมออนไลน์จึงหมายถึงแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เอื้อให้เกิดการสร้างชุมชนเสมือนและการสื่อสารแบบสองทาง โดยผู้ใช้สามารถเป็นได้ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคเนื้อหาผ่านแอปพลิเคชันยอดนิยมต่างๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบใหม่ในชีวิตประจำวัน ยิ่งไปกว่านั้น ยังสามารถนำมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองในบริบทต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ความหมายของสื่อสังคมออนไลน์แล้ว ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความหลากหลายและมีลักษณะการใช้งานแตกต่างกัน โดยในงานวิจัยชิ้นนี้จะสรุปตามทักษะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ออกเป็นกลุ่มหลักๆ ได้แก่ 1) การสื่อสารและเชื่อมโยง เช่น Facebook, Twitter,

LinkedIn 2) การแชร์ภาพและวิดีโอ เช่น Instagram, YouTube, TikTok 3) การสร้างและแชร์เนื้อหา เช่น Blog, Pinterest 4) การสื่อสารทันที (Instant Messaging) เช่น WhatsApp, LINE, Messenger 5) การสนทนาและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เช่น Reddit, Discord 6) การสร้างชุมชนและกลุ่ม เช่น Facebook Groups, Meetup, Slack 7) การเรียนรู้ออนไลน์เช่น Coursera, EdX 8) การจัดการและบริหารเวลา เช่น Trello, Google Calendar เป็นต้น นอกจากนี้จากประเภทที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีแพลตฟอร์มอื่นๆ อีกมากมายที่สามารถนำมาใช้ได้ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ (ธนารักษ์ สารเถื่อนแก้วและคณะ, 2567) จากประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ดังที่กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในการใช้งาน ครอบคลุมทั้งการ สื่อสาร การแบ่งปันข้อมูล การสร้างความรู้ และการสร้างปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์ โดยสื่อแต่ละประเภทสามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะด้านของผู้ใช้งานในยุคดิจิทัล รวมถึงการเรียนรู้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการพัฒนาทักษะทางภาษา ผู้วิจัยขอยกงานวิจัยของทรศนีย์ ศิริศรี และสมิลา ศิริศรี (2562) ที่ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาจำนวน 200 คน จากสาขาภาษาต่างประเทศ การโรงแรมและการท่องเที่ยวและสหกรณ์ศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษส่วนใหญ่อยู่ในระดับ “ไม่เคยปฏิบัติ” โดยนักศึกษาใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารกับเพื่อนต่างชาติทาง Line, Email, Facebook รองลงมาคือ เล่นเกมทางภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ เมื่อพิจารณาในระดับพฤติกรรมที่นักศึกษาปฏิบัติ “เป็นประจำ” มากที่สุดคือ การสืบค้นข้อมูลเพื่อทำการบ้านหรือรายงานตามที่อาจารย์มอบหมาย รองลงมา คือ พัฒนาทักษะการฟังจากสื่อออนไลน์ประกอบหนังสือที่ใช้ประกอบการเรียน และค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษระหว่างสาขามีค่าใกล้เคียงกัน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างสาขา พบว่าพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษระหว่างสาขาภาษาต่างประเทศ สาขาการโรงแรม และการท่องเที่ยวและสหกรณ์ศาสตร์มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ งานวิจัยของภัทราวรรณ กวาวสาม และพระมหาสุริยา แสงย่าง (2566) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์โดยทั่วไปและพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จากกลุ่มตัวอย่าง นิสิตจำนวน 20 รูป ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันการใช้สื่อออนไลน์เป็นที่นิยม การใช้งานสื่อออนไลน์ของนิสิตช่วยในการเสริมสร้างและพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ เนื่องจากมีองค์ความรู้และข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษให้ได้ศึกษา ดังนั้นการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจากสื่อออนไลน์เป็นแหล่งความรู้ที่มีข้อมูลภาษาอังกฤษที่นิสิตสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้รวมถึงช่วยเสริมสร้างและพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้ดียิ่งขึ้น ส่วนเรื่องริน เจนวิทยารักษ์ และคณะ (2562) ศึกษาความต้องการการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนและค้นหาแนวทางการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 78 คน ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนของนักศึกษามีหลากหลายช่องทาง เช่น YouTube, Facebook หรือ Instagram ในการฝึกบทเรียนออนไลน์และต้องการให้ผู้สอนนำสื่อออนไลน์ไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนและการค้นหาแนวทางการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน

พบว่า แอปพลิเคชันสำหรับการฝึกทักษะการฟังเพลงภาษาอังกฤษ ได้แก่ YouTube และแอปพลิเคชันที่เหมาะสมสำหรับการพูดคุย ติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติ ได้แก่ Facebook รวมไปถึง แนวทางของครูผู้สอน คือ การนำสื่อออนไลน์ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา มากขึ้น

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น ขอยกงานวิจัยของ ปญญิทธิ์ ฉันทวนนท์ (2560) ที่ศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตจำนวน 123 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นจากสื่อออนไลน์มากกว่าจากหนังสือและเมื่อปรับปรุงแบบเรียนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้งานสื่อออนไลน์ของนักศึกษาแล้ว ความพึงพอใจของนักศึกษาส่วนใหญ่ที่มีต่อแบบเรียนฉบับปรับปรุงอยู่ในระดับพอใจมาก ในขณะที่ คชาภักษ์ หลิมเจริญ และวลี รุ่งรัตน์ธวัชชัย (2565) ศึกษาการพัฒนาทักษะความสามารถทางด้านภาษาญี่ปุ่นในยุคดิจิทัล ของนักศึกษาที่เรียนเอกภาษาญี่ปุ่นจำนวน 43 คน จากคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ใน 3 โครงการย่อย ได้แก่ 1) การวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถทางด้านภาษาพื้นฐานญี่ปุ่น โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกพูดแบบง่าย 3) การเขียนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์นำมาประยุกต์ และพัฒนาเป็น ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านภาษาญี่ปุ่น โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นขั้นพื้นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและนักศึกษามีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือประยุกต์โดยรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ 望月 良浩 และ 森祐太 (2014) ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษารวม 156 คน ผลการสำรวจพบว่า ผู้เรียนใช้สื่อสังคมออนไลน์หลากหลายประเภทในชีวิตประจำวัน และมีการใช้ภาษาญี่ปุ่นในสื่อสังคมออนไลน์ด้วย และยังพบการทำกิจกรรมในห้องเรียนด้านทักษะการอ่านและการเขียน รวมถึงบริบทที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนยุคดิจิทัลนั้นแตกต่างไปจากเดิม เช่น ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะชอบการสื่อสารข้อมูลในลักษณะข้อความสั้นๆ บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นต้น ทำให้ทราบสภาพของผู้เรียนในยุคดิจิทัลว่าผู้สอนควรตระหนักและจัดกิจกรรมอย่างไรในห้องเรียน

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยเหล่านี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของสื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่น รวมถึงการปรับตัวของผู้เรียนและผู้สอนให้เข้ากับยุคดิจิทัลที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น รวมทั้งใช้ภาษาในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงคาดการณ์ว่า พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์จะสามารถทำให้นักศึกษาพัฒนาทักษะทางภาษาญี่ปุ่น ทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน รวมไปถึงการสื่อสารได้ โดยเฉพาะนักศึกษาในภาคใต้ ซึ่งยังถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของภาษาโดยตรงได้น้อยกว่าพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย

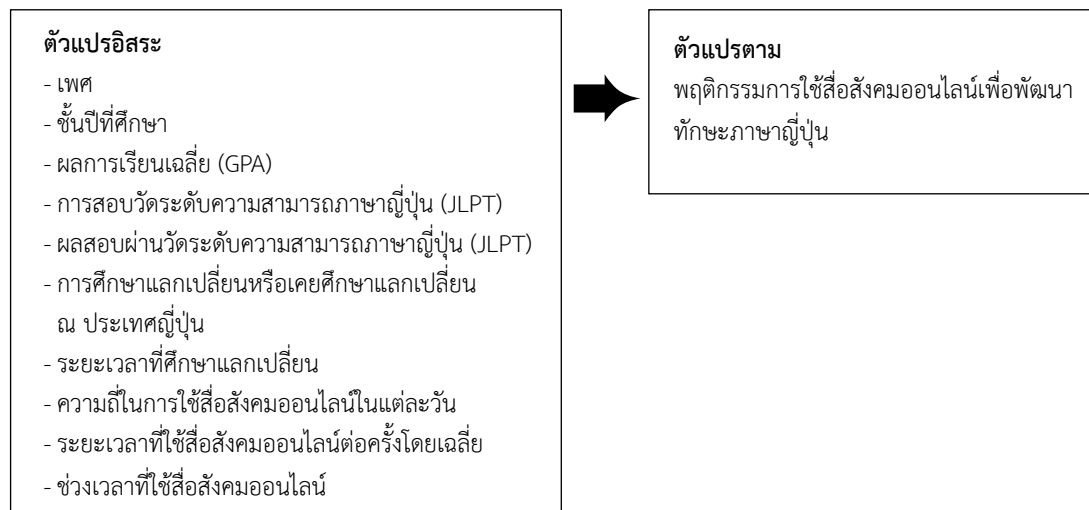
2.3 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษา ผู้วิจัยขอยกงานวิจัยของ หยกขาว สมหวัง (2562) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะทางภาษาจีนจากประโยชน์ของการใช้เฟซบุ๊ก ในกลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียน

แตกต่างกันมีการใช้ประโยชน์เฟซบุ๊กในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับภาษาจีนแตกต่างกันและพฤติกรรมการติดตามเฟซบุ๊กที่เกี่ยวข้องกับภาษาจีนหรือวัฒนธรรมจีนมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กในการพัฒนาทักษะและความรู้เกี่ยวกับภาษาจีนอย่างมีนัยสำคัญ โดยความสัมพันธ์เป็นไปในเชิงบวก ในขณะเดียวกันงานวิจัยของ สุมณต์จิตต์ สาคร และคณะ (2561) ศึกษาเปรียบเทียบการรับสารสนเทศ ปัญหาการรับสารสนเทศด้านทักษะภาษาอังกฤษและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามเพศ อายุและกลุ่มสาขาวิชา โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาปริญญาตรีจำนวน 400 คน และสัมภาษณ์ 24 คน พบว่า นักศึกษาจากกลุ่มสาขาวิชาที่แตกต่างกันมีการรับสารสนเทศ ปัญหาการรับสารสนเทศและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกัน ขณะที่เพศและอายุไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนวิกรม จันทระจิตต์ (2563) ศึกษาพฤติกรรมการอ่านภาษาอังกฤษบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างเพศและชั้นปีของนักศึกษา กับพฤติกรรมการอ่านจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 361 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีประสบการณ์การอ่านภาษาอังกฤษบนสื่อสังคมออนไลน์และมีความต้องการที่จะอ่านภาษาอังกฤษบนสื่อสังคมออนไลน์ นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้สมาร์ทโฟนเป็นอุปกรณ์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์และเกือบทั้งหมดใช้แอปพลิเคชัน Facebook โดยนักศึกษากลุ่มส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน โดยนักศึกษาเพศหญิงมีระยะเวลาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์สูงกว่านักศึกษาเพศชายและนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีประสบการณ์การอ่านภาษาอังกฤษบนสื่อสังคมออนไลน์สูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3 ส่วนจุฑารัตน์ ศรารณวงค์ และคณะ (2560) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลของนิสิตกับการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์และทัศนคติต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์ด้วยพบว่า ตัวแปรเพศและคณะที่สังกัดต่างกันมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน ส่วนนิสิตที่เรียนในชั้นปีที่ต่างกันมีการใช้เพื่อการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง จึงสันนิษฐานได้ว่า ลักษณะทั่วไปของนักศึกษา เช่น เพศ ชั้นปี และผลการเรียนเฉลี่ย รวมถึงพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นความถี่ในการใช้งานหรือช่วงเวลาที่ใช้ อาจมีความเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น ทั้งนี้ เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของผู้เรียนและมีศักยภาพในการสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นในรูปแบบที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทั่วไปและพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการใช้สื่อเหล่านี้ของผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแนวทางหรือสื่อการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม จากแนวคิดดังกล่าวจึงนำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานของผู้เรียนและพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการใช้สื่อเหล่านี้เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น อันจะเป็นแนวทางสำคัญในการต่อยอดองค์ความรู้และการพัฒนาการเรียนการสอนด้านภาษาญี่ปุ่นในอนาคตต่อไปได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นในภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นในภาคใต้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ของประเทศไทย โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งครอบคลุมนักศึกษาทุกชั้นปี จากมหาวิทยาลัยที่เปิดการเรียนการสอนสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นในภาคใต้จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีและมหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีจำนวน 50 คน และมหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา จำนวน 98 คน รวมเป็น 148 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกสำหรับผู้มีคุณสมบัติเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) เป็นนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา ที่มีสถานภาพเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2567 และ 2) เป็นผู้มีประสบการณ์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ส่วนเกณฑ์การคัดออก ได้แก่ ผู้ที่ลาออกและเจ็บป่วยจนไม่สามารถให้คำตอบในขณะเก็บข้อมูลได้และอนุญาตให้สามารถถอนตัวได้ตลอดตามความประสงค์ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ไม่มีผู้ที่ถูกคัดออก

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ได้นำแบบสอบถามจากงานวิจัยของทรศนีย์ ศิริศรี และสมิหลา ศิริศรี (2562) เป็นแบบอย่าง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ดังนั้น ในงานวิจัยชิ้นนี้จึงได้มีการปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมในบางส่วนเพื่อให้การเก็บข้อมูลมีความชัดเจนมากขึ้น เช่น เพิ่มเติมชื่อแพลตฟอร์มของ

สื่อสังคมออนไลน์ให้เป็นปัจจุบันมากขึ้น เพิ่มเติมข้อคำถามปลายเปิด และเพิ่มเติมข้อคำถามที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในงานวิจัยขั้นนี้ได้ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 ข้อ

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น โดยมีเกณฑ์ระดับพฤติกรรม จำนวน 14 ข้อ แบ่งเป็น 6 ระดับ คือ เป็นประจำ (5 คะแนน) บ่อยครั้ง (4 คะแนน) บางครั้ง (3 คะแนน) น้อยครั้ง (2 คะแนน) แทบจะไม่ปฏิบัติ (1 คะแนน) และไม่เคยปฏิบัติ (0 คะแนน) และข้อคำถามเพิ่มเติมแบบปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ

ในการพัฒนาคุณภาพเครื่องมือวิจัยจะได้รับการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน จากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงโดยตัดข้อคำถามในตอนที่ 1 ออก 1 ข้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามที่ไม่ได้ผลต่อการใช้วิเคราะห์แบบสอบถาม และเพิ่มเติมข้อคำถาม 2 ข้อในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ซึ่งเป็นข้อคำถามที่สามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงแนวโน้มการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นได้ เช่น ตอนที่ 2 ได้แก่ วัตถุประสงค์ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์และการจัดอันดับแพลตฟอร์มที่ใช้มากที่สุด ส่วนตอนที่ 3 ได้แก่ การสืบค้นข้อมูลและเรียนรู้หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการสอบจากแพลตฟอร์มต่าง ๆ และการสร้างคอนเทนต์หรือบทความในภาษาญี่ปุ่น จากนั้นได้ทดลองใช้นำร่อง (Try out) กับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกัน จำนวน 33 คน เพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงโดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.846 จากนั้นทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำลง Google form เพื่อนำไปใช้จริงต่อไป

4.3 พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น

การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้แบบประเมิน มาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยกำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ยการแปลความหมายเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนน 4.01 - 5.00 หมายถึง เป็นประจำ (มีพฤติกรรมดังกล่าวเป็นประจำเกือบทุกครั้ง)

คะแนน 3.01 - 4.00 หมายถึง บ่อยครั้ง (มีพฤติกรรมดังกล่าวบ่อยครั้งแต่ไม่ถึงขั้นเป็นประจำ)

คะแนน 2.01 - 3.00 หมายถึง บางครั้ง (มีพฤติกรรมดังกล่าวเป็นบางครั้ง ไม่สม่ำเสมอ)

คะแนน 1.01 - 2.00 หมายถึง น้อยครั้ง (มีพฤติกรรมดังกล่าวเป็นครั้งคราวหรือไม่บ่อยนัก)

คะแนน 0.00 - 1.00 หมายถึง แทบจะไม่ปฏิบัติ (มีพฤติกรรมดังกล่าวน้อยมากหรือไม่ปฏิบัติเลย)

4.4 วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอความร่วมมือจากอาจารย์ที่ปรึกษาของแต่ละชั้นปีในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พร้อมประสานและขอความร่วมมือจากอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยส่งแบบสอบถามในฐานข้อมูลของ Google form เพื่อเก็บและรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ผล โดยช่วงเวลาเก็บข้อมูลตั้งแต่ 1 มกราคม-31 มกราคม 2568

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในงานวิจัยขั้นนี้จะวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เป็นการบรรยายข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่ออธิบายตัวแปรลักษณะทางประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่างและพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ผู้วิจัยใช้ Crosstabs และ Chi-square เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของสองตัวแปร โดยมีตัวแปรอิสระ 10 ตัวแปร ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา ผลการเรียนรู้เฉลี่ย การสอบวัดระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่น (JLPT) การสอบผ่านวัดระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่น (JLPT) การศึกษาแลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่น ระยะเวลาที่ศึกษาแลกเปลี่ยน ความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในแต่ละวัน ระยะเวลาที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อครั้งโดยเฉลี่ยและช่วงเวลาที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น

5. ผลการวิจัย

5.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยจากนักศึกษาจำนวน 148 คน พบว่า เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.1 มากกว่าเพศชาย ที่คิดเป็นร้อยละ 46.9 เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.1 รองลงมาคือ ชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 25.7 ชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 23 ชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 17.6 และ 2.7 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ณ ปัจจุบันมีระดับ คะแนน 3.51-4.00 คิดเป็นร้อยละ 45.3 รองลงมาคือ 3.01-3.50 คิดเป็นร้อยละ 38.5 และพบว่าในจำนวน 148 คน เคยสอบวัดระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่น (JLPT) คิดเป็นร้อยละ 85.8 และในจำนวนผู้ที่เคยสอบพบว่าผ่านระดับ N5 คิดเป็นร้อยละ 35.9 รองลงมาคือ เคยสอบแต่ไม่ผ่าน คิดเป็นร้อยละ 32.8 ส่วนระดับ N4 และระดับ N3 คิดเป็นร้อยละ 18 และ 13.3 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่ไม่เคยศึกษาแลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่น คิดเป็นร้อยละ 93.2 ส่วนผู้ที่เคยศึกษาแลกเปลี่ยนและกำลังศึกษาแลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่น คิดเป็นร้อยละ เท่ากันคือ 3.4 ระยะเวลาที่เคยศึกษาแลกเปลี่ยนหรือกำลังศึกษาแลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่นนั้น มีระยะเวลา 1 ปี มากกว่า 1 ปีและ 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ เท่ากันคือ 8.3

5.2 พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทั่วไปและพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในแต่ละวันของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า 10 ครั้งต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 56.1 ใช้ระยะเวลาโดยเฉลี่ย 1-3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 41.9 ช่วงเวลาที่มักใช้สื่อสังคมออนไลน์คือ 18.00- 24.00 น. คิดเป็นร้อยละ 81.8 รองลงมา คือเวลา 12.00-18.00 น. คิดเป็นร้อยละ 14.2 และสถานที่ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ คือ ที่บ้านหรือหอพักมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 99.3 รองลงมาคือ ที่มหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 68.2 และส่วนใหญ่ใช้อุปกรณ์เป็น โทรศัพท์มือถือ (Smartphone) คิดเป็นร้อยละ 98 รองลงมาคือ แท็บเล็ต หรือไอแพด คิดเป็นร้อยละ 64.9 และคอมพิวเตอร์พกพา คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะและสมาร์ตทีวี คิดเป็นร้อยละ 25.7, 14.2 และ 0.7 ตามลำดับ ซึ่งประสบการณ์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์นั้น โดยส่วนใหญ่มีมากกว่า 5 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 87.2 ปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ที่นักศึกษาใช้มากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ YouTube คิดเป็นร้อยละ 95.3 รองลงมาคือ Facebook, Instagram, Line และ TikTok คิดเป็นร้อยละ 92.6, 91.2, 85.1 และ 78.4 ตามลำดับ บุคคลที่ติดต่อสื่อสารด้วยในสื่อสังคมออนไลน์ 5 อันดับ ได้แก่ ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 91.9 รองลงมาคือ เพื่อนสนิท คิดเป็นร้อยละ 89.9 เพื่อนร่วมชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 88.5 ถัดมาคือ อาจารย์และคนรู้จักทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 43.5 และ 44.6 ตามลำดับ ส่วนวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ส่วนใหญ่เพื่อความบันเทิง คิดเป็นร้อยละ 99.3 รองลงมาคือ เพื่อการสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 95.9 เพื่อการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 89.2 ถัดมาคือ เพื่อติดตามข้อมูล ข่าวสารและเพื่อค้นหาไอเดียใหม่ๆ และแรงบันดาลใจ คิดเป็นร้อยละ 65.5 และ 59.5 ตามลำดับ

สำหรับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่มีข้อความในภาพรวมเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นทั้งด้านการฟัง พูด อ่านและเขียน ของนักศึกษาที่กำลังศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น จำนวน 14 ข้อ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น

พฤติกรรม	$\bar{X}$	SD	ระดับพฤติกรรม
1. เรียนรู้และจดจำคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นจากการฟังเพลงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น YouTube, Spotify	3.89	0.927	บ่อยครั้ง
2. ค้นหาหรือสอบถามความหมายของคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นจากสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, X (Twitter), Hinative	3.75	1.148	บ่อยครั้ง
3. พัฒนาทักษะการฟังและการออกเสียงจากการดูภาพยนตร์หรือซีรีส์ภาษาญี่ปุ่นในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น YouTube, Netflix	4.06	0.977	เป็นประจำ
4. ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการฟัง Podcast หรือบทเรียนเสียงที่ช่วยพัฒนาทักษะการฟังภาษาญี่ปุ่น	3.05	1.266	บ่อยครั้ง
5. สื่อสารกับเจ้าของภาษาหรือเพื่อนต่างชาติผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line, Whatsapp, Facebook	2.30	1.554	บางครั้ง
6. พัฒนาทักษะการอ่านภาษาญี่ปุ่นจากข่าว บทความ หรือเนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, X (Twitter)	2.91	1.236	บางครั้ง
7. ฝึกการเขียนและแก้ไขไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นผ่านแบบฝึกหัดในสื่อสังคมออนไลน์	2.78	1.359	บางครั้ง
8. ฝึกทักษะการแปลภาษาญี่ปุ่นจากโปรแกรมการแปล เช่น Google Translate หรือแอปพลิเคชันเฉพาะ	4.11	0.977	เป็นประจำ
9. เข้าร่วมกลุ่มเรียนรู้หรือกิจกรรมออนไลน์ เช่น ห้องสนทนาภาษาญี่ปุ่นหรือกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้ใน Facebook, Discord	2.93	1.581	บางครั้ง
10. ถามคำถามหรือปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนภาษาญี่ปุ่นในฟอรัมออนไลน์ เช่น Hinative	2.26	1.659	บางครั้ง
11. ฝึกทำแบบทดสอบหรือเตรียมสอบวัดระดับ JLPT	3.61	1.275	บ่อยครั้ง
12. สืบค้นข้อมูลและเรียนรู้หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการสอบจากแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น YouTube, Blog	3.78	1.134	บ่อยครั้ง
13. เล่นเกมในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อฝึกทักษะภาษาญี่ปุ่น	3.45	1.416	บ่อยครั้ง
14. สร้างคอนเทนต์หรือบทความเป็นภาษาญี่ปุ่น เช่น การโพสต์ข้อความใน Instagram, X(Twitter)	1.84	1.640	น้อยครั้ง

จากตารางข้อความทั้ง 14 ข้อข้างต้นพบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นส่วนใหญ่อยู่ในระดับ “บ่อยครั้ง” โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ 6 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) เรียนรู้ และจดจำคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นจากการฟังเพลง 2) สืบค้นข้อมูลและเรียนรู้หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการสอบ 3) ค้นหาหรือสอบถาม ความหมายของคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่น 4) ฝึกทำแบบทดสอบหรือเตรียมสอบวัดระดับ JLPT 5) เล่นเกม

ในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อฝึกทักษะภาษาญี่ปุ่นและ 6) ฟัง Podcast หรือบทเรียนเสียงที่ช่วยพัฒนาทักษะการฟังภาษาญี่ปุ่น รองลงมาคือ พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นในระดับ “บางครั้ง” โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ 5 ข้อ เรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) เข้าร่วมกลุ่มเรียนรู้หรือกิจกรรมออนไลน์ 2) พัฒนาทักษะการอ่านภาษาญี่ปุ่นจากการอ่าน ข่าว บทความ หรือเนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์ 3) ฝึกการเขียนและแก้ไขไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นผ่านแบบฝึกหัดในสื่อสังคมออนไลน์ 4) สื่อสารกับเจ้าของภาษาหรือเพื่อนต่างชาติและ 5) ถามคำถามหรือปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนภาษาญี่ปุ่นในฟอรัมออนไลน์ ส่วนพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นในระดับ “เป็นประจำ” ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ 2 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ฝึกทักษะการแปลภาษาญี่ปุ่นจากการใช้โปรแกรมการแปล หรือแอปพลิเคชันเฉพาะ และ 2) พัฒนาทักษะการฟังและการออกเสียงจากการดูภาพยนตร์หรือซีรีส์ภาษาญี่ปุ่นในสื่อสังคมออนไลน์และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นในระดับ “น้อยครั้ง” ใช้เพื่อวัตถุประสงค์แค่ 1 ข้อ ได้แก่การสร้างคอนเทนต์หรือบทความเป็นภาษาญี่ปุ่น เช่น การโพสต์ข้อความใน Instagram, X (Twitter) เป็นต้น

5.3 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น

งานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น โดยกำหนดตัวแปรอิสระ 10 ตัวแปร ได้แก่ 1) เพศ 2) ชั้นปีที่ศึกษา 3) ผลการเรียนเฉลี่ย (GPA) 4) การสอบวัดระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่น (JLPT) 5) ผลสอบผ่านวัดระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่น (JLPT) 6) การศึกษาแลกเปลี่ยนหรือเคยศึกษาแลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่น 7) ระยะเวลาที่ศึกษาแลกเปลี่ยน 8) ความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในแต่ละวัน 9) ระยะเวลา ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อครั้งโดยเฉลี่ย และ 10) ช่วงเวลาที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ส่วนตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น จากผลการศึกษาแสดงตามตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	X ²	P-Value
ชั้นปีการศึกษา	11. ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อฝึกทำแบบทดสอบหรือเตรียมสอบวัดระดับ JLPT	31.61	0.04
	14. สร้างคอนเทนต์หรือบทความเป็นภาษาญี่ปุ่น เช่น การโพสต์ข้อความใน Instagram หรือ X (Twitter)	48.09	0.00
ผลการเรียนเฉลี่ย (GPA)	11. ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อฝึกทำแบบทดสอบหรือเตรียมสอบวัดระดับ JLPT	42.29	0.00
	13. เล่นเกมในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อฝึกทักษะภาษาญี่ปุ่น	31.83	0.04
การสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น (JLPT)	6. พัฒนาทักษะการอ่านภาษาญี่ปุ่นจากข่าว บทความ หรือเนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, X (Twitter)	22.34	0.00
	11. ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อฝึกทำแบบทดสอบหรือเตรียมสอบวัดระดับ JLPT	31.90	0.00
การสอบผ่านวัดระดับภาษาญี่ปุ่น (JLPT)	6. ใช้พัฒนาทักษะการอ่านภาษาญี่ปุ่นอ่านข่าว บทความหรือเนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, X (Twitter)	37.35	0.01
	7. ฝึกการเขียนและแก้ไขไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นผ่านแบบฝึกหัดในสื่อสังคมออนไลน์	31.45	0.05

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	X ²	P-Value
กำลังศึกษาแลกเปลี่ยนหรือ เคยศึกษาแลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่น	7. ผิดการเขียนและแก้ไขไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นผ่านแบบฝึกหัดในสื่อสังคมออนไลน์	26.01	0.00
	8. ผิดทักษะการแปลภาษาญี่ปุ่นจากการใช้โปรแกรมการแปล เช่น Google Translate, แอปพลิเคชันเฉพาะ	22.27	0.00
	12. สืบค้นข้อมูลและเรียนรู้หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการสอบจากแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น YouTube, Blog	22.78	0.01
ระยะเวลาศึกษาแลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่น	5. สื่อสารกับเจ้าของภาษาหรือเพื่อนต่างชาติผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line, Whatsapp, Facebook	27.91	0.02

จากผลการศึกษาในตารางที่ 2 ซึ่งศึกษาจากตัวแปรอิสระ 10 ตัวแปร พบว่าตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น ได้แก่ เพศ ความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในแต่ละวัน ระยะเวลาที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อครั้งโดยเฉลี่ยและช่วงเวลาที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ส่วนตัวแปรชั้นปีที่ศึกษาและผลการเรียนเฉลี่ย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทั้งสองตัวแปร พบว่า วัตถุประสงค์ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์นั้นเพื่อฝึกทำแบบทดสอบหรือเตรียมสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นเหมือนกัน แตกต่างกันที่ตัวแปรชั้นปีการศึกษาใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสร้างคอนเทนต์หรือบทความภาษาญี่ปุ่นด้วย ในขณะที่ตัวแปรผลการเรียนเฉลี่ย คือ การเล่นเกมในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อฝึกทักษะภาษาญี่ปุ่น ส่วนตัวแปรการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น และการสอบผ่านวัดระดับภาษาญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน โดยทั้งสองตัวแปรใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสร้างคอนเทนต์หรือบทความภาษาญี่ปุ่นเหมือนกัน แต่แตกต่างกันที่ตัวแปรการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อฝึกทำแบบทดสอบหรือเตรียมสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น ในขณะที่วัตถุประสงค์ของตัวแปรการสอบผ่านวัดระดับภาษาญี่ปุ่น คือ เพื่อฝึกการเขียนและแก้ไขไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นผ่านแบบฝึกหัดในสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ ตัวแปรผู้ที่กำลังศึกษาแลกเปลี่ยนหรือเคยศึกษาแลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่น รวมถึงระยะเวลาศึกษาแลกเปลี่ยนก็มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน โดยตัวแปรการกำลังศึกษาแลกเปลี่ยนหรือเคยศึกษาแลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่นจะใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อฝึกการเขียนและแก้ไขไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นผ่านแบบฝึกหัดเหมือนกัน รวมทั้งฝึกทักษะการแปลภาษาญี่ปุ่นจากการใช้โปรแกรมการแปลและสืบค้นข้อมูลและเรียนรู้หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการสอบจากแพลตฟอร์มต่าง ๆ ในขณะที่วัตถุประสงค์ของตัวแปรระยะเวลาศึกษาแลกเปลี่ยนจะใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสื่อสารกับเจ้าของภาษาหรือเพื่อนต่างชาติ

นอกจากข้อคำถามข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาด้วยคำถามปลายเปิดจากแบบสอบถาม จำนวน 2 ข้อคำถาม คือ 1) ประโยชน์ของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อการพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น มีผู้แสดงความคิดเห็น 139 คน จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 148 คน และ 2) ความต้องการสื่อสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น มีผู้แสดงความคิดเห็น 69 คน จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 148 คน ผู้วิจัยจึงได้สรุปในแต่ละประเด็นข้อคำถาม โดยนำคำตอบที่มีความคล้ายคลึงกันรวมไว้ในข้อเดียวกัน ได้ดังนี้

1. ประโยชน์ของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อการพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นสามารถแบ่งได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.1) ด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ เช่น ช่วยทบทวนคำศัพท์ที่เคยเรียนมาแล้ว ช่วยเพิ่มพูนคำศัพท์ใหม่ๆ ช่วยให้คุ้นเคยกับคำศัพท์ในบริบทการใช้จริงที่ไม่มีปรากฏตำราเรียน ช่วยให้เข้าใจความหมายของคำศัพท์และไวยากรณ์มากขึ้นจากการอ่านเนื้อหาในโพสต์เกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่น รวมถึงเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นเพิ่มเติมจากการค้นหาและสอบถามข้อสงสัย เป็นต้น

1.2) ด้านการฟัง การพูดและการออกเสียง เช่น การฟัง Podcast ช่วยฝึกการฟังจับใจความ สามารถพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นจากการฟังเพลง เล่นเกม การดูอนิเมะ ภาพยนตร์หรือซีรีส์ พร้อมได้ฝึกฟังการออกเสียงสำเนียง วลีที่ถูกต้องจากเจ้าของภาษาโดยตรงและได้ฝึกออกเสียงตาม (shadowing) เป็นต้น

1.3) ด้านการอ่านและการเขียน เช่น ช่วยเสริมทักษะภาษาญี่ปุ่นจากการอ่านบทความ ข่าว ฝึกการจับใจความสั้นๆ และฝึกทำความเข้าใจเนื้อหาในเชิงลึกยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถฝึกการอ่านและเขียนโพสต์ในสื่อสังคมออนไลน์ไปได้พร้อม ๆ กัน

1.4) ด้านการสนทนาและการสื่อสาร เช่น ฝึกสนทนากับชาวญี่ปุ่นได้โดยตรง เรียนรู้บทสนทนาภาษาญี่ปุ่นที่ใช้จริงจากอนิเมะ ภาพยนตร์หรือซีรีส์ เป็นต้น

2. ความต้องการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น พบว่า ผู้เรียนต้องการสิ่งสนับสนุน 2 ส่วนหลักๆ

2.1) ต้องการใช้อุปกรณ์ออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นด้วยตนเองนอกชั้นเรียน

2.1.1) สื่อหรือแอปพลิเคชันที่เป็นแหล่งเรียนรู้รวมเรื่องต่างๆ ไว้ในแหล่งเดียว เช่น ไวยากรณ์คำศัพท์สำนวน ระเบียบข้อที่มักใช้บ่อยในชีวิตประจำวัน สังคมวัฒนธรรมญี่ปุ่น รวมถึงแอปพลิเคชันฝึกพูดภาษาญี่ปุ่น

2.1.2) สื่ออธิบายเนื้อหาข้อสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นตั้งแต่ระดับ N5 ถึง N1 และแอปพลิเคชันฝึกทำข้อสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นที่สามารถเข้าไปฝึกได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

2.1.3) เกมฝึกคำศัพท์หรือไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่น รวมถึงเกม VR ที่จำลองสถานการณ์ชีวิตประจำวันในญี่ปุ่น เช่น การซื้อของหรือสั่งอาหารในร้านญี่ปุ่น พร้อมระบบที่ช่วยติดตามพัฒนาการของผู้เรียน

2.1.4) แหล่งความรู้ที่ระบุหมวดหมู่หรือช่องทางต่างๆ ที่สามารถเข้าไปฝึกฝนและค้นหาข้อมูลภาษาญี่ปุ่นตามความสนใจของผู้เรียนได้ เช่น เรียนภาษาญี่ปุ่นจากอนิเมะ จากข่าวหรือสื่อบันเทิงต่างๆ

2.1.5) คลิปวิดีโอสั้นๆ การแสดงบทบาทสมมติในโลกออนไลน์หรือการฝึกการออกเสียงออนไลน์ เช่น TikTok, YouTube short โดยใช้คำศัพท์หรือไวยากรณ์ที่ใช้บ่อยในชีวิตประจำวันแบ่งตามสถานการณ์แบบเข้าใจง่ายและมีให้เลือกระดับคำศัพท์หรือระดับความยากง่ายของซับไตเติ้ลพร้อมระบบที่มีความเสถียร

2.1.6) กลุ่มสังคมออนไลน์ที่สอนไวยากรณ์ บทสนทนาหรือกลุ่มพื้นที่ที่สามารถฝึกพูดคุยและสนทนากับเจ้าของภาษา พร้อมทั้งสามารถแชร์ความรู้ใหม่ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ได้

2.2) การประยุกต์ใช้อุปกรณ์ออนไลน์ในชั้นเรียน

2.2.1) สื่อที่สร้างสรรค์และสนุกหรืออนิเมชันที่น่าสนใจที่เหมาะสมกับวัยและทันยุคทันสมัย

2.2.2) สื่อที่สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่น ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ

2.2.3) สื่อที่เหมาะสมกับเป้าหมายการเรียนรู้ เช่น เพลงหรือวิดีโอเพื่อฝึกการออกเสียงและสำเนียงอย่างถูกต้อง

2.2.4) สื่อที่มีรูปภาพประกอบพร้อมอธิบายไวยากรณ์ด้วยภาษาไทยในรูปแบบเข้าใจง่าย

2.2.5) จัดทำคอนเทนต์และกิจกรรมต่างๆ ตามความเหมาะสม รวมถึงการนำ AI มาช่วยพัฒนาสื่อการสอน

6. สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนในภาคใต้ โดยเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากผู้เรียนที่กำลังศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นในมหาวิทยาลัยของภาคใต้ จำนวน 148 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มากที่สุด รองลงมาคือ ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 5 ตามลำดับ นักศึกษาส่วนใหญ่มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมที่ระดับคะแนน 3.51-4.00 รองลงมาคือ 3.01-3.50 และพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยสอบวัดระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่น (JLPT) และในจำนวนที่เคยสอบวัดระดับส่วนใหญ่มีผลสอบระดับ N5 รองลงมาคือ เคยสอบแต่ไม่ผ่าน ผลสอบระดับ N4 และระดับ N3 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ไม่เคยศึกษาแลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่น ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เคยศึกษาแลกเปลี่ยนและกำลังศึกษาแลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่นนั้น มีระยะเวลาตั้งแต่ 6 เดือน ถึงมากกว่า 1 ปี

พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวันของนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า 10 ครั้งต่อวัน ระยะเวลาต่อครั้งเฉลี่ย 1-3 ชั่วโมง สรุปโดยเฉลี่ยใช้สื่อสังคมออนไลน์ 10 ชั่วโมงขึ้นไปต่อวัน สอดคล้องกับวรารพร คำจับ (2562) ที่พบว่าในปี 2561 คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตนานขึ้นเฉลี่ยวันละ 10 ชั่วโมง 5 นาที โดยสำรวจพบว่ากิจกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดคือ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่วนช่วงเวลาที่นักศึกษามักใช้สื่อสังคมออนไลน์ คือ ช่วงเวลา 18.00-24.00 น. สถานที่ที่ใช้โดยส่วนใหญ่ คือ บ้านหรือหอพัก รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยและใช้โทรศัพท์มือถือ (Smartphone) ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด สอดคล้องกับทรรศนีย์ ศิริศรี และสมิหลา ศิริศรี (2562) ที่พบว่าระยะเวลาที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อครั้งโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1-2 ชั่วโมง ช่วงเวลาที่ใช้มากที่สุดคือ 18.00 น. – 24.00 น. และสถานที่ที่นักศึกษาใช้สื่อออนไลน์มากที่สุด คือ บ้าน รองลงมา คือ มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือ (Smartphone) ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์แต่ความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5 ถึงมากกว่า 6 ครั้งต่อวัน ซึ่งน้อยกว่างานวิจัยชิ้นนี้ สันนิษฐานได้ว่า ปัจจุบันมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ที่หลากหลายขึ้น จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์บ่อยครั้งขึ้นและสอดคล้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) ที่รายงานว่า กลุ่มประชาชนอายุ 18-24 ปี ซึ่งตรงกับช่วงอายุของนักศึกษา ใช้โทรศัพท์มือถือ (Smartphone) เข้าถึงอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจหมายถึงการเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์มากถึงร้อยละ 99.9 เลยทีเดียว ส่วนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่นักศึกษาใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ YouTube, Facebook, Instagram ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว และคณะ (2567) ศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล พบว่า สื่อสังคมออนไลน์ เช่น YouTube ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้และเรียนรู้จากวิดีโอการสอนและสามารถฝึกทักษะการฟังได้ไม่ว่าจะอยู่สถานที่ใด หรือหากเป็น Instagram ผู้เรียนสามารถฝึกเขียนภาษาญี่ปุ่นด้วยการสร้างและเผยแพร่เนื้อหาที่ตัวเองคิดและเขียนขึ้นเองได้ ส่วนการเชื่อมต่อและการสร้างเครือข่าย เช่น Facebook ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารกับเจ้าของภาษาและฝึกภาษาญี่ปุ่นโดยตรงแม้ไม่ได้อาศัยอยู่ในประเทศญี่ปุ่น หรือ Facebook Groups ที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมต่อกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อนร่วมชั้นเรียน หรือกลุ่มที่มีความสนใจเดียวกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งช่วยในการทำงานร่วมกันและการสร้างกลุ่มการเรียนรู้ได้ ผลการวิจัยยังพบว่า บุคคลที่นักศึกษาติดต่อสื่อสารด้วยในสื่อสังคมออนไลน์ส่วนใหญ่ ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนสนิทและเพื่อนร่วมชั้น ตามลำดับ ส่วนวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เพื่อความบันเทิง เพื่อการสื่อสารและเพื่อการศึกษา สอดคล้องกับอรุณรัตน์ ศรีชูศิลป์ (2554) และสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) ที่รายงานว่ากลุ่มอายุ 18-24 ปี ส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตรวมถึงสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด

เพื่อความบันเทิง รองลงมา คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ซึ่งจากผลการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้ แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบัน การใช้สื่อสังคมออนไลน์สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ด้านการศึกษาหรือพัฒนาการเรียนรู้ได้ไม่มากนัก

ในด้านพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นของกลุ่มตัวอย่างนั้น พบว่า พฤติกรรมที่อยู่ในระดับ “เป็นประจำ” มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกทักษะการแปลภาษาญี่ปุ่นจากการใช้โปรแกรมการแปลหรือแอปพลิเคชันเฉพาะ รวมถึงพัฒนาทักษะการฟังและการออกเสียงจากการดูภาพยนตร์หรือซีรีส์ภาษาญี่ปุ่น แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็น ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นนั้นจำเป็นต้องใช้ตัวช่วยในการเรียนรู้ โดยเฉพาะเมื่อต้องแปลจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นหาความหมายของคำศัพท์และสามารถแปลความหมายออกมาให้เข้าใจประโยคและข้อความได้ดีขึ้น และโดยทั่วไปแล้ว นักศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นและเป็นวัยที่ชอบความบันเทิง การดูภาพยนตร์หรือซีรีส์เป็นประจำ เช่น YouTube จึงเป็นแพลตฟอร์มหนึ่งที่เป็นตัวช่วยในการฝึกทักษะการฟังภาษาญี่ปุ่นได้อีกทาง ซึ่งในขณะที่ฟังก็สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับการออกเสียงไปด้วยพร้อมกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของณรงค์ศักดิ์ พิษณุพิศุทธิ์ (2567) ที่ผู้เรียนเห็นด้วยว่าการใช้คลิปข่าว YouTube ทำให้ได้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ๆ และคำศัพท์ที่ทันต่อเหตุการณ์ ได้พัฒนาทักษะการฟังที่เป็นระดับความเร็วปกติของเจ้าของภาษา และช่วยเรื่องการทำความเข้าใจเนื้อหา ทำให้คุ้นชินกับการออกเสียงของเจ้าของภาษา ส่วนพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นส่วนใหญ่ของนักศึกษาที่อยู่ในระดับ “บ่อยครั้ง” พบว่ามีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น เพื่อเรียนรู้และจดจำคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นจากการฟังเพลง เพื่อสืบค้นข้อมูลและเรียนรู้หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการสอบค้นหาหรือสอบถามความหมายของคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่น ฝึกทำแบบทดสอบหรือเตรียมสอบวัดระดับ JLPT เล่นเกมเพื่อฝึกทักษะภาษาญี่ปุ่น รวมถึงฟัง Podcast หรือบทเรียนเสียงที่ช่วยพัฒนาทักษะการฟังภาษาญี่ปุ่น ซึ่งสอดคล้องกับ 三國喜保子 และ คณะ (2011) ที่พบว่า ผู้เรียนชาวไทยส่วนใหญ่ใช้สื่อออนไลน์ค้นหาหรือสอบถามความหมายของคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นในพจนานุกรมออนไลน์มากถึงร้อยละ 73 ในขณะเดียวกัน พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นที่นักศึกษาปฏิบัติในระดับ “บางครั้ง” นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าร่วมกลุ่มเรียนรู้หรือกิจกรรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาญี่ปุ่นจากข่าว บทความ หรือเนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อฝึกการเขียนและแก้ไขไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นผ่านแบบฝึกหัดในสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสื่อสารกับเจ้าของภาษาหรือเพื่อนต่างชาติและการถามคำถามหรือปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนภาษาญี่ปุ่นในฟอรัมออนไลน์ นอกจากนี้ พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นของกลุ่มตัวอย่างในระดับ “น้อยครั้ง” มีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างคอนเทนต์หรือบทความเป็นภาษาญี่ปุ่นนั้น สันนิษฐานว่าการสร้างคอนเทนต์หรือการเขียนบทความภาษาญี่ปุ่นในสื่อสังคมออนไลน์นั้น เป็นเรื่องยากและไม่ค่อยเป็นที่สนใจของนักศึกษา เนื่องจากการใช้สื่อออนไลน์ในรูปแบบดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ความรู้ด้านภาษาเขียน รวมถึงการการคิดวิเคราะห์ก่อนการเขียนเพื่อให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงกระบวนการในการสร้างคอนเทนต์และการเขียนบทความที่ถูกต้องและเหมาะสมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) ที่พบว่า การสร้างสรรค์เนื้อหาหรือคอนเทนต์ต่างๆ ในกลุ่มประชาชนอายุ 18-24 ปีมีจำนวนน้อยที่สุดและอยู่ลำดับสุดท้ายของวัตถุประสงค์ในการใช้งานอินเทอร์เน็ต

ผลการศึกษาด้านปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาจากตัวแปรที่ศึกษา พบว่า ตัวแปรที่ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น ได้แก่ ตัวแปร เพศ สันนิษฐานได้ว่า เพศหญิงและเพศชายมีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากรูปแบบของสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบันสามารถเข้าถึงได้ทุกเพศทุกวัยไม่จำกัดและใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างอิสระ จึงสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับการศึกษาของ

จุฑารัตน์ ศรารณวงศ์และคณะ(2560) ที่พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของวิกรม จันทรจิตร (2563) ที่กล่าวว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาเพศชายกับเพศหญิงมีความแตกต่างกัน เช่นเดียวกับตัวแปรความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในแต่ละวัน ระยะเวลาที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อครั้งโดยเฉลี่ยและช่วงเวลาที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรม การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น สันนิษฐานว่า เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์ส่วนใหญ่ ไม่จำกัด ระยะเวลาต่อครั้งในการใช้และช่วงเวลาที่ใช้ จึงสามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ รวมถึงการพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาด้วย

ส่วนตัวแปรระดับชั้นปีที่ศึกษาและผลการเรียนเฉลี่ยสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น กล่าวคือ ระดับชั้นปีของนักศึกษาที่แตกต่างกันทำให้การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นแตกต่างกัน สันนิษฐานได้ว่า นักศึกษาชั้นปีสูงขึ้นจะมีความต้องการใช้สื่อสังคมออนไลน์สูงขึ้น อันเนื่องจาก สื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งรวมความหลากหลาย ผู้เรียนที่ระดับชั้นปีที่สูงขึ้น โดยเฉพาะผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นที่ในชีวิตจริง ไม่เอื้อให้ได้ฝึกทักษะทางภาษามากนัก จำเป็นต้องใช้ตัวช่วยเพื่อพัฒนาด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น ทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน รวมถึงด้านการแปล จึงส่งผลให้มีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่าง สอดคล้องกับการศึกษาของ จุฑารัตน์ ศรารณวงศ์และคณะ (2560) ที่พบว่าตัวแปรชั้นปีที่ต่างกันมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับตัวแปรผลการเรียนเฉลี่ย สอดคล้องกับหยกขาว สมหวัง (2562) ที่พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนแตกต่างกันมีการใช้ประโยชน์เพชบุ๊กในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับภาษาจีนแตกต่างกันแต่ไม่สอดคล้องกับผล การศึกษาของวิกรม จันทรจิตร (2563) ที่พบว่า ชั้นปีของนักศึกษาไม่สัมพันธ์ต่อการอ่านภาษาอังกฤษบนสื่อสังคมออนไลน์ กล่าวคือ การอ่านภาษาอังกฤษบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาไม่ได้มีความแตกต่างกันในแต่ละชั้นปีของนักศึกษา

นอกจากนี้ ตัวแปรอีก 4 ตัวแปร ได้แก่ การสอบวัดระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่น (JLPT) การสอบผ่านวัด ระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่น (JLPT) การศึกษาแลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่น และระยะเวลาที่ศึกษาแลกเปลี่ยน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นเช่นเดียวกัน สันนิษฐานได้ว่า ผู้ที่เคย สอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นกับผู้ที่ไม่เคยวัดระดับภาษาญี่ปุ่น รวมถึงผู้ที่สอบผ่านกับผู้สอบไม่ผ่านจะมีพฤติกรรมการใช้ สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นที่แตกต่าง โดยผู้วิจัยคาดว่าผู้ที่เคยสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นและ สอบวัดระดับผ่าน รวมถึงผู้เคยศึกษาแลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่น รวมถึงระยะเวลาที่ศึกษาแลกเปลี่ยน สามารถบ่งบอก ได้ว่าผู้เรียนมีประสบการณ์การใช้ภาษาญี่ปุ่นและสามารถใช้ภาษาญี่ปุ่นได้แล้วในระดับนี้ จึงทำให้มีความต้องการ ใช้สื่อสังคมออนไลน์และพัฒนาทักษะทางภาษาญี่ปุ่นได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ 三國喜保子 และคณะ (2011) ที่ กล่าวว่าผู้เรียนที่มีประวัติการเรียนภาษาญี่ปุ่นยาวนานขึ้น ความหลากหลายของกิจกรรมบนอินเทอร์เน็ตก็จะเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งหนึ่งในนั้น คือ การใช้สื่อสังคมออนไลน์นั่นเอง

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอน

จากผลการศึกษา ทำให้ทราบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นต้องการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นในรูปแบบที่สามารถเรียนรู้ได้ ทุกที่ ทุกเวลา พร้อมกันนั้น ผู้เรียนยังต้องการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นในรูปแบบของความบันเทิงและความสนุก จากความ ต้องการข้างต้น พบว่า สื่อสังคมออนไลน์สามารถตอบโจทย์และเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น ได้พัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นได้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียน

การสอนภาษาญี่ปุ่น โดยแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้และฝึกทักษะภาษาญี่ปุ่นจากสื่อสังคมออนไลน์ด้วยตนเองนอกชั้นเรียน โดยผู้สอนคอยแนะนำและติดตาม ได้แก่ 1) การฝึกด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ ผู้สอนสร้างเกมหรือนำแอปพลิเคชันเพื่อฝึกคำศัพท์หรือไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่น พร้อมระบบที่ช่วยติดตามเพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงพัฒนาการของตนเอง 2) การฝึกทักษะด้านการฟังและการพูด ผู้สอนจัดให้มีกลุ่ม Facebook ที่มีทั้งนักศึกษาและชาวญี่ปุ่นและจัดให้มีกิจกรรมเพื่อเข้าร่วมฝึกสนทนากับเจ้าของภาษาในแต่ละสัปดาห์หรือสองสัปดาห์ครั้ง เป็นต้น 3) การฝึกทักษะด้านการอ่านและการเขียน ผู้สอนสร้างกลุ่มชุมชนใน Facebook และกำหนดสถานการณ์หรือหัวข้อเพื่อให้ผู้เรียนเขียนบรรยายเป็นภาษาญี่ปุ่นง่ายๆ ตามระดับของผู้เรียน เช่น หัวข้อเกี่ยวกับกิจกรรมวันแม่หรือความพิเศษของสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้ไปเที่ยวล่าสุด เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวคาดว่าจะสามารถทำให้ผู้เรียนฝึกทั้งการอ่านจากเพื่อนๆ ในกลุ่มและฝึกการเขียนของตนเอง อย่างไรก็ตาม ผู้สอนควรมีผลสะท้อนกลับงานเขียน เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อผิดพลาดและสามารถพัฒนาแก้ไขงานเขียนของตนเองให้ดีขึ้น

2. การนำสื่อสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้เป็นสื่อสร้างสรรค์ในชั้นเรียน ได้แก่ 1) การฝึกด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ ผู้สอนนำเอาคำศัพท์และไวยากรณ์ที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ ที่น่าสนใจ นำมาสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ จากการใช้จริง พร้อมทั้งสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมญี่ปุ่น ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อการสนทนากับชาวญี่ปุ่นให้ถูกต้องเหมาะสม 2) การฝึกทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมแยกหรือพร้อมกันได้ เช่น ผู้สอนให้ผู้เรียนอ่านข้อความหรือคู่มือวิดีโอที่เป็นกระแสมาลงหน้าจากสื่อสังคมออนไลน์นำมาจัดกิจกรรมบทบาทสมมติตามรายการดังในประเทศไทยโดยใช้ภาษาญี่ปุ่น เช่น ในช่วงโมเมนต์แต่ละสัปดาห์จัดห้องเรียนให้เสมือนเป็นรายการโหนกระแส โดยทำการไลฟ์สดเฉพาะในกลุ่มที่สร้างขึ้น ขณะที่แสดงบทบาทสมมุติก็สามารถให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ชมแสดงความคิดเห็นแบบเรียลไทม์ได้ หรือรายการร้องข้ามกำแพงที่จัดให้ผู้เรียนได้ร้องเพลงและฝึกฟังพูดไปด้วย เป็นต้น กิจกรรมที่น่าสนใจจะกระตุ้นผู้เรียนให้อยากเรียนรู้และช่วยพัฒนาทักษะความสามารถทางภาษาของผู้เรียนไปพร้อมกัน

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นในภาพรวม จึงไม่สามารถวิเคราะห์ให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะแต่ละด้านอย่างละเอียดได้ การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาพฤติกรรมที่แยกเป็นทักษะ เช่น ทักษะด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพื่อทราบถึงประโยชน์ของสื่อสังคมออนไลน์ในการพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นแต่ละด้านว่ามีมากน้อยเพียงใด

2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในภาพรวม ซึ่งผลการวิจัยไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าแต่ละแพลตฟอร์มในสื่อสังคมออนไลน์มีส่วนช่วยพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นในด้านใดและมากน้อยเพียงใด การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาพฤติกรรมที่แยกแพลตฟอร์มสื่อออนไลน์ให้ชัดเจน เพื่อทราบถึงประโยชน์ในการพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นที่แน่ชัดของแพลตฟอร์มนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง (References)

- คชาภักษ์ หลิมเจริญและวลี รุ่งรัตน์รัชชัย.(2565). การพัฒนาทักษะความสามารถทางด้านภาษาญี่ปุ่นในยุคดิจิทัล. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 5(1), 7-15.
- จักรกริช ปิยะ. (2557). การศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) เพื่อการบริหารงานก่อสร้าง กรณีศึกษาห้างหุ้นส่วนจำกัดเทคโนบิวเดอร์ (2001) อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- จุฑารัตน์ ศราวุฒะวงศ์, ขจร ฝ่ายเทศ, ดวงแก้ว เงินพูนทรัพย์,และวัลลภา จันทรี. (2560). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารบรรณศาสตร์มศว*, 10(2), 17-31.
- ฐปนัท แก้วปาน, วันเพ็ญ แก้วปาน, จุฑาธิป ศีลบุตร, อัญชลี ชนะคำ, อภิวัฒน์ วงศ์รัตน์, และประยุทธ์ อินแบน. (2565). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 14(1), 94-112.
- ณรงค์ศักดิ์ พิชญพิศุทธิ์. (2567). ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการใช้คลิปข่าวจาก YouTube ช่องข่าวญี่ปุ่นในการฝึกแปลแบบล่ามพูดตามจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย. *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา*, 14(1), 148-166.
- ธนารักษ์ สารเลื่อนแก้ว, ชัมธชัย อธิเกียรติ,และทิชพร นามวงศ์.(2567). การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล. *Journal of Applied Education*, 2(5), 37-44.
- ทรรศนีย์ ศิริศรีและสมิลา ศิริศรี. (2562). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียน ระดับปริญญาตรีคณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- ปฎิยุทธ์ ธีรวานนท์. (2560). การสำรวจเพื่อพัฒนาแบบเรียนภาษาญี่ปุ่นให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต(รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภัทราวรรณ กวาวสามและพระมหาสุริยา แซ่ย่าง. (2566).การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย, 5(2), 439-444.
- โรสลีนา สุมาลี. (2563). การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนที่มีความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษในระดับสูงและปัจจัยที่ส่งเสริมความสามารถด้านการพูด. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นฤมล บุญส่ง. (2561).สื่อสังคมกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. *Veridian E-Journal*, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ. 11(1), 2873-2885.
- วิกรม จันทจิต, จิราวรรณ สุทธิธรรมและปกร ทองบุญยัง. (2563). พฤติกรรมการอ่านภาษาอังกฤษบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ครั้งที่ 14 “การพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมในยุคโควิด-19” (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- วรพร ดาจับ. (2562). สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 7(2), 143-159.

- สมนต์จิตต์ สาคร, ประภาส พาวินันท์, พิมลพรรณ ประเสริฐวงศ์ เรพเพอร์และศินันท์ เศรษฐพัฒน์บดี. (2561). การรับสารสนเทศด้านทักษะภาษาอังกฤษจากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. อินฟอร์เมชัน. 25(2), 31-42.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567).การสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2567 (ไตรมาส 4 เดือนตุลาคม-ธันวาคม 2567) : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). การสำรวจการใช้และการเข้าถึงโทรคมนาคม พ.ศ. 2567: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- หยกขาว สมหวัง. (2562). การพัฒนาทักษะทางภาษาจีนจากประโยชน์ของการใช้เฟซบุ๊กในกลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 8(2), 157-171.
- เรืองริน เจนวิทยารักษ์, กิตติพงศ์ เยี่ยมกร, ศรอนงค์ มากชู, สโรชา แสงอนนท์,และชุติมา เนินพลอย. (2562). พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
- ระวี แก้วสุกใสและชัยรัตน์ จุสาล์. (2556). เครือข่ายสังคมออนไลน์: กรณีเฟสบุ๊ค (Facebook) กับการพัฒนาผู้เรียน. Princess of Naradhiwas University Journal, 5(4), 195–205.
- อรุณรัตน์ ศรีชูศิลป์. (2554). พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ.[วิทยานิพนธ์ปริญญาโท] มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- 村上正行 (2012). 「ソーシャルメディアを活用した大学教育」. 『リメディアル教育研究』 7(2), 189- 195.
- 三國喜保子・谷口美穂・岩下智彦・川崎タルつぶら・張世襲・岩本尚希 (2011). 「日本語学習者の教室外におけるメディア使用の実態— 6 カ国におけるアンケート調査から—」. 『桜美林言語教育論叢』 7, 147-162.
- 望月良浩・森祐太 (2014). 「日本語学習者のソーシャルメディア利用に関する意識調査：デジタル世代の実状と教室を繋ぐクラス活動を目指して」. University of Michigan, 167-181.

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Affiliation: Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani

Corresponding email: niyoh.c@psu.ac.th

Received: 2025/05/25

Revised: 2025/06/30

Accepted: 2025/07/04

นโยบายวัฒนธรรมกับซอฟต์แวร์ของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษานโยบายทางวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกและการสร้างภาพลักษณ์ประจำชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ความสำเร็จของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ในการก่อรูปและพัฒนาซอฟต์แวร์ทางวัฒนธรรม และวิเคราะห์นัยต่อการพัฒนาวัฒนธรรมและการเสริมสร้างพลังอำนาจละมุนของตน โดยอาศัยการทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์กรณีศึกษา งานวิจัยนี้ได้พิจารณากลยุทธ์การส่งเสริมวัฒนธรรมของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ เช่น การเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมในระดับโลก และการจัดตั้งกลไกการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ทั้งสองประเทศสามารถเพิ่มอิทธิพลระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการบูรณาการทรัพยากร การกำกับดูแลของภาครัฐ และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ในด้านต่าง ๆ เช่น แอนิเมชัน ภาพยนตร์ และดนตรี นโยบายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ที่มีเป้าหมายทั้งในด้านเศรษฐกิจและการทูตสาธารณะ เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ในอุตสาหกรรมวัฒนธรรม ควบคู่กับการคุ้มครองและการสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิม เพื่อยกระดับความน่าดึงดูดทางวัฒนธรรมและขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับนานาชาติ และสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของซอฟต์แวร์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 2 กรณี ชี้ให้เห็นว่าอุตสาหกรรมวัฒนธรรมสามารถเป็นกลไกทางเศรษฐกิจที่สำคัญได้ หากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ มีการวางแผนระดับชาติและการปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในระดับโลก

คำ

สำคัญ

ซอฟต์แวร์, การทูตวัฒนธรรม, การทูตสาธารณะ, สินค้าวัฒนธรรม

¹ งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีงบประมาณ 2567 และได้รับการรับรองจริยธรรมในมนุษย์

Cultural Policy and the Soft Power of Japan and South Korea²

Abstract

This study examines the cultural policies of East Asia, with a focus on Japan and South Korea, to explore how national branding strategies have contributed to the development of cultural soft power. Employing literature review and case analysis, the research investigates systematic approaches such as the global dissemination of cultural products and the establishment of cultural exchange mechanisms. The findings reveal that both countries have successfully expanded their international influence by integrating resources, mobilizing state support, and engaging private sector participation in fields such as animation, film, and music. Their policies, which combine economic objectives with public diplomacy, demonstrate how cultural industries can serve as both instruments of national image-building and drivers of economic growth. The study concludes that Japan and South Korea's experiences provide valuable lessons for enhancing international cooperation, safeguarding traditional culture, and strengthening competitiveness in the global cultural economy of the twenty-first century.

soft power, cultural diplomacy, public diplomacy, cultural product

² This research is sponsored by Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University. It was approved by the research ethic committee.

1. บทนำ

“ซอฟต์พาวเวอร์” (soft power) ภาษาไทยใช้คำว่า “อำนาจละมุน” “พลังอ่อน” เป็นแนวคิดที่เสนอโดย โจเซฟ ไนย์ (Joseph Nye) ที่เน้นถึงบทบาทของวัฒนธรรม การทูต ค่านิยม และการมีส่วนร่วมในเวทีระหว่างประเทศ ที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ เป็น "ความสามารถในการทำให้ผู้อื่นคล้อยตามในสิ่งที่ตนต้องการ โดยไม่ต้องใช้ การบีบบังคับหรือสิ่งแลกเปลี่ยน" (Nye, 1990, pp. 166-167) ไนย์ (2006) ยังเสนอว่าสามองค์ประกอบสำคัญของ ซอฟต์พาวเวอร์ ได้แก่ วัฒนธรรม (culture: ในกรณีนี้ได้รับความสนใจจากต่างชาติ), ค่านิยมทางการเมือง (political values : เมื่อได้รับการยอมรับทั้งในและนอกประเทศ) และนโยบายต่างประเทศ (foreign policies : เมื่อมีความชอบธรรม และตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม) ในเอเชียตะวันออก ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ต่างได้กลายมาเป็น “ผู้เล่น” สำคัญด้านซอฟต์พาวเวอร์ ที่โดดเด่น และผลประโยชน์ของชาติได้รับการส่งเสริมผ่านอิทธิพลทางวัฒนธรรม บทความนี้วิเคราะห์นโยบายและ การดำเนินการด้านวัฒนธรรมของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่กลายเป็นซอฟต์พาวเวอร์ของทั้งสอง ประเทศ ซึ่งจะทำให้เห็นว่าญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ได้ส่งเสริมนโยบายวัฒนธรรมและสร้างซอฟต์พาวเวอร์ของตนอย่างไร

2. กรอบแนวคิด

การศึกษานี้ยึดกรอบแนวคิดเรื่องซอฟต์พาวเวอร์ของโจเซฟ ไนย์ เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ โดยผสมกับ แนวคิดพัฒนาการทางทฤษฎีร่วมสมัยที่ให้ความสำคัญกับลักษณะเฉพาะของบริบทเอเชียตะวันออก ตามข้อเสนอ ของ Melissen & Sohn (2016) ที่ว่า ซอฟต์พาวเวอร์ในภูมิภาคนี้มักดำเนินการภายใต้กรอบของรัฐ หรือโดยความ ชื่นำจากภาครัฐมากกว่าชาติตะวันตก งานศึกษานี้ยังใช้กรอบแนวคิด "3C Framework" ของ Lee (2009) ซึ่งประกอบด้วยสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ทรัพยากรวัฒนธรรม (cultural resources) (2) ช่องทางการสื่อสารเนื้อหา วัฒนธรรม (communication channels) และ (3) ความสามารถในการแปรเปลี่ยน (conversion capability) คือ สร้างวัฒนธรรมให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในเชิงนโยบาย

3. ทบทวนวรรณกรรม

โจเซฟ ไนย์ ชี้ว่า การที่ประเทศหนึ่งจะเผยแพร่ซอฟต์พาวเวอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องสร้างอิทธิพล ต่อประเทศอื่นผ่านการดึงดูดใจและการโน้มน้าว นโยบายต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพต้องรวมอำนาจแข็งและ ซอฟต์พาวเวอร์เข้าด้วยกัน และในยุคสารสนเทศที่โลกเชื่อมโยงถึงกันมากยิ่งขึ้น ความสำคัญของซอฟต์พาวเวอร์ก็ยิ่ง เพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ ในบทความที่เขียนขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1990 ไนย์วิเคราะห์การใช้ซอฟต์พาวเวอร์ของญี่ปุ่นในทศวรรษ 1970-1980 ซึ่งได้เห็นผลสำเร็จของญี่ปุ่นที่ชัดเจนแล้ว ไนย์เห็นว่าญี่ปุ่นมีศักยภาพสูงในการใช้ซอฟต์พาวเวอร์ เนื่องจากมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และมีความสามารถในการแข่งขันในระดับโลก วัฒนธรรมญี่ปุ่นจึงแทรกซึม เข้าไปในสังคมต่าง ๆ ทั่วโลก และกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันในหลายประเทศ แต่ไนย์เห็นว่าวัฒนธรรม ญี่ปุ่นยังไม่เชื่อมโยงในวงกว้างเท่ากับของสหรัฐอเมริกา เพราะญี่ปุ่นมีข้อจำกัดจากลักษณะวัฒนธรรมที่มีแนวโน้ม มุ่งสู่ภายใน แม้ญี่ปุ่นจะรับเทคโนโลยีจากต่างประเทศและพัฒนาต่อจนก้าวหน้า แต่กลับลั้งเลที่จะเปิดรับชาวต่างชาติ คนญี่ปุ่นจำนวนมากแสดงความกังวลเกี่ยวกับการที่ประเทศยังขาด “ความเป็นสากล” แต่ก็ความล้มเหลวในการส่ง สารหรือคุณค่าในมิติที่กว้างไกลกว่าผ่านวัฒนธรรมของตน (Nye, 1990, pp.169-170) ทำให้ที่ผ่านมาอุตสาหกรรม วัฒนธรรมของญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับตลาดภายในมากกว่าภายนอก งานของไนย์เขียนขึ้นใน ค.ศ. 1990 จึงไม่ ครอบคลุมกับบริบทปัจจุบันทั้งหมดของญี่ปุ่น แต่ประเด็นหนึ่งที่ญี่ปุ่นยังคงเป็นมาตลอด คือ การให้ความสำคัญ

ต่อตลาดภายใน ทำให้สินค้าทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นที่ส่งออก มีความเป็นสากลน้อยกว่าคู่แข่งสำคัญอย่างเกาหลีใต้ ที่ส่งออกสินค้าวัฒนธรรมโดยมุ่งเป้าตลาดต่างประเทศ

ในประเด็นการใช้วัฒนธรรมเพื่อผลทางการเมือง Dirir (2022) เปรียบเทียบญี่ปุ่นกับเกาหลีว่า ญี่ปุ่นใช้การทูตวัฒนธรรมเพื่อลบภาพจำในยุคคลังการนิยมและภาพจำของกองทัพญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 สอดคล้องกับข้อเสนอของ Dabphet (2019) ที่ระบุว่าในทศวรรษ 1950 ญี่ปุ่นพยายามสร้างภาพลักษณ์ใหม่ของประเทศ (Nation Branding) เพื่อลบภาพจำในอดีต และในทศวรรษ 1970 เพื่อแก้ภาพลักษณ์ผู้ได้เปรียบทางเศรษฐกิจ รวมทั้งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพส่งออกที่ไม่ใช่เพียงสินค้าอุตสาหกรรมหนัก วัฒนธรรมป๊อปของญี่ปุ่นในช่วงนี้จึงถูกนำมาใช้ทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ในทศวรรษ 1980 สินค้าวัฒนธรรมของญี่ปุ่นกลายเป็นที่นิยมอย่างมากและกลายเป็นซอฟต์แวร์ของญี่ปุ่น รัฐบาลจึงกำหนดให้การทูตวัฒนธรรม (pop-culture diplomacy) เป็นนโยบายการทูตหลักของญี่ปุ่น การใช้วัฒนธรรมป๊อปของญี่ปุ่นจึงเป็นทั้งกลไกเชิงสัญลักษณ์ในการกำหนดภาพลักษณ์ใหม่ให้กับประเทศ และมีเป้าหมายเชิงเศรษฐกิจ (Iwabuchi, 2015, p. 419) นำไปสู่ความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ญี่ปุ่นอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนกรณีเกาหลีใต้ รัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการวางนโยบายอุตสาหกรรมวัฒนธรรม เนื่องจากตระหนักถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจของภาคส่วนนี้ การบูรณาการวัฒนธรรมในนโยบายต่างประเทศของทั้งสองประเทศส่งผลให้ได้รับความสนใจจากนานาชาติ และนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ

4. ผลการวิจัยและบทวิเคราะห์

ในยุคโลกาภิวัตน์ ซอฟต์แวร์กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาต่างประเทศของหลายประเทศ การส่งออกทางวัฒนธรรมกลายเป็นเครื่องมือทั้งทางการต่างประเทศและเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้กลายเป็นกรณีศึกษาสำคัญของการใช้นโยบายวัฒนธรรมจนนำไปสู่ความสำเร็จด้านซอฟต์แวร์

4.1 นโยบายวัฒนธรรมของญี่ปุ่นในคริสต์ศตวรรษที่ 21 : จาก Cool Japan สู่การสร้างสรรค์แนวทางใหม่

การที่ญี่ปุ่นมีเศรษฐกิจเติบโตต่อเนื่องนับแต่ทศวรรษ 1960-1980 และตลาดอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในประเทศของญี่ปุ่นมีมูลค่าสูงมากอยู่แล้ว จึงทำให้ญี่ปุ่นไม่เน้นพึ่งพารายได้หลักจากการส่งออกอุตสาหกรรมนี้ แต่สถานการณ์เริ่มเปลี่ยนไปเมื่อญี่ปุ่นเผชิญภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวยาวนานตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1990 ต่อเนื่องมาถึงทศวรรษ 2000 จนเรียกว่าเป็น “ทศวรรษที่สาบสูญ” (Lost Decade) (ออลด์, 2566, น. 18) ทำให้ญี่ปุ่นหันมาให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมวัฒนธรรมมากขึ้นเพื่อสร้างรายได้ของประเทศ จนกลายเป็นกลยุทธ์ Cool Japan และกลยุทธ์อื่นในเวลาต่อมา โดยสมัยนายกรัฐมนตรีโคอิซุมิ จุนอิชิโร (ค.ศ. 2001-2006) มีนโยบายที่มุ่งใช้ “วัฒนธรรมสื่อ” (media culture)³ เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติ โคอิซุมิเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกที่ใช้การส่งเสริมนโยบายวัฒนธรรม เพื่อผลักดันการส่งออกวัฒนธรรมสื่อและสร้างภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นในเวทีนานาชาติ ผ่านการพัฒนาอุตสาหกรรมเนื้อหา เช่น ภาพยนตร์อนิเมะ [Anime หรือ แอนิเมชัน (Animation) คือ ภาพยนตร์การ์ตูน] มังงะ (Manga) หรือการ์ตูนเล่ม และแฟชัน และจัดตั้งคณะกรรมการหลายชุดที่มีหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมวัฒนธรรมสื่อของญี่ปุ่น เช่น Office for Intellectual Property Strategy (2002) และ the Research Committee for Content Business (2005)

³ วัฒนธรรมสื่อ (Media Culture) หมายถึง อิทธิพลที่แพร่หลายของสื่อต่าง ๆ ในการหล่อหลอมทุนทางวัฒนธรรม แนวโน้มของรูปแบบการใช้ชีวิต และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นอกจากนี้ วัฒนธรรมสื่อยังสะท้อนผลกระทบและอิทธิพลของสื่อสารมวลชน ทั้งโทรทัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต หรือสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีต่อสังคมในวงกว้าง รวมทั้งหมายถึงกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่สื่อวัฒนธรรมได้เข้ามาแทรกซึมและกำหนดโครงสร้างของพื้นที่ทางวัฒนธรรมในสังคมยุคใหม่ โดยเฉพาะในบริบทของสังคมสมัยใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสสื่ออย่างต่อเนื่องและลึกซึ้ง วัฒนธรรมถูกมองว่าเป็นพื้นที่เชิงแข่งขันในระดับโลก เนื่องจากเป็นพื้นที่ของการถกเถียงทางสังคมว่าด้วยอุดมคติ ค่านิยม อัตลักษณ์ และความหมายในสังคม (สรุปความจาก Oxford & Huggins, 1998; Adolf, 2012)

รัฐบาลญี่ปุ่นจึงเริ่มวางยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เรียกว่า ยุทธศาสตร์ Cool Japan ตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2000 โดยมุ่งใช้ความสำเร็จด้านซอฟต์แวร์จากวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของญี่ปุ่น เช่น แอนิเมชัน อาหาร การท่องเที่ยว และแฟชั่น มาขับเคลื่อนและผลักดันทางเศรษฐกิจ และแข่งขันกับยุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์เกาหลีใต้ หรือ ฮัลลยู (Hallyu) ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมไปทั่วเอเชีย และกำหนดยุทธศาสตร์ Japan Brand ให้เป็นโครงการระดับชาติที่รวมอยู่ในยุทธศาสตร์ทรัพย์สินทางปัญญา เป็นนโยบายวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น (Daliot-Bul, 2009, p.3) คำว่า ยุทธศาสตร์ “Cool Japan” จึงกลายเป็นถ้อยคำเชิงนโยบายที่ได้รับความนิยม และนำมาเป็นกรอบหลักในการดำเนินการส่งเสริมภาพลักษณ์และวัฒนธรรมญี่ปุ่น (Iwabuchi, 2015, p. 423) นำไปสู่การที่กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น (MOFA) เปิดตัวนโยบาย “การทูตวัฒนธรรม” (pop-culture diplomacy) ใน ค.ศ. 2006 ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความไว้วางใจที่นานาชาติมีต่อญี่ปุ่น โดยใช้วัฒนธรรมป๊อปควบคู่กับวัฒนธรรมและศิลปะแบบดั้งเดิมเป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินนโยบาย (Iwabuchi, 2015, p. 420) และเน้นถึงยุทธศาสตร์การทูตสองประการ ได้แก่ การทูตสาธารณะ และซอฟต์แวร์ มีการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ภายใต้กระทรวงเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรม (METI) ใน ค.ศ. 2010 และตั้งกองทุน Cool Japan ใน ค.ศ. 2013 สนับสนุนเงินทุนให้กับภาคเอกชนพัฒนาสินค้าวัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึงการที่รัฐเน้นการส่งออกวัฒนธรรมในเชิงรุก

ในการดำเนินงานนโยบายซอฟต์แวร์ของญี่ปุ่นนั้น Daliot-Bul (2009) ชี้ว่า ส่วนกลางวางแผน แต่เปิดให้หน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงภาคเอกชนดำเนินการอย่างเป็นอิสระ เช่นเดียวกับที่ Iwabuchi (2015) เห็นว่า นโยบายซอฟต์แวร์ของญี่ปุ่นกระจุกกระจายอยู่ในหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ และมูลนิธิญี่ปุ่น (Japan Foundation) ซึ่งก่อให้เกิดความท้าทายด้านการประสานงานในเชิงนโยบาย ลักษณะสำคัญของแนวทางญี่ปุ่นคือ ใช้รูปแบบ “การชี้นำเชิงบริหาร” (administrative guidance) ตามที่ Daliot-Bul (2009) วิเคราะห์ว่า รัฐให้การสนับสนุนและแรงจูงใจ แต่ให้ภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินงานหลัก ดังเช่นกองทุน Cool Japan เน้นการลงทุนในโครงการขยายตลาดต่างประเทศของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมญี่ปุ่น ภาครัฐสนับสนุนด้านนโยบายการประชาสัมพันธ์ ความร่วมมือในต่างประเทศ และงบประมาณบางส่วน ส่วนการดำเนินงานอื่น ๆ เป็นของภาคเอกชน (Cool Japan Fund, 2018) ซึ่งสะท้อนท่าทีของญี่ปุ่นที่หลีกเลี่ยงการควบคุมเนื้อหาทางวัฒนธรรมโดยรัฐโดยตรง นักวิชาการให้ความเห็นว่าอาจเป็นผลมาจากประสบการณ์จากยุคสงครามที่รัฐใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อ ทำให้สังคมญี่ปุ่นยังคงมีความระมัดระวังต่อการสื่อสารทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะ “สั่งการจากเบื้องบน” ต่างจากกรณีของเกาหลีใต้ที่รัฐมีบทบาทกำกับมากกว่า (Iwabuchi, 2015, 426-427)

จากข้อวิเคราะห์ของนักวิชาการข้างต้น กล่าวได้ว่า กรณีของญี่ปุ่นนั้นรัฐกำหนดทิศทาง สนับสนุนงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ แต่ไม่กำหนด “เนื้อหา” ของสื่อทางวัฒนธรรม ปล่อยให้ เป็นอิสระของภาคเอกชนหรือบุคคลที่จะผลิตเนื้อหา หรือสร้างสรรค์สินค้าวัฒนธรรม ส่วนกรณีเกาหลีใต้ รัฐกำหนดทิศทางและสนับสนุนงบประมาณ การประชาสัมพันธ์เช่นเดียวกัน แต่รัฐบาลเกาหลีได้มีบทบาทในการกำหนด “เนื้อหา” ของสื่อทางวัฒนธรรมที่ผลิตออกมา เช่น การพยายามใช้สื่อบันเทิงปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และการประพฤติปฏิบัติของผู้ชายในสังคมชายเป็นใหญ่ โดยให้สื่อบันเทิง เช่น ภาพยนตร์ ละคร นำเสนอภาพผู้ชายที่เป็นสุภาพบุรุษ ไม่กดขี่หรือทำร้ายผู้หญิง

นอกจากนี้ นักวิเคราะห์ญี่ปุ่นประเมินความสำเร็จของ Cool Japan ว่า ไม่อาจสู้กับ “ฮัลลยู” ได้ เพราะญี่ปุ่นยังคงเน้นตลาดภายในเป็นหลัก รวมถึงการที่รัฐตัดงบประมาณอันเป็นผลกระทบจากการเกิดโรคโควิด-19 และสินค้าทางวัฒนธรรมของเกาหลีได้มีภาพลักษณ์ที่เป็นสากลมากกว่าของญี่ปุ่นที่เน้นภาพ “ความเป็นญี่ปุ่น” ทำให้ Cool Japan

ถูกเรียกอย่างล้อเลียนว่า Cold Japan หรือ ภาวะที่เย็นยะเยือก หรือถูกแซ่แข็งของซอฟต์แวร์ญี่ปุ่น (ณัฐชัย ตันติราพันธ์, 2023, online) การ “มีความเป็นสากล” ของสินค้าทางวัฒนธรรมของเกาหลีใต้ นั้น เช่น ปรับเนื้อหาจากละครที่มีเนื้อหาหัก ๆ ใคร ๆ การแย่งชิงในราชสำนัก ให้มีเนื้อหาที่หลากหลายและเป็นสากล เช่น มีเนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ สยองขวัญ สืบสวน ไซไฟ และเรื่องเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ทำให้ฐานผู้ชมเพิ่มขึ้นและขายได้ในประเทศตะวันตก ทำให้ภาพยนตร์ ดนตรี และศิลปินเกาหลีเป็นที่รู้จักในระดับสากลมากกว่าของญี่ปุ่น

ดังนั้น ญี่ปุ่นจึงหาแนวทางเพื่อนำไปสู่การผลักดันซอฟต์แวร์และตลาดสินค้าทางวัฒนธรรมให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น เช่น การใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมเป็นยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจ ด้วยการยกเว้นวีซ่าให้กับนักท่องเที่ยวหลายประเทศตั้งแต่ ค.ศ. 2013 ซึ่งถือว่าเป็นนโยบายการทูตที่มีเป้าหมายทางเศรษฐกิจ ดังเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมา และนักท่องเที่ยวตามรอยท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ เช่น สตูดิโอจิบลิ ที่ผลิตแอนิเมชันชื่อดังจำนวนมาก ตามรอยสถานที่ในภาพยนตร์การ์ตูน Your Name (2016) และใน ค.ศ. 2016 รัฐสภาได้ปรับปรุงพระราชบัญญัติพื้นฐานว่าด้วยการส่งเสริมวัฒนธรรมและศิลปะ เพื่อสร้างคุณค่าใหม่ของวัฒนธรรมและศิลปะผ่านการท่องเที่ยวและการพัฒนาเมือง ภายใต้วิสัยทัศน์ในการเป็นชาติที่ให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมและศิลปะ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของประชาชนซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและศิลปะ พระราชบัญญัตินี้ยังขยายขอบเขตนโยบายด้านวัฒนธรรมและศิลปะให้ครอบคลุมถึงการท่องเที่ยว การพัฒนาเมือง การแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ สวัสดิการสังคม การศึกษา และอุตสาหกรรม

ในพระราชบัญญัติฯ นี้ได้เพิ่มบทบัญญัติใหม่เพื่อกำหนดบทบาทขององค์กรด้านวัฒนธรรมและศิลปะ กำหนดแนวทางส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างรัฐบาลกลาง หน่วยงานบริหารอิสระ องค์กรด้านวัฒนธรรมและศิลปะ ภาคธุรกิจเอกชน ดังปรากฏอยู่ในมาตราที่ว่าด้วยมาตรการเกี่ยวกับการสนับสนุนวัฒนธรรม ศิลปะ และเทศกาลศิลปะ โดยเพิ่มการระบุนาฏศิลป์คุมิโอดริ (Kumi Odori) เป็นตัวอย่างหนึ่งของศิลปะประเพณีญี่ปุ่น และส่งเสริมวัฒนธรรมอาหารควบคู่กันไปด้วย ซึ่งจะนำไปสู่การส่งเสริมวัฒนธรรมอาหารของญี่ปุ่นสู่ระดับโลกในเวลาต่อมา ตลอดจนการจัดกิจกรรมเพื่อขยายบทบาทของนโยบายวัฒนธรรมและศิลปะให้ครอบคลุมถึงประชาชนทุกช่วงวัยและทุกกลุ่มทางสังคม ดังนั้น จึงมีแผนนโยบายเพื่อส่งเสริมงานวัฒนธรรม เช่น การส่งเสริมศิลปะการแสดง การผลิตสื่อและภาพยนตร์ กิจกรรมวัฒนธรรมในท้องถิ่น กิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมสำหรับเยาวชนและคนพิการ ลิขสิทธิ์ทางปัญญา การศึกษาภาษาญี่ปุ่น วัฒนธรรมของชาวไอนุ และพิพิธภัณฑ (Commissioner for Cultural Affairs, 2018, online)

นโยบายส่งออกทางวัฒนธรรมและซอฟต์แวร์ของญี่ปุ่นจึงมีการปรับปรุงยุทธศาสตร์ การกำหนดโครงการและกิจกรรมใหม่ ๆ โดยมีองค์ประกอบที่หลากหลาย ประการแรก คือ การเน้น “การทูตผ่านเนื้อหา” (content diplomacy) ให้ความสำคัญกับการส่งออกสื่อวัฒนธรรม เช่น อนิเมะ มังงะ เกม และแฟชัน (Lux, 2021, p.44) โดยมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมยุทธศาสตร์นี้ เช่น การจัดงานเทศกาลศิลปะสื่อญี่ปุ่น (Japan Media Arts Festival) ตั้งแต่นั้น ค.ศ.1997 ซึ่งต่อมาขยายไปสู่ระดับนานาชาติ การใช้การ์ตูนโดราเอมอนที่มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักในวงกว้างเป็นทูตวัฒนธรรมตั้งแต่ ค.ศ. 2008 การจัดโครงการประกวด The Japan International Manga Award เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมมังงะในต่างประเทศ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระดับนานาชาติผ่านมังงะ และแต่งตั้ง Manga Ambassador เป็นเครื่องมือในการทูตสาธารณะ โดยรัฐบาลญี่ปุ่นแต่งตั้งศิลปินมังงะให้เป็นทูตวัฒนธรรมเพื่อยกระดับความนิยมของมังงะและอนิเมะทั่วโลก

ประการที่สอง ญี่ปุ่นใช้วัฒนธรรมดั้งเดิมควบคู่กับวัฒนธรรมร่วมสมัย เช่น โครงการ “Japan House” ที่เปิดตัวใน ค.ศ. 2015 มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่น่าสนใจ นโยบายและวัฒนธรรมญี่ปุ่น

ต่อนานาชาติ เพื่อขยายฐานผู้ที่สนใจและมีความเข้าใจในญี่ปุ่น (MOFA, 2025 และ เสกสรร อานันทศิริเกียรติ, 2565, น.49) Japan House ทำหน้าที่เป็นศูนย์บริการครบวงจรในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับญี่ปุ่น พร้อมทั้งมีพื้นที่เชิงพาณิชย์ เช่น ร้านอาหาร คาเฟ่ และร้านค้า เพื่อส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลโดยใช้พลังทางเศรษฐกิจและเสน่ห์ท้องถิ่น อีกทั้งยังถ่ายทอดข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพผ่านองค์ความรู้ของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสร้างความสนใจและความใกล้ชิดกับสังคมท้องถิ่น โดยปัจจุบันจัดสร้างแล้วใน 3 เมือง ได้แก่ เซา เปาโล ลอสแอนเจลิส และลอนดอน โครงการนี้สะท้อนการผสมผสานระหว่างความ “ร่วมสมัย” กับ “วัฒนธรรม” ตามแนวคิดของ Ogawa (2015)

ประการที่สาม ญี่ปุ่นบูรณาการการทูตอาหาร (gastrodiplomacy) เข้าสู่นโยบายซอฟต์พาวเวอร์ และมียุทธศาสตร์สนับสนุนการส่งออกอาหารญี่ปุ่น โครงการสำคัญ คือ การส่งเสริมการศึกษาอาหารภายในประเทศ และเผยแพร่ “วะโชกุ (Washoku)” หรืออาหารญี่ปุ่นแบบดั้งเดิม ในต่างประเทศ ใน ค.ศ. 2013 “วะโชกุ” ได้รับการขึ้นทะเบียนจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ มีการจัดทำโครงการ “วะโชกุ-ชิมอาหารดีของญี่ปุ่น (Washoku-Try Japan's Good Food)” เพื่อแนะนำอาหารจานเด็ดของญี่ปุ่นให้เป็นที่รู้จักผ่านกิจกรรมของสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นในต่างประเทศและสื่อต่าง ๆ ของญี่ปุ่น มีการเปิดตัวแคมเปญ “อาหารญี่ปุ่น” (Nihon Shoku) ซึ่งเป็นความพยายามเชิงนโยบายในการส่งเสริมอาหารญี่ปุ่นในเวทีโลก (เสกสรร อานันทศิริเกียรติ, 2565, น.41 และ Farrer, 2015) เพื่อเพิ่มการส่งออกอาหาร กระตุ้นการผลิตทางภาคเกษตร และยกระดับความสามารถในการพึ่งพาตนเองของประเทศ มากกว่าจะเป็นเพียงการเผยแพร่อาหารญี่ปุ่น (Farina, 2018, p. 152) มีหน่วยงานดำเนินงานหลัก คือ องค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (JETRO) ร่วมกับองค์กรส่งเสริมร้านอาหารญี่ปุ่นในต่างประเทศ (JRO) และมีกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงเศรษฐกิจ กำหนดทิศทาง สนับสนุนการโฆษณาอาหารญี่ปุ่นในต่างประเทศ ส่งเสริมการส่งออกสินค้าเกษตร และประชาสัมพันธ์อาหารญี่ปุ่นในฐานะสินค้าทางวัฒนธรรม (กมลასน์ กิรินันท์วัฒนา, 2567, น. 623)

ใน ค.ศ. 2020 สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ญี่ปุ่นสูญเสียโอกาสในการแสดงศักยภาพในฐานะเจ้าภาพกีฬาโอลิมปิก อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลานี้ญี่ปุ่นได้แสดงบทบาทด้านการทูตสาธารณะที่ช่วยเหลือประเทศจีน ทั้งการบริจาคเงิน และส่งชุดป้องกันโรคจำนวนมากไปยังจีน ซึ่งเป็นการส่งความช่วยเหลือทั้งโดยภาครัฐ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาคม และบริษัทเอกชน ทำให้ได้รับความชื่นชมจากชาวจีนอย่างมาก นอกจากนี้ องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (JICA) ซึ่งเป็นองค์การการทูตสาธารณะได้แสดงบทบาทในสถานการณ์โรคระบาดได้ทันเวลาที่ เช่น การจัดประกวดแผนธุรกิจพิชิตโควิด-19 สำหรับประเทศในแอฟริกาตามโครงการ Next Innovation with Japan เพื่อแสวงหาความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงมีความร่วมมือกับองค์การในประเทศต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและแบ่งปันประสบการณ์การดำเนินงานในสถานการณ์โรคโควิด-19 และเปิดรับข้อเสนอโครงการนวัตกรรมการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศในสถานการณ์โรคระบาด เพื่อระดมความคิดและหาแนวทางจัดกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งเป็นการทูตสาธารณะที่ประสบความสำเร็จของญี่ปุ่น (เสกสรร อานันทศิริเกียรติ, 2563, น.51-53)

4.2 กลยุทธ์ซอฟต์พาวเวอร์ของเกาหลีใต้: ยุทธศาสตร์ “กระแเกาหลี” (Hallyu) กับเศรษฐกิจมูมเบ้า

วิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย ค.ศ. 1997 ทำให้เกาหลีใต้ได้รับผลกระทบอย่างหนัก รัฐบาลคิม แด-จุง (Kim Dae Jung ค.ศ. 1998–2003) จึงประกาศใช้อุตสาหกรรมวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้รูปแบบสังคมฐานความรู้ นำมาสู่การปรับรูปแบบเศรษฐกิจจากที่เน้นการส่งออกอุตสาหกรรมหนักเป็นหลัก มาเป็นการส่งออกอุตสาหกรรมวัฒนธรรมด้วย (ศิริพร ดาเบเพชร, 2565, น. 66) ภายใต้วิสัยทัศน์ Vision 21 for Cultural Industries

in Digital Societies ค.ศ. 1998 จึงเป็นจุดเริ่มต้นการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมของเกาหลีได้อย่างเป็นทางการ เพื่อเป็นสินค้าส่งออกชนิดใหม่เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงการที่รัฐบาลเกาหลีได้หันมาให้ความสำคัญและสนับสนุนกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ โดยผลักดันอุตสาหกรรมวัฒนธรรมขึ้นมาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ ภาคเอกชนจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงาน และผลักดันการส่งออกอุตสาหกรรมวัฒนธรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมบันเทิง จนเกิดเป็นกระแสเกาหลีขึ้นในที่สุด

ในปลายทศวรรษ 1990 เกาหลีได้เริ่มส่งออกละครโทรทัศน์ไปต่างประเทศ โดยมีกระแสตอบรับที่ดีมาก โดยเฉพาะในจีนและญี่ปุ่น จนเกิดคำว่า Hallyu (ฮันรยู) ในภาษาจีน เพื่อสื่อถึงกระแสคลื่นไคล์วัฒนธรรมบันเทิงของเกาหลีได้ในเวลานั้น ประกอบกับมีการเทียบเคียงรายได้ระหว่างภาพยนตร์ฮอลลีวูดเรื่อง Jurassic Park กับการส่งออกภาพยนตร์ของบริษัทฮุนไดใน ค.ศ. 1994 ที่สามารถสร้างรายได้ในระดับที่เท่าเทียมกัน (Kaeung, 2014, Online) ทำให้ประธานาธิบดีคิม แด-จุง หันมาให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมวัฒนธรรมประเภทอุตสาหกรรมบันเทิงมากขึ้น จากที่เคยเน้นส่งออกอุตสาหกรรมหนัก มาเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานความรู้ อันมีวัฒนธรรมเกาหลีเป็นหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจให้ดีขึ้น ดังที่ประธานาธิบดีคิม แด-จุง แสดงความเห็นเกี่ยวกับการส่งออกวัฒนธรรมไว้ว่า

“เราควรพัฒนากระแสเกาหลี...เพื่อความยั่งยืนและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เราควรสร้างเนื้อหาในดนตรีละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ แอนิเมชัน เกม ...ใน ค.ศ. 2003 ขนาดของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์จะสูงถึง 290 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งใหญ่กว่าตลาดอุปกรณ์ Semi-Conductor...การพัฒนาภาพลักษณ์ของประเทศ เราต้องตระหนักถึงเนื้อหาทางวัฒนธรรม ซึ่งสร้างมูลค่าที่สูงได้โดยปราศจากการลงทุนขนาดใหญ่” (Kim & Jin, 2016)

แนวคิดนี้ นำมาสู่การออกพระราชบัญญัติอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (Cultural Industry Act) ค.ศ. 1999 เพื่อสร้างการสนับสนุนและดึงดูดกลุ่มแซโบลให้เข้ามามีส่วนร่วมในอุตสาหกรรมนี้ โดยรัฐบาลหวังพึ่งเทคโนโลยีและเงินทุนของกลุ่มแซโบลในการสร้างผลงานให้มีคุณภาพแข่งขันกับต่างประเทศได้ (ศิริพร ดาบเพชร, 2565, น.61) พร้อมทั้งตั้งกองทุนสนับสนุนอุตสาหกรรมวัฒนธรรมขึ้น แผนวัฒนธรรมฉบับแรกประกาศเมื่อ ค.ศ. 2003 โดยเน้นพัฒนาวัฒนธรรมประจำชาติเกาหลีให้กลายเป็นเกาหลีที่สร้างสรรค์ (Creative Korea) จัดให้ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมวัฒนธรรม และทำแผนปฏิบัติการ Korea 2010 : Culture, Creativity and Content ภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ที่ทำหน้าที่ในการวางรากฐานความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม (อุบลรัตน์ ศิริยุคศักดิ์, 2549, น.2)

อุตสาหกรรมบันเทิงของเกาหลีได้จึงได้รับการพัฒนาให้มีบทบาททางเศรษฐกิจมากขึ้น และนำไปใช้ในการทูตวัฒนธรรมตั้งแต่ ค.ศ. 2008 เป็นต้นมา ภาครัฐตั้งหน่วยงานขึ้นมากำกับดูแลโดยเฉพาะ รวมถึงปรับหลักสูตรการศึกษาให้ตอบสนองการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรม แนวทางของเกาหลีได้สะท้อนสิ่งที่ Jin (2016) เรียกว่า “วัฒนธรรมเชิงพัฒนา” ซึ่งเป็นโครงสร้างนโยบายที่มีการกำกับดูแลจากส่วนกลางอย่างเข้มแข็งและเป็นระบบ สำนักงานส่งเสริมวัฒนธรรมและเนื้อหาเกาหลี (KOCCA) ตั้งขึ้นใน ค.ศ. 2001 (ต่อมาคือ สำนักงานส่งเสริมเนื้อหาสร้างสรรค์เกาหลี) กลายเป็นศูนย์กลางขับเคลื่อนการส่งออกทางวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ การจัดตั้งสภาประธานาธิบดีด้านภาพลักษณ์ของชาติใน ค.ศ. 2009 ยังเป็นอีกกลไกหนึ่งที่ทำให้การดำเนินนโยบายด้านซอฟต์แวร์อยู่ภายใต้การกำกับของฝ่ายบริหารอย่างใกล้ชิด ซึ่ง Lee (2014) เรียกว่า “แนวทางแบบทั้งรัฐบาล” (whole-of-government approach)

โจเซฟ ไนย์ (2009) วิเคราะห์ว่า การส่งเสริมยุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์ของรัฐบาลเกาหลีได้มาจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ประการแรก คือ ปัจจัยด้านภูมิรัฐศาสตร์ เพราะเกาหลีได้อยู่ใกล้มหาอำนาจอย่างจีน ญี่ปุ่น และรัสเซีย การใช้กำลังของเกาหลีได้จึงไม่เพียงพอต่อการป้องกันประเทศ ประการที่สอง การหวังพึ่งอำนาจทางทหารจากสหรัฐอเมริกาในยุคปัจจุบันมีความไม่แน่นอน รวมถึงการขึ้นมาเป็นมหาอำนาจสำคัญของจีนทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ประการที่สาม เกาหลีได้มีกำลังคนที่จะเป็นทหารจำกัด แต่มีทรัพยากรทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่จะใช้ในยุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์ ซึ่งเกาหลีได้คาดหวังให้เป็นการทูตวัฒนธรรมที่จะเพิ่มบทบาทของตนในระดับโลก

กลยุทธ์ของเกาหลีได้ประกอบด้วยนโยบายสำคัญ ประการแรก คือ การส่งเสริมดนตรี (K-pop) และซีรีส์โทรทัศน์ (K-series) เป็นสินค้าส่งออก โดยการสนับสนุนจากมูลนิธิแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมนานาชาติเกาหลี (ตั้งใน ค.ศ. 2003) และงบประมาณสนับสนุนของกระทรวงวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว ที่เพิ่มขึ้นจาก 74 ล้านดอลลาร์ใน ค.ศ. 2008 เป็น มากกว่า 500 ล้านดอลลาร์ใน ค.ศ. 2023 (MCST, 2023) และการจัดตั้งสำนักงานด้านเนื้อหาวัฒนธรรม (Department of Cultural Content) ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ วิดีโอเกม โทรทัศน์ และนโยบายอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม ทำหน้าที่คุ้มครองผู้สร้างสรรค์ผลงานเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนอย่างยุติธรรมและปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา

ประการที่สอง คือ การตั้งองค์กรเพื่อเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมเกาหลี ได้แก่ Korea Culture Content Agency หรือ KOCCA (ค.ศ. 2009) เพื่อวางแผนพัฒนาและบริหารจัดการสินค้าเชิงวัฒนธรรม และธุรกิจแรกเตอร์ ส่งเสริมการส่งออกสินค้าวัฒนธรรมเกาหลีไปสู่ต่างประเทศ ทำหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์ วางเป้าหมายและกำหนดทิศทางของเนื้อหาและรูปแบบของวัฒนธรรมในแต่ละปี และส่งเสริมให้สอดแทรกเนื้อหาสาระความเป็นเกาหลีลงไปในสื่อบันเทิง (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2549, น.3) โดยมีเป้าหมาย คือ “ผลักดันให้เกาหลีก้าวสู่สังคมใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้ (knowledge-driven society) ก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มจากความรู้ของคน (Human knowledge) ความรู้สึก (Sensibility) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และ จินตนาการ (Imagination)” (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงโซล, 2561, online)

รัฐบาลยังส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายศูนย์วัฒนธรรมเกาหลี (Korean Cultural Centers) ซึ่งขยายจาก 13 แห่งใน ค.ศ. 2007 เป็น 32 แห่งภายใน ค.ศ. 2022 ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสำหรับการเรียนการสอนภาษาเกาหลี การจัดกิจกรรมวัฒนธรรม และการเผยแพร่เนื้อหาสื่อในต่างประเทศ (Korean Cultural Center, 2022)

ประการที่สาม คือ การผลักดันเศรษฐกิจวัฒนธรรมผ่านการศึกษา สถาบันการศึกษาหลายแห่งเปิดสอนด้านวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมบันเทิง เช่น มหาวิทยาลัยศิลปะแห่งชาติเกาหลี โรงเรียนการแสดงแห่งกรุงโซล มีหลักสูตร เช่น การออกแบบและกำกับการแสดง การออกแบบแฟชั่น การออกแบบเกมและแอนิเมชัน การเขียนบท เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการแสดง เช่น วิศวกรรมคอนเสิร์ต และมีสถาบันเฉพาะสาขา เช่น สถาบันดนตรี โรงเรียนการแสดง (ศิริพร ดาเบเพชร, 2565, น. 126) รวมทั้งมีโครงการทุนการศึกษา Global Korea Scholarship ซึ่งเพิ่มจำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เดินทางมาเรียนในเกาหลีได้จากประมาณ 16,000 คนใน ค.ศ. 2001 เป็นมากกว่า 160,000 คนใน ค.ศ. 2019 โดยมุ่งเน้นกลุ่มประเทศที่เกาหลีให้ความสำคัญทางการทูต (National Institute for International Education, 2020)

นอกจากอุตสาหกรรมวัฒนธรรมแล้ว เสกสรร อานันทศิริเกียรติ (2563, น.74-78) ระบุว่า รัฐบาลเกาหลีได้ผลักดันให้วัฒนธรรมมีบทบาทในนโยบายการทูตสาธารณะ มีการดำเนินนโยบายอย่างเป็นระบบ ทั้งการตั้งกรมการทูตสาธารณะและวัฒนธรรมกำกับดูแล การจัดทำแผนแม่บทการทูตสาธารณะ ฉบับที่ 1 (ค.ศ. 2017-2021) ซึ่งเน้น

การใช้ทรัพยากร 3 สิ่ง ได้แก่ วัฒนธรรม ความรู้ และนโยบายในการทูตสาธารณะเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเกียรติภูมิ และภาพลักษณ์ของชาติด้วยทรัพยากรวัฒนธรรม เช่น K-pop อาหารเกาหลี ดนตรีโบราณ เครื่องแต่งกายฮันบก กีฬาเทควันโด และเพลงคลาสสิกที่บรรเลงโดยวงดนตรีเกาหลี มีกิจกรรมที่เน้นส่งเสริมเป็นพิเศษ เช่น เทศกาล K-pop ระดับโลก ที่จัดโดยส่วนบริหารท้องถิ่นร่วมกับกระทรวงวัฒนธรรมและสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติเกาหลี

รวมทั้งมีการเผยแพร่กีฬาเทควันโดในระดับโลก การส่งเสริมให้สถานทูตเกาหลีและศูนย์วัฒนธรรมเกาหลีทั่วโลกจัดแสดงนิทรรศการศิลปะโบราณและร่วมสมัย โดยเน้นสื่อสารแบบ 2 ทาง ที่ให้ผู้ชมท้องถิ่นได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการตั้งสถาบันเกาหลีศึกษาเพื่อทำหน้าที่วิจัยผลิตความรู้เกี่ยวกับเกาหลีจากมุมมองของเกาหลีเอง การให้ทุนนักวิชาการและนักศึกษาต่างประเทศไปศึกษาในประเทศเกาหลี การแก้ไขเนื้อหาในตำราและหนังสือเรียน ประวัติศาสตร์เพื่อสร้างความเข้าใจอันดี และรัฐบาลสนับสนุนการสร้าง “มูมเกาหลี” ในห้องสมุดสำคัญของประเทศต่าง ๆ การกำหนดตำแหน่งศาสตราจารย์วิจัยด้านเกาหลีศึกษา และมีกิจกรรมการทูตสาธารณะที่เน้นบทบาทของประชาชน เช่น โครงการเสริมสร้างบทบาทพลเมืองเกาหลีในการดำเนินการทูตสาธารณะ จัดอบรมให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศ โครงการเยาวชนการทูตสาธารณะเพื่อให้เยาวชนเกาหลีมีบทบาทในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างชาวเกาหลีกับชาวต่างชาติทั้งในและต่างประเทศ เป็นต้น

แนวทางของเกาหลีใต้สะท้อนสิ่งที่ Flew (2016) เรียกว่า “ทุนนิยมแบบรัฐประสาน” (state-coordinated capitalism) โดยรัฐบาลทำหน้าที่เป็นผู้วางกรอบกฎหมาย จัดสรรงบประมาณ และให้การสนับสนุนทางการทูต ขณะที่ภาคเอกชนโดยเฉพาะบริษัทบันเทิงรายใหญ่ เช่น SM Entertainment, YG Entertainment และ HYBE ทำหน้าที่ผลิตเนื้อหาและทำการตลาดในระดับโลก ตัวอย่างสำคัญของความร่วมมือดังกล่าวคือ โครงการ “K-Culture Valley” ซึ่งเป็นการลงทุนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนมูลค่ากว่า 1.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ที่ประกาศเมื่อ ค.ศ. 2016 โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ขณะที่เอกชนรับผิดชอบด้านการพัฒนาเนื้อหา (MCST, 2016) ซึ่งรูปแบบนี้ทำให้เกาหลีได้ขยายการส่งออกทางวัฒนธรรมได้อย่างรวดเร็ว แม้จะมีตลาดภายในประเทศที่จำกัดก็ตาม

รัฐบาลยังร่วมมือกับภาคเอกชนในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การผลักดันให้เกิดการกระจายการจัดตั้งแหล่งศิลปะ และวัฒนธรรมตามเมืองสำคัญ ๆ เช่น จัดตั้งเมืองแห่งสื่อทัศนในเมืองปูซาน (Pusan) เมืองแห่งการออกแบบแฟชั่นในเมืองแดกู (Daegu) Hallyuwood ในเมืองโกยาง (Goyang) การสนับสนุนการส่งออกอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมไปยังต่างประเทศโดยให้บริษัทผลิตภาพยนตร์ ละคร ร่วมกับองค์กรการท่องเที่ยวเกาหลี คัดเลือกละครโทรทัศน์และภาพยนตร์เพื่อขายสินค้าที่เกี่ยวกับกระแสวัฒนธรรมเกาหลีในต่างประเทศ ผลที่ตามมาคือ มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาเกาหลีใต้เพื่อตามรอยสถานที่ในละคร ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวในเกาหลีได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น จาก 4,752,762 คนใน ค.ศ. 2003 เพิ่มขึ้นเป็น 7,817,533 คนใน ค.ศ. 2009 และ 12,175,550 คนใน ค.ศ. 2013 (Korea Tourism Organization, 2018) โดยมีความนิยมท่องเที่ยวไปยังสถานที่ถ่ายละคร การสวมใส่ชุดประจำชาติเกาหลีหรือชุดฮันบกในการท่องเที่ยวสถานที่ทางวัฒนธรรม สถานที่ที่ได้รับความนิยม เช่น เมืองประวัติศาสตร์คยองจู และเกาะเชจู รวมทั้งร่วมมือกับเอกชนส่งออกอุตสาหกรรมวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น ส่งออกแอนิเมชันไปยังตลาดต่างประเทศ เรื่องที่ประสบความสำเร็จ เช่น Pororo the Little Penguin จากบริษัท Iconix Entertainment ซึ่งออกฉายใน ค.ศ. 2003 และส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศกว่า 100 ประเทศ เรื่อง Super Wings จากบริษัท FunnyFlux Entertainment ที่ออกอากาศในช่อง Tooniverse ของเกาหลีใต้ใน ค.ศ. 2014 และส่งออกไปยังช่อง Sprout สหรัฐอเมริกา ช่อง KiKa ในเยอรมนี และช่อง Discovery Kids ในแอฟริกาใต้

แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมบันเทิงของเกาหลีได้มีความหลากหลายทั้งในด้านสินค้าที่ผลิตและตลาดต่างประเทศ ซึ่งทั้งสองปัจจัยนี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กระแสเกาหลีเติบโตมากขึ้น (ศิริพร ดาบเพชร, 2565, น.74)

4.3. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ

4.3.1 วัตถุประสงค์เชิงนโยบาย

อาจกล่าวได้ว่า แม้นโยบายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นและเกาหลีได้จะเริ่มต้นขึ้นในช่วงเวลาที่ต่างกัน แต่ต่างมีสาเหตุมาจากด้านเศรษฐกิจเหมือนกัน แต่ก็มีแตกต่างกันในด้านแรงกระตุ้น กล่าวคือ ญี่ปุ่นเริ่มส่งออกสินค้าวัฒนธรรมในทศวรรษ 1970 เพื่อลดกระแสต่อต้านจากการได้ดุลทางเศรษฐกิจและแก้ภาพลักษณ์ของประเทศ จนกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง เกิดเป็นซอฟต์แวร์เวอร์ของญี่ปุ่น ส่วนเกาหลีได้เริ่มขึ้นปลายทศวรรษ 1990 โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มรายได้ของประเทศจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ และดำเนินการอย่างจริงจังโดยการวางแผนอย่างเป็นระบบ ทำให้สินค้าวัฒนธรรมของเกาหลีได้ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วและเกิดเป็นปรากฏการณ์ “กระแสคลื่นวัฒนธรรมเกาหลี”

ในระยะแรกของนโยบาย ญี่ปุ่นเน้นการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการสร้างความเข้าใจร่วมกันเป็นเป้าหมายหลัก มากกว่าการคาดหวังผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยตรง สอดคล้องกับข้อเสนอของ Otmazgin (2012) ที่ระบุว่า ญี่ปุ่นใช้การทูตทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการลดแรงต้านทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในบริบทของเอเชียตะวันออก ในขณะที่เกาหลีได้ได้เชื่อมโยงการส่งออกวัฒนธรรมเข้ากับเป้าหมายทางเศรษฐกิจและการต่างประเทศอย่างชัดเจน Lee (2009) เรียกแนวทางของเกาหลีได้ว่า เป็นการใช่อุปสงค์ฟาวเวอร์ในเชิง “เครื่องมือ” (instrumental approach) หมายถึงการใช้วัฒนธรรมเป็นกลไกส่งเสริมการค้าและสร้างอิทธิพลทางการทูต ต่อมาทั้งสองชาติประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ จึงทำให้ในทศวรรษ 2000 ทั้งสองชาติมุ่งเน้นการส่งออกอุตสาหกรรมวัฒนธรรมเพื่อสร้างรายได้ และให้ความสำคัญกับการทูตวัฒนธรรม

4.3.2 การคัดเลือกเนื้อหาทางวัฒนธรรม การมุ่งเน้นสู่ภายนอก และการปรับตัวทางดิจิทัล

ทั้งสองประเทศมีแนวทางการคัดเลือกเนื้อหาทางวัฒนธรรมทั้งที่เหมือนกันและต่างกัน ที่เหมือนกัน คือ ต่างให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นพื้นฐาน เช่น ญี่ปุ่นมีโครงการส่งเสริมให้นานาชาติรู้จักวัฒนธรรมผ่านอาหาร วัชะกุ Japan House ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เกาหลีได้ส่งเสริมการเผยแพร่อาหารเกาหลี ดนตรีโบราณ เครื่องแต่งกาย ฮันบก กีฬาเทควันโด และทั้งสองชาติส่งเสริมสินค้าวัฒนธรรมผ่านการตามรอยสถานที่ท่องเที่ยวหรือสถานที่ที่ปรากฏในสื่อ ในส่วนที่แตกต่างกัน คือ สื่อสินค้าวัฒนธรรมของญี่ปุ่นมีลักษณะของความเป็นญี่ปุ่นสูง ขณะที่เกาหลีได้เน้นเนื้อหาวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยเฉพาะเนื้อหาบันเทิงที่ออกแบบมาเพื่อดึงดูดความสนใจข้ามวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนถึงแนวทางที่มุ่งเน้นตลาด โดยให้ความสำคัญกับเนื้อหาที่มีความต้องการในตลาดนานาชาติอย่างชัดเจน การผลิต K-pop มักมีการใช้ภาษาหลายภาษาเพื่อดึงดูดผู้ชมที่หลากหลาย โดยมีเป้าหมายทางเศรษฐกิจ

ในด้านการมุ่งเน้นภายนอก นโยบายวัฒนธรรมของญี่ปุ่นช่วงแรกให้ความสำคัญต่อภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยเฉพาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อรักษาอิทธิพลในภูมิภาคและจัดการกับความตึงเครียดทางประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ความหลากหลายของสินค้าวัฒนธรรมของญี่ปุ่นและระยะเวลาที่เผยแพร่มายาวนาน ทำให้ซอฟต์แวร์เวอร์ของญี่ปุ่นเป็นที่รู้จักแพร่หลายในระดับโลกโดยเฉพาะสินค้าดิจิทัล เช่น เกม ขณะที่เกาหลีได้เริ่มต้นด้วยการมุ่งเน้นที่ตลาดภูมิภาค แต่ได้ขยายไปสู่การเข้าถึงระดับโลก เช่น ใน ค.ศ. 2012 ความสำเร็จระดับสากลของบทเพลง "Gangnam Style" และ "BTS phenomenon" และในทศวรรษ 2020 กระแสคลื่นวัฒนธรรมร่วมสมัยของเกาหลีได้พุ่งสู่ระดับโลก ทั้งในด้านดนตรี ภาพยนตร์ ซีรีส์ รวมถึงชื่อเสียงของศิลปิน วงการภาพยนตร์ระดับนานาชาติต่างรู้จักภาพยนตร์เรื่อง Parasite

ที่ได้รับรางวัลออสการ์ใน ค.ศ. 2020 ถึง 4 รางวัล และซีรีส์ Squid game ที่สะท้อนภาพสังคมร่วมสมัยและการแข่งขันในระบบทุนนิยม กลายเป็นซีรีส์ยอดนิยมอันดับ 1 ใน 94 ประเทศ (ศิริพร ดาบเพชร, 2565, น.6-7) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมเกาหลีในตลาดตะวันตก อย่างไรก็ตาม ในด้านแบรนด์ของชาติ แบรนด์ญี่ปุ่นอยู่ในอันดับสูงกว่าเกาหลีได้มาตลอด ดังข้อมูลผลสำรวจดัชนีชี้วัด National Brand Index ซึ่งจะกล่าวต่อไป

ทั้งสองชาติต่างประสบความสำเร็จด้านซอฟต์แวร์ในอนาคตที่อุตสาหกรรมเข้าสู่การเป็นดิจิทัลมากขึ้น สำหรับการปรับตัวทางดิจิทัล ญี่ปุ่นปรับเนื้อหาที่มีอยู่ให้เข้ากับแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างค่อยเป็นค่อยไป เช่น อุตสาหกรรมดนตรีญี่ปุ่นใน ค.ศ. 2023 ยังคงบันทึกเสียงในรูปแบบ CD และ DVD ถึงร้อยละ 66 ส่วนการจำหน่ายในรูปแบบดิจิทัลมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 34 (Essentialbizmarketing, 2025) ขณะที่เกาหลีได้ยอมรับแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างกระตือรือร้น โดยรัฐบาลสนับสนุนการใช้ “Digital Hallyu” ซึ่งเป็นคำนิยามโดย Jin (2016) ซึ่งหมายถึง เนื้อหาที่ออกแบบเฉพาะสำหรับการบริโภคออนไลน์และการเผยแพร่ผ่านโซเชียลมีเดีย และ “Digital Hallyu” กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการทูตวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมกระแสเกาหลี (Jin, 2024, p.161) โดยการจัดตั้งแพลตฟอร์มเผยแพร่เนื้อหาดิจิทัล “K-Contents” ใน ค.ศ. 2018 ด้วยเงินสนับสนุนจากรัฐบาลจำนวน 8.5 พันล้านวอน (ประมาณ 7.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของแนวทางนี้ (MCST, 2018)

4.3 ผลลัพธ์และประสิทธิภาพของยุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์

4.3.1 ผลด้านเศรษฐกิจ

ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการส่งออกวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญ โดยในทศวรรษ 2000-2010 ญี่ปุ่นมีการส่งออกอุตสาหกรรมเนื้อหาจากประมาณ 15 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ใน ค.ศ. 2002 เป็น 45 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ใน ค.ศ. 2019 โดยมีจุดแข็งในด้านเกมและการอนุญาตลิขสิทธิ์ตัวละคร ขณะที่เกาหลีใต้มีการส่งออกสินค้าวัฒนธรรมจากประมาณ 1.8 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ใน ค.ศ. 2005 เป็น 12.3 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ใน ค.ศ. 2019 โดยมีการเติบโตอย่างรวดเร็วในด้านดนตรีและละครโทรทัศน์ โดย ใน ค.ศ. 2000 มูลค่าการส่งออกรายการโทรทัศน์ของเกาหลีใต้ 12.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ใน ค.ศ. 2005 เพิ่มขึ้นเป็น 123.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และ ค.ศ. 2010 เพิ่มขึ้นเป็น 187 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (Tuk, 2018, Online) ส่วนการขยายตัวของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้าไปเที่ยวในเกาหลี ใน ค.ศ. 2003 มีจำนวน 4.7 ล้านคน ค.ศ. 2006 เพิ่มขึ้นเป็น 6.1 ล้านคน ค.ศ. 2011 เพิ่มขึ้นเป็น 9.7 ล้านคน และ ค.ศ. 2013 เพิ่มขึ้นเป็น 12 ล้านคน รายได้จากการท่องเที่ยว ใน ค.ศ. 2003 5.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นเป็น 9.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ใน ค.ศ. 2008 และ 14 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ใน ค.ศ. 2013 (ศิริพร ดาบเพชร, 2565, น.95-99) ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางไปญี่ปุ่น ค.ศ. 2012 จำนวน 8.3 ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น 10.3 ล้านคน ใน ค.ศ. 2013 ที่เริ่มยกเว้นวีซ่านักท่องเที่ยว และเพิ่มขึ้นเป็น 31.8 ล้านคนใน ค.ศ. 2019 (UN Tourism, 2020, Online)

ขณะที่ในต้นทศวรรษ 2020 ตลาดดนตรีของประเทศญี่ปุ่นยังคงเป็นหนึ่งในตลาดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ใน ค.ศ. 2022 มูลค่าการผลิตดนตรีบันทึกเสียงและการจำหน่ายดนตรีดิจิทัลของญี่ปุ่นรวมอยู่ที่ประมาณ 307 พันล้านเยน (ราว 2.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ) เพิ่มขึ้นร้อยละ 9 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า การเติบโตดังกล่าวมีปัจจัยสำคัญมาจากการขยายตัวของการจำหน่ายดนตรีดิจิทัลเพิ่มขึ้นร้อยละ 17 คิดเป็นมูลค่ารวม 105 พันล้านเยน (ราว 808 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) รัฐบาลญี่ปุ่นตระหนักถึงศักยภาพของวัฒนธรรมป๊อปในฐานะปัจจัยขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงมีการดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างบทบาทของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยเฉพาะ อนิเมะ มังงะ และวิดีโอเกม ให้เป็นกลไกเศรษฐกิจหลัก พร้อมตั้งเป้าที่จะเพิ่มมูลค่าในตลาดโลกให้สูงขึ้นถึง 130 พันล้านดอลลาร์สหรัฐภายใน ค.ศ. 2033 (Essentialbizmarketing, 2025)

ส่วนรายได้จากการส่งออกอุตสาหกรรมวัฒนธรรมของเกาหลีใต้ใน ค.ศ. 2021 คิดเป็นมูลค่าประมาณ 12.4 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ สูงกว่ามูลค่าการส่งออกสินค้าดั้งเดิมบางประเภท เช่น อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการบริโภค ซึ่งมีมูลค่าอยู่ที่ประมาณ 4.7 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ใน ค.ศ. 2022 เฉพาะอุตสาหกรรมดนตรีของเกาหลีใต้ มีมูลค่าการส่งออกประมาณ 927.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ การเติบโตดังกล่าวเกิดจากแหล่งรายได้หลากหลาย อาทิ การจำหน่ายอัลบั้ม การดาวน์โหลดเพลงดิจิทัล แพลตฟอร์มสตรีมมิง ตลอดจนการจัดแสดงดนตรีสด ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 2019-2023 รายได้รวมของค่ายเพลงรายใหญ่ของเกาหลีใต้เพิ่มขึ้นเกือบสามเท่า จนมีมูลค่ารวมราว 4 ล้านล้านวอน (ประมาณ 3 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ) ขณะที่กำไรจากการดำเนินงานสูงถึง 600 พันล้านวอน (ประมาณ 450 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) (Essentialbizmarketing, 2025) แสดงให้เห็นถึงบทบาทของอุตสาหกรรมดนตรีในฐานะเครื่องจักรทางเศรษฐกิจที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้และขับเคลื่อนการส่งออกทางวัฒนธรรมของเกาหลีได้อย่างสำคัญ

4.3.2 การรับรู้ระดับโลก

การวัดการรับรู้แบรนด์ชาติ (Nation Brand Index) มีแนวโน้มที่แตกต่างกันสำหรับทั้งสองประเทศ ญี่ปุ่นรักษาระดับการจัดอันดับที่ค่อนข้างคงที่ใน Global Soft Power Index โดยอยู่ใน 5 อันดับแรกตั้งแต่ ค.ศ. 2020-2025 (ค.ศ. 2019 อยู่อันดับ 9) ขณะที่เกาหลีใต้มีพัฒนาการที่น่าสนใจ โดยเพิ่มจากอันดับที่ 33 ใน ค.ศ. 2008 เป็นอันดับที่ 19 ใน ค.ศ. 2019 และอยู่ระหว่างอันดับ 10-15 ระหว่าง ค.ศ. 2020-2025 (ยกเว้น ค.ศ. 2023 ที่ไม่ติด 1 ใน 25) (Brand directory, 2019-2025, online) อันดับใน Global Soft Power Index ของญี่ปุ่นที่ติด 1 ใน 5 อย่างต่อเนื่อง ดังตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของแบรนด์ชาติญี่ปุ่นที่ใช้การทูตวัฒนธรรมและสินค้าทางวัฒนธรรมมายาวนาน และกระจายไปทั่วโลก ส่วนซอฟต์แวร์ของเกาหลีใต้เป็นอันดับ 3 ของเอเชีย รองจากจีนและญี่ปุ่น แต่ในช่วงก่อน ค.ศ. 2019 อันดับของเกาหลีใต้อยู่ต่ำกว่าลำดับที่ 20 มาตลอด โดยใน ค.ศ. 2015 มีอันดับดีที่สุดครั้งแรกคือ อันดับที่ 20 จากผลสำรวจนี้สะท้อนว่าแม้กระแสเกาหลีเป็นที่นิยมอย่างมากในเอเชีย โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอาเซียน แต่ในระดับโลกยังสู้แบรนด์ชาติญี่ปุ่นไม่ได้ กิตติ ประเสริฐสุข (2018) วิเคราะห์ว่าจุดเด่นของเกาหลีใต้ในการเสริมสร้างซอฟต์แวร์ ได้แก่ ภาครัฐกิจที่เข้มแข็ง โครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล และคุณภาพการศึกษา ทำให้วัฒนธรรมเกาหลีมีความเข้มแข็งในเอเชียตะวันออกและอาเซียน แต่ในระดับโลกข้อจำกัดของซอฟต์แวร์เกาหลีเกิดจากความไร้เสถียรภาพทางการเมือง การขาดความต่อเนื่องด้านค่านิยมและนโยบาย และการขาดจุดเน้นที่ชัดเจน (กิตติ ประเสริฐสุข, 2018, น. 134) ดังเช่นสมัยประธานาธิบดีปาร์ค กี้น-ฮย (Park Geun-hye, ค.ศ. 2013-2017) ได้ลดการส่งเสริมซอฟต์แวร์ในด้านการต่างประเทศลง หันไปส่งเสริมด้านเศรษฐกิจด้วยแนวทางการทูตค้าขาย ส่วนความริเริ่มเพื่อสันติภาพและความร่วมมือแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ และการผลักดันค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็ไม่ได้รับการสานต่อมากนัก

ในช่วง ค.ศ. 2020-2025 อันดับ Global Soft Power Index ของเกาหลีใต้มีการเปลี่ยนแปลงที่โดดเด่น โดยมีอันดับขึ้นไประหว่างอันดับที่ 10-15 แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของกระแสเกาหลีที่ขยายจากเอเชียสู่ระดับโลกมากขึ้น หลายสื่อมียอดดาวน์โหลดหรือยอดผู้ชมที่สูงมาก และศิลปินเกาหลีเป็นที่รู้จักในระดับสากลมากขึ้น เห็นได้จากการได้รับรางวัลเป็นตัวแทนนำเสนอภาพลักษณ์สินค้าจากบริษัทธุรกิจระดับโลกมากขึ้น (ศิริพร ดาบเพชร, 2565, น.116) ศิลปิน เช่น วง BTS บอยแบนด์ชื่อดังของเกาหลีได้ทำงานร่วมกับองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติหรือยูนิเซฟ (UNICEF) อย่างต่อเนื่องหลายปี และใน ค.ศ. 2024 วง BTS ได้ขึ้นกล่าวสุนทรพจน์บนเวทีที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ครั้งที่ 76 ในฐานะทูตพิเศษด้านวัฒนธรรมคนรุ่นใหม่

ตารางที่ 1 Global Soft Power Index ของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ระหว่าง ค.ศ. 2019-2025

ค.ศ.	ญี่ปุ่น	เกาหลีใต้
2019	9	19
2020	3	10
2021	2	11
2022	5	12
2023	4	ไม่ติด 1 ใน 25
2024	4	15
2025	4	12

ที่มา : Brand directory, 2019-2025, <https://brandirectory.com/reports>

5. บทสรุป

ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ต่างมีนโยบายส่งออกสินค้าวัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงการส่งออกวัฒนธรรมกับเป้าหมายทางเศรษฐกิจและการทูตวัฒนธรรมอย่างชัดเจน โดยมองว่าเป็นเครื่องมือในการสร้างโอกาสทางการค้าและอิทธิพลทางการทูต ทั้งสองชาติสามารถเพิ่มอิทธิพลระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านนโยบายวัฒนธรรม การกำกับดูแลของภาครัฐ และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ญี่ปุ่นเป็นประเทศผู้ส่งออกวัฒนธรรมที่มั่นคงมายาวนาน ขณะที่เกาหลีใต้เป็นพลังอ่อนที่เกิดขึ้นใหม่อย่างรวดเร็ว กลยุทธ์ซอฟต์แวร์ของญี่ปุ่นสะท้อนสิ่งที่ Ogawa (2015) เรียกว่า “ความมั่นใจในวัฒนธรรม” (cultural confidence) โดยให้ความสำคัญกับความแท้จริงของวัฒนธรรมและอิทธิพลที่แผ่กว้างโดยไม่ซีधพะเจาะจง ขณะที่เกาหลีใต้แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ Jin (2016) เรียกว่า “ชาตินิยมทางวัฒนธรรมเชิงยุทธศาสตร์” (strategic cultural nationalism) ซึ่งเป็นการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเป้าหมายการขับเคลื่อนประเทศในเชิงยุทธศาสตร์อย่างเฉพาะเจาะจง ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการธำรงบทบาททางวัฒนธรรมในเวทีโลกอย่างต่อเนื่อง และรักษาการรับรู้ในเชิงบวกต่อแบรนด์ชาติในระดับที่มั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ระยะยาวที่ประเทศกำหนดไว้ ขณะที่เกาหลีใต้มีการเติบโตอย่างรวดเร็วของการส่งออกทางวัฒนธรรม และพัฒนาคะแนนการรับรู้ในระดับนานาชาติได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการขยายตลาดเชิงรุกของประเทศ บทเรียนจากทั้งสองประเทศนี้เป็นตัวอย่างให้ชาติต่าง ๆ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับนานาชาติผ่านวัฒนธรรม และสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของซอฟต์แวร์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 อุตสาหกรรมวัฒนธรรมสามารถเป็นกลไกทางเศรษฐกิจที่สำคัญได้ หากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ มีการวางแผนระดับชาติ และการปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในระดับ รวมทั้งเป็นเครื่องมือทางการทูตที่ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศ

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในอนาคตสามารถขยายการศึกษาเพิ่มเติม โดยมุ่งสำรวจว่ารูปแบบเหล่านี้สามารถปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายใหม่ ๆ ได้เพียงใด ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวของแพลตฟอร์มดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงในภูมิรัฐศาสตร์ของภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก หรือความเป็นไปได้ของการแข่งขันหรือความร่วมมือด้านซอฟต์แวร์ระหว่างประเทศในเอเชียภายใต้บริบทของผู้ชมในระดับโลก

เอกสารอ้างอิง (References)

- กมลลาสน์ กิรตินันท์วัฒนา. (2567). อาหารญี่ปุ่น (วาโซเซคุ) ในฐานะมรดกโลกและการสนับสนุนจากรัฐบาลให้เป็นมรดกโลกอย่างยั่งยืน. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. 24(1) ม.ค.-เม.ย.: 612-627.
- กิตติ ประเสริฐสุข. (2018). Soft Power ของเกาหลีใต้: จุดแข็งและข้อจำกัด. *International Journal of East Asia Studies*. 22(1): 122-139.
- ณัฐชัย ตันติราพันธ์. (2023). จาก Cool Japan สู่ Cold Japan: จากความแจ่มใสสู่ภาวะเยือกของ Soft Power ญี่ปุ่น. จาก <https://waymagazine.org/soft-power-cool-japan/>
- ศิริพร ดาบเพชร. (2565). *K Wave กับเศรษฐกิจเกาหลีใต้*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มศว.
- _____. (2567). *อาทิตย์อัสดง ญี่ปุ่นในโลกที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มศว.
- เสกสรร อานันท์ศิริเกียรติ. (2565). ยุทธศาสตร์การทูตสาธารณะของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้: บทเรียนและข้อเสนอแนะต่อไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ.
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงโซล. (2561). *Korean Character Industry 2018*. ค้นจาก https://www.ditp.go.th/contents_attach/577745/577745.pdf
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2549). *คลื่นวัฒนธรรมป๊อปเกาหลี โฉมหน้าทุนวัฒนธรรมเอเชีย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Adolf, Marian T. (2012). Media Culture. *Blackwell Encyclopedia of Globalization*. George Ritzer (Ed.). Retrieved from DOI: 10.1002/9780470670590.wbeog375
- Axford, B. & Huggins, R. (1998). Anti-politics or the Triumph of Postmodern Populism in Promotional Cultures? *Telematics and Informatics*.15(3), August: 181-202. Retrieved from [https://doi.org/10.1016/S0736-5853\(98\)00012-4](https://doi.org/10.1016/S0736-5853(98)00012-4)
- Commissioner for Cultural Affairs. (2018). *Policy of Cultural Affairs in Japan Fiscal 2018*. Retrieved from chromeextension://efaidnbmnnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.bunka.go.jp/english/report/annual/pdf/r1394357_01.pdf
- Dabphet, S. (2019). Japan's Nation Branding through Pop Culture Diplomacy in 1980s–2010s: A Case Study in Thailand. *Proceedings of the International Symposium on Social Sciences and Management (ISSSM 2019)*, Hokkaido, Japan, 22–24 January 2019. pp. 31–44.
- Dalio-Bul, M. (2009). Japan Brand Strategy: The Taming of 'Cool Japan' and the Challenges of Cultural Planning in a Postmodern Age. *Social Science Japan Journal*, 12(2), 247-266. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/ssjj/jyp037>
- Dirir, K.A. (2022). Japan and South Korea's Implications of Soft Power: Cultural Aspects, Education, and Foreign Aid Diplomacy. *Humanities and Social Sciences*. 10(4): 271-280. Retrieved from <https://doi.org/10.11648/j.hss.20221004.20>
- Essentialbizmarketing. (2025). Comparative Analysis of K-Pop and J-Pop Industries: Contributions to Economic Growth in South Korea and Japan. Retrieved from <https://essentialbizmarketing.com/blog/international-business/comparative-analysis-of-k-pop-and-j-pop-industries->

contributions-to-economic-growth-in-south-korea-and-japan/

- Farina, Felice. (2018). Japan's Gastrodiplomacy as Soft Power: Global Washoku and National Food Security. *Journal of Contemporary Eastern Asia*. 17(1): 152-167. Retrieved from <https://doi.org/10.17477/jcea.2018.17.1.152>
- Farrer, J. (2015). *Globalization and Asian Cuisines: Transnational Networks and Contact Zones*. New York: Palgrave Macmillan. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/10357823.2016.1148551>
- Flew, T. (2016). Entertainment Media, Cultural Power, and Post-Globalization: The Case of China's International Media Expansion and the Discourse of Soft Power. *Global Media and China*, 1(4), 278-294.
- Iwabuchi, K. (2015). Pop-culture Diplomacy in Japan: Soft Power, Nation Branding and the Question of 'International Cultural Exchange'. *International Journal of Cultural Policy*, 21(4), 419-432. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/10286632.2015.1042469>
- Jin, D.Y. (2014). The Power of the Nation-State amid Neo-Liberal Reform: Shifting Cultural Politics in the New Korean Wave. *Pacific Affairs*, 87(1), 71-92.
- _____. (2016). *New Korean Wave: Transnational Cultural Power in the Age of Social Media*. Urbana: University of Illinois Press.
- _____. (2024). The Rise of Digital Platforms as a Soft Power Apparatus in the New Korean Wave Era. *Communication and the Public, Sage Journal*. 9(2), June: 161-177.
- Kim, T. Y. & Jin, D.Y. (2016). Cultural Policy in the Korean Wave: An Analysis of Cultural Diplomacy Embedded in Presidential Speeches. *International Journal of Communication*. 10: 5514-5534. Retrieved from <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/5128>
- Korea Tourism Organization. (2018). *Korea, Monthly Statistics of Tourism*. Retrieved from <http://kto.visitkorea.or.kr/eng>
- Korean Cultural Center. (2022). *Annual Report 2022*. Seoul: Korean Cultural Center.
- Lee, G. (2009). A Theory of Soft Power and Korea's Soft Power Strategy. *Korean Journal of Defense Analysis*, 21(2), 205-218.
- Lee, S. J. (2014). South Korea's Middle Power Diplomacy: Multilayered World Order and The Case of the Korean Peninsula. *EAI Middle Power Diplomacy Initiative*, Working paper 06. Retrieved from <https://www.files.ethz.ch/isn/185179/28.10.2014.pdf>
- Lux, Gillianne. (2021). "Cool Japan and the Hallyu Wave: The Effect of Popular Culture Exports on National Image and Soft Power" (2021). *East Asian Studies Honors Papers*. 3. Retrieved from https://digitalcommons.ursinus.edu/eastasia_hon/3
- MCST (Ministry of Culture, Sports and Tourism). (2016). *K-Culture Valley Project Announcement*. Seoul: MCST.

- _____. (2018). *Digital Hallyu Promotion Strategy*. Seoul: MCST.
- _____. (2019). *Content Industry Vision 2030*. Seoul: MCST.
- _____. (2023). *Hallyu Support Budget Allocation Report 2023*. Seoul: MCST.
- Melissen, J., & Sohn, Y. (Eds.). (2016). *Understanding Public Diplomacy in East Asia: Middle Powers in a Troubled Region*. New York: Palgrave Macmillan.
- MOFA (Ministry of Foreign Affairs). (2025). *Public Policy: Japan House*. Retrieved from https://www.mofa.go.jp/p_pd/pds/page25e_000145
- National Institute for International Education. (2020). *Global Korea Scholarship Report 2020*. Seoul: NIIED.
- Nye, Joseph S. Jr. (1990). Soft Power. *Foreign Policy*. No. 80, Twentieth Anniversary: 153-171.
- _____. (2006). *Think Again: Soft Power*. Retrieved from <https://foreignpolicy.com/2006/02/23/think-again-soft-power/>
- _____. (2009). South Korea's Growing Soft Power. Retrieved from <https://www.project-syndicate.org/commentary/south-korea-s-growing-soft-power-2009-11>
- Ogawa, T. (2015). Japan's Cultural Diplomacy: Its Mechanisms and Challenges. In C. Manolas (Ed.), *Culture and Foreign Policy: The Neglected Factor in International Relations* (pp. 87-108). London: I.B. Tauris.
- Otmazgin, N. (2012). Geopolitics and Soft Power: Japan's Cultural Policy and Cultural Diplomacy in Asia. *Asia-Pacific Review*, 19(1), 37-61.
- UN Tourism. (2020). Yearbook of Tourism Statistics, Compendium of Tourism Statistics and Data Files. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL?locations=JP>
-

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Affiliation: Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

Corresponding email: sdabphet@g.swu.ac.th

Received: 2025/08/10

Revised: 2025/09/20

Accepted: 2025/10/29

ความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อ อะมิกะงะ ทะตะโยะมิ ในเรื่อง “ทะอิเฮะอิกิ” ฉบับเชอิเงินอิน

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเสนอชนวนเหตุความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายโมะริโยะมิกับอะมิกะงะ ทะตะโยะมิ ในเรื่อง “ทะอิเฮะอิกิ” ฉบับเชอิเงินอิน รวมทั้งวิเคราะห์ว่า ลักษณะการนำเสนอแรงอาฆาตของเจ้าชาย ในฉบับเชอิเงินอิน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของทะตะโยะมิอย่างไร จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนมีแนวโน้มที่จะขบเน้นให้ความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของทะตะโยะมิ เปลี่ยนแปลงไปในเชิงลบมากกว่าฉบับอื่น ดังจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนบ่งชี้ถึงชนวนความขัดแย้งซึ่งเกิดจากบทบาทของ ทะตะโยะมิในการปกป้องอะมิกะงะ ทะกะอุจิ ผู้เป็นพี่ชายให้รอดพ้นจากแผนการโค่นล้มอำนาจของเจ้าชาย ส่งผลให้ ผู้อ่านมุ่งความสนใจไปที่บทบาทของทะตะโยะมิในฐานะคู่ขัดแย้งใหม่ของเจ้าชายแทนที่ทะกะอุจิ นอกจากนี้ ผู้เขียน ยังเน้นการนำเสนอความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะตะโยะมิ ผ่านการบรรยายสภาพพระเศียร หลังถูกลอบสังหาร และการเผยความปรารถนาของดวงพระวิญญาณ รวมทั้งการใช้รูปแบบในการแสดงความอาฆาต โดยเชื่อมโยงพฤติกรรมของเจ้าชายเมื่อครั้งมีพระชนม์ชีพกับการเกิดกิเลสในใจของทะตะโยะมิ เพื่อเป็นแรงผลักดัน ให้ทะตะโยะมิเข้าประหัตประหารแย่งชิงตำแหน่งโชกุนจากผู้เป็นพี่ชาย

คำ

สำคัญ

เจ้าชายโมะริโยะมิ, อะมิกะงะ ทะตะโยะมิ, อะมิกะงะ ทะกะอุจิ, ทะอิเฮะอิกิ, อาฆาตแค้น

Prince Moriyoshi's Grudge Against Ashikaga Tadayoshi in "The Taiheiki", Seigenin Edition

Abstract

The purpose of this study is to investigate the origins of the dispute between Prince Moriyoshi and Ashikaga Tadayoshi, as portrayed in the Seigenin edition of the Taiheiki, as well as how the prince's grudge in this edition shapes Tadayoshi's image. According to the research findings, the author appears to emphasize Prince Moriyoshi's grudge as a crucial component in Tadayoshi's negative transformation of his image more than in any other edition. As can be seen, the author highlights the conflict generated by Tadayoshi's involvement in protecting his brother, Ashikaga Takauji, from the prince's overthrow scheme, leading readers to consider Tadayoshi as the prince's rival rather than Takauji. Furthermore, the author emphasizes the prince's animosity toward Tadayoshi by describing the conditions of the prince's head following the assassination and revealing his spirit's aspirations. The author also associates the prince's behavior while alive with Tadayoshi's inner greed, which causes Tadayoshi to persecute his brother for the position of shogun.

words

Prince Moriyoshi, Ashikaga Tadayoshi, Ashikaga Takauji, Taiheiki, Grudge

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เรื่อง“ทะอิเฮะอิกิ”(『太平記』)เป็นนิยายสงครามที่บันทึกเหตุการณ์ความขัดแย้งในช่วงที่จักรพรรดิแตกเป็นราชวงศ์เหนือกับราชวงศ์ใต้ ระหว่างปีบุมโปที่ 2 (ค.ศ. 1318) ถึงปีโจจิที่ 6 (ค.ศ. 1367) ซึ่งตรงกับช่วงปลายสมัยคะมะกุระถึงต้นสมัยมุโระมะชิ ผู้แต่งและปีที่แต่งไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด มีทั้งหมด 40 ตอน เนื้อหาในช่วงต้นเรื่องกล่าวถึง เหตุการณ์เมื่อครั้งจักรพรรดิโกะตะอิโงะ (後醍醐天皇) วางแผนล้มรัฐบาลทหารที่เมืองคะมะกุระ (鎌倉幕府)(ถัดไปจะใช้คำว่า “บะกุฟุ”(幕府) แทนคำว่า “รัฐบาลทหาร”) ซึ่งตระกูลโฮโจ (北条氏) เข้ามาคุมอำนาจนักรบที่เป็นกำลังหลักในการต่อสู้ครั้งนั้น ได้แก่ คุซุโนะกิ มะซะชิเงะ (楠正成) รวมไปถึงนักรบพี่น้อง อะมิกะงะ ทะกะอุจิ (足利尊氏) และ อะมิกะงะ ทะตะโยะมิ (足利直義) ซึ่งแต่เดิมอยู่ฝ่ายคะมะกุระบะกุฟุแต่หันมาช่วยฝ่ายจักรพรรดิจนสามารถเข้าโจมตีศูนย์กลางควบคุมกองกำลังทหารที่เกียวโตได้สำเร็จ นอกจากเหล่านักรบแล้ว ผู้ที่อยู่ในฐานะเชื้อพระวงศ์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “เจ้าชายโมะริโยะมิ”(護良親王) พระโอรสของจักรพรรดิโกะตะอิโงะ ยังนับเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการโค่นล้มตระกูลโฮโจ รวมทั้งปกป้องจักรพรรดิโกะตะอิโงะจนสามารถกลับขึ้นครองบัลลังก์ได้อีกครั้ง

เจ้าชายโมะริโยะมิ ประสูติในปี ค.ศ. 1308 เป็นโอรสลำดับที่ 3 ของจักรพรรดิโกะตะอิโงะ ขณะมีพระชนมายุได้ 15 ชันษา พระองค์ได้ออกผนวชและมีพระนามทางธรรมว่า “ซุนอุโน”(尊雲) ระหว่างที่เจ้าชายโมะริโยะมิออกผนวช แม้พระองค์จะมีสถานภาพเป็นพระ ทว่าก็ทรงทุ่มเทฝึกฝนการต่อสู้โดยหวังที่จะดำเนินตามพระประสงค์ของจักรพรรดิโกะตะอิโงะที่ต้องการจะลดทอนอำนาจนักรบและรวมอำนาจกลับสู่ราชสำนัก ในปี ค.ศ. 1331 เจ้าชายโมะริโยะมียังได้ร่วมต่อสู้เพื่อโค่นล้มคะมะกุระบะกุฟุ ในสงครามเก็งโกโนะเฮ็น (元弘の變) อย่างไรก็ตามเจ้าชายโมะริโยะมียังไม่สามารถเอาชนะฝ่ายตระกูลโฮโจได้ จนกระทั่งทะกะอุจิหันมาสนับสนุนฝ่ายจักรพรรดิโกะตะอิโงะ พระองค์จึงสามารถเอาชนะตระกูลโฮโจและส่งผลให้คะมะกุระบะกุฟุถึงคราวล่มสลายในที่สุด

ในเรื่อง “ทะอิเฮะอิกิ” เหตุการณ์ตั้งแต่เจ้าชายโมะริโยะมิ เข้าร่วมแผนการโค่นล้มตระกูลโฮโจ จนกระทั่งคะมะกุระบะกุฟูล่มสลาย ผู้เขียนนำเสนอภาพลักษณ์ของเจ้าชายโมะริโยะมิในเชิงบวก เช่น การนำเสนอให้เจ้าชายโมะริโยะมิเป็นผู้มีความสามารถและเป็นพระโอรสที่จักรพรรดิคาดหวังให้เป็นผู้สืบทอดบัลลังก์ อย่างไรก็ตาม หลังจากโค่นล้มคะมะกุระบะกุฟุได้สำเร็จ ภาพลักษณ์ของเจ้าชายโมะริโยะมิได้แปรเปลี่ยนไปในเชิงลบ ผู้เขียนบรรยายถึงพฤติกรรมอันเหี้ยมโหดทำตามอำเภอใจ ทั้งจากการมอบบำเหน็จรางวัลให้นักรบได้บังคับบัญชาตามใจชอบ รวมทั้งการจัดกองกำลังในเมืองหลวงโดยอ้างเหตุผลในการรักษาความสงบ ทว่าแท้จริงแล้วพระองค์เพียงต้องการหาทางกำจัดทะกะอุจิ ในขณะที่ฝ่ายทะกะอุจิเองก็ไม่ได้ทนนิ่งเฉย เขาได้ตอบโต้การกระทำของเจ้าชายโดยวางแผนให้พระนางอะโนะ เร็นมิ (阿野廉子) มเหสีของจักรพรรดิโกะตะอิโงะพูดใส่ร้ายว่าสาเหตุที่เจ้าชายโมะริโยะมิ สังหารพลนั้นเป็นเพราะพระองค์ต้องการชิงบัลลังก์จากพระบิดา จักรพรรดิโกะตะอิโงะทราบความดังนั้นจึงสั่งการให้จับกุมตัวเจ้าชาย ขณะพระองค์ถูกส่งตัวไปที่เมืองคะมะกุระ เป็นช่วงที่ฝ่ายตระกูลโฮโจกำลังบุกเข้าเมืองคะมะกุระเพื่อกอบกู้บะกุฟุ ทะตะโยะมิผู้เป็นน้องของทะกะอุจิเห็นว่า ในภายภาคหน้าหากเจ้าชายร่วมมือกับศัตรู อาจส่งผลร้ายต่อตระกูล เขาจึงตัดไฟแต่ต้นลมโดยสั่งการให้นักรบลอบสังหารเจ้าชายในที่คุมขัง หลังจากเจ้าชายโมะริโยะมิสิ้นพระชนม์ดวงพระวิญญาณก็ได้มาปรากฏกายและเผยพระประสงค์ที่จะแก้แค้นโดยกลับชาติมาเกิดเป็นบุตรของทะตะโยะมิและร่วมมือกับวิญญาณตนอื่นๆ ตลใจให้ทะกะอุจิกับทะตะโยะมิเกิดความบาดหมางจนนำไปสู่การประหัตประหารกันเองระหว่างพี่น้อง การตลใจให้เกิดความขัดแย้งดังกล่าวนี้เองยังได้ส่งผลพวงไปสู่ความตายของทะตะโยะมิในที่สุด

หากพิจารณาบทบาทของเจ้าชายโมะริโยะมิ ภายหลังจากโค่นล้มคณะมุโระมะชิ จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนเน้นการนำเสนอเหตุการณ์ความขัดแย้งทั้งต่อจักรพรรดิโกะดะอิเงะพระบิดา รวมทั้งทะกะอุจิและทะคะโยะมิผู้เป็นคู่แข่งทางอำนาจ อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งกับพระบิดานั้นเกิดขึ้นเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง อีกทั้งในฉากที่เจ้าชายเผยความรู้สึกที่มีต่อพระบิดาผู้เขียนยังแทรกบทบรรยายความรู้สึกเคารพเทิดทูนพระบิดาอย่างไม่แปรเปลี่ยน ในขณะที่ความขัดแย้งกับทะกะอุจิและทะคะโยะมินั้น ผู้เขียนนำเสนอให้เป็นปัจจัยที่นำไปให้เจ้าชายต้องประสบกับโศกนาฏกรรมทั้งจากการถูกคุมขังและการถูกลอบสังหาร จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลให้เจ้าชายเกิดความอาฆาตแค้นทั้งต่อทะกะอุจิและทะคะโยะมิ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้เขียนมีแนวโน้มที่จะนำเสนอให้ความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะกะอุจิถูกลดทอนลง ต่างจากความอาฆาตแค้นที่มีต่อทะคะโยะมิซึ่งมีแนวโน้มจะถูกขบขันให้ชัดเจนขึ้น ทั้งขณะมีพระชนม์ชีพและขณะสถิตในโลกหลังความตาย

ความแตกต่างในการนำเสนอความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะกะอุจิและทะคะโยะมียังเห็นได้อย่างชัดเจนจากการนำเสนอแรงอาฆาตของดวงพระวิญญาณของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มุ่งล้างแค้นไปที่ทะคะโยะมิ โดยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นช่วงเวลาหลังจากทะกะอุจิก่อตั้งมุโระมะชิบะกุฟุ (室町幕府) และได้ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งเซอิเตอิโชกุน (征夷大將軍) ส่วนทะคะโยะมิก็ก็นับว่ามีบทบาทช่วยทะกะอุจิบริหารงานภายในบะกุฟุ เป็นที่น่าสังเกตว่า แต่เดิมที่ผู้เขียนนำเสนอให้ทะคะโยะมิ มีบุคลิกที่สุ่มรอบคอบ เคร่งครัดต่อกฎเกณฑ์ รวมทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนอำนาจโชกุนทะกะอุจิผู้เป็นพี่ชาย ดังจะเห็นได้จากบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาในยามศึกสงคราม รวมทั้งการกำจัดศัตรูที่อาจเป็นเสี้ยนหนามของตระกูลในอนาคต อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่ดวงพระวิญญาณของเจ้าชายโมะริโยะมิมาปรากฏกาย บุคลิกของทะคะโยะมิก็ก็นับว่าเริ่มแปรเปลี่ยนไปในเชิงลบมากขึ้น เช่น การแสดงท่าทีที่ขาดความคิดรอบคอบ หวาดระแวงผู้เป็นพี่ชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในฉบับเซอิเง็นอิน (西源院本) ซึ่งเป็นฉบับดั้งเดิม ผู้เขียนยังได้นำเสนอให้ทะคะโยะมิมีความทะเยอทะยาน มุ่งหวังจะแย่งชิงตำแหน่งโชกุนจากทะกะอุจิผู้เป็นพี่ชาย จนนำไปสู่การประหารกันทั้งสองในสงครามคันโนโนะโจรัน (観応の擾乱) ในช่วงปี ค.ศ. 1349-1352

จากจุดนี้เป็นประเด็นที่น่าขบคิดว่า ผู้เขียนฉบับเซอิเง็นอินนำเสนอความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะคะโยะมิไว้อย่างไร รวมทั้งการแก้แค้นนั้นส่งผลให้ภาพลักษณ์ของทะคะโยะมิผู้ที่ได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้กุมมุโระมะชิบะกุฟุแปรเปลี่ยนไปเช่นไร และสิ่งนี้ส่งผลต่อความบาดหมางกับทะกะอุจิหรือไม่

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมินอกจากจะมีงานวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของเจ้าชายโมะริโยะมิเองแล้ว ยังมีงานวิจัยจำนวนไม่น้อยที่วิเคราะห์ถึงลักษณะการขบขันแรงอาฆาต รวมทั้ง หักยอกประเด็นปัญหาว่า การนำเสนอความอาฆาตแค้นของเจ้าชายส่งผลต่อภาพลักษณ์ของ อะมิกะงะทะคะโยะมิ ผู้เป็นศัตรูคู่แค้นของพระองค์อย่างไร ประเด็นความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะคะโยะมิในเรื่อง “ทะอิเฮะอิกิ” สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ได้แก่ ความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิช่วงบั้นปลายพระชนม์ชีพ และความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิขณะสถิตในโลกหลังความตาย

ความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิช่วงบั้นปลายพระชนม์ชีพ ปรากฏในฉากที่เจ้าชายโมะริโยะมิถูกลอบสังหารตามคำสั่งของทะคะโยะมิ เกี่ยวกับลักษณะการนำเสนอแรงอาฆาต นะกะนิมิ ทะซุซุรุ (中西達治, 1997, p.44) ตั้งข้อสังเกตถึงการแทรกตำนานจีนเกี่ยวกับหม้อเจียนฉือ (眉間尺) ซึ่งผู้เขียนได้บรรยายถึง

เรื่องราวที่เหมยเจียนฉือกัปปายดาบไว้ในปากและปลิดชีพตนเองเพื่อรวันแก้แค้นให้บิดา นะกะนิมิชื่อว่า ลักษณะการนำเสนอดังกล่าวเป็นไปเพื่อขับเน้นให้เห็นถึงพลังของเจ้าชายโมะริโยะมิในการล้างแค้น นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่วิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับต้นเหตุของการลอบสังหารเจ้าชายโมะริโยะมิ ซึ่งฉบับเซอิเง็นอินนำเสนอไว้แตกต่างจากฉบับอื่น เช่น ซุจิโมะโตะ เคอิซะบุโร (杉本圭三郎, 1994, p.167) ตั้งข้อสังเกตว่า การบรรยายสาเหตุในการลอบสังหารเจ้าชายจาก “ความแค้นส่วนตัวที่มีมาแต่เดิมที” ทำให้เห็นได้ถึงวิธีการลงทัณฑ์ที่ผิดครรลองอันเนื่องมาจาก “ความแค้นส่วนตัว” ของทะคะโยะมิ อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยไม่ได้วิเคราะห์อย่างชัดเจนว่า “ความแค้นส่วนตัว” ของทะคะโยะมิเป็นเรื่องใด รวมทั้ง ความแค้นนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ทะกะอุจิเคยมีเรื่องบาดหมางกับเจ้าชายโมะริโยะมิหรือไม่

ความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิขณะสถิตในโลกหลังความตาย งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งวิเคราะห์ไปที่การนำเสนอความอาฆาตของเจ้าชายโมะริโยะมิขณะสถิตในภูมิเท็งงู เพื่อใช้เป็นเครื่องขับเคลื่อนถึงเหตุการณ์ความขัดแย้งในอนาคต เช่น ชิว หมิง (邱鳴, 1990, p.49) ชี้ว่า การนำเสนอให้ดวงพระวิญญาณของเจ้าชายโมะริโยะมิมาปรากฏกายขณะสถิตในภูมิเท็งงูและเผยความปรารถนาที่จะกลับชาติมาเกิดเป็นบุตรของทะคะโยะมิเพื่อล้างแค้นนั้น เป็นไปเพื่อเชื่อมโยงกับความบาดหมางระหว่างทะกะอุจิจับทะคะโยะมิที่นำไปสู่สงครามคันโนโนะโจรัน นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่เปรียบเทียบเนื้อหาในฉบับเซอิเง็นอินซึ่งเป็นเพียงฉบับเดียวที่นำเสนอการเกิด “กิเลสในใจ” ของทะคะโยะมิ เช่น ซะโต คุนิฮิโระ (佐藤邦宏, 2009, pp.57-58) ตั้งข้อสังเกตถึงฉากที่ดวงพระวิญญาณของเจ้าชายโมะริโยะมิเผยว่า เมื่อพระองค์กลับชาติมาเกิดเป็นบุตรของทะคะโยะมิ ทะคะโยะมิก็ย่อมจะเกิด “กิเลสในใจหวังให้บุตรของตนได้ครองแผ่นดิน” กล่าวคือ การนำเสนอให้วิญญาณของเจ้าชายดลบันดาลให้ทะคะโยะมิดคิดโค่นล้มพี่ชายเพื่อให้บุตรของตนได้ขึ้นเป็นโชกุน เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว ซะโตแสดงทัศนะว่า ทะคะโยะมิถูกนำเสนอให้เป็นตัวละครที่แต่เดิมเป็นผู้ที่ไม่มีกิเลสในใจ ผู้เขียนจึงต้องใช้เหตุปัจจัยจากวิญญาณอาฆาตของเจ้าชายโมะริโยะมิเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดความปรารถนาที่จะให้บุตรชายของตนได้ครองแผ่นดิน จะเห็นได้ว่า ซะโตวิเคราะห์โดยเน้นไปที่บุคลิกลักษณะนิสัยแต่เดิมของทะคะโยะมิ ทว่าไม่ได้ชี้ว่าการนำเสนอ “กิเลสในใจ” ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของทะคะโยะมิแปรเปลี่ยนไปเช่นไร และสิ่งนี้ส่งผลให้ชนวนเหตุที่นำไปสู่การประหัตประหารระหว่างพี่น้องแตกต่างไปจากฉบับอื่นอย่างไร

จากงานวิจัยทั้งหมดที่ยกมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ชี้ตรงกันว่า ผู้เขียนเรื่อง “ทะอึเฮะอิกิ” ทุกฉบับมีแนวโน้มที่จะเน้นแรงอาฆาตของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะคะโยะมิ ทั้งช่วงบันปลายพระชนม์ชีพและขณะสถิตในโลกหลังความตาย อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานวิจัยที่วิเคราะห์ชนวนเหตุของความขัดแย้งของเจ้าชายโมะริโยะมิกับทะคะโยะมิอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำเสนอ “ความแค้นส่วนตัวที่มีมาแต่เดิมที” ของทะคะโยะมิ ซึ่งฉบับเซอิเง็นอินนำเสนอไว้แตกต่างจากฉบับอื่น ในด้านการนำเสนอความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิ แม้จะมีงานวิจัยที่กล่าวถึงการแก้แค้นของพระองค์ขณะสถิตในภูมิเท็งงู และมีการยกประเด็นที่ฉบับเซอิเง็นอินนำเสนอไว้แตกต่างจากฉบับอื่นเกี่ยวกับแรงอาฆาตของเจ้าชายที่ส่งผลให้ทะคะโยะมิเกิด “กิเลสในใจ” จนนำไปสู่การแย่งชิงตำแหน่งโชกุนกับทะกะอุจิผู้เป็นพี่ชาย ทว่ายังไม่มียุทธวิเคราะห์ที่ชี้ว่า เหตุใดพระวิญญาณของเจ้าชายจึงต้องมาสถิตในภูมิเท็งงู และสาเหตุนี้มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหรือการกระทำของเจ้าชายเมื่อครั้งมีพระชนม์ชีพหรือไม่ รวมทั้งการนำเสนอแรงอาฆาตที่มีต่อทะคะโยะมิส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของทะคะโยะมิ และปมปัญหาระหว่างพี่น้อง รวมทั้งโศกนาฏกรรมในวาระสุดท้ายของชีวิตทะคะโยะมิต่างจากฉบับอื่นอย่างไร

ด้วยเหตุนี้ ในบทความนี้ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นไปที่การพิจารณาเนื้อความในฉบับเซอิเงินอิน โดยศึกษาวิเคราะห์ ขนวนเหตุของความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายโมะริโยะมิกับทะตะโยะมิ ตลอดจนวิเคราะห์ลักษณะการนำเสนอ ความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะตะโยะมิ โดยพิจารณาพร้อมกับการนำเสนอพฤติกรรมของเจ้าชาย โมะริโยะมิในช่วงบั้นปลายพระชนม์ชีพ ซึ่งเป็นประเด็นที่งานวิจัยก่อนหน้านี้ยังไม่ได้หยิบยกขึ้นมาวิเคราะห์ รวมทั้ง สรूपแบบในการแสดงความอาฆาตและนัยความหมายที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง ทั้งขณะมีพระชนม์ชีพ และภายหลัง สิ้นดีในโลกหลังความตาย

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาการนำเสนอขนวนเหตุความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายโมะริโยะมิกับอะมิกะงะ ทะตะโยะมิ ในฉบับเซอิเงินอิน

3.2 เพื่อศึกษาลักษณะการนำเสนอแรงอาฆาตของเจ้าชายในฉบับเซอิเงินอิน ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ภาพลักษณ์ของทะตะโยะมิ

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 ผู้เขียนฉบับเซอิเงินอินนำเสนอให้ขนวนเหตุความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายโมะริโยะมิ กับ อะมิกะงะ ทะตะโยะมิ เป็นผลจากการที่เจ้าชายเคยวางแผนโค่นล้มอำนาจของ อะมิกะงะ ทะกะอุจิ

4.2 ผู้เขียนฉบับเซอิเงินอินเน้นการนำเสนอความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อ อะมิกะงะ ทะตะโยะมิ ผ่านการบรรยายสภาพพระเศียรหลังถูกลอบสังหาร และการเผยความปรารถนาของดวงวิญญาณ รวมทั้งการใช้รูปแบบ ในการแสดงความอาฆาต โดยเชื่อมโยงพฤติกรรมของเจ้าชายเมื่อครั้งมีพระชนม์ชีพกับการเกิดกิเลสในใจของ ทะตะโยะมิ เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ทะตะโยะมิแย่งชิงตำแหน่งโชกุนจาก อะมิกะงะ ทะกะอุจิ ลักษณะการนำเสนอ ดังกล่าวส่งผลให้ภาพลักษณ์ของทะตะโยะมิเปลี่ยนแปลงไปในเชิงลบมากกว่าฉบับอื่น อาทิ ฉบับเท็นโมะ

5. ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาการนำเสนอความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อ อะมิกะงะ ทะตะโยะมิในเรื่อง “ทะอิเฮะอิกิ” (『太平記』) ฉบับเซอิเงินอิน (西源院本) ซึ่งเป็นฉบับที่เหลือเค้าโครงแบบดั้งเดิม ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบกับเนื้อหาฉบับเท็นโมะ (天正本) ซึ่งเป็นฉบับที่จัดทำขึ้นภายหลังไว้ในส่วนเชิงอรรถ เพื่อให้เห็น ลักษณะเด่นในการนำเสนอของฉบับเซอิเงินอินได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

6. บทวิเคราะห์

6.1 ขนวนเหตุความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายโมะริโยะมิ กับ อะมิกะงะ ทะตะโยะมิ

แต่เดิมผู้เขียนเรื่อง “ทะอิเฮะอิกิ” ทุกฉบับไม่ได้นำเสนอสาเหตุของความขัดแย้งโดยตรงระหว่างเจ้าชายโมะริ โยะมิกับอะมิกะงะ ทะตะโยะมิ อย่างไรก็ตาม จุดเริ่มต้นของเหตุการณ์ที่กลายเป็นขนวนเหตุนำไปสู่ความบาดหมาง ปรากฏให้เห็นในฉากที่เจ้าชายโมะริโยะมิถูกราชสำนักจับกุมตัว ภายหลังจากถูกกล่าวหาว่า พระองค์หวังแย่งชิง บัลลังก์จากพระบิดา ในขณะที่ราชสำนักกำลังส่งตัวเจ้าชายโมะริโยะมิให้ทะตะโยะมิคุมตัวไปยังเมืองคมะกุระ ผู้เขียน

ฉบับเซอิเง็นอินได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ทะคะโยะมิชักจูงเจ้าชายโมะริโยะมิไว้แตกต่างจากฉบับอื่น ดังจะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้¹

【ア】君、一旦の逆鱗の余りに、鎌倉へ下しまらせられしかども、これまでの沙汰あれとは、叡慮も趣かざりけるを、直義朝臣、日来の宿意を以て、禁獄し奉りけるこそあさましけれ。

องค์จักรพรรดิทรงกริ้วอย่างรุนแรงเพียงชั่วขณะ จึงทรงมีพระบัญชาให้ส่งตัว (เจ้าชายโมะริโยะมิ) ลงไปยังเมืองคะมะกุระ ทว่าแท้จริงแล้วพระองค์มิได้มีพระประสงค์จะจัดการลงโทษถึงเพียงนี้ การที่ทะคะโยะมิจับพระองค์ไปลงโทษกักขังเพราะความแค้นส่วนตัวที่มีมาแต่เดิมที ช่วงเป็นเรื่องที่โหดร้ายยิ่งนัก (ตอนที่ 12, น. 278)

ทั้งฉบับเซอิเง็นอินและฉบับเท็นโฌ ต่างชี้ตรงกันว่า ความทุกข์ทรมานของเจ้าชายโมะริโยะมิจากการต้องรับโทษทัณฑ์เป็นผลจากการกระทำโดยพลการของทะคะโยะมิ ดังจะเห็นได้จากข้อความข้างต้นว่า จักรพรรดิโกะตะอิโงะมิได้มีพระประสงค์จะลงโทษถึงขั้นกักขังให้เจ้าชายได้รับความทุกข์ทรมาน นอกจากนี้ ภายหลังฉากข้างต้นทุกฉบับยังนำเสนอตรงกันว่า ทะกะอุจิไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการออกคำสั่งคุมขังเจ้าชายหรือแม้แต่การสังหารชีวิตในเวลาต่อมา

สำหรับความแตกต่างจะเห็นได้จากเนื้อความในส่วนที่ขีดเส้นใต้โดยในฉบับเซอิเง็นอิน ผู้เขียนเน้นว่าสาเหตุของการตัดสินใจลงโทษเจ้าชายโดยพลการเป็นเพราะ “ความแค้นส่วนตัวที่มีมาแต่เดิมที” ของทะคะโยะมิ ในขณะที่ฉบับเท็นโฌ ผู้เขียนไม่ได้กล่าวถึงสาเหตุแต่เน้นไปที่ผลกระทบที่จะสนองคืนในภายภาคหน้าตอนบั้นปลายชีวิตของทะคะโยะมิ จากความแตกต่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในฉบับเซอิเง็นอินผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นถึงความแค้นของทะคะโยะมิที่มีต่อเจ้าชายโมะริโยะมิตั้งแต่ก่อนหน้านั้น อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ในฉากก่อนหน้าผู้เขียนนำเสนอเพียงความบาดหมางระหว่างเจ้าชายกับทะกะอุจิ โดยไม่ได้เอ่ยถึงทะคะโยะมิแต่อย่างใด ลักษณะการนำเสนอให้ทะคะโยะมิมี “ความแค้นส่วนตัวที่มีมาแต่เดิมที” จึงมีความเป็นไปได้ว่า อาจเป็นความแค้นที่มีความเกี่ยวโยงกับความบาดหมางระหว่างเจ้าชายกับทะกะอุจิ

ก่อนเจ้าชายโมะริโยะมิจะถูกจับตัวไปคุมขัง เจ้าชายเคยมีเรื่องขัดแย้งกับทะกะอุจิ เหตุการณ์เริ่มต้นขึ้นเมื่อทะกะอุจิสั่งประหารชีวิตพรรคพวกของเจ้าชายโมะริโยะมิที่วางอำนาจบาตรใหญ่และก่อเหตุฆ่าฟันผู้บริสุทธิ์ในเมืองหลวง นอกจากนี้ทะกะอุจิยังเขียนป้ายประกาศโดยชี้ว่า ผู้ก่อเหตุเป็นข้ารับใช้ของเจ้าชายโมะริโยะมิ เหตุการณ์ครั้งนั้นได้สร้างความเสื่อมเสียพระเกียรติแก่พระองค์เป็นอย่างมาก ในเวลาต่อมาเจ้าชายจึงสั่งสมกองกำลังเพื่อโค่นล้มทะกะอุจิ นอกจากนี้พระองค์ยังส่งพระราชสาส์นกราบทูลขอให้จักรพรรดิโกะตะอิโงะมิพระบรมราชโองการให้สังหารทะกะอุจิ ดังจะเห็นได้จากฉากต่อไปนี้

หลังจากโค่นล้มตระกูลโฮโจและคะมะกุระบงกชได้สำเร็จ จักรพรรดิโกะตะอิโงะมิก็ได้กลับขึ้นครองบัลลังก์ ขณะที่บ้านเมืองคืนสู่ความปกติสุข ทว่าเจ้าชายโมะริโยะมิลบกลับสั่งสมกองกำลังเตรียมก่อสงครามกับทะกะอุจิ แม้จักรพรรดิจะทรงห้ามปรามและมีพระบัญชาให้พระองค์กลับไปผนวช แต่เจ้าชายยังคงยึดมั่นพระประสงค์เดิม พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลต่อพระบิดาถึงความในพระราชสาส์นว่า

¹ ฉบับเท็นโฌ : 君一旦の逆鱗にて鎌倉へ下し進られしかども、これ程までの事はあるべしとも思召さぬに、かやうに禁籠し奉る事、ただ左馬頭殿の計らひたりしかば、天地もいかげに給ふらん。この報ひもし答へば、直義朝臣の行末もいかと恐れつつ、人皆唇をぞ翻しける。

องค์จักรพรรดิทรงกริ้วเพียงชั่วขณะ จึงทรงมีพระบัญชาให้ส่งตัว(เจ้าชายโมะริโยะมิ)ลงไปยังเมืองคะมะกุระ ทว่าแท้จริงแล้วพระองค์มิได้มีพระประสงค์ให้เกิดเรื่อง (การลงโทษให้ได้รับความทุกข์ทรมาน)ถึงเพียงนี้ เนื่องจากการจับพระองค์ไปกักขังเช่นนี้เป็นแผนการของทะคะโยะมิ แล้วฟ้าดินจะมองเช่นไร หากผลกระทบจะสนองคืนมา บั้นปลายของทะคะโยะมิ อะเช่น จะเป็นอย่างไร ทุกผู้ทุกคนได้แต่หัวงัวและพากันติฉินนินทา (ตอนที่ 12, น.75)

【イ】^①足利治部大輔高氏、わづかに一戦の功を以て、その志を万人の上に立てんとす。今もしその勢の微なるによつてこれを討たずは、高時法師が逆悪を取つて、高氏が威勢の上に加へたるものなるべし。(中略) われもし剃髪染衣の体に帰り、虎賁猛将の備へを捨てば、武に於て朝家を全うせん人は、誰ぞや。(中略) そもそもわれ、台嶺の幽溪に栖みてわづかに一門跡を守らんと、幕府の上将に居して遠く天下を静めんと、国家の用、いづれを能とせん。^②この両篇、速やかに勅許を下さるやうに奏聞を経べし

^①อะมิกะเง โนะ จิบุโนะตะอิฟุ ทะกะอะจิ เหมะเกริมใช้ความดีความชอบจากเพียงแคในสงครามครั้งหนึ่งหมายจะตั้งตนอยู่เหนือผู้คนทั้งปวง ตอนนี้อาจไม่กล้ารบเลยตั้งแต่ยังมีกองกำลังน้อย อีกไม่นานพวกของ (โฮโจ) ทะกะโตะกิ โฮมิ ก็อาจก่อการเป็นปฏิปักษ์และไปผนึกกำลังกับฝ่ายทะกะอะจิ (ละข้อความ) หากข้าพระองค์ปลงผมและกลับไปครองจิวร ไม่เตรียมการอารักขาของจักรพรรติดังเช่นหมู่เป็นองครักษ์ผู้กล้า แล้วฝ่ายทหารผู้ใดกันเล่าจะคอยปกป้องราชสำนัก (ละข้อความ) ระหว่างการปลีกลีเวกไปใช้ชีวิตอยู่ในหุบเขาลึกที่ภูเขาอิเอะอิ และคอยปกป้องสถานะของวัดเพียงแห่งเดียว กับการให้ข้าพระองค์ได้ดำรงตำแหน่งเซอิโชกุนในบะกุฟุ และช่วยปกครองใต้หล้าอันกว้างใหญ่ให้สงบร่มเย็น แบบใดจะสร้างประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองมากกว่ากัน ^②สองเรื่องนี้ (เรื่องยกทัพปราบทะกะอะจิ และเรื่องพระราชทานตำแหน่งเซอิโชกุน) ข้าพระองค์อยากกราบทูลขอให้ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตลงมาในเร็ววัน (ตอนที่ 12, น. 214-216)

จะเห็นได้ว่า เจ้าชายโมะริโยะมิไม่ทรงยอมรับว่า การโค่นล้มตระกูลโฮโจได้สำเร็จนั้นเป็นความดีความชอบของทะกะอะจิ ยิ่งไปกว่านั้นเจ้าชายยังมองว่าทะกะอะจิมีพฤติกรรมที่เห่อเหิม และหากร่วมมือกับพรรคพวกของ โฮโจ ทะกะโตะกิก็อาจเป็นภัยต่อราชสำนัก ดังจะเห็นได้จากประโยคที่ขีดเส้นใต้ ^① อาจกล่าวได้ว่า การมองข้ามผลงานของทะกะอะจิ ทั้งยังตัดสินว่าทะกะอะจิมีเจตคิดเป็นปฏิปักษ์เช่นเดียวกับตระกูลโฮโจโดยปราศจากหลักฐาน สะท้อนให้เห็นถึงอคติในพระทัยของเจ้าชายโมะริโยะมิได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ หากพิจารณาจากประโยคที่ขีดเส้นใต้ ^② “สองเรื่องนี้ (เรื่องยกทัพปราบทะกะอะจิ และเรื่องพระราชทานตำแหน่งเซอิโชกุน) ข้าพระองค์อยากกราบทูลขอให้ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตลงมาในเร็ววัน” ก็จะเห็นว่า ท่าทีในการกราบทูลเรื่องพระบิดาให้การปราบทะกะอะจิซึ่งอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อราชสำนัก พร้อมทั้งขอขึ้นดำรงตำแหน่งโชกุน นอกจากจะทำให้เห็นถึงความปรารถนาอันแรงกล้าในการปกป้องราชสำนักแล้ว ในอีกแง่หนึ่งก็ยิ่งอาจแฝงพระประสงค์ที่ต้องการจะครองตำแหน่งโชกุนเพื่อให้พระองค์เองมีอำนาจในทางทหารเหนือกว่าทะกะอะจิ

แม้ในท้ายที่สุดจักรพรรดิโกะตะอิโจะจะพระราชทานตำแหน่งโชกุนให้แก่เจ้าชายโมะริโยะมิ ทว่าพระองค์ปฏิเสธคำกราบทูลขอให้มิพระบัญชาปราบทะกะอะจิ ด้วยเหตุนี้เจ้าชายโมะริโยะมิจึงไม่อาจโค่นล้มทะกะอะจิลงได้ หากพิจารณาเหตุการณ์ที่เจ้าชายโมะริโยะมิกราบทูลขอให้มิพระบัญชาการปราบทะกะอะจิตั้งที่ยกข้างต้น รวมทั้ง บทบาทของทะกะโยะมิที่ต้องการกำจัดศัตรูเพื่อปกป้องตระกูล ดังสะท้อนจากคำกล่าวว่า 「なほもただ、自家のために始終敵をなさるべきは、兵部卿親王なり。死罪に行ひ奉つれと申す勅許はなけれども、この次に、失ひ奉らばやと思ふなり。」 “จากนี้ผู้ที่จะเป็นศัตรูของตระกูลเราไปตลอดกาลก็คือ เจ้าชายเฮียวบุเกียว (เจ้าชายโมะริโยะมิ) แม้จะไม่มีพระบรมราชานุญาตให้สำเร็จโทษ ทว่าข้าก็อยากจะใช้โอกาสนี้กำจัดพระองค์ไปเสีย” (ตอนที่ 13, น.323) ก็อาจสันนิษฐานได้ว่า “ความแค้นส่วนตัวที่มีมาแต่เดิมที” ของทะกะโยะมิ หมายความว่าความแค้นที่เจ้าชายเคยคิดโค่นล้มทะกะอะจิผู้เป็นพี่ชาย

ทั้งนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า แม้ผู้เขียนจะเน้นความแค้นของเจ้าชายที่มีต่อทะกะอุจิ ทว่าในฉากภายหลังจากเจ้าชายตกเป็นฝ่ายรับโทษทัณฑ์ เพราะถูกทะกะอุจิและพระนางอะโนะ เร็นมิ ใส่ร้ายว่า พระองค์ต้องการชิงบัลลังก์จากพระบิดา ผู้เขียนไม่ได้นำเสนอบรรยายความอาฆาตแค้นของเจ้าชายที่มีต่อทะกะอุจิแต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านั้นในฉากส่งตัวเจ้าชายให้ทะตะโยะมิ ในฉบับเซอิเง็นอินยังใช้คำบ่งชี้ถึงทะตะโยะมิว่า “ผู้เป็นศัตรู” 「敵女」² จากจุดนี้จะเห็นได้ถึงลักษณะการนำเสนอโดยลดทอนความอาฆาตแค้นที่มีต่อทะกะอุจิลง และเปลี่ยนคู่ขัดแย้งของเจ้าชายโมะริโยะมิจากทะกะอุจิเป็นทะตะโยะมิ อาจกล่าวได้ว่า ในช่วงบั้นปลายพระชนม์ชีพ ความแค้นระหว่างเจ้าชายกับทะกะอุจิ ค่อย ๆ เลือนหายไป ในขณะที่ความแค้นของทะตะโยะมิที่มีต่อเจ้าชายเริ่มปรากฏขึ้นมาแทนที่ ซึ่งความแค้นที่เกิดขึ้นไม่เพียงนำไปสู่การคุมขังเจ้าชายให้ได้รับความทุกข์ทรมาน หากแต่ยังเป็นแรงผลักดันให้ทะตะโยะมิ สั่งลอบสังหารพระองค์ในเวลาต่อมา

โดยสรุป ในฉบับเซอิเง็นอิน ผู้เขียนนำเสนอชนวนเหตุที่ทำให้ทะตะโยะมิขัดแย้งกับเจ้าชายโมะริโยะมิ เกิดจาก “ความแค้นส่วนตัวที่มีมาแต่เดิมที” กล่าวคือ ความแค้นที่เจ้าชายพยายามหาทางโค่นล้มอำนาจของทะกะอุจิ ผู้เป็นพี่ชาย จากการที่ผู้เขียนนำเสนอความแค้นที่เป็นผลพวงสืบเนื่องมาจากความบาดหมางระหว่างเจ้าชายกับทะกะอุจิ นอกจากนี้ยังได้ขบเน้นให้ทะตะโยะมิอยู่ในฐานะ “ผู้เป็นศัตรู” แทนที่ทะกะอุจิ ส่งผลให้ผู้อ่านมองเห็นได้ถึงการถ่ายทอดความแค้นที่มีมาแต่เดิมของทะกะอุจิให้แก่ทะตะโยะมิ และมอบบทบาทให้ทะตะโยะมิกลายเป็นคู่ขัดแย้งใหม่ของเจ้าชายโมะริโยะมิ

6.2 การนำเสนอความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะตะโยะมิ

6.2.1 ความอาฆาตแค้นในฉากสิ้นพระชนม์

สำหรับการนำเสนอความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะตะโยะมิในตอนที่ม่พระชนม์ชีพนั้น ไม่ได้ถูกบรรยายผ่านถ้อยคำ หากแต่ถูกสะท้อนผ่านสภาพพระเศียรของเจ้าชายโมะริโยะมิภายหลังถูกลอบสังหาร ดังปรากฏในฉากต่อไปนี้

ภายหลังทะตะโยะมิมีคำสั่งให้สังหารเจ้าชายโมะริโยะมิ มือสังหารก็เดินทางไปเข้าเฝ้าเจ้าชายในที่คุมขัง แม้เจ้าชายจะรู้พระองค์ว่า กำลังจะถูกลอบสังหารและพยายามต่อสู้อย่างสุดความสามารถ ทว่าเนื่องจากพระองค์ถูกคุมขังโดยต้องประทับนั่งในคุกดินมาราวครึ่งปี พระวรกายที่อ่อนแอลงทำให้พระองค์ไม่อาจต้านทานพลังของมือสังหารได้ อย่างไรก็ตามขณะที่มือสังหารกำลังจะใช้ดาบสับปาดพระคอ พระองค์ก็กัดปลายดาบนั่นไว้ และจังหวะที่มือสังหารพยายามดึงดาบออกมานั้นเอง ปลายดาบก็หักออก หลังจากนั้นเจ้าชายถูกแทงที่พระอุระและถูกตัดพระเศียรไปในที่สุด ต่อมามือสังหารได้นำพระเศียรออกมาจากคุกดิน สภาพของพระเศียรถูกบรรยายไว้ดังนี้

【ウ】食ひ切らせ給ひける刀の先、未だ御口の中に留まつて、御眼は生きたる人の如し。

ปลายดาบที่พระองค์กัดไว้ยังคงคาอยู่ในพระโอษฐ์ ดวงพระเนตรประหนึ่งคนมีชีวิต (ตอนที่ 13, น.325)

เมื่อมือสังหารนำพระเศียรออกมาในที่สว่างก็พบว่า ปลายดาบยังอยู่ในพระโอษฐ์ นอกจากนี้ยังสัมผัสพระเนตรประหนึ่งมีชีวิต สภาพพระเศียรดังกล่าวทำให้มือสังหารเกรงว่าแรงอาฆาตจะทำให้พระเศียรทำอันตรายทะตะโยะมิเหมือนดังเช่นเหมยเจียนฉือ (眉間尺)³ ในตำนานจีนที่เคยได้ยินมา เขาจึงตัดสินใจโยนพระเศียรทิ้งไปในพุ่มไม้

² ในฉบับเซอิเง็นอิน บรรยายว่า 「是非なくして敵人の手に渡されて、遠流に処せられん」

³ ในตำนานจีนเล่าว่า บิดาของเหมยเจียนฉือถูกอุทกภัยหรือภัยแล้งรุมเร้า (楚王) สังหาร เหมยเจียนฉือจึงวางแผนแก้แค้น โดยกัดปลายดาบของบิดาไว้ในปากและปลิดชีพตนเอง หลังจากนั้นสหายของบิดาก็ได้นำศีรษะของเหมยเจียนฉือไปถวายอุทกภัย เมื่อพระองค์ทอดพระเนตรดังนั้นก็สั่งการให้นำศีรษะของเหมยเจียนฉือไปเสียบประจาน ทว่าผ่านไปสามเดือน ศีรษะนั้นก็กลับไม่เน่าเปื่อย ดวงตาก็ยังเบิกกว้าง ทั้งยังแสดงอาการขบเขี้ยวเคี้ยวฟัน อุทกภัยรู้สึกเกรงจึงสั่งการให้นำศีรษะนั้นไปต้มในน้ำเดือด เมื่อดวงตาของเหมยเจียนฉือดูเหมือนจะปิดลง อุทกภัยก็รู้สึกกลัวและเข้าไปทอดพระเนตรศีรษะของเหมยเจียนฉือใกล้ ๆ ทันใดนั้นเองเหมยเจียนฉือก็ฟื้นปลายดาบออกมา ปลายดาบพุ่งเข้าฟันพระคอของอุทกภัยจนขาดตกลงไปในหม้อน้ำเดือดนั้น ทำให้เหมยเจียนฉือแก้แค้นแทนบิดาได้สำเร็จ

เกี่ยวกับการบรรยายลักษณะพระเศียรที่ยังคงลืมพระเนตรประหนึ่งคนมีชีวิตนั้น ในงานวิจัยของ โอะริงิจิ อิคุโอะ (堀口 育男, 1992, p.29) มีบทวิเคราะห์ถึง ตำนาน “ศีรษะที่ตาไม่หลับ” (眼つゝらぬ首) ของผู้ที่ถูกศัตรูสังหาร โดยในลักษณะการตายตาไม่หลับนั้น โอะริงิจิชี้ว่าสิ่งนี้แสดงถึงพลังอำนาจของวิญญาณที่ไม่ยอมศิโรราบ ซึ่งส่งผลให้กลายเป็นวิญญาณอาฆาต นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงดวงตาที่ “มอง” (見る) หรือ “จ้องมอง” (睨む) ยังชี้ให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะทำให้อีกฝ่ายยอมศิโรราบ หรือการโจมตีอันน่าสะพรึงกลัวด้วยพลังจิตวิญญาณ หากพิจารณาตามบทวิเคราะห์ของโอะริงิจิ อาจกล่าวได้ว่า ผู้เขียนบรรยายสภาพพระเศียรที่ยังลืมพระเนตรเพื่อชี้ให้ผู้อ่านเห็นถึงแรงอาฆาตที่ข้ามผ่านความตาย และความปรารถนาที่จะโค่นล้มทะตะโยะมิผู้ที่ทำให้พระองค์ต้องสิ้นพระชนม์ด้วยความทุกข์ทรมาน

นอกจากนี้การที่ผู้เขียนนำเสนอให้พระองค์ก่อกบฏตายดาบของผู้เป็นศัตรูไว้ในพระโอษฐ์นั้น หากพิจารณาจากตำนานจีนเกี่ยวกับศีรษะของเหมยเจียนฉือ ซึ่งผู้เขียนแทรกตอนท้ายฉาก ก็จะได้ถึงลักษณะการนำเสนอที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ในตำนานจีน เหมยเจียนฉือได้ก่อกบฏตายดาบไว้ในปาก ก่อนจะตัดคอปลิดชีพตนเอง แรงอาฆาตทำให้ศีรษะของเขาสังหารศัตรู ล้างแค้นให้บิดาได้สำเร็จ จากลักษณะการนำเสนอดังกล่าว นะกะนิมิ ทะกะซุซุรุ (中西達治, 1997, p.44) และ ชิว หมิง (邱鳴, 1990, p.49) ชี้ตรงกันว่า ตำนานความอาฆาตของศีรษะที่ก่อกบฏตายดาบไว้ดังกล่าวถูกนำเสนอเพื่อขับเน้นพลังอาฆาตของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะตะโยะมิ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำเสนอให้ปลายดาบที่เจ้าชายก่อกบฏไว้ในพระโอษฐ์เป็นดาบสั้นคาดเอว (腰刀) ในอดีตดาบสั้นนอกจากจะเป็นอาวุธที่ใช้ต่อสู้กับศัตรูในระยะประชิดตัวแล้ว ยังมีความเชื่อว่า ดาบสั้นมีพลังในการคุ้มครองผู้เป็นเจ้าของจากภูตผีหรือวิญญาณอาฆาต⁴ การนำเสนอให้เจ้าชายโมะริโยะมิพยายามต่อสู้โดยก่อกบฏตายดาบของคู่ต่อสู้จนหักออกจากตัวดาบ จึงอาจสะท้อนนัยของความอาฆาตแค้นที่อยู่เหนือกว่าพลังคุ้มครองของดาบ รวมทั้งยังชี้ให้เห็นว่าแรงอาฆาตของพระองค์มิได้มลายหายไป แม้ในท้ายที่สุดพระเศียรจะถูกโยนทิ้งไปก็ตาม

จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนบรรยายสภาพพระเศียรของเจ้าชายโมะริโยะมิ โดยเน้นลักษณะดวงพระเนตรที่ประหนึ่งคนมีชีวิต เพื่อแสดงให้เห็นถึงแรงอาฆาต และความปรารถนาที่จะโค่นล้มทะตะโยะมิ นอกจากนี้การบรรยายสภาพพระเศียรที่ก่อกบฏตายดาบไว้ในพระโอษฐ์ ยังช่วยขับเน้นพลังของความอาฆาต อีกทั้งยังชี้เป็นนัยว่า แม้ในยามนั้นพระองค์จะไม่สามารถตอบโต้ทะตะโยะมิได้ แต่ในภายภาคหน้าไม่มีสิ่งใดที่จะสามารถปกป้องทะตะโยะมิจากดวงวิญญาณอาฆาตของพระองค์ได้

6.2.2 ความอาฆาตแค้นภายหลังสถิตในโลกหลังความตาย

1) การปรากฏกายขณะสถิตในภูมิอสุร

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นภายหลังพระองค์สิ้นพระชนม์ไปได้ราว 7 ปี ในช่วงเวลานั้น ทะกะอุจิได้ขึ้นเป็นโชกุนและก่อตั้งมูโระมะชิบะกุกุ ในขณะนั้นทะตะโยะมิเป็นผู้ช่วยดูแลรับผิดชอบการตัดสินคดีความและการครอบครองที่ดินของเหล่านักรบ เหตุการณ์ที่วิญญาณของเจ้าชายโมะริโยะมิมาปรากฏกายมีรายละเอียดดังนี้

โอโมะริ โมะรินะงะ (大森盛長) สามารถเอาชนะ คุซุโนะกิ มะซะมิเงะ (楠正成) นักรบฝ่ายจักรพรรดิโกะดะอิโงะ อีกทั้งยังกดดันให้มะซะมิเงะปลิดชีพตนเองได้สำเร็จ หลังจากโมะรินะงะได้รับบำเหน็จรางวัลจากบะกุกุ เขาก็ได้จัดการแสดงละครโนเพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง ทว่าในช่วงวันงานนั้นเอง โมะรินะงะกลับต้องถูกเหล่าวิญญาณอาฆาตตามหลอกหลอนอยู่หลายครั้ง

⁴ แต่เดิมชาวญี่ปุ่นมีความเชื่อเรื่อง “ดาบมะโมะริวะตะนะ” (守刀) หรือดาบสั้นที่มีพลังคุ้มครองให้ผู้เป็นเจ้าของพ้นจากอันตรายหรือภูตผีปิศาจ ธรรมเนียมการมอบดาบนี้ปรากฏทั้งในราชสำนักและกลุ่มนักรบ ดังปรากฏหลักฐานในหนังสือ “อะสุมะกะงะมิ” (『吾妻鑑』)

ในคำคืนหนึ่งที่วิญญานอาฆาตออกมาสร้างความ วิญญานของมะชะมิเงได้ปรากฏกายขึ้น พร้อมทั้งเหล่า ดวงวิญญานอาฆาต ได้แก่ ดวงพระวิญญานของจักรพรรดิโกะตะอิโงะ และผู้พิทักษ์พระองค์ เช่น มะชะมิเง เจ้าชาย โมะริโยะมิ นอกจากนี้ มะชะมิเงยังได้เผยความรู้สึกที่มีต่อทะกะอุจิและทะตะโยะมิ ดังความว่า

【エ】聖主の万歳を仰ぐ処に、尊氏卿、直義朝臣、忽ちに虎狼の心を挿みて、つひに君を傾け奉る。これによつて、忠臣義士尸を戦場にさらす輩、悉く修羅の眷属となりて、嗔恚を含む心止む時なし。

ขณะที่ผู้คนกำลังถวายพระพรชัยแด่องค์จักรพรรดิ (โกะตะอิโงะ) ผู้ทรงคุณธรรม ทะกะอุจิ เคียว และทะตะโยะมิ อะซุน กลับโลกโมโทะสัน กระทำการอันโหดเหี้ยมไร้ซึ่งความปราณีประหนึ่งเลือกกับหมาป่า ส่งผลให้สถานะขององค์จักรพรรดิต้องสั่นคลอน ด้วยเหตุนี้เหล่าข้าราชบริพาร นักรบผู้ภักดี รวมทั้งเหล่าทหารหาญที่พลีชีพในสนามรบ จึงตกเป็นสาวกของจอมอสูร ในใจมีแต่ความโกรธแค้นไม่มีแม้ชั่วเวลาที่จางหาย (ตอนที่ 24, น.81)

จากส่วนที่ขีดเส้นใต้จะเห็นได้ถึงความไม่พอใจต่อการกระทำของทั้งทะกะอุจิและทะตะโยะมิที่ “โลกโมโทะสัน กระทำการอันโหดเหี้ยมไร้ซึ่งความปราณี” ยิ่งไปกว่านั้น ความโกรธแค้นที่มีต่อทั้งคู่นำพาให้เหล่าวิญญานต้องกลายเป็นสาวกของจอมอสูรในอสูรภูมิ (修羅道)⁵ จะเห็นได้ว่า ความไม่พอใจต่อการกระทำของทั้งทะกะอุจิและทะตะโยะมิ รวมทั้ง ความโกรธแค้นที่ทำให้พวกตนต้องตกในอสูรภูมิ ส่งผลให้เหล่าดวงวิญญานออกมาปรากฏกายต่อหน้าโมะรินะงะ

นอกจากความอาฆาตแค้นดังกล่าวแล้ว สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้วิญญานมาปรากฏกายยังเป็นผลมาจาก พระบัญชาของดวงพระวิญญานของจักรพรรดิโกะตะอิโงะที่มีพระประสงค์จะช่วงชิงดาบศักดิ์สิทธิ์จากโมะรินะงะ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการโค่นล้มอำนาจของทะกะอุจิ หลังจากมะชะมิเงเผยจุดประสงค์ดังกล่าว เหล่าวิญญานซึ่งรวมทั้งเจ้าชายโมะริโยะมิต่างก็เตรียมตั้งทัพพร้อมประจันหน้าต่อสู้ อย่างไรก็ตามโมะรินะงะไม่ได้แสดงท่าทีหวั่นเกรงกองทัพอันน่ากลัวของเหล่าวิญญานแต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านั้นเขายังกล่าวอ้างถึงบุญคุณของโซคุน ทะกะอุจิและยีนกรานปฏิสเทที่จจะมอบดาบนั้นให้แก่วิญญานของมะชะมิเง

จากฉากที่ยกข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนไม่ได้บรรยายบทบาทของวิญญานของเจ้าชายโมะริโยะมิอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามการนำเสนอพระนามของพระองค์ให้เป็นหนึ่งในวิญญานอาฆาตที่มีความโกรธแค้นทะกะอุจิและทะตะโยะมิจนตกในอสูรภูมิ รวมทั้งยังให้วิญญานของมะชะมิเงเป็นผู้บอกเล่าความต้องการที่จะแย่งชิงดาบเพื่อโค่นล้มการปกครองของทะกะอุจิ ทำให้มองเห็นได้ถึงความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะตะโยะมิ รวมไปถึงทะกะอุจิ

เกี่ยวกับลักษณะการนำเสนอความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะกะอุจิ เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ในช่วงบั้นปลายพระชนม์ชีพ ผู้เขียนจะลดทอนความอาฆาตแค้นลง ทว่าในโลกของวิญญาน ผู้เขียนได้นำเสนอความอาฆาต รวมทั้งความปรารถนาที่จะโค่นล้มอำนาจของทะกะอุจิให้กลับมาปรากฏอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม ในท้ายฉาก ผู้เขียนได้นำเสนอให้เหตุการณ์ที่ดวงวิญญานมาหลอกหลอนโมะรินะงะคลี่คลายลง ภายหลังจากนิมิตพระมาสด พระสูตรมหาปรัชญาปารมิตา (大般若經) เกี่ยวกับประเด็นนี้ ยะมะตะ เอะริ (山田枝里, 2010, p.41) ชี้ว่าเรื่องราวในฉากที่เหล่าวิญญานในอสูรภูมิส่งบลงได้เพราะอำนาจของพระสูตร สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องการทำให้วิญญานไปสู่สุคติ รวมทั้งแนวคิดของพุทธศาสนาที่เน้นความเท่าเทียมระหว่างผู้เป็นมิตรกับศัตรู (怨親平等)

⁵ อสูรภูมิเป็นหนึ่งใน 6 ภูมิ ตามความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดของศาสนาพุทธ อสูรภูมิเป็นที่สถิตของจอมอสูร (阿修羅王) ภายใต้อนุมนิมีการประหัตประหารต่อสู้ไม่ได้ขาด นอกจากนี้ยังเชื่อกันว่า วิญญานที่เกิดในภูมินี้ ในขณะที่มีชีวิตเป็นผู้ที่มีจิตใจที่เต็มไปด้วยความริษยา มีความหึงหวงในอำนาจ

กล่าวคือ การนำเสนอความปรารถนาให้ดวงวิญญาณของผู้ที่แม้จะเป็นศัตรูได้ไปสู่สุคติเช่นเดียวกัน จากจุดนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้ผู้เขียนจะกลับมานำเสนอความอาฆาตของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะกะอุจิ ทว่าความอาฆาตนั้นก็คลี่คลายลงเพราะอำนาจของพระสูตรมหาปรัชญาปารมิตา อาจกล่าวได้ว่า ทะกะอุจิถูกสร้างให้เป็นตัวละครที่มีอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยปกป้องคุ้มครอง

หากพิจารณาการนำเสนอผลบุญของพระสูตรมหาปรัชญาปารมิตาที่ช่วยคุ้มครองทะกะอุจิจากเหล่าวิญญาณอาฆาต ความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะกะโยะมิกีย่อมจะมลายหายไปด้วยผลบุญของพระสูตรเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ในท้ายฉากผู้เขียนฉบับเซอิเง็นอินได้นำเสนอปฏิกิริยาของทะกะโยะมิไว้แตกต่างจากฉบับเท็นโม่⁶ ดังจะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้

【オ】その後、かの盛長が刀をば、天下の靈剣なればとて、左兵衛督直義朝臣の方へ奉りたりしを、さしたる事あらずとて、賞翫の儀もなかりしかば、沙に埋まれたる断剣の如くにて、凌天の光もなかりけり。

หลังจากนั้น ว่ากันว่า เนื่องจากดาบนี้เป็นดาบศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยปกป้องคุ้มครองให้เหล่า โมะรินะงะผู้ซึ่งได้นำไปมอบให้ซะเฮียวอะโนะกะมิ ทะกะโยะมิ อะชน ทว่าทะกะโยะมิกลับเอ่ยว่าดาบนี้ไม่ได้สลักสำคัญขนาดนั้นจึงไม่ได้จัดพิธียกย่องเชิดชูคุณค่าแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ดาบจึงไร้ประกายแสง ประหนึ่งดาบหักที่ฝังในผืนทราย” (ตอนที่ 24, น.111)

ปฏิกิริยาของทะกะโยะมิที่ปรากฏในสองฉบับมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ดังจะเห็นได้ว่า ฉบับเซอิเง็นอินผู้เขียนนำเสนอปฏิกิริยาของทะกะโยะมิที่ไม่เชื่อว่าดาบมีความศักดิ์สิทธิ์จริงส่งผลให้ดาบเสื่อมพลังลงที่สุดในขณะที่ฉบับเท็นโม่ ผู้เขียนนำเสนอให้ทะกะโยะมิตระหนักถึงคุณค่าของดาบศักดิ์สิทธิ์ ทั้งยังซอมแซมและเก็บรักษาไว้คู่กับดาบของตนเอง เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว ยะมะดะ เอะริ (山田枝里, 2010, p.48) ชี้ว่า ปฏิกิริยาของทะกะโยะมิในฉบับเซอิเง็นอินแสดงให้เห็นถึงท่าทีในเชิงปฏิเสธ กล่าวคือ การไม่ยอมรับทั้งเรื่องพลังของดาบศักดิ์สิทธิ์ การทำให้วิญญาณอาฆาตไปสู่สุคติ หรือแม้แต่เรื่องอำนาจของเหล่าวิญญาณอาฆาตที่มารังควาน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับบทวิเคราะห์ของยะมะดะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่าทีที่มองข้ามความศักดิ์สิทธิ์ของดาบจนทำให้ดาบเสื่อมพลัง อาจชี้เป็นนัยถึงอำนาจของทะกะโยะมิที่เคยมีในบทกู่กำลังจะเสื่อมถอยลง นอกจากนี้ การขาดพลังของดาบศักดิ์สิทธิ์ที่มาช่วยปกป้องคุ้มครอง ยังอาจสื่อถึงบั้นปลายชีวิตของทะกะโยะมิที่ตกอยู่ในสภาพโดดเดี่ยว ไร้ที่พึ่งพาหรือผู้คอยให้ความคุ้มครองสนับสนุน

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า ดวงพระวิญญาณของเจ้าชายโมะริโยะมิถูกนำเสนอให้เป็นหนึ่งในดวงวิญญาณที่มีความอาฆาตแค้นต่อทะกะอุจิและทะกะโยะมิจนต้องตกอยู่ในนรกภูมิ โดยดวงพระวิญญาณยังคงมุ่งหวังที่จะโค่นล้มอำนาจของทะกะอุจิดังเช่นเมื่อครั้งมีพระชนม์ชีพ อย่างไรก็ตามการนำเสนอให้พระสูตรมหาปรัชญาปารมิตาช่วยให้แรงอาฆาตของเหล่าวิญญาณสงบลง ย่อมทำให้มองเห็นได้ถึงอำนาจของพระสูตรที่คอยปกป้องทะกะอุจิ ส่วนกรณีของทะกะโยะมิ แม้จะดูเหมือนว่าทะกะโยะมิแล้วคลาดเพราะอำนาจของพระสูตรเช่นเดียวกับทะกะอุจิ ทว่าการปิดฉากโดยให้ทะกะโยะมิมองข้ามพลังของดาบศักดิ์สิทธิ์ ย่อมส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ในเชิงลบ รวมทั้งยังเป็นเค้าลางถึงการเสื่อมถอยทางอำนาจ และการตกอยู่ในสภาพโดดเดี่ยว ไร้ผู้ปกป้องคุ้มครองในบั้นปลายชีวิต

⁶ ฉบับเท็นโม่ :その後この刀をば、天下の靈剣なればとて、委細の註進を添へて上覧に備へしかば、左兵衛督直義朝臣これを見玉ひて、「事実ならば、末世の奇特何事かこれに如くべき」とて、上を作り直して、小竹作りと同じく賞翫せられるとかや。

หลังจากนั้น ว่ากันว่า เนื่องจากดาบนี้เป็นดาบศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยปกป้องคุ้มครองให้เหล่า (โมะรินะงะ) จึงได้นำไปมอบให้โจกุนได้ชมพร้อมกับหนังสือรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซะเฮียวอะโนะกะมิ ทะกะโยะมิ อะชน เห็นดังนั้นก็เอ่ยว่า “หากเป็นเรื่องจริง ก็นับว่าดาบนี้เป็นสิ่งวิเศษหาได้ยากยิ่งในยุคพระธรรมเสื่อมถอย ไม่มีดาบใดจะมาเทียบเทียมเหนือกว่า” จากนั้นก็ซ่อมแซมตกแต่งดาบ ทั้งยังยกย่องเชิดชูคุณค่าเอกเจนนี้อย่างกับดาบชะชะสุ (ตอนที่ 23, น.140)

2) การปรากฏกายขณะสถิตในภูมิเท็งงุ

แม้เหตุการณ์เมื่อครั้งดวงวิญญาณจากอสุรภูมิมาปรากฏกายจะคลี่คลาย และดูเหมือนว่าดวงวิญญาณเหล่านั้นจะไปสู่สุคติ ทว่าในเวลาต่อมาดวงวิญญาณก็กลับมาแสดงความอาฆาตอีกครั้ง เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นภายหลังจากที่ดวงพระวิญญาณของเจ้าชายโมะริโยะมิปรากฏกายขณะสถิตในอสุรภูมิราว 5 ปี รายละเอียดของเหตุการณ์มีดังนี้

ในคำคืนหนึ่ง มีพระธุดงค์มาแวะหลบฝนและพักแรมที่วัดนินะจิ (仁和寺) ขณะสวดมนต์ พระวิญญาณของเจ้าชายโมะริโยะมิ พร้อมทั้งเหล่าวิญญาณของผู้ที่อยู่ฝ่ายจักรพรรดิโกะตะอิโงะก็ได้ปรากฏกายขึ้น พระธุดงค์รูปนั้นเห็นเจ้าชายโมะริโยะมิสถิตในภูมิเท็งงุ (天狗道) และต้องทนทุกข์ทรมานดื่มเหล้ากลลมนวันละสามเวลา นอกจากนี้ยังได้ยินวิญญาณของพระชูเ็น (仲円僧正) กล่าวสาปแช่งว่า

【カ】左兵衛督直義は、他犯戒を持つて候ふ間、俗人に於てわれ程禁戒を犯さぬ者なしと思ふ我慢の心深く候ふ。これをわれらが依り所として、^①大塔宮は、直義が内室の腹に男子となつて生まれさせ給ひ候ふべし。^②しかれば、天下を執つてわが子に与へんと思ふ欲心挟むべく候ふ。(中略) 忠円は、武蔵守が心に入り替はつて、上杉、畠山を亡ぼし候ふべし。^③これによつて、直義、兄弟の中悪しくなり、師直主従の礼に背かば、天下また大きな合戦出で来て、暫くの見物は絶え候はじ。

ชะเฮียวเอะโนะกะมิ ทะตะโยะมิรักษาศีลไม่ประพฤติดิในกาม เลยทะนงตนว่า ไม่มีมรรหาสคนใดที่จะบำเพ็ญตะได้ขนาดตนเองอีกแล้ว พวกข้าเล็งจุดนี้ไว้แล้ว ^①เจ้าชายโอโตโนะมิยะ (เจ้าชายโมะริโยะมิ) คงจะอาศัยกรรมของภรรยาทะตะโยะมิมาเกิดเป็นบุตรชาย ^②ด้วยเหตุนี้(ทะตะโยะมิ) ก็คงจะเกิดกิเลสในใจหวังให้บุตรของตนได้ครองแผ่นดิน (ละข้อความ) ส่วนชูเ็นก็จะเข้าใจของผู้ว่าการเมืองมุซะมิ (โค โมะโรนะโอะ) แล้วก็คิดใจให้กำจัดอุเอะซุกับสะตะเกะยะมะให้สิ้น ^③และด้วยเหตุนี้เอง ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องของทะตะโยะมิก็จะถึงคราวบาดหมางกัน เมื่อโมะโรนะโอะไม่มีความเคารพยำเกรงระหว่างนายบ่าว ในบ้านเมืองก็จะเกิดสงครามครั้งใหญ่ขึ้น เรื่องที่น่าชมก็จะมีขึ้นไม่ได้ขาดชั่วระยะหนึ่ง (ตอน 26 น.169-170)

ผู้เขียนทั้งฉบับเซอิเง็นอินและฉบับเท็นโมต่างนำเสนอให้พระวิญญาณของเจ้าชายโมะริโยะมิมาปรากฏกายขณะสถิตในภูมิเท็งงุ และให้วิญญาณของพระชูเ็นเป็นผู้เผยความโกรธแค้นที่ทะตะโยะมิทะนงตนว่าเป็นผู้มีศีลธรรม รวมทั้งยังเผยแผนการที่พระองค์จะกลับชาติมาเกิดเป็นบุตรชายของทะตะโยะมิ ดังปรากฏในข้อความส่วนที่ ^① นอกจากนี้ในท้ายฉาก ผู้เขียนยังนำเสนอเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างนักรบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความขัดแย้งระหว่างทะกะอุจิกิกับทะตะโยะมิในสงครามคันโนโนะโจรัน ให้เป็นผลจากความอาฆาตแค้นของพระวิญญาณของเจ้าชายโมะริโยะมิและเหล่าดวงวิญญาณของผู้คนฝ่ายจักรพรรดิโกะตะอิโงะ ดังปรากฏในข้อความส่วนที่ ^③

ทั้งนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า แม้ผู้เขียนทั้งสองฉบับจะเชื่อมโยงให้ความบาดหมางระหว่างพี่น้องเป็นผลจากวิญญาณอาฆาตของเจ้าชายเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามในฉบับเซอิเง็นอิน ผู้เขียนนำเสนอให้เหตุการณ์ที่ดวงพระวิญญาณของเจ้าชายโมะริโยะมิกลับชาติมาเกิดเป็นบุตรของทะตะโยะมิ กลายเป็นจุดเริ่มต้นให้ทะตะโยะมิเกิด “กิเลสในใจ” และนำมาซึ่งความปรารถนาอยากให้บุตร “ได้ครองแผ่นดิน” ดังปรากฏในข้อความส่วนที่ ^② จากบทบรรยายจะเห็นได้ถึง การเน้น “กิเลสในใจ” 「欲心」 ที่เป็นแรงผลักดันให้ทะตะโยะมิจัดจะช่วงชิงตำแหน่งโชกุนจากทะกะอุจิกิผู้เป็นพี่ชาย ในขณะที่ในฉบับเท็นโม ผู้เขียนชี้เพียงว่าความขัดแย้งในบ้านเมืองจะเกิดขึ้น เพราะ

⁷ ฉบับเท็นโม : 大塔宮はかの直義が内室の腹に依託して男子と生れ、世の凶害を諸人の心中に含ませらるべし。

เจ้าชายโอโตโนะมิยะ (เจ้าชายโมะริโยะมิ) คงจะอาศัยกรรมของภรรยาทะตะโยะมิมาเกิดเป็นบุตรชาย แล้วก็คงจะคิดใจให้ผู้คนเช่นข้าทำลายกัน (ตอน 25 น.215)

วิญญาณของเจ้าชายโมะริโยะมิกลับมาเกิดเป็นบุตรของทะตะโยะมิและคลไคลผู้คนในบ้านเมืองให้เข้าประหัดประหารกัน ทว่าไม่ได้กล่าวอ้างถึงการเกิด “กิเลสในใจ” หรือความปรารถนาอยากช่วงชิงตำแหน่งโชกุนจากพี่ชายแต่อย่างใด

การที่ฉบับเซอิเง็นอินเน้นให้วิญญาณของเจ้าชายโมะริโยะมิซึ่งสถิตในภูมิเท็งงุ เป็นผู้ลบล้างกาลให้เกิด “กิเลสในใจ” ของทะตะโยะมิ ผู้วิจัยมองว่า อาจเป็นผลมาจากความเชื่อของคนในยุคกลางว่า ผู้ที่ยังผยอง มีกิเลสหนา หรือมีความอาฆาตแค้น หลังจากเสียชีวิตจะไปเกิดในภูมิเท็งงุ การที่เจ้าชายโมะริโยะมิมาเกิดที่ภูมินี้ จึงอาจตีความได้ทั้งความเจ็บแค้นพระทัยที่มีต่อทะตะโยะมิเมื่อครั้งถูกลอบปลงพระชนม์ รวมทั้ง ยังอาจมองได้ว่า แต่เดิมพระองค์มีกิเลสในพระทัย ซึ่งจะเห็นได้จากท่าทีของเจ้าชายที่แสดงความปรารถนาอันแรงกล้า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความทะยานอยากในการขึ้นดำรงตำแหน่งโชกุน เพื่อให้ตนมีอำนาจเหนือกว่าทะกะอุจิ ดังปรากฏในฉากกราบทูลขอตำแหน่งจากพระบิดา ในข้อความ 【イ】 การนำเสนอให้พระวิญญาณของเจ้าชายซึ่งสถิตในภูมิเท็งงุเป็นผู้ลบล้างกาลให้ทะตะโยะมิเกิด “กิเลสในใจ” จนนำไปสู่การต่อสู้แย่งชิงตำแหน่งโชกุนเพื่อบุตรชาย จึงทำให้ผู้อ่านมองเห็นได้ถึงความพยายามในการเชื่อมโยงพฤติกรรมของเจ้าชายที่มีความทะยานอยากเข้ากับการเกิดกิเลสในใจของทะตะโยะมิ จากลักษณะการนำเสนอที่ต่างกันระหว่างฉบับเซอิเง็นอินและฉบับเท็นโมะ จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนฉบับเซอิเง็นอินมีแนวโน้มที่จะขับเน้นให้ทะตะโยะมิเป็นเป้าหมายหลักในการแก้แค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิ โดยผู้เขียนได้นำเสนอความทะยานอยากของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อตำแหน่งโชกุน มาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้แค้น และมุ่งเป้าไปที่การสร้างความบาดหมางระหว่างพี่น้อง รวมทั้งความแตกแยกในตระกูล

หลังจากพระวิญญาณมาปรากฏกาย ผู้เขียนก็ดำเนินเรื่องราวให้เป็นไปตามที่เหล่าวิญญาณอาฆาตวางแผนไว้ ดังจะเห็นได้ว่า ในเวลาต่อมาภรรยาของทะตะโยะมิได้ตั้งครรภ์และให้กำเนิดบุตรชาย หลังจากนั้นก็เกิดเหตุการณ์ขัดแย้งระหว่างนักรบคนสนิทของฝ่ายทะกะอุจิและทะตะโยะมิ ช่วงเวลาที่ทับซ้อนกันระหว่างช่วงที่บุตรของทะตะโยะมิถือกำเนิดกับเหตุการณ์ความขัดแย้งภายในตระกูล ทำให้ดูประหนึ่งว่าบุตรชายของทะตะโยะมิซึ่งเจ้าชายโมะริโยะมิกลับมาเกิดนั้นเป็นผู้นำพาความแตกแยกมาสู่ตระกูล หลังจากนั้นเหตุการณ์ยิ่งบานปลายมากขึ้นเมื่อบุคคลรอบข้างของฝ่ายทะกะอุจิและทะตะโยะมิต่างพุดยุยงใส่ร้ายส่งผลให้ความสัมพันธ์ร้าวฉานจนนำไปสู่การประหัดประหารกันในสงครามคันโนโนะโจรัน และแม้ว่าในท้ายที่สุดบุตรของทะตะโยะมิจะเสียชีวิตด้วยวัยเพียง 5 ขวบ ทว่าสงครามก็ยังคงยืดเยื้อต่อไปจนกระทั่งทะตะโยะมิตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม ในช่วงเวลานั้นแม้จะมีการประนีประนอมความขัดแย้งกับทะกะอุจิ ทว่าขณะที่ทะตะโยะมิถูกคุมตัวไปที่เมืองคะมะกุระ ทะตะโยะมิก็ล้มป่วยด้วยโรคติดเชื้อและเสียชีวิตอย่างกะทันหันในที่คุมขัง ทั้งนี้เหตุการณ์เบื้องหลังการเสียชีวิตนั้น ผู้เขียนทุกฉบับนำเสนอไว้ตรงกันว่า ทะตะโยะมิเสียชีวิตเพราะถูกลอบวางยาพิษจากวิหคเงิน หากแต่ไม่ได้ระบุถึงผู้ลงมือสังหารแต่อย่างใด

เกี่ยวกับสาเหตุการเสียชีวิตของทะตะโยะมิ มิเนะงิมิ ซุมิโอะ (峰岸純夫, 2009, pp.146-149) ชี้ว่า ตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ ไม่มีหลักฐานยืนยันที่แน่ชัดว่า ทะตะโยะมิเสียชีวิตโดยถูกลอบวางยาพิษ การนำเสนอเบื้องหลังการเสียชีวิตของทะตะโยะมิที่ปรากฏในเรื่อง “ทะอิชะอิกิ” จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นการแต่งเติมขึ้นมาแต่เพียงเท่านั้น หากพิจารณาตามบทวิเคราะห์ของมิเนะงิมิ ก็อาจสันนิษฐานได้ว่า การที่ผู้เขียนปรับเปลี่ยนประวัติศาสตร์ให้ทะตะโยะมิเสียชีวิตจากการถูกลอบสังหารนั้น อาจเป็นไปเพื่อเชื่อมโยงการเสียชีวิตของทะตะโยะมิกับแรงอาฆาตของเจ้าชายโมะริโยะมิ รวมทั้งชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่เคยก่อไว้ในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากพิจารณาการเสียชีวิตของเจ้าชายโมะริโยะมิกับทะตะโยะมิซึ่งต่างถูกลอบสังหารในที่คุมขังภายในเมืองคะมะกุระเช่นเดียวกัน ย่อมทำให้ผู้อ่านจินตนาการได้ว่า การเสียชีวิตของทะตะโยะมิเป็นผลจากวิญญาณอาฆาตของเจ้าชายโมะริโยะมิ อย่างไรก็ตาม

เนื้อหาในฉบับเซอิเงินอินไม่ได้ชี้ชัดถึงความเชื่อมโยงระหว่างการเสียชีวิตของทะตะโยะมิกับวิญญาณอาฆาตของเจ้าชายโมะริโยะมิดังเช่นฉบับเท็นโม⁸ ดังจะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้

【キ】(直義は) 怨敵のために毒を吞みて、失せ給ひけるこそあはれなれ。

เป็นเรื่องราวเศร้าที่ (ทะตะโยะมิ) ต้องจบชีวิตลง ด้วยการถูกศัตรูคู่อาฆาตให้ดื่มยาพิษ (ตอน 30 น.62)

จะเห็นได้ว่า ฉบับเซอิเงินอินกล่าวถึงสาเหตุว่า ทะตะโยะมิเสียชีวิตเพราะถูก “ศัตรูคู่อาฆาต” วางยาพิษ ในขณะที่ฉบับเท็นโมผู้เขียนไม่ได้กล่าวถึงผู้วางยาพิษ แต่ได้ชี้ว่าในวาระสุดท้ายของชีวิต ทะตะโยะมิถูกลอบสังหารในที่คุมขังในเมืองคะมะกุระเช่นเดียวกับเจ้าชายโมะริโยะมิ หากเปรียบเทียบเนื้อความทั้งสองฉบับ จะเห็นได้ว่า ในฉบับเซอิเงินอินผู้เขียนไม่ได้กล่าวอ้างถึงเหตุการณ์เมื่อครั้งที่เจ้าชายถูกลอบสังหาร ทำให้ความเกี่ยวโยงระหว่างการเสียชีวิตของทะตะโยะมิกับแรงอาฆาตของวิญญาณเจ้าชายไม่ปรากฏออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ การเน้นถึงสาเหตุการเสียชีวิตเพราะ “ศัตรูคู่อาฆาต” ยังทำให้สายตาของผู้อ่านมุ่งไปที่ผู้วางยาพิษซึ่งอาจมีความเป็นไปได้ ทั้งทะกะอุจิ ซึ่งอาจยังมีความโกรธแค้นจากปมปัญหาเรื่องตำแหน่งโชกุน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับตระกูลโค (高氏) ที่เคยมีเรื่องขัดแย้งกับทะตะโยะมิ อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ในท้ายประโยคผู้เขียนบรรยายความรู้สึกโดยใช้คำว่า「あはれ」ซึ่งมีความหมายว่า “เป็นเรื่องราวเศร้า” จากจุดนี้จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนฉบับเซอิเงินอินไม่ได้นำเสนอเหตุการณ์ในเชิงตำหนิ หากแต่แสดงความรู้สึกเห็นใจกับชะตากรรมของทะตะโยะมิ อาจกล่าวได้ว่า การแสดงความเห็นใจกับโชกุนาฏกรรมของผู้แต่งกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับ “การทำให้วิญญาณไปสู่สุคติ” (鎮魂) ตามความเชื่อว่า “ความเห็นอกเห็นใจ” หรือ “ความรู้สึกร่วมกับผู้ที่ประสบชะตากรรม” จะทำให้วิญญาณอาฆาตสงบลงและไปสู่สุคติได้ในที่สุด

โดยสรุป ในฉากที่ดวงพระวิญญาณสถิตในภูมิเท็งงุ ผู้เขียนฉบับเซอิเงินอินนำเสนอปมเหตุที่นำไปสู่ความบาดหมางระหว่างพี่น้องไว้ต่างจากฉบับอื่น ดังจะเห็นได้จากการเชื่อมโยงความทะยานอยากในพระทัยของเจ้าชายโมะริโยะมิ กับ “กิเลสในใจ” ของทะตะโยะมิ เพื่อเป็นแรงผลักดันไปสู่การช่วงชิงตำแหน่งโชกุน จากการนำเสนอดังกล่าวส่งผลให้ภาพลักษณ์ของทะตะโยะมิมีลักษณะในเชิงลบมากขึ้น การประหัตประหารโดยเน้นปมปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการแย่งชิงตำแหน่งโชกุนนี้เอง ยังส่งผลให้การตีความ “ศัตรูคู่อาฆาต” ที่ลอบสังหารมีความเกี่ยวข้องกับทะกะอุจิ การนำเสนอในลักษณะเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านเห็นได้อย่างชัดเจนถึงความริ้วฉานระหว่างพี่น้องที่แย่งชิงผลประโยชน์กันเอง รวมทั้ง สถานการณ์ภายในบะกุฟุที่ขาดความมั่นคง เพราะปัญหาการแย่งชิงอำนาจผู้นำ อาจกล่าวได้ว่า การนำเสนอความอาฆาตของเจ้าชายโมะริโยะมิในฉบับเซอิเงินอิน ได้สะท้อนให้เห็นถึงปมปัญหาความขัดแย้งระหว่างพี่น้อง และปัญหาภายในบะกุฟุที่มีความรุนแรงมากกว่าฉบับเท็นโม

ตารางสรุปลักษณะการนำเสนอความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยะมิที่มีต่อทะตะโยะมิ ในฉบับเซอิเงินอิน

ฉาก	รูปแบบในการแสดงความอาฆาต	การบรรลุเป้าหมายของการแก้แค้น	นัยความหมายของการแสดงความอาฆาต
ฉากสิ้นพระชนม์	การบรรยายสภาพพระเศียร	แก้แค้นไม่สำเร็จ เพราะพระเศียรถูกโยนทิ้ง	เน้นแรงอาฆาตที่มีต่อทะตะโยะมิ

⁸ ฉบับเท็นโม : 我が身また鵄毒のために侵され、今ここにてかくなり玉ひぬる事、ただこれ大塔宮を失ひ進らせられしその風情に、些しも違はずとぞ人皆舌を翻しける。

ตนเองก็ต้องล้มป่วยเพราะยาพิษจากภริยาผู้คุมพาขึ้นแปลงใจที่เรื่องที่เกิดขึ้นตอนนี้นะ ที่แห่งนั้น (ทะตะโยะมิ) ตกอยู่ในสภาพไม่ต่างจากตอนที่สังหารโตะโมะมิยะ (เจ้าชายโมะริโยะมิ) แม้แต่รอย (ตอน 29 น.485) ในฉบับเท็นโม ผู้เขียนสะท้อนความรู้สึกประหลาดใจต่ออำนาจของกฎแห่งกรรม ซึ่งส่งผลให้ทะตะโยะมิต้องเผชิญกับผลแห่งการกระทำของตนในอดีตอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ฉาก	รูปแบบ ในการแสดงความอาฆาต	การบรรลุเป้าหมาย ของการแก้แค้น	นัยความหมายของ การแสดงความอาฆาต
ฉากสถิต ในอสุรภูมิ	การให้ตัวละครเผยความรู้สึก : - ความรู้สึกไม่พอใจต่อการกระทำ - ความปรารถนาที่จะโค่นล้มการปกครอง	แก้แค้นไม่สำเร็จ เพราะอำนาจของพระสุตรมหาปรัชญาปารมิตา	*ปฏิภิกิริยาของทศตะโยธินที่มองข้ามคุณค่าของดาบศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นนัยถึงอำนาจที่เสื่อมถอยลง และการตกอยู่ในสภาพโดดเดี่ยว
ฉากสถิต ในภูมิเทิ๊งงู	①การให้ตัวละครเผยความรู้สึก: - การเผยความไม่พอใจต่อการกระทำ - ความปรารถนาที่จะสร้างความแตกแยก *②การเชื่อมโยงพฤติกรรมของเจ้าชายโมริโยธินกับการเกิดกิเลสในใจของทศตะโยธิน	แก้แค้นสำเร็จ เพราะทศตะโยธินและทศตะโยธินเกิดความบาดหมางและเข้าประหัดประหารกัน	*การแย่งชิงตำแหน่งโชกุนเป็นชนวนเหตุที่นำไปสู่สงครามคั่นโนโนะโจริน และการสูญเสียอำนาจของทศตะโยธิน

หมายเหตุ : * ซึ่งถึงประเด็นที่ฉบับเซอิเงินอินนำเสนอต่างจากฉบับเท็นโธ

จากลักษณะการนำเสนอความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมริโยธิน ดังปรากฏในตาราง สามารถสรุปได้เป็น 2 ประเด็นดังนี้

1) รูปแบบในการแสดงความอาฆาต : ผู้เขียนนำเสนอความอาฆาตทั้งจากการบรรยายลักษณะภายนอกและการให้ตัวละครซึ่งเป็นผู้อาฆาตเผยความรู้สึกภายในใจ การบรรยายลักษณะภายนอก เห็นได้จากการถ่ายทอดความอาฆาตผ่านสภาพพระเศียรที่แผ่ความน่าสะพรึงกลัวจากพลังของดวงพระวิญญาณที่ไม่มลายหายไปแม้สิ้นพระชนม์ ดังปรากฏให้เห็นจากบทบรรยายดวงพระเนตรประหนึ่งคนมีชีวิต และการกัดปลายดาบไว้ในพระโอษฐ์ ในขณะที่ในโลกหลังความตาย ผู้เขียนเน้นความแค้นจากการสถิตในภพภูมิที่ทรมาณ 2 ภูมิ ได้แก่ อสุรภูมิและภูมิเทิ๊งงู โดยทั้งสองภูมิ ผู้เขียนมอบบทบาทให้ตัวละครที่เป็นตัวแทนพระวิญญาณเป็นผู้เผยความรู้สึกไม่พอใจต่อการกระทำของทศตะโยธิน และบอกเล่าความปรารถนาที่จะแก้แค้นโดยโค่นล้มการปกครอง รวมทั้งการสร้างเหตุที่นำไปสู่การประหัดประหารกันเองระหว่างพี่น้อง ซึ่งวิธีการในการทำให้บรรลุจุดมุ่งหมาย มีทั้งการแย่งชิงดาบศักดิ์สิทธิ์ กล่าวคือ การขัดขวางไม่ให้คู่ขัดแย้งมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สนับสนุนอำนาจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในฉบับเซอิเงินอินยังได้นำเสนอการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของทศตะโยธินโดยเชื่อมโยงความทะยานอยากในตำแหน่งโชกุนที่อยู่ในพระทัยของเจ้าชายโมริโยธินเมื่อครั้งมีพระชนม์ชีพ กับการเกิดกิเลสในใจของทศตะโยธิน อาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนภาพลักษณ์ของตัวละครโดยเชื่อมโยงให้มีลักษณะพฤติกรรมเดียวกับผู้เป็นวิญญาณอาฆาต ทำให้ผู้อ่านมองเห็นได้ว่า ตัวละครที่เป็นเป้าหมายของการแก้แค้นกำลังเดินไปสู่จุดจบของอำนาจเช่นเดียวกับผู้ที่เป็นวิญญาณอาฆาต

2) การบรรลุเป้าหมายของการแก้แค้น กับนัยความหมายของการแสดงความอาฆาต : จะเห็นได้ว่า ในช่วงแรก ผู้เขียนนำเสนอให้การแก้แค้นไม่เป็นผล ดังจะเห็นได้จาก ในฉากสิ้นพระชนม์ เมื่อสังหารโยนพระเศียรทิ้งเพื่อป้องกันไม่ให้ทศตะโยธินได้รับอันตราย หรือในฉากขณะเจ้าชายสถิตในอสุรภูมิ อำนาจของพระสุตรมหาปรัชญาปารมิตาทำให้วิญญาณสงบลง ด้วยเหตุนี้ดาบศักดิ์สิทธิ์จึงไม่ถูกวิญญาณแย่งชิงไป อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสนใจว่า แม้การแก้แค้นจะไม่เป็นผล ทว่าการบรรยายสภาพพระเศียร ทำให้ผู้อ่านมองเห็นได้ถึงพลังของความอาฆาตที่นำพาให้ทศตะโยธินต้องประสบกับโศกนาฏกรรมที่จะตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในฉบับเซอิเงินอิน ผู้เขียนนำเสนอให้ทศตะโยธินไม่ได้รับ

ความคุ้มครองจากดาบศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสาเหตุมิใช่เป็นเพราะถูกวิญญาณอาฆาตขัดขวาง หากแต่เกิดจากหะดะโยมะมิเอง ที่ปฏิเสธอำนาจของดาบศักดิ์สิทธิ์ ลักษณะการนำเสนอดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่า พฤติกรรมของหะดะโยมะมิที่มองข้ามอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นเองเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การเสื่อมอำนาจ จากจุดนี้ก็จะเห็นได้ว่า แม้การแก้แค้นจะยังไม่บรรลุเป้าหมาย แต่ผู้เขียนวางกลไกให้แผนการแก้แค้นเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเชิงลบ เพื่อสะท้อนนัยของความเสื่อมถอยทางอำนาจที่กำลังจะเกิดขึ้น สำหรับฉากที่เจ้าชายสถิตในภูมิเท็งงู ซึ่งนำเสนอให้การแก้แค้นบรรลุผลจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมของหะดะโยมะมิที่เคยมีบทบาทในการต่อสู้โค่นล้มศัตรูเพื่อปกป้องหะกะอุจิได้แปรเปลี่ยนเป็นผู้ที่มีกิเลสและมุงหวังที่จะแย่งชิงตำแหน่งโชกุนจากผู้เป็นพี่ชายเพื่อให้บุตรของตนมีอำนาจสูงสุดในบะกุฟุ อาจกล่าวได้ว่า เหตุการณ์ที่พี่น้องเกิดความบาดหมางจนเข้าประหัดประหารกันนับเป็นเครื่องยืนยันว่าการแก้แค้นของเจ้าชายได้บรรลุผลตามพระประสงค์แล้ว สำหรับเหตุการณ์ที่หะดะโยมะมิถูกลอบสังหารในที่คุมขังเช่นเดียวกับเจ้าชายโมะริโยมะมิ แม้จุดจบของตัวละครที่มีความคล้ายคลึงกันจะชี้เป็นนัยว่าแรงอาฆาตของเจ้าชายอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนฉบับเซอิเง็นอินนำเสนอเหตุการณ์นี้ให้เป็นผลพวงของความขัดแย้ง และมุ่งเน้นไปที่การแสดงความเห็นใจต่อโศกนาฏกรรมในวาระสุดท้ายของหะดะโยมะมิ

7. บทสรุป

จากผลการศึกษาการนำเสนอความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยมะมิ ในฉบับเซอิเง็นอิน พบว่า ผู้เขียนมีแนวโน้มที่จะขบเน้นให้ความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยมะมิเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของหะดะโยมะมิเปลี่ยนแปลงไปในเชิงลบมากกว่าฉบับอื่น ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนฉบับเซอิเง็นอินบ่งชี้ถึงชนวนความขัดแย้งซึ่งเกิดจากบทบาทของหะดะโยมะมิในการปกป้องหะกะอุจิให้รอดพ้นจากแผนการโค่นล้มอำนาจของเจ้าชาย การมอบบทบาทให้หะดะโยมะมิเป็นผู้แก้แค้นแทนหะกะอุจิทำให้สายตาของผู้อ่านมุ่งความสนใจไปที่บทบาทของหะดะโยมะมิในฐานะคู่ขัดแย้งใหม่ของเจ้าชายแทนที่หะกะอุจิ ในด้านการนำเสนอความอาฆาต ผู้เขียนได้ขบเน้นแรงอาฆาตของเจ้าชายโมะริโยมะมิ ทั้งขณะสิ้นพระชนม์ และขณะสถิตในโลกหลังความตาย โดยรูปแบบในการแสดงความอาฆาต ผู้เขียนฉบับเซอิเง็นอินได้เชื่อมโยงพฤติกรรมของเจ้าชายที่มีความทะเยอทะยานกับการเกิดกิเลสในใจของหะดะโยมะมิ เพื่อเป็นแรงผลักดันไปสู่การต่อสู้แย่งชิงตำแหน่งโชกุน จากจุดนี้ก็จะเห็นได้ถึงการขบเน้นให้ปัญหาการแย่งชิงตำแหน่งโชกุนเป็นปัจจัยหลักที่นำไปสู่ความบาดหมางระหว่างพี่น้อง และความแตกแยกในบะกุฟุ นอกจากนี้ลักษณะการนำเสนอในฉบับเซอิเง็นอิน ยังสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ความอาฆาตเพื่อเป็นกลไกในการพลิกบทบาทของหะดะโยมะมิจากผู้พิทักษ์หะกะอุจิไปสู่การเป็นศัตรูคู่อาฆาต ทั้งนี้แม้พลังอาฆาตจะส่งผลให้ภาพลักษณ์ในเชิงลบของหะดะโยมะมิปรากฏชัดเจนมากขึ้น อย่างไรก็ตามในวาระสุดท้ายของหะดะโยมะมิ ผู้เขียนได้ลดทอนแรงอาฆาตของเจ้าชายโมะริโยมะมิลง และปิดฉากด้วยการนำเสนอความเห็นใจต่อโศกนาฏกรรมของหะดะโยมะมิ สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงแนวทางการนำเสนอในการคลี่คลายความอาฆาตแค้นของเจ้าชายโมะริโยมะมิ ในขณะเดียวกันก็สะท้อนความมุงหวังให้วิญญาณของหะดะโยมะมิที่อยู่ในฐานะผู้แพ่เฉกเช่นเดียวกับเจ้าชายโมะริโยมะมิได้ไปสู่สุคติ

เอกสารอ้างอิง (References)

- 加来耕三 (2016). 『刀の日本史』 東京：講談社現代新書.
- 佐藤邦宏 (2009). 「『太平記』における妙吉侍者と藤原有範の役割—足利直義の描写との関わりから」 『新潟大学国語国文学会誌』 50, 53-61.
- 杉本圭三郎 (1994). 「『太平記』 叙述の主体—護良親王をめぐる—」 『太平記とその周辺』, 154-169.
- 邱鳴 (1990). 「護良親王の人間像と中国故事説話」 『都大論究』 27, 14-26.
- 中西達治 (1997). 「『太平記』 の論—建武新政と大塔宮」 『金城学院大学論集』 39, 29-64.
- 長谷川端 (1996). 『新編日本古典文学全集 太平記』 東京：小学館.
- 兵藤裕己 (2016). 『太平記』 東京：岩波新書.
- 堀口育男 (1992). 「説話・儀礼・境界—〈眼つぶらぬ首〉説話をめぐって」 『国語と国文学』 69, 27-42.
- 峰岸純夫 (2009). 『足利尊氏と直義 京の夢、鎌倉の夢』 東京：吉川弘文館.
- 山田枝里 (2010). 「『太平記』 における怨霊と足利直義」 『国学院雑誌』 111(7), 35-53.

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Affiliation: Faculty of Arts, Silpakorn University

Corresponding email: RUENPIROM_K@su.ac.th

Received: 2025/06/12

Revised: 2025/09/26

Accepted: 2025/10/29

การขยายความหมายของคำกริยา「出す」จากมุมมองของ ภาษาศาสตร์ปริชาน: การวิเคราะห์ตัวอย่างการใช้ในทวิตเตอร์*

บทคัดย่อ

คำกริยา「出す」ในภาษาญี่ปุ่นเป็นคำกริยาหลายความหมาย การขยายความหมายเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางภาษาอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดคำหลายความหมาย บทความวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการขยายความหมายของ「出す」และกระบวนการทางปริชานที่อยู่เบื้องหลัง โดยเก็บรวบรวมตัวอย่างจากทวิตเตอร์ (ปัจจุบันคือ X) ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2018 ถึง 2022 จำนวน 300 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า「出す」มีรูปแบบการขยายความหมายจากความหมายต้นแบบรวม 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 จากเหตุการณ์ที่มีผู้กระทำการให้เคลื่อนที่สู่เหตุการณ์ที่ไม่มีผู้กระทำการให้เคลื่อนที่ผ่านการอนุมานตามบริบท รูปแบบที่ 2 จากสิ่งที่เคลื่อนที่ที่เป็นสิ่งมีชีวิต/สิ่งไม่มีชีวิตไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ด้วยตนเองและมีเส้นทางการเคลื่อนที่ออกจากกายภาพสู่สิ่งที่เคลื่อนที่เป็นนามธรรมที่มีเส้นทางการเคลื่อนที่แบบเสมือนผ่านอุปลักษณ์ รูปแบบที่ 3 จากเหตุการณ์ที่ต้องควบคุมสิ่งที่เคลื่อนที่ด้วยมือสู่เหตุการณ์อื่นที่ไม่ได้ใช้มือควบคุมการเคลื่อนที่ผ่านอุปลักษณ์และนามนัย รูปแบบที่ 4 จากเหตุการณ์ที่แฝงเจตนาของผู้กระทำสู่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากเจตนาของผู้กระทำผ่านการอนุมานตามบริบท การขยายความหมายในแต่ละรูปแบบมีความซับซ้อนมีการผสมผสานระหว่างความหมายทางกายภาพกับความหมายเชิงนามธรรมผ่านกลไกหลากหลายทั้งอุปลักษณ์ นามนัยและการอนุมานตามบริบท ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ในการวิจัยด้านภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ การสอนภาษาญี่ปุ่น และการแปลภาษาญี่ปุ่น-ไทย

คำ

สำคัญ

การขยายความหมาย, คำหลายความหมาย, ภาษาศาสตร์ปริชาน, ทวิตเตอร์, คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่「出す」

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Semantic Extensions of the Verb “dasu” from a Cognitive Linguistic Perspective: An analysis of Usage on Twitter^{**}

Abstract

The Japanese verb 「出す」 (dasu) is a highly polysemous word. This study aims to analyze the semantic extension patterns and the underlying cognitive mechanisms that contribute to its polysemy. We collected a sample of 300 examples of 「出す」 from Twitter (now X) between 2018 and 2022. The findings reveal four primary patterns of semantic extension from its prototypical meaning; 1) Agent-Caused Motion to Non-Agent-Caused Motion: This pattern involves a shift from a motion event with a clear agent to one where the agent is absent, facilitated by contextual inference, 2) Concrete to Abstract Motion: This pattern extends the meaning from a concrete object (animate/inanimate) with a physical path to an abstract entity with a virtual path, driven by metaphor, 3) Manual to Non-Manual Control: This pattern shows a shift from events requiring manual control to those that do not, employing both metaphor and metonymy, and 4) Intentional to Non-Intentional Events: This pattern involves a change from events with an agent's intention to spontaneous events without it, primarily through inference. These extension patterns are complex, blending physical and abstract meanings through a combination of metaphor, metonymy, and inference. The findings provide valuable insights for contrastive linguistics, Japanese language pedagogy, and Japanese-Thai translation.

Semantic extension, Polysemy, Cognitive linguistics, Twitter, Motion Verb /dasu/

^{**} This research article is part of a Master of Arts thesis in Japanese Studies, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University.

1. บทนำ

การขยายความหมายของคำในภาษาเกิดขึ้นจากกลไกทางปริชานหลายประการ เช่น อุปลักษณ์ นามนัย และการอนุมานความหมายตามบริบท กลไกเหล่านี้ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ทางภาษาที่เรียกว่า พหุนัย ซึ่งหมายถึง การที่คำหนึ่งคำสามารถมีความหมายได้หลายความหมาย โดยที่ความหมายเหล่านั้นยังคงมีความสัมพันธ์เชิงโมโนทัศน์ร่วมกัน (Lyons, 1995; Lakoff, 1987; Croft & Cruse, 2004; Thepkarnjana & Uehara, 2007)

คำกริยา 「出す」 ในภาษาญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในคำกริยาที่มีหลายความหมาย 「出す」 เป็นคำกริยาที่แสดง การเคลื่อนที่ มีความหมายและคำแปลหลากหลาย ดังปรากฏในบริบทตัวอย่างต่อไปนี้ (คำแปลภาษาไทยที่ปรากฏ ในตัวอย่างในบทความนี้แปลโดยผู้วิจัย)

- (1) 小鳥をかごから出す。(ปล่อยลูกนกออกจากกรง)
- (2) 競技大会に選手を出す。(ส่งผู้เล่นเข้าแข่งขัน)
- (3) この県は首相を二人出している。(จังหวัดนี้ผลิตนายกรัฐมนตรีสองคน)
- (4) 死傷者を出す。(ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ)
- (5) 喜びを顔に出す。(แสดงความยินดีออกทางใบหน้า)
- (6) 薬を出す。(จ่ายยา)

จากประสบการณ์ของผู้วิจัย การที่ 「出す」 มีหลายความหมายนั้นส่งผลให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยโดยเฉพาะ ผู้เรียนขั้นต้นไม่เข้าใจความหมายและใช้ไม่ถูกต้อง เช่น ตัวอย่างที่ (6) ผู้เรียนบางคนเข้าใจว่าคือการส่งยาจากที่หนึ่งไปอีก ที่หนึ่ง เนื่องจากผู้เรียนคุ้นเคยกับการใช้ 「出す」 ในบริบท 「宿題を出す」 (ส่งการบ้าน) ดังนั้นการศึกษาคำกริยาหลาย ความหมายโดยเฉพาะ 「出す」 ซึ่งเป็นหนึ่งในคำกริยาพื้นฐานภาษาญี่ปุ่นที่ผู้เรียนชาวต่างชาติควรรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็น ประโยชน์ไม่เพียงต่อการศึกษาภาษาญี่ปุ่น แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเปรียบเทียบและการแปลภาษาญี่ปุ่น-ไทย

แม้ในอดีตมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับคำหลายความหมายจำนวนไม่น้อย แต่ในยุคปัจจุบันการใช้ภาษาไม่ได้ จำกัดเพียงการสื่อสารด้วยการเขียนหรือการพูด แต่ยังรวมถึงการพิมพ์ข้อความผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ต่าง ๆ เช่น Twitter (ปัจจุบัน คือ X จากนั้นนี้จะใช้คำว่า “ทวิตเตอร์”) ซึ่งผู้ใช้งานสามารถโพสต์และโต้ตอบกันได้ อย่างไม่จำกัด การเกิดขึ้นของสื่อรูปแบบใหม่เหล่านี้ส่งผลให้ลักษณะของภาษาที่ใช้เปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบและ ข้อจำกัดของแต่ละแพลตฟอร์ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาพิมพ์ (typed language) หรือ 打ち言葉 ซึ่งเป็นการ พิมพ์ข้อความเพื่อใช้สื่อสารกันบนโลกออนไลน์ เช่น SMS LINE ภาษาพิมพ์นี้มีลักษณะกึ่งภาษาเขียนกึ่งภาษาพูด ซึ่งแตกต่างจากการใช้ภาษาตามหลักภาษาทั่วไป ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการขยายความหมายของคำกริยา 「出す」 ที่ปรากฏในบริบทของทวิตเตอร์ซึ่งเป็นการใช้ภาษาในรูปแบบใหม่ เมื่อบริบทการใช้ภาษาและช่องทาง การสื่อสารของสังคมเปลี่ยนแปลงไป รูปแบบของความหมายและการขยายความหมายอาจเปลี่ยนแปลงไปด้วย เนื่องจากภาษาและสังคมเปรียบเทียบเสมือนเหรียญสองด้านที่มีอาจแยกจากกันได้ ดังนั้นบทความวิจัยนี้จึงแตกต่าง จากการศึกษาวิจัยในอดีตที่วิเคราะห์จากคลังข้อมูลภาษาในบริบทภาษาเขียนหรือภาษาพูดเท่านั้นซึ่งเป็นรูปแบบ ของช่องทางสื่อสารที่ต่างจากภาษาพิมพ์หรือภาษาในทวิตเตอร์ที่มีการใช้กันทั่วไปในยุคปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความหมายและรูปแบบการขยายความหมายของคำกริยา 「出す」 ในภาษาญี่ปุ่นที่ปรากฏ ในบริบทของทวิตเตอร์และกระบวนการทางปริชานเบื้องหลัง

3. คำหลายความหมายและความสำคัญของบริบท

คำหลายความหมาย (polyseme) คือ หน่วยคำ (lexeme) ที่มีหนึ่งรูปภาษาแต่มีมากกว่าหนึ่งความหมาย โดยความหมายเหล่านั้นมีความเชื่อมโยงกันในเชิงมโนทัศน์ (conceptually related) (Lyons, 1995) ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า ปรากฏการณ์พหุพจน์ (polysemy) และปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระบบปริธานของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์มักจะจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ โดยพิจารณาจากลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเหล่านั้นในลักษณะที่แผ่ขยายออกไปเป็นรัศมี (radial) (Lakoff, 1987; Croft & Cruse, 2004) นอกจากนี้ ปรากฏการณ์พหุพจน์ยังเกี่ยวข้องกับการขยายความหมาย (semantic extension) กล่าวคือ เมื่อมีการขยายความหมายคำ ๆ นั้นก็จะกลายเป็นคำหลายความหมายในที่สุด ดังนั้นการขยายความหมายจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์พหุพจน์ (Thepkarnjana & Uehara, 2007)

プラシヤント [他] (2019) อธิบายว่าการที่คำหนึ่งมีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมายนั้น เป็นผลมาจากข้อจำกัดด้านความจำของมนุษย์ แม้มนุษย์มีความสามารถในการสื่อสารที่หลากหลายและไม่จำกัด แต่มีข้อจำกัดในด้านจำนวนหน่วยเสียง หน่วยคำและกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ ดังนั้น ผู้ใช้ภาษาจึงเลือกใช้รูปภาษา (form) ที่มีอยู่เพื่อสื่อความหมายที่หลากหลายแทนที่จะสร้างรูปภาษาใหม่จากหน่วยเสียงหรือหน่วยคำที่ไม่เคยมีอยู่ในภาษา

ตามแนวคิดของ Cruse (2000) และ Croft and Cruse (2004) ความหลากหลายทางความหมายของคำเกิดจากความเชื่อมโยงกันในระดับที่แตกต่างกัน โดยแบ่งออกเป็นคำพ้องรูป (homonymy) ที่มีความหมายแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง (เช่น "bank" ที่หมายถึงชายฝั่งและธนาคาร) และ พหุพจน์ (polysemy) ซึ่งหมายถึงคำเดียวที่มีความหมายที่สัมพันธ์กัน พหุพจน์เป็นการแปรผันทางความหมายที่คำสามารถตีความได้หลายนัยยะตามบริบทการใช้ภาษา คำว่า "บริบท" ในที่นี้หมายถึงหน่วยทางภาษาที่ปรากฏร่วมกับคำอื่น ๆ Cruse (2000) เน้นย้ำว่าการรับรู้และแยกแยะความหมายที่หลากหลายเหล่านั้นขึ้นอยู่กับบริบท (context) ที่คำนั้นปรากฏ บริบทไม่ได้จำกัดอยู่แค่คำที่อยู่รอบข้าง (co-text) แต่ยังรวมถึงบริบทแวดล้อม (extralinguistic context) และบริบททางสังคม (social context) ด้วย Croft and Cruse (2004) ชี้ว่าความหมายของคำไม่ได้แยกขาดจากกันโดยสิ้นเชิง แต่มีความไม่ต่อเนื่อง (discreteness) และสามารถตีความได้หลายแง่มุมตามบริบทที่ต่างกัน สิ่งที่อยู่ในคลังคำศัพท์ในสมอง (mental lexicon) ของมนุษย์มีเพียงแก่นความหมายและข้อจำกัดในการใช้เท่านั้น และความหมายจะถูกตีความแตกต่างกันไปเมื่อข้อจำกัดใดข้อจำกัดหนึ่งเด่นชัดกว่าข้อจำกัดอื่น Croft and Cruse (2004) ได้แบ่งประเภทความหมายออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ความหมายย่อย (subsense) หรือความหมายที่แตกต่างกันเล็กน้อยภายในความหมายหลัก 2) แง่มุมทางความหมาย (facet) หรือความหมายที่แสดงแง่มุมหรือลักษณะที่แตกต่างกันของแนวคิดเดียวกัน 3) ความหมายที่เปลี่ยนไปตามมุมมองของผู้พูด (perspective) หรือ ความหมายที่ขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้พูดนำเสนอ

4. กลไกการขยายความหมาย

การขยายความหมายของคำหนึ่งคำไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เกิดขึ้นโดยผ่านกลไกทางปริธานและความหมายที่หลากหลายของคำมีความเชื่อมโยงกัน ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงเฉพาะกลไกทางปริธานที่เกี่ยวข้องกับการขยายความหมายของคำกริยา 「出す」 ที่ปรากฏในการวิเคราะห์ความหมายของบทความนี้

4.1 อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์

Lakoff and Johnson (1980) เสนอแนวคิดเรื่อง อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor) โดยชี้ให้เห็นว่าอุปลักษณ์ไม่ใช่เพียงกลวิธีทางภาษา แต่เป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการคิด

และการใช้ภาษาชีวิตประจำวัน อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ช่วยให้มนุษย์เข้าใจแนวคิดนามธรรมโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมและจับต้องได้ ตัวอย่างเช่น อุปลักษณ์ “เวลาคือเงิน” (TIME IS MONEY) ดังเห็นในสำนวน “ใช้เวลา” หรือ “ประหยัดเวลา” แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มองเวลาเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีจำกัด อุปลักษณ์ดังกล่าวนี้ไม่เพียงปรากฏในภาษาเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้คนในการบริหารเวลาและการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน Lakoff and Johnson จำแนกอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่

1) อุปลักษณ์เชิงโครงสร้าง (structural metaphors) เป็นการจัดระเบียบแนวคิดนามธรรมที่ซับซ้อนให้อยู่ในรูปแบบที่คุ้นเคย เช่น “การโต้แย้งคือสงคราม” (ARGUMENT IS WAR) ทำให้การถกเถียงถูกมองเป็นการต่อสู้

2) อุปลักษณ์เชิงทิศทาง (orientational metaphors) เกี่ยวข้องกับการใช้ทิศทางเชิงพื้นที่ เช่น “ขึ้นคือดี” (UP is GOOD) และ “ลงคือไม่ดี” (DOWN is BAD) เช่นใน “ฉันรู้สึกร่าเริง” (I’m feeling up) และ “เขาารู้สึกหดหู่” (He’s feeling down)

3) อุปลักษณ์เชิงภววิทยา (ontological metaphors) เป็นการมองสิ่งนามธรรมให้เป็นสิ่งที่มีตัวตนหรือจับต้องได้ เช่น “รากฐานของข้อโต้แย้ง” (the foundation of an argument)

ในเชิงกลไกทางความคิด อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ประกอบด้วย “วงความหมายต้นทาง” (source domain) ซึ่งมักเป็นแนวคิดที่เป็นรูปธรรม และ “วงความหมายปลายทาง” (target domain) ซึ่งเป็นแนวคิดนามธรรม โดยมีการถ่ายโยงหรือ mapping ระหว่างสองวงความหมายนั้น เช่น ในอุปลักษณ์ “ร่างกายคือภาชนะบรรจุอารมณ์” (THE BODY IS A CONTAINER FOR EMOTION) “ภาชนะ” เป็นวงความหมายต้นทาง ส่วน “ร่างกาย” เป็นวงความหมายปลายทาง และ “อารมณ์” คือสิ่งที่ถูกบรรจุอยู่ภายใน อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์จึงเป็นกลไกสำคัญที่หล่อหลอมวิถีคิด การรับรู้ และการใช้ภาษาในแต่ละสังคม โดยอาศัยประสบการณ์ทางกายภาพและสังขมาเป็นฐานในการเข้าใจแนวคิดนามธรรม และส่งผลต่อโลกทัศน์ ทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้ใช้ภาษาอย่างลึกซึ้ง

4.2 นามนัย

Radden and Kövecses (2007) ได้นิยามนามนัย (metonymy) ว่าเป็นกระบวนการทางปริชาณที่เชื่อมโยงมนทัศน์ของสิ่งหนึ่ง (vehicle) เพื่อเข้าถึงหรืออ้างอิงถึงมนทัศน์ของอีกสิ่งหนึ่ง (target) ภายใต้กรอบแนวคิดแบบจำลองทางปริชาณในอุดมคติ (Idealized Cognitive Models: ICMs) ตามแนวคิดของ Lakoff and Johnson (1980) โดยนามนัยสามารถทำงานใน 3 มิติ ได้แก่ มโนทัศน์ (concepts) รูปแบบ (forms) และเหตุการณ์หรือวัตถุ (events/objects) โดย Radden and Kövecses แบ่งนามนัยออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ดังนี้

1) นามนัยระหว่าง ICMs ทั้งหมดและส่วนประกอบ (Whole ICMs and its part(s)) ครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งปวงกับส่วนย่อย เช่น ทั้งส่วนเพื่อสื่อถึงบางส่วน (WHOLE FOR PART) ตัวอย่างเช่น “อเมริกาได้เหรียญทองแล้ว” โดย “อเมริกา” หมายถึงนักกีฬาชาวอเมริกัน หรือบางส่วนเพื่อสื่อถึงทั้งส่วน (PART FOR WHOLE) เช่น “ทำเนียบขาวประกาศกำหนดการใหม่” โดย “ทำเนียบขาว” หมายถึงรัฐบาลสหรัฐฯ สำหรับประเภทอื่น ๆ ได้แก่ การใช้มาตราวัด (เช่น “สปีด” แทนความเร็ว) การใช้วัตถุติดแทนสิ่งที่เกิดจากวัตถุติดนั้น (เช่น “wood” แทน “forest”) การใช้เหตุการณ์แทนความสามารถ (เช่น “แม่รู้พูดภาษาสเปน” หมายถึงเธอเข้าใจภาษาสเปน) ความสัมพันธ์ระหว่างหมวดหมู่กับสมาชิก (เช่น “tiger” แทนเสือโคร่ง) การใช้คุณลักษณะ (เช่น “สมอง” แทน “ความฉลาด”) และการลดรูปทางภาษา (เช่น “TGIF” แทน “Thank God, it’s Friday”)

2) นามนัยระหว่างส่วนประกอบของ ICM (Parts of an ICMs) ประเภทนี้เกี่ยวข้องกับการใช้ส่วนหนึ่งของเหตุการณ์หรือโครงสร้างเพื่ออ้างอิงถึงอีกส่วนหนึ่ง เช่น การกระทำ (action) ดังใน “to butcher a cow” ใช้ผู้กระทำ

“butcher” แทนการกระทำ การรับรู้ (perception) เช่นใน “to eye someone” ใช้ “eye” แทน “look at” ความเป็นเหตุเป็นผล (causation) เช่น “She was my ruin” ใช้ “she” แทน “สาเหตุแห่งความพินาศ” การผลิต (production) ใช้สถานที่ผลิตแทนสินค้า การควบคุม (control) ใช้สิ่งของแทนผู้ควบคุม เช่นใน “รถเบนซ์” แทนคนขับ ความเป็นเจ้าของ (possession) ใช้คำอื่นแทนเจ้าของ เช่น “That’s me” สื่อถึงความเป็นเจ้าของ บรรจุกัณฑ์ (containment) ใช้ภาชนะแทนสิ่งที่บรรจุ หรือในทางกลับกัน สถานที่ (location) เช่นใน “The whole town showed up” ใช้ “town” แทน “people” สัญลักษณ์และการอ้างอิง (sign and reference) เช่น “four-letter word” แทนคำหยาบ การแปรรูปคำ (modification) เช่น “effing” แทน “fucking” โดยการเลือกใช้นามนัยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ทางโลก บริบทวัฒนธรรม ความชัดเจน และแรงจูงใจของผู้ใช้ภาษา นามนัยยังเป็นเครื่องมือทางวาทศิลป์ที่ใช้สร้างอารมณ์ขัน สร้างศัพท์เฉพาะกลุ่ม โน้มน้าวใจหรือเสียดสี อย่างไรก็ตาม Radden and Kövecses ชี้ให้เห็นข้อจำกัดว่าไม่สามารถนำ ICMs ย่อยทั้งหมดไปใช้กับทุกภาษาได้ เนื่องจากแต่ละภาษามีระบบโน้ตสันและการจัดหมวดหมู่ที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น คำว่า “tiger” ในภาษาอังกฤษอาจแทนกลุ่มเสือทั้งหมดได้ ขณะที่ในภาษาไทย “เสือ” เป็นหมวดใหญ่และ “เสือโคร่ง” เป็นลูกคำ ส่วนในภาษาญี่ปุ่น “tora” (虎) สามารถใช้แทนกลุ่มเสือทั้งหมดเช่นเดียวกับภาษาอังกฤษ

4.3 การอนุมานความหมายตามบริบท

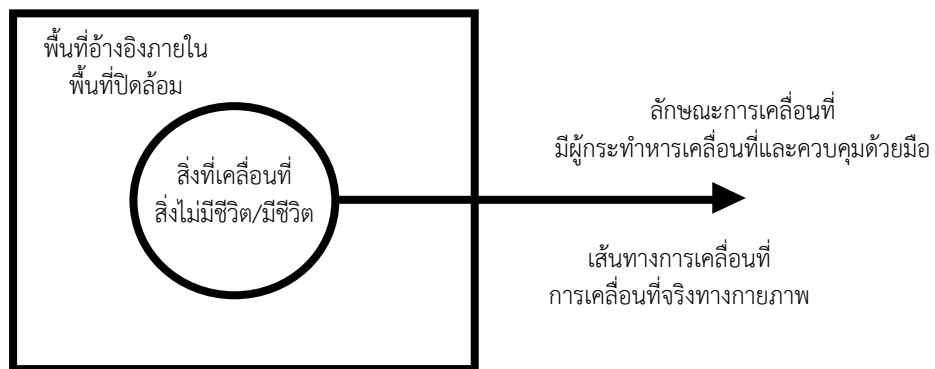
Traugott and Dasher (2002) อธิบายว่าความหมายของคำมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาแต่ละคน ในการสื่อสารผู้ใช้ภาษาจะสร้างความหมายโดยนัยผ่านกระบวนการอนุมานเชิงวัจนปฏิบัติ (pragmatic inference) หรือการตีความตามบริบทเฉพาะ ซึ่งเรียกว่า “การอนุมานที่แสดงนัยยะแอบแฝง” (invited inference) กระบวนการนี้เป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือขยายความหมายของคำ ทฤษฎีการอนุมานความหมายตามบริบท (Invited Inferencing Theory of Semantic Change: IITSC) อธิบายว่าผู้ใช้ภาษาใช้ประโยชน์จากความหมายโดยนัย เช่น ความหมายโดยนัยทั่วไป (implicatures) อุปลักษณ์ (metaphors) และนามนัย (metonymies) เพื่อสร้างความหมายใหม่ที่ไม่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่แรก และเมื่อมีการใช้การอนุมานแบบนี้ซ้ำ ๆ ในบริบทต่าง ๆ ความหมายใหม่จะค่อย ๆ กลายเป็นแบบแผน (conventionalized) และพัฒนาเป็นความหมายที่ใช้กันทั่วไปในภาษา (utterance-type meanings) กระบวนการนี้ทำให้เกิดพหุความหมาย (semantic polysemy) หรือความหมายใหม่ที่ถูกเข้ารหัสในระบบภาษา นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงความหมายจากการตีความตามบริบทไปสู่ความหมายที่มีความเสถียรในภาษา ยังขึ้นอยู่กับกลไกการยอมรับและการเผยแพร่ในชุมชนผู้ใช้ภาษา โดยมีพลวัตทั้งในระดับบุคคล (micro-dynamics) และระดับสังคมวงกว้าง (macro-dynamics) ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาของความหมายในเชิงสังคมและภาษาอย่างต่อเนื่อง โดยสรุป Traugott and Dasher เสนอว่าการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำเกิดจากกระบวนการอนุมานเชิงวัจนปฏิบัติที่ผู้พูดเชิญชวนให้ผู้ฟังตีความตามบริบทและการใช้ซ้ำของความหมายโดยนัยนี้ในชุมชนผู้ใช้ภาษา ทำให้ความหมายใหม่กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบภาษาที่มั่นคงและเป็นที่ยอมรับในที่สุดความหมายได้อย่างหลากหลายและยืดหยุ่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบแนวคิดทางวัฒนธรรมและโครงสร้างของแต่ละภาษา

5. คำกริยาหลายความหมาย 「出す」

งานวิจัยที่ผ่านมามีการศึกษาคำหลายความหมายจำนวนมาก ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับคำกริยา 「出す」 ในภาษาญี่ปุ่น

山梨 (1995) ศึกษาการขยายความหมายของ 「คำกริยา+出す」 ที่เป็นคำกริยาประสม โดยอธิบาย

การขยายความหมายผ่านการเปลี่ยนแปลงของผังภาพ (image schema) พบว่าความหมายของ 「出す」 ที่ปรากฏในตำแหน่งหลังคำกริยากลายเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการณลักษณะของการเริ่มต้น 森山 (2011) ศึกษาความหมายที่หลากหลายของคำว่า 「出す」 เพื่อการจัดทำพจนานุกรม และ ブラシヤント [他] (2019) ศึกษาความหมายที่หลากหลายของคำกริยาพื้นฐานในภาษาญี่ปุ่นเพื่อสร้างเป็นฐานข้อมูล “คู่มือฉบับรวมคำกริยาพื้นฐานในภาษาญี่ปุ่น” หรือ 『基本動詞ハンドブック』 ที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ของหน่วยงานศูนย์วิจัยภาษาญี่ปุ่นแห่งชาติ หรือ NINJAL ซึ่งคำว่า 「出す」 เป็นหนึ่งในคำกริยาพื้นฐานเหล่านั้น โดยผลการวิจัยพบว่าจากการเก็บรวบรวมตัวอย่างจากคลังข้อมูลภาษาและจัดกลุ่มความหมายใช้หลักการของภาษาศาสตร์ปริชาน พบจำนวนความหมายมากถึง 36 ความหมาย โดยมีความหมายต้นแบบคือ “มนุษย์หรือสัตว์ทำการเคลื่อนย้ายมนุษย์ สัตว์ หรือสิ่งของจากภายในพื้นที่หรือขอบเขตภายในออกไปยังภายนอก” และมีรูปแบบการกร 「N1がN2をN3から (N4に) 出す」 เป็นต้นแบบ (prototypical meaning) แสดงออกถึงการเคลื่อนที่ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มีชีวิตหรือวัตถุไม่มีชีวิต ซึ่งถูกควบคุมโดยผู้กระทำให้เคลื่อนที่และมีทิศทางจากภายในสู่ภายนอก โดยมีผังภาพต้นแบบดังนี้

แผนภาพที่ 1 ความหมายต้นแบบของ 「出す」 (ปรับจาก 森山, 2011, p. 285)

คุณลักษณะทางความหมายที่โดดเด่นคือ 1) เป็นเหตุการณ์ที่มีผู้กระทำให้เคลื่อนที่ 2) มีอาร์กิวเมนต์คำนามที่เลือกปรากฏ (สิ่งที่เคลื่อนที่) เป็นสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งไม่มีชีวิตโดยมีเส้นทางการเคลื่อนที่ออกเป็นการเคลื่อนที่จริง (factive motion) 3) เป็นเหตุการณ์การเคลื่อนที่ที่ต้องควบคุมด้วยมือ และ 4) เป็นเหตุการณ์ที่แฝงเจตนาของผู้กระทำ/ผู้ก่อการเคลื่อนที่

บทความนี้เป็นการต่อยอดจากการศึกษาที่มีอยู่เดิมโดยอิงความหมายต้นแบบดังกล่าวนี้ในการศึกษาการขยายความหมาย เพื่อทำความเข้าใจพลวัตของการขยายความหมายในภาษาที่ใช้บนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีลักษณะการใช้ภาษารวมถึงบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แปรเปลี่ยนตลอดเวลา โดยเฉพาะในสังคมยุคดิจิทัลที่รูปแบบการสื่อสารเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และนับเป็นปรากฏการณ์สำคัญในยุคปัจจุบัน

6. วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาการใช้คำกริยา 「出す」 โดยเก็บข้อมูลจากแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ จำนวน 300 ตัวอย่างที่ปรากฏในช่วงปี ค.ศ. 2018-2022 ตามแนวทางของ Holmes (1986) ที่ระบุว่าการสำรวจรูปแบบการใช้

ภาษาควรมีจำนวนตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 200 ตัวอย่าง ซึ่งจำนวน 300 ตัวอย่างในบทความวิจัยนี้ถือว่าเพียงพอต่อการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยเลือกตัวอย่างแรกสุดที่พบจนครบ 300 ตัวอย่าง โดยไม่เน้นการรีทวีตและข้อความที่ซ้ำกัน โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกตัวอย่างดังนี้ คำกริยา「出す」ต้องเป็นคำกริยาเดี่ยวเท่านั้น สามารถปรากฏในตำแหน่งใดก็ได้ในประโยค และต้องปรากฏร่วมกับบริบททางภาษาที่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ความหมาย ไม่จำกัดหัวข้อ (genre) ของเนื้อหาที่「出す」ปรากฏ เนื่องจากทวิตเตอร์เป็นแพลตฟอร์มที่ให้อิสระต่อผู้ใช้งานทุกเพศและวัยได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่กำลังเป็นกระแสหรือเป็นที่สนใจของตนเองหรือสังคม ณ ช่วงเวลานั้น หัวข้อที่พบจึงหลากหลาย เช่น สังคม การเมือง ชีวิตประจำวัน ไอดอล เกม อย่างไรก็ดี กรณีที่ข้อความสั้นเกินไปจนไม่สามารถทำความเข้าใจความหมายจากบริบทได้ ผู้วิจัยจะคัดประโยคตัวอย่างนั้นออกในส่วนของการแปลผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบสามเส้าเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการแปลความหมายโดยกระบวนการประกอบด้วย การแปลโดยผู้วิจัย การตรวจสอบกับโปรแกรมแปลภาษาและผู้เชี่ยวชาญภาษาญี่ปุ่น-ไทย รวมถึงการตรวจสอบกับเจ้าของภาษาญี่ปุ่นตามลำดับ

การเลือกใช้ข้อมูลจากทวิตเตอร์เป็นแหล่งข้อมูลหลัก เนื่องมาจากการทบทวนวรรณกรรมที่พบว่างานวิจัยภาษาญี่ปุ่นส่วนใหญ่มักอาศัยข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาเขียน เช่น BCCWJ ซึ่งประกอบด้วยข้อความจากหนังสือพิมพ์ บล็อกและเอกสารทางกฎหมาย ฯลฯ เป็นหลัก แม้ว่าคลังข้อมูลเหล่านี้จะเป็นแหล่งข้อมูลขนาดใหญ่และน่าเชื่อถือ แต่ข้อมูลที่ได้นั้นมักเป็นภาษาเขียนที่เป็นทางการซึ่งอาจไม่สะท้อนถึงการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันได้อย่างครอบคลุม ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนการใช้ภาษาที่หลากหลายที่เป็นการใช้จริงและเป็นธรรมชาติมากขึ้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ข้อมูลจากทวิตเตอร์ ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่ผู้คนในหลายช่วงวัยใช้สื่อสารกันอย่างอิสระและเป็นคลังข้อมูลขนาดใหญ่ ทำให้ได้ตัวอย่างการใช้ภาษาที่หลากหลายและทันสมัย นอกจากเหตุผลด้านความหลากหลายและเป็นตัวอย่างประโยคที่สะท้อนการใช้จริง ผู้วิจัยเห็นว่าทวิตเตอร์ไม่เพียงทำให้สามารถศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความหมายของ「出す」ตลอดระยะเวลาหนึ่ง แต่ยังรวมถึงการใช้ในบริบททางภาษาและสังคมซึ่งมีความหลากหลายได้อย่างครอบคลุมยิ่งขึ้น และยังช่วยให้เข้าใจการใช้ภาษาของผู้ใช้ภาษาญี่ปุ่นในปัจจุบันได้อีกด้วย

แนวทางการวิเคราะห์ความหมาย บทความนี้จะวิเคราะห์รูปแบบการขยายความหมายก่อน จากนั้นจะวิเคราะห์ภาพรวมของแนวโน้มนั้นโดยเน้นการอธิบายความเปลี่ยนแปลงของความหมายในระดับมโนทัศน์ โดยคำนึงถึงคุณลักษณะทางความหมายที่โดดเด่นที่เปลี่ยนแปลงไป บทความนี้จะเน้นการอธิบายการขยายความหมายในภาพรวม กลไกที่ทำให้เกิดการขยายความหมายของกลุ่มความหมายโดยประยุกต์ใช้กรอบทฤษฎีการอธิบายการขยายความหมายจากมุมมองของภาษาศาสตร์ปริชานและอภิปรายเชื่อมโยงกับการนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนภาษาญี่ปุ่นแก่ผู้เรียนชาวไทย

7. ผลการวิจัย

7.1 ผลการวิเคราะห์ความหมายของคำกริยา「出す」

ผลการวิเคราะห์ความหมายของคำกริยา「出す」ที่พบในทวิตเตอร์ด้วยเกณฑ์ทางความหมาย เกณฑ์การอธิบายมโนทัศน์ และเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ตามแนวทางการวิเคราะห์ของ Tylers and Evans (2003) สามารถจำแนกเป็น 20 กลุ่มความหมาย ซึ่งหลายกลุ่มความหมายเป็นกลุ่มความหมายที่พบในงานวิจัยในอดีตที่กล่าวไว้ข้างต้น ได้แก่ **กลุ่มความหมายที่ 1** นำบางสิ่งออกมาจากภายในสู่ภายนอก **กลุ่มความหมายที่ 2** นำบางส่วนของร่างกายออกมาสู่ภายนอก **กลุ่มความหมายที่ 3** การเจริญเติบโตของพืช **กลุ่มความหมายที่ 4** การปรากฏตัว การเข้าร่วม

กลุ่มความหมายที่ 5 เกี่ยวกับเสียง กลุ่มความหมายที่ 6 เกี่ยวกับการพูด กลุ่มความหมายที่ 7 แจ้งให้ทราบ ประกาศ เตือน สั่ง กลุ่มความหมายที่ 8 ยื่นเอกสาร/ออกเอกสารให้ กลุ่มความหมายที่ 9 การเผยแพร่ การเปิดเผย การ ประกาศให้ทราบทั่วกันผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งออฟไลน์และออนไลน์ กลุ่มความหมายที่ 10 แสดงอารมณ์ ความรู้สึก บรรยายภาพ กลุ่มความหมายที่ 11 การสร้างบางสิ่งบางอย่างขึ้นมาอันเป็นผลมาจากการกระทำบางอย่าง กลุ่มความหมายที่ 12 การเริ่มต้นลงมือทำบางอย่าง กลุ่มความหมายที่ 13 จ่ายเงินให้ ออกค่าใช้จ่ายให้ กลุ่มความหมายที่ 14 แสดงทักษะ ความสามารถ สกิลในเกม กลุ่มความหมายที่ 15 ส่งลงแข่งขันในเกมหรือการเลือกตั้ง กลุ่มความหมายที่ 16 การให้มอบหมายการบ้าน กลุ่มความหมายที่ 17 การออกตัว เริ่มเคลื่อนไหว กลุ่มความหมายที่ 18 เปิดร้าน ใหม่ กลุ่มความหมายที่ 19 นำไปทำบางอย่างเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง กลุ่มความหมายที่ 20 การปล่อยของเหลว ภายใต้วงกายออกมา โดยกลุ่มความหมายที่ 1 นำบางสิ่งออกมาจากภายในสู่ภายนอกเป็นความหมายต้นแบบ

7.2 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการขยายความหมายของคำกริยา 「出す」

ผลการวิเคราะห์พบว่ารูปแบบการขยายความหมายของ 「出す」 สามารถแบ่งเป็น 4 รูปแบบ โดยแต่ละรูปแบบได้รับอิทธิพลทางความหมายจากอรรถลักษณะต้นแบบซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะทางความหมายดังกล่าวแล้ว ในหัวข้อที่ 5 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการขยายความหมายของ 「出す」 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1 จาก เหตุการณ์ที่มีผู้กระทำการให้เคลื่อนที่ สู เหตุการณ์ที่ไม่มีผู้กระทำการให้เคลื่อนที่ ผ่าน การอนุมานความหมายตามบริบท

รูปแบบการเคลื่อนที่ในบริบทนี้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของ "ผู้กระทำให้เคลื่อนที่" (caused-mover) จากการเป็นตัวการหลักที่ขับเคลื่อนเหตุการณ์การเคลื่อนที่ต้นแบบ ไปสู่การลดบทบาทของผู้กระทำให้เคลื่อนที่ลง อย่างค่อยเป็นค่อยไป จนในที่สุดประโยคนั้นไม่จำเป็นต้องระบุหรือพิจารณาถึงผู้กระทำให้เกิดการเคลื่อนที่อีกต่อไป แม้ข้อมูลภาษาที่รวบรวมในบทความวิจัยนี้จะพบการละประธานซึ่งโดยทั่วไปทำหน้าที่เป็นผู้กระทำ (agent) แต่ในกรณีนี้ประธานดังกล่าวไม่ได้เป็นผู้กระทำให้เคลื่อนที่ (caused-mover) การวิเคราะห์เหตุการณ์การเคลื่อนที่ร่วมกับองค์ประกอบทางหน่วยสร้างบางประการ เช่น รูปแบบการก (case patterns) และการเลือกใช้อาร์กิวเมนต์คำนาม ช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์นี้ได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(7) YouTubeさん広告審査してないだろ。APEXのチートの広告をYouTubeに出すとか正気じゃないぞ。

(YouTube นี่ไม่ได้ตรวจสอบโฆษณาบ้าง! ลงโฆษณาโปรแกรมโกง APEX บนยูทูปแบบนี้ บ้าไปแล้ว)

ในตัวอย่างที่ (7) รูปแบบการกเป็น 「N1をN2に出す」 (นำ N1 ออกสู่ N2) เมื่อพิจารณาร่วมกับข้อจำกัดในการเลือกใช้อาร์กิวเมนต์คำนาม สามารถสรุปได้ว่าอาร์กิวเมนต์คำนามที่ปรากฏในรูปแบบการขยายความนี้ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถถูกเคลื่อนย้ายโดยมนุษย์ในลักษณะทางกายภาพโดยตรง แม้โดยทั่วไปมนุษย์เป็นผู้ที่นำเนื้อหาเข้าสู่สื่อสังคมออนไลน์ แต่ในกรณีของตัวอย่างที่ (7) ซึ่งหน่วยนามดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่สามารถระบุสถานะทางกายภาพได้อย่างชัดเจน เช่น เนื้อหาบนโซเชียลมีเดีย อาทิ โฆษณาหรือโพสต์บนแพลตฟอร์มต่าง ๆ จึงไม่สามารถสังเกตเห็นเส้นทางการเคลื่อนที่ในลักษณะที่จับต้องได้ หรือระบุผู้กระทำที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนที่นั้นได้อย่างชัดเจน

(8) 今どきの中学生はすでに学校でSDGsを「正解」として教わってるからなあ。点数の取れる子ほど原発以外の何かでござりござりした結論を出すと思うがね。

(นักเรียนมัธยมต้นสมัยนี้ เรียนเรื่อง SDGs ว่าเป็นสิ่งที่ “ถูกต้อง” ในโรงเรียนกันอยู่แล้ว คิดว่ายิ่งเด็กที่คะแนนดีก็จะยิ่งสรุปอะไรซับซ้อนมั่วซั่วที่ไม่เกี่ยวกับเรื่องนิวเคลียร์)

ในตัวอย่างที่ (8) มีรูปแบบการกรเป็น 「Nを出す」 (นำ N ออกมา) และพิจารณาเกี่ยวกับการจำกัดการเลือกปรากฏของอาร์กิวเมนต์คำนาม สามารถสรุปได้ว่าอาร์กิวเมนต์คำนามในบริบทนี้ คือ สิ่งที่ไม่สามารถถูกเคลื่อนย้ายโดยมนุษย์ได้โดยตรงในเชิงรูปธรรม เช่น คำที่มีความหมายเกี่ยวกับข้อสรุป ข้อวินิจฉัย ผลลัพธ์ คำเหล่านี้แม้จะเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การพูดคุยหรือการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่เป็นคำที่ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำให้ผลสรุปนั้น "เคลื่อนที่" ออกมาปรากฏให้เห็น แม้ในตัวอย่างนี้จะกล่าวถึงผู้กระทำ คือ เด็กที่คะแนนดี แต่ไม่สามารถระบุตัวผู้กระทำได้อย่างชัดเจน

(9) 旦那ーなんでこんなタイミングで熱出すー?? 私自分のことで精一杯よー。

(คุณสามี! ทำไมมาเป็นไข้ตอนนี้นะ!!! เรื่องของตัวเอง ฉันก็ล้นมืออยู่แล้วนะ!)

ในตัวอย่างที่ (9) มีรูปแบบการกรเป็น 「N(を)出す」 มีการเลือกปรากฏของอาร์กิวเมนต์คำนามซึ่งสามารถสรุปได้ว่าเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น คลื่น พลังงาน สารคัดหลั่ง (ในบริบทที่ไม่ใช่การเคลื่อนย้ายเชิงกายภาพ) การส่งพลังงาน หรือ คลื่น อุณหภูมิ โดยปกติไม่สามารถมองเห็นในโลกจริงด้วยตาเปล่าว่าสิ่งเหล่านั้นออกมาจากสิ่งหนึ่งสู่ภายนอกได้อย่างไร

เมื่อพิจารณาตัวอย่างที่ (7) (8) (9) พบว่าประโยคเหล่านี้มีการละประธานซึ่งโดยปกติทำหน้าที่เป็น “ผู้กระทำ” แต่อาร์กิวเมนต์คำนามที่ปรากฏร่วมกับคำว่า 「出す」 นั้น มักเป็นอาร์กิวเมนต์คำนามที่ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม ความหมายของอาร์กิวเมนต์คำนามเหล่านี้จึงขึ้นอยู่กับบริบททางกายสัมพันธ์และการตีความของผู้ใช้ ส่งผลให้แต่ละประโยคมีความต้องการ “ผู้กระทำให้เกิดการเคลื่อนที่” ในระดับที่แตกต่างกัน ในตัวอย่างที่ (7) มีความต้องการ “ผู้กระทำให้เกิดการเคลื่อนที่” สูงสุด เนื่องจากรูปแบบกรณีก่อให้เกิดความคลุมเครือกับรูปแบบต้นแบบ 「N1をN2に出す」 แต่เนื่องจากเป็นการเคลื่อนที่แบบเสมือนบนสื่อโซเชียลมีเดีย จึงไม่สามารถระบุผู้กระทำการเคลื่อนที่ได้โดยตรง แม้การนำโฆษณาจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่งจะต้องอาศัยผู้กระทำก็ตาม ในขณะที่ตัวอย่างที่ (8) แม้มีลักษณะคล้ายกับตัวอย่างที่ (7) แต่เป็นเหตุการณ์ที่ “ไม่ต้องการ” หรือ “ไม่สามารถระบุ” ผู้กระทำให้เกิดการเคลื่อนที่ได้เช่นกัน ส่วนตัวอย่างที่ (9) “ไข้” มีลักษณะนามธรรมมากขึ้น จึงสรุปได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่ “ไม่ต้องการ” และ “ไม่สามารถระบุได้ชัดเจน” เกี่ยวกับผู้กระทำให้เกิดการเคลื่อนที่เช่นเดียวกัน การขยายความหมายในรูปแบบนี้เกิดขึ้นภายใต้กลไกการอนุมานตามบริบท นอกจากนี้ หากประโยคนั้นต้องการผู้กระทำการให้เคลื่อนที่รูปแบบการก็มักจะมีการระบุจุดหมายปลายทาง หรือบุคคลคู่การกระทำตามรูปแบบการต้นแบบที่ได้กล่าวไว้ ซึ่งในการขยายความหมายรูปแบบที่ 1 นี้ มักไม่พบการระบุทิศทางเคลื่อนที่ออกจากที่ใดสู่ที่ใด (N1をN2からN2に出す) จึงอนุมานได้ว่าเป็นประโยคที่ไม่ต้องการหรือไม่สามารถระบุทิศทางเคลื่อนที่อย่างชัดเจน

รูปแบบที่ 2 จาก สิ่งที่เคลื่อนที่ที่เป็นสิ่งมีชีวิต/สิ่งไม่มีชีวิตไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ด้วยตนเอง และมีเส้นทางการเคลื่อนที่ออกทางกายภาพ สู่ สิ่งที่เคลื่อนที่นามธรรมที่มีเส้นทางการเคลื่อนที่แบบเสมือน ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์

การขยายความหมายของคำกริยา 「出す」 เกิดขึ้นเมื่ออาร์กิวเมนต์ที่ทำหน้าที่เป็น "สิ่งเคลื่อนที่" เปลี่ยนจากสิ่งที่มีความเป็นรูปธรรมสูง เช่น คน สิ่งของ อาหารหรือยา ไปสู่ความเป็นนามธรรม โดยอาร์กิวเมนต์เชิงนามธรรมเหล่านี้มีลักษณะที่คลุมเครือไม่ชัดเจนว่าเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตและการตีความขึ้นอยู่กับบริบท เช่น พืช อวัยวะ สารคัดหลั่ง ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตหรือเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย คำนามอื่น เช่น คำใช้จ่าย คำไร คำสั่ง ประกาศ ซึ่งเป็นนามธรรม รวมถึงสิ่งที่มีหลายรูปแบบการใช้งาน เช่น เงิน (เงินสด เงินดิจิทัล การโอน) สินค้าจำพวกสุขภาพ หนังสือที่มีทั้งแบบกายภาพและดิจิทัล การขยายความหมายในรูปแบบนี้เกิดจาก กลไกทางปริชานอุปลักษณ์ ซึ่งเป็นการ

เปรียบเทียบเชิงอุปมาโดยเฉพาะในสองประเภทหลักของสิ่งเคลื่อนที่นามธรรม ได้แก่ ข้อมูล และ อารมณ์ความรู้สึก/บรรยากาศ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(10) 参議院選挙で、与党に投票し岸田政権を信任することは、政権の意に沿わない者へ罰則付きの命令を出すような者を信任することだ。

(การลงคะแนนให้พรรครัฐบาลในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และการให้ความไว้วางใจรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี คิชิเดะ ก็เท่ากับการให้ความไว้วางใจบุคคลที่จะออกคำสั่งลงโทษผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาล)

(11) 脳がストレスを感じると脳下垂体から副腎皮質刺激ホルモンが分泌され副腎に指令を出す。

(เมื่อสมองรู้สึกเครียด ต่อมใต้สมองจะหลั่งฮอร์โมนกระตุ้นต่อมหมวกไต ส่งสัญญาณไปยังต่อมหมวกไต)

เมื่อพิจารณาอาร์กิวเมนต์คำนาม “คำสั่ง” (指令/命令) ในตัวอย่างที่ (10) และ (11) ที่ปรากฏร่วมกับคำกริยา 「出す」 พบว่ามักจะพบว่ามี การเปลี่ยนคุณลักษณะทางความหมายที่โดดเด่นจากอาร์กิวเมนต์คำนามที่เคยถูกจัดว่าเป็นสิ่งไม่มีชีวิตไปสู่สิ่งเคลื่อนที่แบบอื่น ๆ ที่มีความเป็นนามธรรม สาเหตุของการเปลี่ยนสถานะนี้ เนื่องจาก “คำสั่ง” ถือเป็นข้อมูลชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระบบ เมื่อพิจารณาความหมายของคำกริยา 「出す」 ซึ่งสื่อถึงการ “ส่งออก” หรือ “ยื่นออกไป” ไม่ว่าจะด้วยวาจา การเขียน หรือวิธีการอื่นใดจากผู้กระทำ ดังนั้น การ “ออกคำสั่ง” หรือ “ให้คำแนะนำ” จึงถูกเปรียบเสมือนการส่งคำสั่งจากสภาพจิตใจภายใน เช่น ความตั้งใจหรือการตัดสินใจ ออกไปสู่โลกภายนอก เพื่อมีอิทธิพลต่อการกระทำของผู้อื่นหรือของร่างกาย ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้โดยอุปลักษณ์เชิงแนวคิดที่เรียกว่า “การเคลื่อนย้าย คือการควบคุมข้อมูล/การกระทำ” (MOVING IS CONTROLLING INFORMATION/ACTION) โดยที่ “คำสั่ง” ในฐานะข้อมูลชิ้นหนึ่งถูก “เคลื่อนย้าย” จากผู้ส่งไปยังผู้รับ โดยมีเจตนาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้รับ ในกรณีของวลี 「副腎に指令を出す」 (สั่งการไปยังต่อมหมวกไต) สมองหรือระบบประสาทถูกเปรียบเทียบว่าเป็น “ผู้ออกคำสั่ง” ไปยังอวัยวะต่าง ๆ โดยถือว่ากระบวนการทางชีวภาพสามารถควบคุมได้ผ่าน “สัญญาณ” ภายในที่ถูก “ส่งออก” ลักษณะนี้เป็นการขยายขอบเขตของอุปลักษณ์ให้ครอบคลุมถึงการควบคุมกลไกภายในร่างกายผ่านข้อมูลเชิงชีวภาพด้วย

(12) JYP、イムナヨンのソロで本気を出すために今まで全ての凄腕スタイリストを軟禁してきたとしか考えられない 激ヤバ大正解クオリティだな。

(JYP กักตัวช่างแต่งหน้ามือฉมังทุกคนไว้เพื่อทุ่มเทให้กับผลงานเดี่ยวของอิมนายองสินะ คิดเป็นอื่นไม่ได้เลย สุดยอดเยี่ยมมาก! คุณภาพคับแก้ว)

เมื่อวิเคราะห์อาร์กิวเมนต์คำนาม “ความเอาจริง ความทุ่มเท” (本気) ในตัวอย่างที่ (12) ที่ปรากฏร่วมกับคำกริยา 「出す」 พบว่าคุณสมบัติทางความหมายที่โดดเด่นของอาร์กิวเมนต์คำนามดังกล่าวจากอาร์กิวเมนต์คำนามที่เคยถูกจัดว่าเป็นสิ่งไม่มีชีวิตไปสู่สิ่งเคลื่อนที่แบบอื่น ๆ ที่มีความเป็นนามธรรม การเปลี่ยนแปลงนี้มาจาก “ความเอาจริง ความทุ่มเท” เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดและความรู้สึกซึ่งเป็นนามธรรมและไม่สามารถจับต้องได้ในเชิงกายภาพ โดยความหมายของคำกริยา 「出す」 ในบริบทนี้ หมายถึง การนำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น พลังที่แท้จริง หรือความรู้สึกที่ซ่อนเร้นออกจากภายในตนเองแสดงออกสู่ภายนอก 「本気」 ซึ่งหมายถึง ความเอาจริงเอาจัง ความสำเร็จจริง หรือความพยายามเต็มที่ นับเป็นสภาพภายในหรือศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ การใช้คำกริยา 「出す」 จึงสื่อถึงการนำสภาพภายในดังกล่าวออกมาให้ปรากฏชัดผ่านพฤติกรรมหรือการแสดงออก ดังนั้น การกระทำนี้จึงเป็นการควบคุมการแสดงออกของสภาพภายในตนเองเพื่อสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งนับเป็นการนำ “สิ่ง” ที่ซ่อนเร้น เช่น ความสามารถหรือ

ความตั้งใจที่แท้จริง ออกมาและทำให้สิ่งนั้น “เคลื่อนย้าย” ไปสู่โลกที่สามารถสังเกตและรับรู้ได้ ทั้งหมดนี้สอดคล้องกับอุปลักษณ์เชิงแนวคิดที่ว่า “สภาพภายในคือวัตถุที่ถูกเปิดเผย” (INTERNAL STATE IS AN OBJECT THAT IS REVEALED)

(13) 会社の業績を上げようとする、面倒なこと止めましょうよという雰囲気を出す社員がいる。

(เมื่อพยายามจะเพิ่มผลประกอบการของบริษัท ปรากฏว่ามีพนักงานบางคนที่สร้างบรรยากาศแบบว่าอย่าทำอะไรให้ยุ่งยากเลย)

เมื่อวิเคราะห์อาร์กิวเมนต์คำนาม “บรรยากาศ” (雰囲気) ในตัวอย่างที่ (13) ที่ปรากฏร่วมกับคำกริยา 「出す」 พบว่าคุณสมบัติทางความหมายที่โดดเด่นของสิ่งที่เคลื่อนที่ หรือ อาร์กิวเมนต์คำนามดังกล่าวเปลี่ยนจากอาร์กิวเมนต์คำนามที่เคยถูกจัดว่าเป็นสิ่งไม่มีชีวิตไปสู่สิ่งเคลื่อนที่แบบอื่นที่มีความเป็นนามธรรม การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นเนื่องจาก “บรรยากาศ” เป็นแนวคิดเชิงนามธรรมที่เกี่ยวข้องกับความคิดและความรู้สึก ซึ่งไม่สามารถจับต้องได้ทางกายภาพ การใช้คำกริยา 「出す」 ในบริบทนี้จึงหมายถึง การปล่อยหรือกระจายบางสิ่งออกมาจากแหล่งกำเนิด โดย 「雰囲気」 ซึ่งมีคุณสมบัติที่จับต้องไม่ได้ การใช้ 「出す」 จึงบ่งชี้ถึงการกระทำที่สร้างหรือทำให้คุณภาพนี้ปรากฏขึ้นจนสามารถรับรู้ได้ ดังนั้นการกระทำดังกล่าวจึงเกี่ยวข้องกับการควบคุมสภาพแวดล้อมทางประสาทสัมผัสและอารมณ์ ผ่านการทำให้คุณสมบัติบางอย่าง “ปรากฏ” หรือ “ถูกเปล่งออกมา” ซึ่งหมายถึง การที่องค์ประกอบหรือการกระทำต่าง ๆ “เคลื่อนย้าย” ไปสร้างความประทับใจ หรือสื่อสารข้อมูล ความรู้สึกออกไป แนวคิดนี้สอดคล้องกับอุปลักษณ์ที่ว่า “บรรยากาศ/อารมณ์ คือ การเปล่งออก/คุณสมบัติที่ถูกนำออกมา” (ATMOSPHERE/MOOD IS AN EMISSION/QUALITY THAT IS BROUGHT FORTH)

(14) ふしぎなタンバリンとククール一緒に出すあたりわかってるなーって思う。

(ตอนที่เอาแทมบูรีนพิเศษกับคุคุคุออกมาด้วยกัน รู้สึกได้เลยว่าอ่านเกมออก)

เมื่อพิจารณาอาร์กิวเมนต์คำนาม “แทมบูรีนพิเศษ” และ “คุคุคุ” ในตัวอย่างที่ (14) ที่ปรากฏร่วมกับคำกริยา 「出す」 ในบริบทนี้พบว่าการเปลี่ยนคุณสมบัติทางความหมายที่โดดเด่นจากอาร์กิวเมนต์คำนามที่เคยถูกจัดว่าเป็นสิ่งไม่มีชีวิตไปสู่สิ่งเคลื่อนที่แบบอื่นที่มีความเป็นนามธรรม เนื่องจาก 「ふしぎなタンバリンとククール」 เป็นไอเทมในเกม ความหมายของคำกริยา 「出す」 ที่ใช้ในบริบทดังกล่าวจึงมีได้หมายถึงเพียงการหยิบจับวัตถุทางกายภาพทั่วไปเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการเรียกใช้ (summon) การปรากฏตัว (materialize) หรือการนำออกจากคลังหรือช่องเก็บของ (inventory) ในโลกเสมือนจริงของเกม ซึ่งเป็นการนำวัตถุ (item) ออกจากที่ซ่อน เช่น กระเป๋าเก็บของในเกม หรือช่องเก็บไอเทม เพื่อนำมาใช้งานหรือให้ปรากฏในฉาก ดังนั้นในบริบทของเกม คำกริยา 「出す」 ยังคงสื่อถึงการกระทำที่ทำให้บางสิ่ง “เคลื่อนย้าย” จากสถานะที่ไม่สามารถมองเห็นหรือไม่พร้อมใช้งาน (เช่น อยู่ในคลัง หรือยังไม่ถูกเรียกใช้) ไปสู่สถานะที่มองเห็นได้และพร้อมใช้งาน (เช่น ปรากฏในมือของตัวละคร หรือวางอยู่ในฉาก) แม้จะเป็นโลกเสมือน ไอเทมเหล่านี้ยังถูกมองว่าเป็น “วัตถุ” ที่สามารถถูก “นำออกมา” หรือ “ทำให้ปรากฏ” ได้ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมการเล่นเกมน์ อุปลักษณ์ที่ปรากฏในตัวอย่างนี้ คือ “การเคลื่อนย้าย คือ การควบคุมข้อมูล/การกระทำ” (MOVING IS CONTROLLING INFORMATION/ACTION)

แนวคิดอุปลักษณ์ที่ว่า “การเคลื่อนย้าย คือ การควบคุมข้อมูล” เป็นแนวคิดสำคัญในการทำทำความเข้าใจการใช้คำกริยา 「出す」 โดยเฉพาะในบริบทที่เกี่ยวข้องกับนามธรรมหรือสถานการณ์ที่สิ่งที่ถูก “เคลื่อนย้าย” ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจน อุปลักษณ์นี้ขยายความหมายในหลายมิติ เช่น (ก) สภาพภายในคือวัตถุที่ถูกเปิดเผย หมายถึง

การนำสภาวะทางอารมณ์ ความรู้สึก หรือความสามารถภายในตัวบุคคล ออกมาแสดงให้เห็นภายนอก และ (ข) การเคลื่อนย้ายคือการควบคุมข้อมูล/การกระทำ หมายถึงการส่งออกสิ่งที่ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมในฐานะข้อมูล เพื่อก่อให้เกิดการกระทำบางอย่าง (ค) บรรยาภาส/อารมณ์ คือ การเปล่งออก/คุณสมบัติที่ถูกนำออกมา หมายถึงการแสดงออกหรือสร้างบรรยาภาส/อารมณ์บางอย่างให้ผู้อื่นรับรู้ได้ ไม่ว่าจะเป็นจากบุคคลหรือสถานที่ ผ่านการกระทำ ท่าทาง หรือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อุปลักษณ์เหล่านี้ช่วยอธิบายการใช้คำกริยา「出す」ในการขยายความหมายได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในบริบทนามธรรมหรือสถานการณ์ที่ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าสิ่งที่ถูกเคลื่อนย้ายนั้นคืออะไร นอกจากนี้ ข้อมูลในฐานะสิ่งที่ “เคลื่อนย้ายได้” ยังถูกมองว่าเป็นสิ่งที่สามารถบรรจุ เก็บงำไว้ และถูก “เคลื่อนย้ายออก” หรือ “ปล่อยออกมา” สู่โลกภายนอกได้ การควบคุมผ่านการเคลื่อนไหวออกไปหรือการกระทำของ「出す」(เช่น การนำออก การส่งออก หรือการเปิดเผย) สะท้อนถึงผู้กระทำที่ใช้การควบคุมเหนือการไหลเวียนหรือการแสดงออกของข้อมูลนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น การออกคำสั่ง คือ การควบคุมการกระทำผ่านข้อมูลทางวาจา การแสดงความจริงจังหรือพลังงาน คือ การควบคุมการรับรู้สภาพภายในของตนเอง การออกไอเทม คือ การควบคุมการกระทำ สำหรับเส้นทางการเคลื่อนที่ ดังนั้นเมื่อเหตุการณ์การเคลื่อนที่นั้นมีสิ่งที่เคลื่อนที่เป็นสิ่งนามธรรม จึงมีเส้นทางการเคลื่อนที่ที่เปลี่ยนแปลงตามไปด้วยจากที่เป็นเส้นทางการเคลื่อนที่ที่ออกแบบการเคลื่อนที่จริงก็จะกลายเป็นเส้นทางการเคลื่อนที่ที่ออกแบบเสมือนเป็นอัตโนมัติ

รูปแบบที่ 3 จาก เหตุการณ์ที่ต้องควบคุมสิ่งที่เคลื่อนที่ด้วยมือ สู่ เหตุการณ์อื่นๆ ที่ไม่ได้ใช้มือควบคุมการเคลื่อนที่ ผ่านอุปลักษณ์และนามนัย

สำหรับการขยายความหมายรูปแบบที่สามเป็นสำนวนหรือ 慣用句 (Idioms) ที่มักมีคำเกี่ยวกับอวัยวะของร่างกายเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ มือ หน้า และปาก โดยหน่วยนามเหล่านี้ที่ปรากฏร่วมกับ「出す」สามารถอธิบายได้ทั้งอุปลักษณ์และนามนัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(15) 反ワク派は武田先生にすらも敵に回してしまうのか...どこの政党も支持しない。海外勢に国内を破壊されても手を出すな >>>なにもするなと言ってんのか。

(พวกต่อต้านวัคซินนี่ถึงกับต้องทำให้ขนาดอาจารย์ทาเคดะกลายเป็นศัตรูไปด้วยหรือนะ...ไม่สนับสนุนพรรคการเมืองไหนเลย อย่าไปยุ่งแม้ประเทศเราจะถูกพวกต่างชาติทำลาย กำลังบอกว่าไม่ต้องทำอะไรเลยอย่างนั้นหรือ)

เมื่อวิเคราะห์อาร์กิวเมนต์ค่านาม “มือ” (手) ในตัวอย่างที่ (15) ซึ่งปรากฏในวลี「手を出す」พบว่าโดยพื้นฐานแล้ววลีนี้หมายถึง การ “ยื่นมือออกไป” ซึ่งเป็นการกระทำทางกายภาพเคลื่อนไหวของอวัยวะร่างกาย (มือ) จากตำแหน่งปกติ เช่น แขนงลำตัว ไปยังพื้นที่ภายนอกที่มิใช่ตำแหน่งปกติ อย่างไรก็ตาม ในบริบทนี้ อุปลักษณ์มีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจความหมาย “มือ” ไม่ได้หมายถึงอวัยวะจริง ๆ เท่านั้น แต่ยังเป็นสัญลักษณ์แทน “การกระทำพยายาม อำนาจ” ด้วยเหตุนี้ ลักษณะการเคลื่อนที่จึงเปลี่ยนจากเหตุการณ์ที่ต้องควบคุมสิ่งที่เคลื่อนที่ด้วยมือ สู่เหตุการณ์อื่นที่ไม่ได้ใช้มือควบคุมการเคลื่อนที่ สำหรับตัวอย่างที่ (15) ซึ่งอยู่ในบริบทของการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องที่ไม่ควรเข้าไปยุ่ง หรือการแทรกแซง “มือ” ในที่นี้ไม่ได้ถูกยื่นออกไปจับต้องสิ่งใดโดยตรง แต่เป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มต้น การเข้าไปเกี่ยวข้องหรือการให้ความช่วยเหลือ การเคลื่อนไหวของมือจึงถูกเปรียบเปรยเป็นการเคลื่อนไหวของเจตนาที่จะเข้าไปมีบทบาทซึ่งเป็นการขยายความหมายผ่านอุปลักษณ์ที่ว่า “มือ คือ เครื่องมือของการแทรกแซง/ความช่วยเหลือ” (THE HAND IS A TOOL OF INTERVENTION/ASSISTANCE) นอกจากนี้ บริบทนี้ยังสามารถตีความ

ผ่านนามนัยได้อีกด้วย กล่าวคือ “มือ” ซึ่งเป็นส่วนที่ลงมือทำแทนเจตนา หรือความตั้งใจที่จะกระทำสิ่งนั้น ก่อนที่มือจะถูกยื่นออกไปเพื่อดำเนินการใด ๆ ย่อมมีเจตนาหรือการตัดสินใจอยู่เบื้องหลังเสมอ ดังนั้น การ “ยื่นมือออกไป” จึงอาจหมายถึงการแสดงออกถึงความตั้งใจหรือการตัดสินใจที่จะลงมือทำบางสิ่งบางอย่างของผู้เป็นเจ้าของ “มือ” ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์แบบ “ผลลัพธ์ของการคิด (การกระทำทางกาย) เป็นตัวแทนของการคิด (เจตนา)”

(16) 冷蔵庫の中身にまで口出すとか戦時中かな？行政機構はこんなに無能なのにさらに納税しようという連中の気が知れん。#税金下げろ規制をなくせ

(จูนแม้แต่ของในตู้เย็น นี่มันอยู่ในสมัยสงครามหรือเปล่าเนี่ย? หน่วยงานราชการห่วยแตกขนาดนี้ ยังจะให้จ่ายภาษีเพิ่มอีกหรือ? ไม่เข้าใจคนพวกนี้จริง ๆ #ลดภาษี เลิกควบคุม)

เมื่อวิเคราะห์อาร์กิวเมนต์ค่านาม “ปาก” (口) ในตัวอย่างที่ (16) ซึ่งปรากฏในวลี「口出す」พบว่าโดยพื้นฐานแล้ววลีนี้สามารถหมายถึง การกระทำทางกายภาพ เช่น การยื่นปากออกไป แต่ในบริบทนี้ไม่ได้ใช้ในความหมายตรงตามตัวอักษรดังกล่าว แต่มีความหมายว่า “จูนจ่าน ยุ่งเรื่องของผู้อื่น” แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากอุปลักษณ์ที่ “ปาก” ถูกมองในฐานะอวัยวะแห่งการพูด โดยที่ “ปาก” เป็นสัญลักษณ์แทน “การพูดหรือความคิดเห็น” ส่วนการ “ยื่นออกไป” 「出す」 บ่งบอกถึงการกระทำที่เกินขอบเขตหรือไม่ได้รับอนุญาต ในตัวอย่างที่ (16) การ “ยื่นปากออกไป” เป็นอุปลักษณ์สำหรับการสอดแทรกความคิดเห็นหรือคำแนะนำในที่ที่ไม่ต้องการหรือไม่จำเป็น โดยคำพูดถูกมองว่าเป็นวัตถุที่ล่วงล้ำเข้าไปในพื้นที่ที่ไม่ใช่ของตน ก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือความรำคาญใจ ซึ่งสะท้อนภายใต้อุปลักษณ์ที่ว่า “ปาก (การพูด/ความคิดเห็น) คือวัตถุที่ล่วงล้ำ” (THE MOUTH (SPEECH/OPINION) IS AN INTRUSIVE OBJECT) นอกจากนี้ การขยายความหมายของวลีนี้ยังสามารถอธิบายได้ด้วยนามนัย โดยที่ “ปาก” ซึ่งเป็นอวัยวะสำหรับการพูด เป็นตัวแทนของการกระทำทางวาจาหรือคำพูดที่เปล่งออกมา การพูดจึงสัมพันธ์โดยตรงกับการใช้ปาก ดังนั้น การ “ยื่นปากออกไป” จึงสื่อถึงการแสดงออกทางวาจาในลักษณะที่พุ่งออกไปข้างนอก และมักเป็นการพูดที่ไม่ได้รับเชิญหรือเป็นการล่วงล้ำ ด้วยเหตุนี้ อวัยวะทางกายภาพ “ปาก” จึงกลายเป็นสัญลักษณ์แทนการกระทำทางวาจา และในฐานะแหล่งที่มาของคำสั่งหรือความคิดเห็น “ปาก” จึงเป็นตัวแทนของความพยายามในการควบคุมหรือมีอิทธิพลผ่านคำพูด เมื่อใครบางคน “ยื่นปากออกไป” ในสถานการณ์หนึ่ง หมายถึงการพยายามใช้อิทธิพลหรือควบคุมผ่านคำพูดของตนเอง ดังนั้น ลักษณะการเคลื่อนที่ของวลี「口出す」ในตัวอย่างจึงเปลี่ยนจากเหตุการณ์ที่ต้องควบคุมสิ่งที่เคลื่อนที่ด้วยมือ สู่เหตุการณ์อื่นที่ไม่ได้ใช้มือควบคุมการเคลื่อนที่

(17) 本当に知性も知識もある方と話すと、自分の浅さにおののきます。深みを出すには、まず本を読むことなんやろなあ...と、ツイシながら思うなど。

(เวลาคุยกับคนที่ฉลาดและมีความรู้จริง ๆ ฉันจะรู้สึกถึงความตื้นเขินของตัวเอง การที่จะมีความลุ่มลึกได้ คงต้องอ่านหนังสือสินะ... นั่นคือสิ่งที่ฉันคิดในขณะที่ทวิต)

เมื่อพิจารณาอาร์กิวเมนต์ค่านาม “ความลึก” (深み) ในตัวอย่างที่ (17) ซึ่งปรากฏในวลี「深みを出す」พบว่ามีการเปลี่ยนคุณสมบัติทางความหมายที่โดดเด่นจากอาร์กิวเมนต์ค่านามที่เป็นเหตุการณ์ที่ต้องควบคุมสิ่งที่เคลื่อนที่ด้วยมือ สู่เหตุการณ์อื่นที่ไม่ได้ใช้มือควบคุมการเคลื่อนที่ โดยวลีนี้มีความหมายในเชิงนามธรรมสูง หมายถึงการเพิ่มความสมบูรณ์ ความซับซ้อน หรือความลึกซึ้งให้กับบางสิ่ง แม้「出す」จะหมายถึง “นำออก” หรือ “ส่งออก” และ「深み」หมายถึง “ความลึก” ซึ่งอาจสื่อถึงมิติทางกายภาพ แต่การใช้งานในที่นี้เป็นการขยายความหมายผ่านอุปลักษณ์ที่ “ความลึก” ไม่ได้หมายถึงมิติทางกายภาพ แต่เป็นคุณสมบัติของความละเอียดซับซ้อนหรือความเป็น

หลายชั้นในแนวคิดนามธรรม เช่น การหยั่งรู้หรือความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในระหว่างการเล่น วลีนี้สะท้อนถึงการ “ยื่นออกไป” หรือ “นำออกมา” ของคุณสมบัติที่เป็นนามธรรมในลักษณะที่สามารถควบคุมและแสดงออกได้เปรียบ เปรียบเหมือนการเปล่งออกหรือหลอมรวมคุณสมบัติดังกล่าวเข้าไปในสิ่งที่จับต้องไม่ได้ภายใต้อุปลักษณ์ที่ว่า “ความลึกคือคุณสมบัติที่สามารถ ‘เปล่งออกมา’ หรือ ‘หลอมรวม’ เข้าไปในสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้” หรือ “Depth is a quality that can be either expressed outwardly or integrated inwardly” นอกจากนี้ ความหมายของวลียังสามารถอธิบายผ่านนามนัย โดยที่ “ความลึก” เป็นตัวแทนของทักษะ เทคนิค หรือความพยายามที่ใช้เพื่อให้เกิดคุณสมบัติดังกล่าว เช่น ศิลปินที่เพิ่มความลึกในผลงานผ่านการเลือกใช้สีหรือองค์ประกอบเชิงศิลปะ หรือผู้พูดที่เพิ่มความลึกในคำพูดด้วยข้อโต้แย้งหรือการสังเกตที่ลึกซึ้ง สรุปได้ว่าวลี 「深みを出す」 สื่อถึงกระบวนการนำเสนอหรือแสดงออกของคุณสมบัตินามธรรมที่ซับซ้อนและลึกซึ้ง ผ่านการควบคุมและการแสดงออกในรูปแบบที่จับต้องไม่ได้ แต่สามารถรับรู้และประเมินค่าได้ในบริบทต่าง ๆ

รูปแบบที่ 4 จาก เหตุการณ์ที่แฝงเจตนาของผู้กระทำ สู่ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากเจตนาของผู้กระทำ ผ่านการอนุมานความหมายตามบริบท

เมื่อพิจารณาความหมายของคำกริยา 「出す」 ในบริบทของเหตุการณ์การเคลื่อนที่ (motion event) ที่มีผู้กระทำ (agent) เป็นหลัก พบว่าการกระทำส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับเจตนา (intention) ของผู้กระทำ อย่างไรก็ตาม ในบางบริบท การกระทำที่มีผู้กระทำไม่ได้หมายความว่าเจตนาแฝงอยู่เสมอไป ความแตกต่างนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของเหตุการณ์ที่ถูกพรรณนา เพื่อให้เข้าใจความแตกต่างนี้ชัดเจนยิ่งขึ้น ลองพิจารณาตัวอย่างต่อไปนี้

(18) 鼻から鼻血を出す。(เลือดกำเดาไหลจากจมูก)

(19) 夏には芽を出す そうなので、毎日お水をあげます。(น้ำจะออกช่วงฤดูร้อน ดังนั้นจะรดน้ำทุกวัน)

ตัวอย่างที่ (18) เป็นเหตุการณ์ที่เป็นปรากฏการณ์ทางสรีรวิทยา ซึ่งไม่มีเจตนาของผู้กระทำแฝงอยู่ มีลักษณะคล้ายกรรมกริยา เนื่องจากโดยปกติผู้กระทำบังคับให้เลือดกำเดาไหลเองไม่ได้ ในขณะที่ตัวอย่างที่ (19) เป็นเหตุการณ์ที่เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ การเติมผู้กระทำ (เช่น わたしは) เข้าไปในเหตุการณ์เหล่านี้ อาจทำให้ความหมายดั้งเดิมเปลี่ยนไป และอาจสร้างนัยยะของเจตนาขึ้น ซึ่งแตกต่างจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

(20) わたしは鼻から鼻血を出す。(ฉันทำให้เลือดกำเดาไหลจากจมูก)

(21) わたしは夏には芽を出す。(中略) (ฉันจะเริ่มเฝ้าดูในฤดูร้อน)

ตัวอย่างที่ (18) และ (19) แสดงให้เห็นว่าประโยคนี้หากไม่มีการระบุประธานซึ่งเป็นผู้กระทำ ความหมายจะเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติซึ่งไม่มีเจตนา แต่เมื่อระบุประธานดังใน (20) และ (21) ทำให้ประโยคดังกล่าวมีเจตนา กลายเป็นสำนวนที่หมายถึง การจงใจทำให้เลือดไหล และการได้เริ่มต้นใหม่ เปล่งประกายเฝ้าดู เติบโตประสบความสำเร็จ โดยการขยายความหมายในรูปแบบนี้เกิดจากการอนุมานตามบริบท

8. สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์รูปแบบการขยายความหมายของคำกริยา 「出す」 ในภาษาญี่ปุ่นจากข้อมูลภาษาอินเทอร์เน็ตที่ปรากฏบนฐานเครือข่ายสังคมออนไลน์ทวิตเตอร์ในช่วงปี ค.ศ. 2018 ถึง 2022 จำนวน 300 ตัวอย่าง พบว่ามีการขยายความหมายผ่านกระบวนการทางปริชาณด้วยกลไกทางภาษาที่แตกต่างกัน บทความวิจัยนี้ได้จำแนกกลุ่มความหมายเป็น 20 กลุ่มและรูปแบบการขยายความหมายเป็น 4 รูปแบบ สรุปดังตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 1 สรุปรูปแบบการขยายความหมายของคำกริยา 「出す」

รูปแบบที่	มโนทัศน์ต้นทาง	มโนทัศน์ปลายทาง	กระบวนการทาง ปริชานเบื้องหลัง	กลุ่มความหมาย ที่ขยาย
1	เหตุการณ์ที่มีผู้กระทำการ ให้เคลื่อนที่	เหตุการณ์ที่ไม่มีผู้กระทำ การให้เคลื่อนที่	การอนุมานความ หมายตามบริบท	2,3,4,5,6,7,8,9, 10,11,12,13,14, 15,16,17,18,19,20
2	สิ่งที่เคลื่อนที่ที่เป็นสิ่งมีชีวิต/ สิ่งไม่มีชีวิตไม่สามารถเคลื่อนที่ ได้ด้วยตนเอง และมีเส้นทาง การเคลื่อนที่ออกทางกายภาพ	สิ่งที่เคลื่อนที่ที่เป็นสิ่งมีชีวิต/ สิ่งไม่มีชีวิตไม่สามารถเคลื่อนที่ ได้ด้วยตนเอง และ มีเส้นทาง การเคลื่อนที่ออกทางกายภาพ	อุปลักษณ์ เชิงมโนทัศน์	9,10,11,12,14
3	เหตุการณ์อื่นที่ไม่ได้ใช้มือ ควบคุมการเคลื่อนที่	เหตุการณ์อื่นที่ไม่ได้ใช้มือ ควบคุมการเคลื่อนที่	อุปลักษณ์และ นามนัย	3,4,5,6,7,9, 10,11,12,13,14, 15,16,17,18,19,20
4	เหตุการณ์ที่แฝงเจตนาของ ผู้กระทำ	เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเอง โดย ปราศจากเจตนาของผู้กระทำ	การอนุมานความ หมายตามบริบท	3,20

การขยายความหมายรูปแบบที่ 1 ซึ่งหมายถึงเหตุการณ์ที่มีผู้ก่อการเคลื่อนที่ถูกลดบทบาทลงจนไม่จำเป็นต้องมีผู้ก่อการเคลื่อนที่ถือเป็นรูปแบบการขยายความหมายที่โดดเด่นที่สุด เนื่องจากพบในหลายกลุ่มความหมายสำหรับรูปแบบการขยายความหมายที่โดดเด่นเป็นอันดับถัดมาคือ รูปแบบที่ 2 และ 3 ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ไม่ได้ใช้มือควบคุมหรือสิ่งที่เคลื่อนที่เองไม่ได้ สะท้อนการขยายความหมายเชิงนามธรรมโดยตรงจากความหมายกายภาพ นอกจากนี้การผสมผสานของกลไกเหล่านี้ทำให้คำกริยา 「出す」 มีความยืดหยุ่นทางความหมายและโครงสร้างสูง การละองค์ประกอบทางไวยากรณ์ในภาษาบทกวีเตอร์จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสาร เนื่องจากกลไกการอนุมานต้นแบบความหมายของคำกริยาและการทำความเข้าใจอาร์กิวเมนต์ที่เลือกปรากฏช่วยเติมเต็มช่องว่างที่เกิดขึ้นได้ ผู้ใช้ภาษาญี่ปุ่นรับรู้และเข้าใจการเคลื่อนที่ของคำกริยา 「出す」 ได้จากบริบทที่เฉพาะเจาะจง เช่น อาร์กิวเมนต์คำนามที่เลือกปรากฏและรูปแบบการเฉพาะแบบ สะท้อนแนวคิดของ Talmy (2000) ในแง่ของเหตุการณ์การเคลื่อนที่ (motion event) ที่มีองค์ประกอบครบถ้วน คือ มีสิ่งที่เคลื่อนที่ มีเส้นทาง และมีพื้นที่อ้างอิงที่ชัดเจน สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่า 「出す」 ไม่ใช่แค่การ "นำออก" ธรรมดา แต่เป็นการเคลื่อนที่ที่มีโครงสร้างทางความหมายและการรับรู้ที่สมบูรณ์ตามทฤษฎีของ Talmy

การขยายความหมายของคำกริยา 「出す」 เกิดจากกลไกทางปริชานหลัก 3 ประการ ได้แก่ อุปลักษณ์ (metaphor) นามนัย (metonymy) และ การอนุมาน (inference) ซึ่งทำให้คำกริยานี้มีความหลากหลายและความยืดหยุ่นสูง สำหรับอุปลักษณ์กลไกนี้ทำให้ความหมายของ 「出す」 ขยายจากการเคลื่อนที่ทางกายภาพไปสู่ความหมายเชิงนามธรรมโดยอาศัยการเปรียบเทียบเชิงอุปมา เช่น การเปรียบเทียบการ "นำออก" ทางกายภาพกับการ "แสดงออก" ซึ่งเป็นนามธรรม (เช่น การแสดงอารมณ์ความรู้สึก) หรือการ "เริ่มลงมือทำ" กลไกนี้ยังช่วยอธิบายการใช้คำกริยานี้ในเหตุการณ์ที่ไม่ได้ใช้มือควบคุม หรือกับสิ่งที่เคลื่อนที่เองไม่ได้ ในส่วนของนามนัยกลไกนี้ใช้ความสัมพันธ์เชิงบริบทเพื่อขยายความหมาย โดยใช้ส่วนหนึ่งแทนทั้งหมดหรือใช้สิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่งที่เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด

เช่น การใช้ อวัยวะ (มือ ลิ้น ปาก) แทนการกระทำ หรือการใช้เอกสารหรือภาระงาน เป็นตัวแทนของการกระทำและผลลัพธ์ ซึ่งทำให้ความหมายของ「出す」ครอบคลุมสถานการณ์ที่ซับซ้อนขึ้นอย่างมีเหตุผลและชัดเจน นอกจากนั้น สำหรับการอนุมานกลไกนี้ช่วยให้สามารถขยายความหมายในบริบทที่มีความคลุมเครือหรือไม่ปรากฏ ผู้กระทำหรือเจตนาที่ชัดเจนได้ ทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเข้าใจความหมายจากบริบทโดยรวมโดยไม่จำเป็นต้องระบุประธานอย่างชัดเจนเสมอไป ความยืดหยุ่นนี้สอดคล้องกับลักษณะของภาษาในสื่อสังคมออนไลน์อย่างทวีตเตอร์ที่มักพบการละประธานหรือคำช่วยทางไวยากรณ์

ในด้านรูปแบบการกรก คำกริยา「出す」มีรูปแบบ N1 が N2 を N3 から N4 に 出す เป็นรูปแบบความหมายต้นแบบ อย่างไรก็ตาม จากการรวบรวมตัวอย่างจากทวีตเตอร์ มักพบการละ เช่น การละประธาน แต่ไม่พบการละกรรม (สิ่งที่เคลื่อนที่) แสดงให้เห็นว่า "สิ่งที่เคลื่อนที่" เป็นองค์ประกอบสำคัญในความหมายต้นแบบของ「出す」 นอกจากนี้ ยังพบการละคำช่วยที่ทำหน้าที่แสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ เช่น 「を,から」 ซึ่งสะท้อนลักษณะพิเศษของ "ภาษาพิมพ์" ที่แตกต่างจากทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนทั่วไป อย่างไรก็ตาม การละคำช่วยไม่ส่งผลต่อการทำความเข้าใจความหมายของ「出す」ในบริบท เนื่องจากผู้ใช้ภาษาญี่ปุ่นมีต้นแบบของคำกริยา (verb prototype) ในคลังสมอง ซึ่งช่วยให้สามารถอนุมานและตีความผ่านกระบวนการทางปริชาณได้

เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มความหมายของคำกริยา「出す」กับข้อมูลจากงานวิจัยในอดีตและฐานข้อมูล NINJAL พบว่าแม้ไม่ปรากฏความหมายใหม่ แต่บริบทการใช้มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในภาษาในโลกดิจิทัลที่มักเกี่ยวข้องกับเกม การตุน การเมือง และวงการบันเทิง นอกจากนี้ยังพบลักษณะเฉพาะของ "ภาษาพิมพ์" ที่โดดเด่น เช่น การละคำช่วย (を, から, へ, に) การละประธาน และการใช้คำกริยาในรูปพจนานุกรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คำกริยา「出す」ส่วนใหญ่ที่พบในทวีตเตอร์ไม่ใช้ความหมายต้นแบบ บทความวิจัยนี้จึงช่วยเติมเต็มช่องว่างของข้อมูลในอดีตให้ครอบคลุมบริบทสมัยใหม่มากขึ้น นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบคำกริยา "ออก" ในภาษาไทย (จากบัณฑิต วงศ์ศรี, 2547) กับ「出す」ในภาษาญี่ปุ่น พบทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างในเชิงความหมายและวากยสัมพันธ์ โดยความแตกต่างที่สำคัญอยู่ที่โครงสร้างและหน้าที่ทางไวยากรณ์ เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาที่เน้นระบบวากยสัมพันธ์ (isolating/analytic language) ทำให้คำว่า "ออก" สามารถมีหน้าที่หลากหลาย (เช่น กริยาหลัก กริยารองใน หน่วยสร้างกริยาเรียง กริยาช่วยหน้ากริยา กริยาช่วยหลังกริยา) ในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาที่เน้นระบบคำ (agglutinative language) ซึ่งใช้คำช่วย (grammatical cases) ในการกำหนดหน้าที่ทำให้「出す」มีหน้าที่หลักเพียงสองประการ คือ กริยาหลักและกริยาในส่วนขยาย อย่างไรก็ตาม「出す」ซึ่งเป็นสกรรณกริยาสามารถใช้ในบริบทที่คล้ายกรรณกริยา เช่น 夏には芽を出す ดังนั้น การสอนคำกริยา「出す」แก่ผู้เรียนชาวไทยควรเน้นการวิเคราะห์อาร์กิวเมนต์ค่านามที่เลือกปรากฏเฉพาะบริบทและ รูปแบบการกรกที่เปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนอาร์กิวเมนต์ที่ปรากฏ ในด้านความหมายคำว่า "ออก" ในภาษาไทยมีความคล้ายคลึงกับ「出す」หลายประการ เช่น การใช้เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึก การสร้างสรรค์ การเริ่มต้น หรือการจ่ายเงิน นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบกับการวิจัยภาษาไทย พบว่าปัญหาการใช้คำกริยา「出す」ของผู้เรียนชาวไทยเกิดจากความคลาดเคลื่อนทางความหมายซึ่งมีสาเหตุจากความแตกต่างของมุมมอง (viewpoint) ระหว่างสองภาษา โดยผู้เรียนชาวไทยมักมอง「出す」ผ่านมุมมองเชิงกายภาพ (physical viewpoint) โดยเน้นการเคลื่อนที่ของวัตถุจึงทำให้ผู้เรียนตีความ 手紙を出す ว่า "นำจดหมายออกมา" และ 宿題を出す ว่า "หยิบการบ้านออกมา" ซึ่งเป็นเพียงการแปลตรงตัว (literal translation) ที่ไม่ครอบคลุมความหมาย ในทางตรงข้ามเจ้าของภาษาญี่ปุ่นใช้คำว่า「出す」ผ่านมุมมองของผู้พูด (speaker viewpoint) ซึ่งให้ความสำคัญกับ เจตนา (intention) และ ผลลัพธ์ (result) ของการ

กระทำมากกว่าการเคลื่อนไหวทางกายภาพเพียงอย่างเดียว แนวคิดนี้เป็นส่วนหนึ่งของภาษาปริชานซึ่งอธิบายว่าการใช้ภาษาขึ้นอยู่กับวิธีที่ผู้พูดรับรู้และจัดระเบียบความคิด

การศึกษาคำกริยา「出す」แสดงให้เห็นแนวโน้มของรูปแบบการขยายความหมายที่สัมพันธ์กับการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่ ซึ่งเป็นการต่อยอดเชื่อมโยงผลการศึกษาในอดีตกับปัจจุบัน และช่วยให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงทางภาษาที่เกิดขึ้นในสังคมดิจิทัลได้ดียิ่งขึ้น

9. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นสำหรับชาวไทยมีดังนี้

1) สอนโดยใช้แนวคิดผังภาพและความหมายต้นแบบ สามารถเริ่มจากการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผังภาพและความหมายต้นแบบของคำกริยา「出す」โดยใช้ภาพประกอบหรือแผนผังแสดงการเคลื่อนไหวจาก "ข้างใน -> ข้างนอก" เช่น การดึงของออกจากกล่อง เพื่อวางรากฐานการเชื่อมโยงกับความหมายอื่น ๆ ต่อไป

2) ใช้แผนภาพการขยายความหมาย นำเสนอการแตกแขนงของความหมายของ「出す」เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต่าง ๆ และเข้าใจว่าแม้ความหมายจะแตกต่าง แต่ก็ยังคงสัมพันธ์กับความหมายต้นแบบ

3) เปรียบเทียบกับคำกริยาภาษาไทย เช่น "เอาออก" "แสดงออก" "จ่ายเงิน" เพื่อชี้ให้เห็นความแตกต่างและความสัมพันธ์ ทางแนวคิดของสองคำนี้ในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น

4) ออกแบบกิจกรรมการสังเกตและอนุมานความหมายจากบริบท เช่น ให้ผู้เรียนฝึกดูตัวอย่างการใช้「出す」ในหลายบริบท และลองอนุมานความหมาย เชื่อมโยงกับความหมายต้นแบบ โดยสามารถนำตัวอย่างการใช้จากแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างการใช้ “ภาษาพิมพ์” ซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารที่ใช้กันในโลกยุคดิจิทัลปัจจุบันนี้

การเรียนรู้คำกริยา「出す」ผ่านกรอบแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน และการประยุกต์ใช้แนวทางการสอนที่เน้นการขยายความหมายจากความหมายต้นแบบและการเชื่อมโยงความหมายจากบริบท จะช่วยให้ผู้เรียนชาวไทยสามารถเข้าใจและนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องและยืดหยุ่นยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นต้นแบบสำหรับการสอนคำกริยาหลายความหมายอื่น ๆ ในภาษาญี่ปุ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปรากฏการณ์คำหลายความหมายและการขยายความหมายของคำกริยา「出す」นำมาซึ่งแนวทางสำหรับงานวิจัยในอนาคตและการประยุกต์ใช้ในหลายด้าน นอกจากนี้ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลไกทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำว่า "ออก" กับกริยาการเคลื่อนที่อื่น ๆ ในภาษาญี่ปุ่น เช่น「出る」หรือ「行く」เพื่อระบุรูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางภาษาอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับภาษาอื่น ๆ เช่น จีน เกาหลี หรือไทย จะช่วยให้เข้าใจแนวโน้มสากลของการขยายความหมายของคำกริยาได้ดียิ่งขึ้น ในแง่ของการนำไปประยุกต์ใช้ ข้อมูลการจัดกลุ่มความหมายและกลไกการขยายความหมายสามารถเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสอนภาษาญี่ปุ่นให้กับชาวต่างชาติ โดยเฉพาะการอธิบายความหมายที่ซับซ้อนและสำนวนต่าง ๆ ได้อย่างมีระบบและเข้าใจง่าย นอกจากนี้ ข้อมูลชุดนี้ยังเป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับการพัฒนาระบบประมวลผลภาษาธรรมชาติ (NLP) เช่น การแปลภาษา การสืบค้นข้อมูล หรือการวิเคราะห์ความรู้สึก ซึ่งจะช่วยเพิ่มความแม่นยำให้กับโมเดลภาษาในด้านความหมายและบริบทให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- Croft, W., & Cruse, A. (2004). *Cognitive Linguistics* (Cambridge Textbooks in Linguistics). United Kingdom: Cambridge University Press.
- Cruse, A. (2000). *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.
- Holmes, J. (1986). Compliments and compliment responses in New Zealand English. *Anthropological Linguistics*, 28(4), 485-508.
- Lakoff, G. (1987). *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press. New York: Basic Books.
- Lyons, J. (1995). *Linguistics Semantics: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Radden, G., & Kövecses, Z. (2007). Towards a Theory of Metonymy. In V. Evans, B. Bergen, & J. Zinken (Eds.), *The Cognitive Linguistics Reader* (pp.335-359). London: Equinox.
- Talmy, L. (2000). *Toward a Cognitive Semantics*. Cambridge: MIT Press.
- Thepkanjana, K., & Uehara, S. (2007). Semantic extension of the verb of breaking in Thai and Japanese. *Manusya: Journal of Humanities*, 10(3), 95-114. Retrieved from <https://doi.org/10.1163/26659077>
- Traugott, E., & Dasher, R. (2002). *Regularity in Semantic Change*. Australia: Cambridge: Cambridge University Press.
- Tylers, A., & Evans, V. (2003). *The Semantics of English Prepositions: Spatial Sciences, Embodied Meaning and Cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- プラシヤント・パルデン[他] (2019). 『多義動詞分析の新展開と日本語教育への応用』 開拓社.
- 山梨正明(1995). 『認知文法論』 ひつじ書房.
- 森山新(2011). 「「出す」の意味構造に関する実験的研究：日本語学習辞典の開発のために」 『日本認知言語学会論文集』 11(11), 277-286.
- กาจบัณฑิต วงศ์ศรี. (2547). เครือข่ายความหมายของคำว่า 'ออก' ในภาษาไทย : การศึกษาแนววรรณศาสตร์ปริชาน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Affiliation: Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Corresponding email: kohtchakentu83@gmail.com

Received: 2025/06/28

Revised: 2025/09/17

Accepted: 2025/10/29

การใช้ดัชนีปริจเฉทเปลี่ยนหัวข้อสนทนา ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาการใช้ดัชนีปริจเฉทเพื่อใช้เป็นกลยุทธ์ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย โดยศึกษาจากข้อมูลเสียงสนทนาเรื่องสัพเพเหระระหว่างผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยกับเพื่อนชาวญี่ปุ่น ผลการศึกษาพบว่า 1. ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยใช้ดัชนีปริจเฉทเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้พูดชาวญี่ปุ่น 2. Type a (ดัชนีปริจเฉทแสดงความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างถ้อยคำก่อนหน้ากับถ้อยคำด้านหลัง หรือคำสันธาน) และ Type b (ดัชนีปริจเฉทแสดงเหตุผลในการนำเข้าสู่ถ้อยคำด้านหลัง) เป็นดัชนีปริจเฉทที่ใช้ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนามากที่สุด โดย Type a พบการใช้「で」ในสัดส่วนที่สูงมากและเป็นคำที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยนิยมใช้เพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ ในการสนทนาภาษาญี่ปุ่น ส่วน Type b มีแนวโน้มในการใช้คู่กับดัชนีปริจเฉทคำอื่นมากที่สุด อาจเป็นเพราะ Type b มีลักษณะเป็นคำสัน ๆ และออกเสียงคล้ายคลึงกับภาษาไทย จึงทำให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนา 3. ผลเรื่องความถูกต้องและเป็นธรรมชาติของการใช้ดัชนีปริจเฉทที่พบในงานวิจัยนี้ไม่ได้แปรผันตามสัดส่วนการใช้ที่พบเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยพบว่าสาเหตุของการใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือการใช้ที่ผิดพลาดมาจากการที่ผู้เรียนไม่มีความรู้เรื่องข้อจำกัดหรือวิธีใช้ รวมถึงการถ่ายโอนทางวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์

คำ

สำคัญ

ดัชนีปริจเฉท, เปลี่ยนหัวข้อสนทนา, การสนทนาเรื่องสัพเพเหระ, กลยุทธ์, ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

The Use of Topic-Shifting Discourse Markers by Thai Learners of Japanese

Abstract

This research aims to examine the use of discourse markers as topic-shifting strategies employed by Thai learners of Japanese. The study is based on audio data of small-talk conversations between Thai learners of Japanese and their Japanese friends. The findings reveal that: 1) Thai learners of Japanese use topic-shifting discourse markers at a higher frequency than native Japanese speakers; 2) Type a (discourse markers indicating logical relationships between preceding and succeeding discourse, or conjunctions) and Type b (discourse markers indicating the reason for introducing the subsequent utterance) are the discourse markers most frequently used for topic shifting, with Type a showing particularly high usage of *でも* (demo), which is a popular choice among Thai learners of Japanese for performing various conversational functions in Japanese, whilst Type b demonstrates the greatest tendency to be used in combination with other discourse markers, possibly because these Type B markers are short and phonologically similar to Thai, which makes them a popular strategic choice for topic shifting; 3) However, the high frequency of usage does not correspond proportionally to correctness and naturalness of application. Analysis revealed that the causes of unnatural or erroneous usage stem from learners' lack of knowledge about usage constraints or proper application contexts, as well as pragmatic transfer.

Key

words

discourse markers, topic shifting, small talk, strategies, Thai learners of Japanese

1. บทนำ

ดัชนีปริจเฉท¹ (談話標識/discourse marker) (ต่อจากนี้จะเรียกว่า “DM”) หรือตัวบ่งชี้ในระดับปริจเฉท ทำหน้าที่บอกให้ผู้ร่วมสนทนาทราบเป็นนัยถึงการเปลี่ยนผ่านจากปริจเฉทคำหนึ่งไปสู่อีกคำหนึ่ง และช่วยให้การสนทนาดำเนินไปอย่างราบรื่น Schifffrin (1987) กล่าวว่า “ดัชนีปริจเฉท คือ องค์ประกอบที่ขึ้นต่อกันตามลำดับซึ่งล้อมกรอบหน่วยการพูด”² หรืออาจกล่าวได้ว่า DM มีบทบาทสำคัญที่ใช้เชื่อมหรือสรุปถ้อยคำ และเป็นองค์ประกอบที่สร้างบทสนทนาบางส่วนขึ้นมา ไม่ได้อยู่แบบเอกเทศแต่จะปรากฏขึ้นและใช้งานได้ก็ต่อเมื่อมีบริบทหน้าหลัง เช่น “เขามาสาย เพราะฉะนั้นเลยถูกรุข” หากไม่มีบริบทหรือถ้อยคำด้านหน้าคำว่า “เพราะฉะนั้น (เลย)” ผู้ฟังจะไม่เข้าใจว่าเพราะเหตุใดจึงถูกรุข ด้วยเหตุนี้ DM จึงเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่ผู้พูดและผู้ฟังใช้ร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจความหมายของเนื้อหาที่พูดถึงในบทสนทนา

โดยทั่วไปเราสามารถพบเห็นการใช้ DM นี้ในการสนทนาภาษาต่าง ๆ อย่างในภาษาอังกฤษมีการใช้คำสันธาน “and” “but” “or”, คำอุทาน “oh” หรือวลี “you know” “I mean” ส่วนในภาษาไทยก็มีการใช้วลี “ว่าแต่” “พูดถึง” หรือ “แล้วก็” โดยมีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้แต่ละคำ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมสนทนา, บริบทการสนทนา รวมถึงโครงสร้างทางความคิดของผู้พูดอันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังและมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของผู้คนในแต่ละชาติ อันเป็นมุมมองทางด้านภาษาศาสตร์สังคมด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น เราอาจเคยได้ยินผู้พูดชาวญี่ปุ่นใช้คำว่า「あのう」「えっと」ในการสนทนาบ่อยครั้ง คำเหล่านี้ใช้ทำหน้าที่ประวิงเวลาในระหว่างที่ผู้พูดกำลังคิดหาคำพูดเพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างหรือความเงียบขึ้นระหว่างการสนทนา สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในการรักษาความต่อเนื่องระหว่างมีปฏิสัมพันธ์กัน DM เปรียบเสมือนเสาสัญญาณที่ช่วยบอกทิศทางของการสนทนาต่อจากนี้ รวมถึงยังเป็นเครื่องหมายที่แสดงการคำนึงใส่ใจของผู้พูดที่มีต่อผู้ร่วมสนทนาด้วย จึงเป็นคำที่ผู้พูดชาวญี่ปุ่นมักเลือกใช้ในการสนทนา (伊藤 (2018) กล่าวว่า ส่วนต้นของถ้อยคำคือ ตำแหน่งที่สามารถแสดงถึงความสัมพันธ์กับบริบทก่อนหน้าได้ อีกทั้งยังเป็นตำแหน่งที่สามารถคาดการณ์ได้ว่าถ้อยคำที่จะถูกผลิตขึ้นหลังจากนี้จะมีลักษณะเป็นอย่างไร อันสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของ DM ในภาษาญี่ปุ่น

ถึงแม้จะมีงานวิจัยเรื่องการใช้ DM ในภาษาต่างประเทศเป็นจำนวนมากและมีการศึกษามาอย่างยาวนาน รวมทั้งมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนภาษาต่างประเทศซึ่งรวมถึงภาษาญี่ปุ่นด้วยเช่นกัน ทว่า งานวิจัยที่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยกลับพบน้อยมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยมุ่งเน้นด้านไวยากรณ์และคำศัพท์เป็นหลัก ส่วน DM ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงถ้อยคำและช่วยให้การสื่อสารดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติกลับถูกมองข้ามไป งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาเรื่องการใช้ DM เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยว่ามีการใช้อย่างไร รวมทั้ง DM คำดังกล่าวใช้ได้ถูกต้องและเป็นธรรมชาติหรือไม่อย่างไร เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยให้มีความเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น ตลอดจนลดความเข้าใจผิดอันเป็นการส่งเสริมสมรรถนะเรื่องการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

2. คำจำกัดความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 คำจำกัดความที่ใช้

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัยนี้อ้างอิงตามงานวิจัยดังต่อไปนี้

¹ พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับปี 2560 ใช้คำว่า “ตัวบ่งชี้สัมพันธ์สาร”

² ข้อความเดิมในต้นฉบับ “sequentially dependent elements that bracket units of talk” (Schifffrin 1987: 31)

“การสนทนาเรื่องศัพท์เฉพาะ³” หมายถึง “การสนทนาซึ่งเป็นกิจกรรมการใช้เวลาร่วมกับอีกฝ่ายในสถานการณ์ที่ไม่มีภารกิจใดที่จำเป็นต้องปฏิบัติให้ลุล่วง หรือแม้จะมีก็ไม่ได้อยู่ระหว่างการดำเนินการกิจนั้น”⁴ (筒井 2012: 33)

“ดัชนีปริจเฉท” หมายถึง “ตัวบ่งชี้ที่วางอยู่รอบ [เนื้อหาหลัก]⁵ อันเป็นสารที่ผู้พูดต้องการถ่ายทอดและทำหน้าที่ส่งสัญญาณวิธีการตีความความหมายเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อหาดังกล่าวอย่างถูกต้อง อีกทั้งในการส่งสัญญาณวิธีการตีความสำนวนภาษาที่ว่าจะมุ่งเน้นในเชิงปริจเฉท (discourse-oriented) อันจะช่วยให้ผู้ฟังหันมาสนใจในแง่มุมต่าง ๆ ตามบริบท เช่น โครงสร้างปริจเฉท⁶, คุณค่าของข้อมูล, การแสดงออกถึงท่าทีและอารมณ์ของผู้พูด ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ฯลฯ”⁷ (廣瀬 2020: 6)

2.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 งานวิจัยเรื่องดัชนีปริจเฉทที่ใช้เริ่มต้นการสนทนาของผู้พูดชาวญี่ปุ่น

村上・熊取谷 (1995) ถือเป็นหนึ่งในงานวิจัยที่บุกเบิกเรื่องรูปแบบสำนวนภาษาที่ใช้ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในภาษาญี่ปุ่นโดยกล่าวว่า “รูปแบบสำนวนภาษาที่ใช้เริ่มต้นการสนทนา คือ พฤติกรรมการแสดงความเชื่อมโยงหรือการแสดงออกทางภาษาที่พบในส่วนเริ่มของหัวข้อสนทนาถัดไป”⁸ และได้จำแนกรูปแบบสำนวนภาษานี้ออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ a) คำที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของการตระหนักรู้ b) คำที่มีการกระทำต่ออีกฝ่าย c) ดัชนีปริจเฉทและคำที่มุ่งเน้นการพัฒนาปริจเฉทโดยใช้สำนวนภาษาเพื่ออธิบายภาษา (Metalinguage)⁹ d) การให้กรอบการสนทนาในหัวข้อถัดไป e) การแสดงถึงเรื่องที่จะพูดในหัวข้อดังกล่าว ประเภทรูปแบบสำนวนภาษาทั้ง 5 นี้จำแนกจากมุมมองเรื่องความเชื่อมโยงระหว่างปริจเฉทที่อยู่หน้าหลัง และมุมมองเรื่องโครงสร้างการพัฒนาเนื้อหาในหัวข้อสนทนาต่อมาภายหลัง 楊 (2005) ได้เพิ่มประเภท “สำนวนแสดงความลังเล” แล้วจำแนกรูปแบบสำนวนภาษาขึ้นมาใหม่เป็น 6 ประเภท ได้แก่ a) สำนวนที่ทำให้กลายเป็นประเด็นการสนทนา b) สำนวนแสดงการเปลี่ยนแปลงของการตระหนักรู้ c) แสดงความลังเลใจ d) คำบ่งชี้ประเภทสันธาน e) สำนวนภาษาเพื่ออธิบายภาษา f) คำเรียกขาน อย่างไรก็ตาม เกณฑ์ที่ใช้จำแนกรูปแบบการพัฒนาหัวข้อสนทนาในแต่ละประเภทของ村上・熊取谷 ยังคงคลุมเครือในบางประเด็น รวมทั้งการจำแนกรูปแบบสำนวนภาษาทั้ง 5 ประเภทนี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากวิเคราะห์ผ่านข้อมูลการสนทนา เช่นเดียวกับ การจำแนกประเภทของ 楊 ที่ไม่ทราบแน่ชัดว่าใช้เกณฑ์ใดในการจำแนกประเภทดังกล่าว

สำหรับงานวิจัยอื่นที่ศึกษาเรื่องการใช้ DM ของผู้พูดชาวญี่ปุ่น ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างงานวิจัยของ 田中 (2015) 若松 (2021) และ 張 (2022) แล้วสรุปออกมาในภาพรวมดังนี้

ผลของงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องการใช้ DM ของผู้พูดชาวญี่ปุ่นข้างต้นนี้สะท้อนภาพรวมเรื่องบทบาทและรูปแบบการใช้งานที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละแง่มุม กล่าวคือ งานวิจัยของ 田中 (2015) ที่ศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์การใช้ DM เพื่อเริ่มหัวข้อสนทนาระหว่างผู้พูดชาวจีนกับผู้พูดชาวญี่ปุ่นพบว่า ผู้พูดชาวญี่ปุ่นมีแนวโน้มใช้ DM ประเภทคำเติมเต็ม

³ บางงานวิจัยเรียกว่า “การสนทนาแบบเป็นกันเอง”

⁴ ข้อความเดิมในต้นฉบับ 「特定の達成するべき課題がない状況において、あるいは課題があってもそれを行っていない時間において、相手と共に時を過ごす活動として行う会話」 (筒井 2012: 33)

⁵ ตัวอย่างเช่นในถ้อยคำที่ว่า “เอ่อ ขอบใจมากตามันได้ไหม” “เอ่อ” คือคำบ่งชี้ที่นำหน้าถ้อยคำแสดงการขออนุญาตซึ่งเป็นเนื้อหาหลักที่ผู้พูดต้องการสื่อสาร และทำหน้าที่ดึงดูดความสนใจอีกฝ่าย

⁶ ตัวอย่างเช่นในบทสนทนาแสดงการขอรับรองจะประกอบด้วยปริจเฉทที่มีเนื้อหาส่วนต่าง ๆ เช่น ส่วนเกริ่นนำ ส่วนข้อร้อง ส่วนตอบรับ/ตอบปฏิเสธ ซึ่งเรียกว่า “โครงสร้างปริจเฉท” โดยในแต่ละปริจเฉทจะมีการใช้ดัชนีปริจเฉทประเภทต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่เชื่อมโยงความ เช่น “คือว่า” ใช้เชื่อมโยงเนื้อความอธิบาย, “แล้ว” “ที่นี้” ใช้เชื่อมโยงเนื้อความเพิ่มเติม หรือ “แต่” ใช้เชื่อมโยงเนื้อความขัดแย้ง

⁷ ข้อความเดิมในต้นฉบับ 「話し手が主に伝達しようとする発話メッセージ [命題内容] の周辺に位置し、聞き手がその内容を正しく理解するように意味解釈の仕方を合図する標識である。そして、その意味解釈の仕方を合図するにあたり、談話的志向性を備えており、文脈に応じ、談話構造、情報価値、話し手の態度表明・感情表出、対人関係などに聞き手の意識を向けさせる言語表現である。」 (廣瀬 2020: 6)

⁸ ข้อความเดิมในต้นฉบับ 「後続トピックの開始部に見られる結束性表示行動・言語表示」 (村上・熊取谷 1995: 105)

⁹ ตัวอย่างเช่นการใช้คำว่า “話は変わるけど” ที่แปลว่า “ขอเปลี่ยนเรื่องนะ” เพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนา

เช่น「あのう」「なんかな」มากกว่าการใช้ DM ประสาทคำสันธานซึ่งส่งผลต่อทิศทางการสนทนาโดยตรง ในทำนองเดียวกัน 張 (2022) ที่ศึกษาแนวโน้มการใช้ DM ตอนเริ่มเล่าเรื่องพบว่า「なんかな」ถูกนำมาใช้เพื่อเริ่มต้นเล่าเรื่องมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้พูดยังคงต้องการเล่าเรื่องของตัวเองต่อไป ในขณะที่ DM คำอื่นอย่างเช่น「そう」「でも」「で」「あの(一)」ถูกนำมาใช้เมื่อผู้พูดเป็นฝ่ายเริ่มต้นเล่าเรื่องขึ้นมาเอง ซึ่งแตกต่างจากกรณีที่เราเล่าเรื่องเพื่อตอบคำถามคู่สนทนาซึ่งมักปรากฏการใช้คำอุทานอย่างเช่น「あ」「あー」「うん」「あの(一)」 「いゝや」 รวมทั้งค้นพบกฎเกณฑ์เรื่องลำดับคำเมื่อมีการใช้ DM หลายคำร่วมกันซึ่งใช้เพื่อสะท้อนท่าทีของผู้พูด เพื่อประวิงเวลา หรือเพื่อปรับแก้เนื้อหาภายในถ้อยคำ ในขณะที่ผลการศึกษาของ 若松 (2021) ชี้ให้เห็นว่ารูปสำนวนภาษาที่มักปรากฏตอนต้นของการสนทนา ได้แก่「え(っ)」 「でも」「なんかな」 มีบทบาทเฉพาะในการกำหนดขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำและรูปแบบการพัฒนาหัวข้อสนทนาที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ「え(っ)」ใช้พัฒนาหัวข้อสนทนาใหม่จากการถามคำถามอีกฝ่ายซึ่งมีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ที่ตัวผู้ฟัง (หรือผู้ฟังรู้ข้อมูล) ส่วน「でも」 ใช้เพื่อพัฒนาหัวข้อสนทนาในมุมมองที่ต่างไปจากที่อีกฝ่ายพูดมาก่อนหน้านี้และมีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ที่ตัวผู้พูด (หรือผู้พูดรู้ข้อมูล) และ「なんかな」 จะมีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างปริศนาในแง่ที่เป็นการย้อนกลับไปเล่าเรื่องของตัวเอง จึงใช้เพื่อเล่าเรื่องของตัวเองต่อไปและมีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ที่ตัวผู้พูด

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาของงานวิจัยข้างต้นในภาพรวมจะเห็นได้ว่า ผู้พูดชาวญี่ปุ่นมีแนวโน้มใช้ DM ที่ทำหน้าที่ประวิงเวลาและปรับทิศทางการสนทนามากกว่าการใช้ DM ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงเชิงตรรกะอย่างเช่น คำสันธาน อีกทั้งการเลือกใช้ DM ยังเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับโครงสร้างปริศนาในแง่ที่ว่า ผู้พูดเป็นคนเริ่มเล่าเรื่องราวขึ้นมาเองหรือเป็นการตอบคำถามคู่สนทนาซึ่งจะส่งผลต่อการเลือกใช้ DM ที่แตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า นอกจากบทบาทหน้าที่เพื่อเชื่อมโยงถ้อยคำแล้ว DM ยังเป็นกลไกสำคัญในการแสดงท่าทีของผู้พูด กำหนดทิศทางและช่วยขับเคลื่อนปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารของผู้พูดชาวญี่ปุ่นอย่างมีนัยสำคัญ

2.2.2 งานวิจัยเรื่องการใช้ดัชนีปริศนาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น

งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องการใช้ DM ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น ในที่นี้ผู้วิจัยยกตัวอย่างงานวิจัยของ 小暮 (2002) และ 張 (2023) แล้วสรุปออกมาในภาพรวมดังนี้

ผลของงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องการใช้ DM ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นข้างต้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสามารถทางภาษากับรูปแบบการเลือกใช้ DM ที่แตกต่างจากเจ้าของภาษาอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ 小暮 (2002) พบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในแต่ละระดับไม่ว่าจะเป็นต้น กลางหรือสูง ต่างพยายามใช้รูปสำนวนภาษาบางอย่างเพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในสัดส่วนที่สูงเช่นเดียวกับผู้พูดเจ้าของภาษา อย่างไรก็ตาม จำนวนและความหลากหลายของรูปสำนวนภาษาที่ใช้ล้วนแปรผันไปตามระดับความสามารถ กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีระดับความสามารถสูงมีแนวโน้มใช้รูปสำนวนได้หลากหลายมากกว่า การค้นพบประเด็นดังกล่าวนี้สะท้อนถึงพัฒนาการทางภาษาและความใกล้เคียงกับรูปแบบการใช้ภาษาของเจ้าของภาษา ในขณะที่ 張 (2023) ชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีน โดยพบว่าผู้เรียนมักเริ่มเล่าเรื่องโดยไม่ใช้ DM หรือใช้ในสัดส่วนที่จำกัดอีกทั้งไม่นิยมใช้ DM ที่ผู้พูดชาวญี่ปุ่นนิยมใช้อย่าง「なんかな」「そう」 แต่กลับใช้「あと」 มากกว่า อันสะท้อนอิทธิพลของการถ่ายทอดทางภาษาจากภาษาแม่ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า นอกจากผู้เรียนจะไม่ได้ใช้ DM ตามแบบเจ้าของภาษาแล้ว แต่ยังมีรูปแบบการเลือกใช้ที่แตกต่างออกไปโดยมีปัจจัยเรื่องภาษาแม่เข้ามาเกี่ยวข้อง

งานวิจัยข้างต้นนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นจะตระหนักและพยายามใช้ DM ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนา แต่ก็ยังมีข้อจำกัดทั้งในด้านจำนวน ความหลากหลายและความสอดคล้องกับรูปแบบการใช้ภาษาของผู้พูดชาวญี่ปุ่น อีกทั้งยังสะท้อนถึงอิทธิพลของระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่นและภาษาแม่ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้ DM ของผู้เรียน อันเป็นประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจกลไกการใช้ DM ของผู้เรียนในบริบทการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์

กล่าวโดยสรุปคือ งานวิจัยที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของ DM ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนา โดยผลการศึกษาของ 若松 (2021) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของรูปสำนวนภาษาที่ใช้กำหนดเนื้อหาถ้อยคำและรูปแบบของการพัฒนาหัวข้อสนทนา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยก่อนหน้านี้ส่วนใหญ่มุ่งศึกษาการสนทาระหว่างผู้ที่เพิ่งรู้จักกัน (田中 2015, 若松 2021) หรือแม้จะศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างผู้ที่เพิ่งรู้จักกันกับเพื่อนสนิท แต่ไม่ได้กล่าวถึงผลในรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะการใช้ว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร (張 2022) ในขณะที่งานวิจัยในกลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น แม้จะนำเสนอข้อค้นพบที่น่าสนใจ เช่น การใช้ DM ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่หรือการเลือกใช้ที่สัมพันธ์กับระดับความสามารถทางภาษา (小暮 2002, 張 2023) แต่ส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่เพียงข้อมูลของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีนหรือผู้เรียนชาติอื่น ๆ ยังไม่มีงานใดที่ศึกษาลักษณะการใช้ DM ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยโดยตรงนอกจากงานวิจัยของ ยุพวรรณ โสภิตวุฒิวังค์ (2566) ที่ศึกษาเฉพาะการใช้「でも」ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ด้วยเหตุนี้ การศึกษาการใช้ DM ของผู้เรียนชาวไทยจึงมีความสำคัญเช่นกันเนื่องจากผู้เรียนกลุ่มนี้มีลักษณะของภาษาแม่และบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากผู้เรียนชาติอื่น

3. ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างและวิธีเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสุ่มเก็บตัวอย่างการสนทนาเรื่องสัพเพเหระระยะเวลาประมาณ 30 นาทีของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย (ต่อจากนี้จะเรียกว่า “NNS”) และผู้พูดชาวญี่ปุ่น (ต่อจากนี้จะเรียกว่า “NS”) เพศหญิง อายุ 20-29 ปี จำนวน 8 กลุ่ม (แต่ละกลุ่มประกอบด้วย NNS 1 คน และ NS 2 คน รวมทั้งหมด 3 คน) และเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม 2561 ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าบุคคลทั้งสามต้องรู้จักกันในระดับหนึ่งและเคยพูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ผู้วิจัยจึงให้ NNS เป็นผู้ติดต่อเลือก NS อีก 2 คนอย่างอิสระตามเงื่อนไขที่กำหนด (เพศเดียวกัน อายุหรือชั้นปีการศึกษาใกล้เคียงกัน) ส่วน NNS ต้องมีความสามารถภาษาญี่ปุ่นตั้งแต่ระดับ N2 ขึ้นไป ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์

กลุ่มตัวอย่าง		อายุหรือ ชั้นปี	ถิ่นที่เกิด ¹⁰	ระดับความสามารถทาง ภาษาญี่ปุ่น (JPLT)	สถานที่เก็บข้อมูล	ระยะเวลา
กลุ่ม 1	NNS	U3	กรุงเทพฯ	N1	ฮอกไกโด (ฮอกไกโด)	26 นาที
	NS1	U1	ฮอกไกโด			
	NS2	U1	ฮอกไกโด			
กลุ่ม 2	NNS	U3	กรุงเทพฯ	N2	คันโต (ชิบะ)	30 นาที
	NS1	U1	คานางาวะ			
	NS2	U1	ฮอกไกโด			
กลุ่ม 3	NNS	U3	กรุงเทพฯ	N2	คันโต (ชิบะ)	32 นาที
	NS1	U2	ชิซูโอกะ			
	NS2	U2	ชิซูโอกะ			
กลุ่ม 4	NNS	24	กรุงเทพฯ	N2	คันโต (โตเกียว)	31 นาที
	NS1	24	ไซตามะ			
	NS2	24	ไซตามะ			

กลุ่มตัวอย่าง		อายุหรือ ชั้นปี	ถิ่นที่เกิด ¹⁰	ระดับความสามารถทาง ภาษาญี่ปุ่น (JPLT)	สถานที่เก็บข้อมูล	ระยะเวลา
กลุ่ม 5	NNS	U3	ลพบุรี	N1	คันไซ (โอซาก้า)	29 นาที
	NS1	U3	อับารางิ			
	NS2	U3	โทกุชิมะ			
กลุ่ม 6	NNS	U3	กรุงเทพฯ	N2	คันไซ (โอซาก้า)	36 นาที
	NS1	U4	โอซาก้า			
	NS2	U4	โอซาก้า			
กลุ่ม 7	NNS	D1	กรุงเทพฯ	N1	คันไซ (โอซาก้า)	30 นาที
	NS1	M1	นารา			
	NS2	M1	กิฟุ			
กลุ่ม 8	NNS	D1	เชียงใหม่	N2	คันไซ (โอซาก้า)	26 นาที
	NS1	M1	ฮอกไกโด			
	NS2	M2	อิโรชิมะ			

อนึ่ง ผู้วิจัยไม่ได้กำหนดสถานที่สำหรับเก็บข้อมูลเป็นพิเศษ กลุ่มตัวอย่างใช้โอกาสที่พบบนเป็นปกติ เช่น ก่อนหรือหลังคาบเรียน การนัดกินข้าว จากนั้นบันทึกเสียงสนทนาด้วยอุปกรณ์ที่มี เช่น โทรศัพท์มือถือ แล้วจึงนำมาถอดเสียง (Transcription) โดยอ้างอิงระบบตัวอักษรและสัญลักษณ์ของ 西坂・串田・熊谷 (2008) ตามความหมายด้านล่างนี้

[	จุดเริ่มส่วนพูดที่ซ้อนกัน	¥	ถ้อยคำที่พูดไปหัวเราะไป
=	ถ้อยคำที่พูดต่อเนื่องโดยไม่ขาดตอน	::	เสียงพูดที่เปล่งเสียงยาว
.h	เสียงสุดท้ายใจเข้า	.	เสียงข้างท้ายลดต่ำลงจนเกิดช่วงวรรคขึ้นมา
(0.0)	จำนวนวินาทีที่เสียงขาดหายไประหว่างพูด	::	เสียงข้างท้ายต่ำลงเล็กน้อยแต่ยังคงดำเนินต่อไป
(.)	ช่วงเว้นว่างที่ต่ำกว่า (0.2)	?	เสียงข้างท้ายที่ขึ้นสูง

3.2 ขอบเขตการวิจัยและขั้นตอนการวิเคราะห์

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาเฉพาะ DM ที่ปรากฏหน้าถ้อยคำตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนา ดังนั้น DM ที่ปรากฏอยู่ในถ้อยคำหรือปรากฏด้านหลังถ้อยคำจึงไม่เข้าข่ายการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ อีกทั้งในการนับจำนวน DM ที่ใช้ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาจะนับเฉพาะคำที่แตกต่างกัน ไม่นับคำซ้ำ

「えっ、神奈川って：なんか：：富士山も見える？」

○ (เข้าข่าย) × (ไม่เข้าข่าย) × (ไม่เข้าข่าย) = จำนวน 1 คำ

「おっ、でも、なんか、留学：達に：：」

① ② ③ = จำนวน 3 คำ

ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากผู้พูดชาวญี่ปุ่นที่เป็นอาจารย์สอนภาษาญี่ปุ่นในการประเมินความถูกต้องและ

¹⁰ แม้กลุ่มตัวอย่างแต่ละชาติจะมีถิ่นที่เกิดที่หลากหลายและอาจใช้ภาษาถิ่นที่แตกต่างกันออกไป แต่ผู้วิจัยอนุมานว่าแม้มีความแตกต่างกันในเรื่องถิ่นที่เกิด แต่กลุ่มตัวอย่างแต่ละชาติล้วนมีความคิดและมีรูปแบบการใช้ภาษาอันมีแบบแผนที่คล้ายคลึงกัน

เป็นธรรมชาติของการใช้ตามเกณฑ์ต่อไปนี้ <○ (ถูกต้อง) หมายถึง ใช้ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติ สื่อเจตนาของผู้พูดได้ชัดเจนตรงประเด็น>, <△ (ไม่เป็นธรรมชาติ) หมายถึง การใช้ดังกล่าวไม่ผิดหลักไวยากรณ์ แต่อาจทำให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดเปลี่ยนไป หรืออาจตีความเจตนาการสื่อสารผิดเป็นอย่างอื่นได้>, <× (ผิด) หมายถึง การใช้ที่ผิดหลักไวยากรณ์และอาจส่งผลร้ายแรงคือทำให้การสื่อสารล้มเหลว>

อนึ่ง การวิเคราะห์ประเภท DM ในงานวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้กรอบการจำแนกประเภทของ田中 (2018) ซึ่งใช้หลักเกณฑ์ 3 ข้อ ได้แก่ 1. แสดงการตระหนักรู้ของผู้พูดที่มีต่อความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันระหว่างถ้อยคำ 2. แสดงท่าทีของผู้พูดที่มีต่อเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้าหรือถ้อยคำด้านหลัง 3. แสดงสภาวะทางจิตใจของผู้พูด แล้วจำแนกออกเป็น 5 ประเภทดังตารางที่ 2 สำหรับเกณฑ์จำแนกประเภทของ 田中 ซึ่งให้เห็นว่า DM มีบทบาทครอบคลุมการสื่อสารในแง่ต่าง ๆ ทั้งโครงสร้างภาษา (การเชื่อมโยงถ้อยคำ), การมีปฏิสัมพันธ์เชิงสังคม (ท่าทีของผู้พูด) และมิติด้านจิตใจ (การจัดการกระบวนการคิดหรือการสื่อสารของผู้พูด) จึงอาจกล่าวได้ว่าเกณฑ์จำแนกนี้ช่วยอธิบาย DM ในฐานะที่เป็น “ตัวเชื่อม” ทางภาษา รวมถึงช่วยไขความกระจ่างในฐานะที่ DM เป็นหนึ่งในกลไกที่สะท้อนการใช้ภาษาของผู้คนในแต่ละวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ รายละเอียดการจำแนกประเภทที่ผู้วิจัยได้ปรับแก้เนื้อหาบางส่วนจะแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 2 การจำแนกประเภทของ 田中 (2018)

เกณฑ์	ประเภท	ตัวอย่าง DM
แสดงการตระหนักรู้ของผู้พูดที่มีต่อความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันระหว่างถ้อยคำ	a) DM แสดงความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างถ้อยคำที่อยู่หน้าและหลัง	でも、で、だから、あと、それで等
	b) DM แสดงเหตุผลในการนำเข้าสู่ถ้อยคำด้านหลัง	<รู้สึกตัวหรือนึกขึ้นได้>: あ(っ)、え(っ)等 <คาดคะเน>: じゃ、そうすると等
แสดงท่าทีของผู้พูดที่มีต่อเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้าหรือถ้อยคำด้านหลัง	a) DM แสดงท่าทีของผู้พูดที่มีต่อเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้า	いや、ええ、ああ、そう、うん、ふーん、そっか、へえ等
	b) DM แสดงท่าทีของผู้พูดในเนื้อความของถ้อยคำด้านหลัง	なんか、まあ、やはり、結構、確かに等
แสดงสภาวะทางจิตใจของผู้พูด	DM แสดงปฏิบัติการเชิงจิตใจของผู้พูด ¹¹	あの、えっと、その等

4. ผลการวิเคราะห์

4.1 จำนวนครั้งของการใช้ดัชนีปริจเฉทตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในภาพรวม

จากข้อมูลเสียงสนทนาเรื่องสัพเพเหระระหว่างผู้พูด 3 คนที่เป็นเพื่อนสนิทกันความยาวรวม 240 นาที พบว่ากลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนหัวข้อสนทนามารวมทั้งสิ้น 354 ครั้ง จำแนกเป็น NS=197 ครั้ง และ NNS=157 ครั้ง (NS = 12.3 ครั้งต่อคน และ NNS = 19.6 ครั้งต่อคน)¹² และมีสัดส่วนการใช้ DM ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาดังตารางที่ 3

¹¹ 「心的操作」 หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นภายในจิตใจซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา เช่น การนึกหาคำ การวางแผนสิ่งที่จะพูด หรือการเว้นจังหวะเวลาที่นึกคำพูดไม่ออก เปรียบเสมือนกระจกสะท้อนสภาวะภายในของผู้พูด และเป็นเครื่องมือควบคุมจังหวะการสนทนาเพื่อรักษาความต่อเนื่องของการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น การใช้คำว่า 「ええと」

¹² วิชำนวนค่าเฉลี่ย NS คือ $197 \div 16 = 12.3125$ ครั้ง และ NNS คือ $157 \div 8 = 19.625$ ครั้ง

ตารางที่ 3 สัดส่วนการใช้ดัชนีปริจเฉทตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในภาพรวม

	ใช้ดัชนีปริจเฉท	ไม่ใช้ดัชนีปริจเฉท	รวม (หน่วย: ครั้ง)
NNS	98 (69.29%)	59 (36.71%)	157 (100%)
NS	103 (52.28%)	94 (47.72%)	197 (100%)
รวม	201 (56.78%)	153 (43.22%)	354 (100%)

จากผลตารางที่ 3 สรุปได้ว่า การเปลี่ยนหัวข้อสนทนาบางครั้งอาจไม่จำเป็นต้องอาศัย DM เช่น การเปลี่ยนหัวข้อหลังจากที่เกิดความเงียบขึ้น หรือการเปลี่ยนหัวข้อโดยหยิบยกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตรงหน้าขณะนั้นแล้วพัฒนาขึ้นเป็นหัวข้อสนทนาใหม่ แต่กรณีเช่นนี้พบได้แต่ไม่บ่อยนัก ส่วนใหญ่แล้วพบว่า การเปลี่ยนหัวข้อสนทนาเกินกว่าครึ่งของทั้ง NS และ NNS เกิดขึ้นจากการใช้ DM (201 ครั้ง หรือเท่ากับ 56.78%) สิ่งนี้สะท้อนถึงบทบาทของ DM ซึ่งทำหน้าที่สำคัญในการสนทนาภาษาญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการใช้ DM ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาพบว่า NNS มีแนวโน้มใช้ที่มากกว่าอย่างเห็นได้ชัด โดยมีสัดส่วนการใช้มากเกือบ 70% ของการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาทั้งหมดของ NNS หรืออาจกล่าวได้ว่า DM ถูกใช้เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการช่วงชิงผลัดพูด¹³ มาเป็นของตนเองเมื่อต้องการเปลี่ยนหัวข้อสนทนา

4.2 ลักษณะการใช้ดัชนีปริจเฉทเปลี่ยนหัวข้อสนทนาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยในภาพรวม

ผลการศึกษาต่อจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยอ้างอิงกรอบการจำแนกประเภทของ 田中 (2018) แต่มีการปรับแก้เนื้อหาบางส่วน แบ่งประเภทย่อยและอธิบายคุณลักษณะและบทบาทหน้าที่ของ DM แต่ละประเภทเพิ่มเติมเพื่อให้เห็นความแตกต่างในแต่ละประเภทได้ชัดเจนยิ่งขึ้นดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 กรอบการจำแนกประเภท DM ในงานวิจัยนี้

ประเภท	คุณลักษณะ	บทบาทหน้าที่	DM ที่พบในงานวิจัยนี้
Type a) DM แสดงความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างถ้อยคำก่อนหน้ากับถ้อยคำด้านหลัง	คำที่เชื่อมโยงระหว่างถ้อยคำให้มีความสัมพันธ์กันในเชิงตรรกะ เช่น เปรียบเทียบ ขัดแย้ง เหตุผล	ช่วยให้ผู้ฟังมองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาในถ้อยคำที่อยู่หน้าและหลังลดความกำกวมในการสื่อสารเนื่องจากเนื้อหาสอดคล้องกันเชิงตรรกะ	でも、で、だから
Type b) DM แสดงเหตุผลในการนำเข้าสู่ถ้อยคำด้านหลัง	คำที่เปรียบเสมือนเครื่องบ่งชี้ที่ช่วยปูทางหรือให้เหตุผลประกอบการนำมาสู่ถ้อยคำด้านหลัง	ช่วยให้ผู้ฟังรับรู้ถ้อยคำด้านหลังไม่ได้เกิดขึ้นลอยๆ แต่เกิดขึ้นเนื่องจากแรงผลักดันบางอย่างที่อยู่ในบริบทก่อนหน้า	<รู้สึกตัวหรือนึกขึ้นได้ ¹⁴ > あ(っ)、え(っ)、お(っ)、 あゝ <คาดคะเน> じや、そゝ じや

¹³ การช่วงชิงผลัดพูด คือ การขโมยผลัดพูดจากผู้พูดคนอื่นมาเป็นของตนเอง เช่น การพูดแทรกขึ้นระหว่างที่ผู้ร่วมสนทนาคนหนึ่งกำลังพูดอยู่ก็ถือเป็นการช่วงชิงผลัดพูดเช่นกัน

¹⁴ 榎 (2005) เรียกว่า ส่วนวนแสดงการเปลี่ยนแปลงของกรตระหนัก

ประเภท	คุณลักษณะ	บทบาทหน้าที่	DM ที่พบในงานวิจัยนี้
Type c) DM แสดงท่าทีของผู้พูดที่มีต่อเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้า	คำที่แสดงการประณินหรือท่าทีของผู้พูดที่มีต่อเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้า	สะท้อนมุมมองหรือทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้า	<ตอบ> うん、そう、ああ、ええ、ふーん <ปฏิเสธ ¹⁵ > いや <แสดงความรู้สึกรู้สึก> すごい、へえ
Type d) DM แสดงท่าทีของผู้พูดในเนื้อความของถ้อยคำด้านหลัง	คำที่แสดงจุดยืนหรือความรู้สึกนึกคิดของผู้พูดในถ้อยคำด้านหลัง	ช่วยให้ผู้ฟังคาดการณ์โทนน้ำเสียงหรือจุดยืนของผู้พูดที่จะกล่าวถึงในถ้อยคำด้านหลัง	なんか、まあ
Type e) DM แสดงพฤติกรรมการเชิงจิตใจของผู้พูด	คำที่สะท้อนการทำงานภายในจิตใจของผู้พูด เช่น การลังเลการจัดลำดับความคิดในการพูด	ช่วยประวิงเวลาหรือส่งสัญญาณว่าผู้พูดกำลังจัดระเบียบความคิดเพื่อรักษาความต่อเนื่องของการสนทนาหรือลดการเกิดช่องว่างที่อาจทำให้การสื่อสารหยุดชะงักลง	あの、えっと、なんていうか、

สัดส่วนผลเรื่องการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาของ NNS ที่พบในงานวิจัยนี้คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 98 ครั้ง ใช้ DM ทั้งหมด 170 คำ และมีรายละเอียดการใช้ดังตารางที่ 5

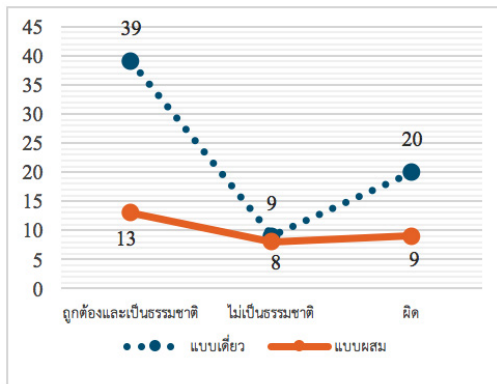
ตารางที่ 5 รายละเอียดการใช้ดัชนีปริจเฉทของ NNS

ประเภท	ประเภท ¹⁶			แบบผสม ¹⁷			รวม (หน่วย: ครั้ง)
	○	△	X	○	△	X	
Type a	17	1	6	1	2	1	28
Type b	9	2	4	9	4	4	32
Type c	5	3	4	2	2	2	18
Type d	7	1	4	1	0	1	14
Type e	1	2	2	0	0	1	6
ผลรวมจำแนกตาม จำนวน DM	39	9	20	13	8	9	98 (100%)
	68 (69.39%)			30 (30.61%)			
	100%						
ผลรวมจำแนกตาม ความถูกต้อง	○ → $\{(39+13) \times 100\} \div 98 = 53.1\%$						
	△ และ X → $\{(9+20+8+9) \times 100\} \div 98 = 46.9\%$						

¹⁵ แม้ว่า DM ในแต่ละประเภททางคำอย่างเช่น 「でも」 (Type a) กับ 「なぜ」 (Type c) อาจมีความคล้ายคลึงกันในแง่ที่ว่า เนื้อความในถ้อยคำด้านหลังจะขัดแย้งกับเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้า แต่ทั้งสองคำนี้ยังมีวิธีใช้อื่นที่แตกต่างกันจึงไม่สามารถจัดให้อยู่ในประเภทเดียวกันได้ กล่าวคือ 「でも」 ใช้เมื่อต้องการพูดถึงเนื้อหาแง่มุมอื่นซึ่งต่างออกไปจากแง่มุมที่กำลังพูดอยู่ เช่น สมมติว่าขณะนี้กำลังพูดถึงเรื่องรสชาติอาหารของร้านอาหารแห่งหนึ่งอยู่ เราสามารถเปลี่ยนไปพูดถึงถึงเรื่องราคาของอาหารร้านนี้โดยใช้ 「でも」 ได้ เช่น 「でも、すごく安いよ」 ซึ่งไม่มีวิธีใช้เช่นนี้ในคำว่า 「なぜ」

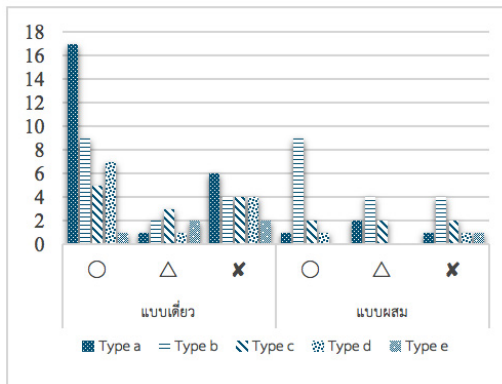
¹⁶ งานวิจัยนี้กำหนดประเภทของการใช้ DM ที่ NNS เลือกใช้เพียงตัวเดียวตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาให้เป็น “การใช้แบบเดี่ยว”

¹⁷ งานวิจัยนี้กำหนดประเภทของการใช้ DM ที่ NNS เลือกใช้จำนวนตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาให้เป็น “การใช้แบบผสม” และกำหนดประเภทแบบผสมตาม DM ที่ปรากฏเป็นตัวแรกสุด เนื่องจากต้องการศึกษาว่า DM คำใดที่ NNS เลือกใช้เป็นอันดับแรกซึ่งจะเป็นคำที่มีอิทธิพลต่อถ้อยคำที่ตามหลังมากที่สุดและบางครั้งก็ไม่สามารถลำดับตำแหน่งได้ เช่น 「○あつ、そういえば」 ×「そういえば、あつ」この間「ONE BANGKOK」へ行ってきたんだよ。」

แผนภาพที่ 1

การใช้ดัชนีปริจเฉทจำแนกตามจำนวนกับความถูกต้อง

แผนภาพที่ 2

การใช้ดัชนีปริจเฉทจำแนกตามประเภทกับความถูกต้อง

แม้กลุ่มตัวอย่าง NNS จะมีความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นในระดับค่อนข้างสูง แต่จากผลในตารางที่ 5 พบว่า ผลรวมของการใช้ DM ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติมีสัดส่วนที่เกินครึ่งหนึ่งมาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (53.1%) สะท้อนถึงความยากในการเรียนรู้วิธีใช้ นอกจากนี้ เมื่อจำแนกตามจำนวนดังแผนภาพที่ 1 พบว่า NNS มีแนวโน้มเลือกใช้ DM แบบเดี่ยวเพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนา โดยสามารถใช้ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติในสัดส่วนสูงที่สุดในขณะที่การใช้ DM แบบผสมพบในสัดส่วนที่น้อยกว่า อีกทั้งเมื่อใช้ร่วมกันหลายคำก็ยิ่งทำให้แนวโน้มความถูกต้องและเป็นธรรมชาติลดลงตามไปด้วย เมื่อจำแนกตามประเภทดังแผนภาพที่ 2 พบว่า DM ประเภทที่ใช้ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติมากที่สุด คือ Type a ในทางตรงข้ามการใช้ที่มีแนวโน้มไม่เป็นธรรมชาติหรือการใช้ที่ผิดคือ Type c และ Type e ส่วน Type b และ Type d เป็นประเภทที่มีแนวโน้มการใช้อยู่ในลักษณะก้ำกึ่ง กล่าวคือมีสัดส่วนการใช้ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติในสัดส่วนที่เกินครึ่งหนึ่งมาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น อนึ่ง ผลในรายละเอียดการใช้แต่ละประเภทซึ่งจำแนกตามจำนวน DM สรุปได้ดังนี้ กรณีแบบเดี่ยวจะใช้ Type a > Type b > Type d > Type c > Type e ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติมากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปน้อย ในขณะที่เมื่อเลือกใช้แบบผสมพบว่า NNS มีแนวโน้มเลือกใช้ Type b เพื่อเริ่มต้นเปิดบทสนทนาอย่างเห็นได้ชัด ทว่าการเลือกใช้ในส่วนที่สูงนี้ไม่ได้สัมพันธ์กับความถูกต้อง เนื่องจากการใช้ Type b ควบคู่กับคำอื่นมีแนวโน้มการใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือการใช้ที่ผิดในสัดส่วนที่สูงพอๆกัน

4.3 ลักษณะเด่นของการใช้ดัชนีปริจเฉทแต่ละประเภทของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย¹⁸

Type a <DM แสดงความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างถ้อยคำก่อนหน้ากับถ้อยคำด้านหลัง>

ผลการศึกษาพบว่า NNS เลือกใช้ประเภทนี้มากที่สุด แต่ DM ที่ถูกนำมาใช้มีเพียง 「でも」 「で」 และ 「だから」 จำนวน 3 คำ เท่านั้น สำหรับ 「でも」 เป็นคำสันธานที่ถูกนำมาใช้เปลี่ยนหัวข้อสนทนามากที่สุดจนอาจเรียกได้ว่าเป็นลักษณะเด่นของ NNS อีกทั้งยังพบการใช้ร่วมกับคำที่แสดงความเข้าใจหรือความรู้สึกร่วมอย่าง 「ね」 กลายเป็น 「でもね」 ในตอนที่เปิดปากเล่าเรื่องทุกข้อใจอันเป็นพัฒนาการอีกขั้นซึ่งไม่พบการใช้ในลักษณะเช่นนี้ในคำอื่น ในทางตรงกันข้าม 「で」 ซึ่งเป็นคำสันธานที่แสดงความสัมพันธ์กับถ้อยคำก่อนหน้าเช่นเดียวกันก็ถูกนำมาใช้เพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนา แต่ทว่าส่วนใหญ่เป็นการใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือใช้ผิด

¹⁸ เนื่องด้วยข้อจำกัดเรื่องความยาวของบทความจึงขอยกตัวอย่างเฉพาะการใช้ที่มีลักษณะเด่นเท่านั้น อีกทั้งผู้วิจัยจำเป็นต้องตัดเนื้อหาในบทสนทนาบางส่วนออกเพื่อความกระชับ

บทสนทนาที่ 1 PKM¹⁹ {NNSの職場での人間関係} → {NNSにとって大変なこと}

237	NNS	:	まあ、仕事しやすいとか::, 仕事しにくい人とかも:, まあ、絶対いるけど,
238	NS2	:	うん.
239	NNS	:	自分がどうやって対応するか:, あれが大事な.
240	NS2	:	ふ::[:ん.
241	NS1	:	[えらい.
242	NS2	:	日本人より, なんか, [日本人だね.
243	NS1	:	[う::ん, うんそう. えらい. もう嫌だ, 嫌だった時がね.
244	NNS	:	でもね: 大変なのは一人タイ人なんだから:, ⇒ O²⁰

บทสนทนาที่ 1 NNS ได้เล่าเรื่องความสัมพันธ์กับเพื่อนในที่ทำงาน และหลังจากนั้นผู้ร่วมสนทนาทั้งสองคนได้ให้กำลังใจโดยกล่าวชื่นชมและแสดงความเห็นอกเห็นใจในหัวข้อสนทนาสนทนาก่อนหน้า ต่อมาในบรรทัดที่ 244 NNS ได้เลือกใช้「でも」ในการพัฒนาเนื้อหาไปสู่หัวข้อสนทนาใหม่เกี่ยวกับการทำงานของตัวเองดังที่ว่า 「でも ね: 大変なのは一人タイ人なんだから:, (แต่ว่านะเรื่องที่ลำบากก็คือการที่เป็นคนไทยเพียงคนเดียวนี้แหละ)」 「でも」 ในที่นี้ไม่ได้แสดงความขัดแย้งกับเนื้อหาข้างหน้า แต่เป็นการพัฒนาหัวข้อสนทนาเกี่ยวกับเรื่องงานของตนเองจากแง่มุมหนึ่งไปสู่อีกแง่มุมหนึ่งโดยมีเนื้อหาที่เชื่อมโยงกันอยู่ และในที่นี้ถูกนำมาใช้ร่วมกับ「わ」ในการเปิดปากเล่าปัญหาความทุกข์ของตนเอง

บทสนทนาที่ 2 WAN {デートに誘う側} → {恋人にプレゼントをあげる機会}

280	NS1	:	だからこう, う::ん, どちらから一方的にずっと誘い続ける:, なんかあんまりたぶん, ちょっと, 関係が壊れ, 始めてくる=
281	NNS	:	あ::[::
282	NS1	:	=[気がする.
283	NS2	:	[ふ::ん. 勉強したん?
284	NS1	:	うん.
285	NS2	:	hhhh
286	NNS	:	hhhh, hh, [hh, hh
(省略)			
291	NS2	:	う::ん.
292	NNS	:	<u>で:</u> , プレゼントは? ⇒ じゃ

การเปลี่ยนหัวข้อในบทสนทนาที่ 2 ตั้งแต่บรรทัดที่ 292 เป็นต้นไปดังที่ว่า 「で:, プレゼントは? (แล้วของขวัญล่ะ)」 เป็นการเปลี่ยนจากการถามผู้ร่วมสนทนาจากเนื้อหาเรื่องฝ่ายที่เอ่ยปากชวนออกเดดมาเป็นเนื้อหาเรื่องโอกาสในการให้ของขวัญแฟน ข้อมูลในงานวิจัยนี้พบว่าหลายตัวอย่างมีการใช้「で」เพื่อเริ่มต้นหัวข้อสนทนาใหม่แต่เป็นการใช้ที่ผิด เนื่องจากถึงแม้ว่า「で」เป็นคำสันธานที่ใช้แสดงลำดับความเป็นไปหรือเพิ่มเติมข้อมูลและนำมาใช้ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาได้ก็ตาม แต่มีข้อจำกัดคือจะใช้ได้เฉพาะในกรณีที่เนื้อหาในถ้อยคำด้านหลังจะต้องกล่าวอ้างถึงสิ่งที่เคยพูดขึ้นมาแล้วเท่านั้น (有賀, 1993) ดังเช่นตัวอย่างด้านล่างนี้ที่「で」ใช้เปลี่ยนหัวข้อสนทนาและเนื้อหาในถ้อยคำด้านหลังกล่าวถึงเรื่องของขวัญที่อีกฝ่ายพูดมาก่อนหน้า

¹⁹ ตัวอักษรภาษาอังกฤษจำนวน 3 ตัวที่ปรากฏหลังเลขที่ลำดับตัวอย่างบทสนทนาคือ รหัสที่ใช้จัดการข้อมูลเสียงสนทนาของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้

²⁰ สัญลักษณ์แสดงผลประเมินความถูกต้องและเป็นธรรมชาติ สำหรับบทสนทนาตัวอย่างที่ใช้งานแบบไม่เป็นธรรมชาติหรือใช้ผิดจะระบุ DM ที่ถูกต้องไว้แทน

A:この前、彼氏からプレゼントもらってめっちゃうれしかったんだよね。

B:へえ、いいな。☑、プレゼントは？何だったの？

วิธีใช้เช่นนี้จะแตกต่างจากคำว่า “แล้ว” หรือ “แล้วก็” ในภาษาไทยที่ไม่มีข้อจำกัดเรื่องนี้ กรณีของบทสนทนาที่ 2 ควรเปลี่ยนเป็น 「じゃ」 ที่แสดงลำดับความเป็นไปเช่นเดียวกัน แต่ใช้ถามข้อมูลจากอีกฝ่ายซึ่งไม่เคยมีการพูดถึงมาก่อนอย่างในบทสนทนาที่ 2 นอกจากนี้ ข้อมูลในงานวิจัยนี้ยังพบว่า NNS ใช้ 「で」 เพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในลักษณะที่เป็นการสอบถามข้อมูลจากอีกฝ่ายต่อเนื่องกันหลายครั้งซึ่งอาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าการพูดเยิ่นเย้อฟังดูไม่กระชับ

Type b <DM แสดงเหตุผลในการนำเข้าสู่ถ้อยคำด้านหลัง>

ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้ประเภที่แบบเดียวมากเป็นอันดับ 2 รองจาก Type a แต่ NNS เลือกนำไปใช้แบบผสมเพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนามากที่สุด อย่างไรก็ตาม การใช้ในสัดส่วนที่สูงเช่นนี้ไม่ได้สัมพันธ์กับความถูกต้องและเป็นธรรมชาติ โดยพบว่าการใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติและการใช้ที่ผิดมีสัดส่วนเกือบครึ่งหนึ่งของการใช้ทั้งหมดในงานวิจัยนี้พบการใช้ประเภที่จำนวน 5 คำ ได้แก่ 「え (っ)」 「あ (っ)」 「お (っ)」 「あれ」 「そりゃ」 โดย 「え (っ)」 เป็นคำที่ถูกเลือกใช้มากที่สุดทั้งแบบเดี่ยวและแบบผสม เพื่อแสดงการตระหนักถึงบางอย่างขึ้นมากะทันหัน โดยถ้อยคำที่ตามมาจะต้องมีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้ฟัง (ผู้ฟังเป็นคนรู้ข้อมูล) จึงต้องตามด้วยรูปประโยคคำถามเพื่อสอบถามหรือยืนยันคำตอบจากอีกฝ่าย

บทสนทนาที่ 3 PCY {NNSが偶然に出会った第三者} → {NS1のバイト}

135	NNS	:	えっバイト:先輩らしいです.
136	NS1	:	[[え:::
137	NS2	:	[[え:::
138	NNS	:	うん. いいな::, 私の, バイト, おばあさんしかない.
139	NS1	:	hhhhhhh
(省略)			
146	NS2	:	えっバイト先の:
147	NS1	:	hh, hh, hh
148	NNS	:	えっバイトをやってますか? ➡○

บทสนทนาที่ 4 PCY {NS2のバイト} → {食堂の揚げ出し豆腐}

339	NS2	:	まあ, [(居酒屋は)普通に::, 普通に食べに行きたい.
340	NS1	:	[¥つまみ食い[してる¥
341	NNS	:	[うんうん.
342	NS1	:	あ::
343	NNS	:	あ::
344	NS1	:	お寿司おいしかった.
345	NS2	:	うん.
346	NS1	:	あとなんか, 豆腐?, [揚げ出し豆腐?
347	NS2	:	[揚げ出し, うんうんうん.
348	NNS	:	あ::
349	NS1	:	熱々で.
350	NNS	:	えっ△△(ชื่อร้านอาหาร) 食堂の揚げ出し豆腐結構おいしい. ➡あっ(そういえば)

บทสนทนาทั้ง 2 ข้างต้นเป็นตัวอย่างการใช้「え (っ)」ทั้งแบบที่ถูกและแบบที่ผิดซึ่งพบในงานวิจัยนี้ โดยทั่วไปแล้ว「え (っ)」จะแสดงการตระหนักถึงบางอย่างขึ้นมากะทันหัน ซึ่งอาจเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ NNS มักใช้เพื่อช่วงชิงผลัดการเป็นผู้เริ่มเปิดหัวข้อสนทนาใหม่ แต่ดังที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้แล้วว่าการใช้คำนี้จะต้องตามด้วยรูปประโยคเชิงคำถามอย่างบทสนทนาที่ 3 ในบรรทัดที่ 148 ที่ว่า「えっ バイトをやってますか? (อ้าวแล้วทำงานพิเศษไหมคะ)」ซึ่งเป็นการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาจากการพูดคุยเรื่องบุคคลที่สามมาเป็นการสอบถามเรื่องงานพิเศษของผู้ร่วมสนทนา ดังนั้นเนื้อหาที่ตามมาจึงต้องเป็นการตระหนักถึงบางอย่างและต้องเป็นสิ่งที่ผู้พูดรู้สึกสงสัย จะไม่ใช่ในกรณีที่ตระหนักถึงบางอย่างแต่เนื้อหาดังกล่าวมีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้พูด (ผู้พูดเป็นคนรู้ข้อมูล) ดังในบทสนทนาที่ 4 บรรทัดที่ 350 ที่ว่า「えっ △△ 食堂の揚げ出し豆腐結構おいしい (เออ... ได้รู้ทอดราดซอสของร้านอาหาร △△ อร่อยเลยทีเดียว)」ในกรณีนี้ต้องเปลี่ยนมาใช้「あっ (そういえば)」ที่แสดงการตระหนักถึงบางสิ่งบางอย่างและเนื้อหาดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผู้พูดรู้ข้อมูล

บทสนทนาที่ 5 MNE {入場料無料の動物園} → {無料で動物園に入ったNNSの経験}

354	NS2	:	野毛山はね, [は確か入場料無料だから::=	
355	NNS	:	[え:::::	
356	NS1	:	うんうん.	
357	NNS	:	お:::::	
358	NS2	:	=交通費だけでいい.	
359	:	:	(6.0)	
360	NNS	:	おっ(1.0) 千葉::, 動物:園行った時も:無料だった.	⇒あっ

ส่วนการใช้「お (っ)」ที่พบในงานวิจัยนี้เป็นการใช้ที่ผิดทั้งหมดดังในตัวอย่างบทสนทนาที่ 5 สันนิษฐานว่าอาจเนื่องมาจากไม่รู้วิธีใช้ สำหรับวิธีใช้「お (っ)」นั้น 富樫 (2001) กล่าวว่าใช้เพื่อแสดงว่าข้อมูลใหม่ที่ได้รับมามีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับข้อมูลที่ผู้พูดมีอยู่ ส่วน田窪・金水 (1997) กล่าวว่าใช้แสดงถึงการบันทึกข้อมูลใหม่ซึ่งเป็นเรื่องที่เกินความคาดหมาย ไม่ใช่สิ่งที่นึกขึ้นได้และเป็นข้อมูลธรรมดาทั่วไป ดังนั้นในที่นี้หากจะเริ่มการสนทนาด้วย「お (っ)」เนื้อหาที่ด้านหลังจะต้องเป็นเรื่องเหนือความคาดหมายอย่างเช่น「おっ 無料なんだ。一度行ってみたいね。ちなみにどこにあるの?」กรณีของตัวอย่างบทสนทนาที่ 5 ในบรรทัดที่ 360 จึงควรใช้「おっ」แทนจะเหมาะสมกว่า

ส่วนข้อผิดพลาดอื่นที่พบในการใช้ประเภทนี้คือ ปัญหาเรื่องการใช้ DM หลายคำซ้ำซ้อนกันดังตัวอย่างบทสนทนาที่ 6 ข้างล่าง ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจมาจากการพยายามครองผลัดพูด²¹ หรือประวิงเวลาเพื่อนึกคำพูดที่เหมาะสมในขณะนั้น

บทสนทนาที่ 6 PCY {立見のチケット} → {シャークミュージアムを訪れたNNS}

457	NS2	:	おなじお金だから:: まあ, でも同じ空気を¥吸えるだけ嬉しい¥	
458	NS1	:	やっぱこうゆう[()する::, (もう一つの)	
		:	(省略)	
463	NS2	:	いや, でも見たい[hhh	
464	NNS	:	[確かに	
465	NS1	:	[[見たいけど:	
466	NS2	:	[[う:::ん	
467	NNS	:	えっ(2.0) あっ, そうまだ, あれ, シャークミュージアム行った.	⇒あっ(そういえば)

²¹ การครองผลัดพูด คือ การที่ผู้พูดปัจจุบันพยายามรักษาลักการพูดให้ตกเป็นของตนเองอย่างต่อเนื่องต่อไป

Type c <DM แสดงท่าทีของผู้พูดที่มีต่อเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้า>

ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนหัวข้อสนทนาด้วย Type c เป็นการใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติและผิดมากที่สุด ในงานวิจัยนี้พบ DM ประเภหานี้จำนวนหลายคำ ได้แก่ คำที่แสดงความรู้สึกหรือแสดงท่าทีขัดแย้งอย่าง 「へえ」「そっか」「いや」แต่คำที่มีปัญหาในการใช้คือ DM ที่แสดงท่าทีเชิงตอบรับหรือเข้าใจเนื้อหาที่พูดมาก่อนหน้าอย่าง 「うん」「そう」「ああ」

บทสนทนาที่ 7 PCY {立見のチケット} → {シャークミュージアムを訪れたNNS}

789	NS1	:	でもやっぱりタイ語をあんな長文で読んだことってないし[: , =	
790	NNS	:	[あ::[:	
791	NS2	:	[うんうん.	
792	NS1	:	=結局サバイバルで::, [会話から入って:, で読むのも:=	
793	NNS	:	[うん.	
794	NS1	:	=Facebook ぐらい[じゃないですか::.. だから長文, ってめ-全然=	
795	NNS	:	[はいはい.	
796	NS1	:	=[読めなかったで::, たぶん内容はめっちゃ=	
797	NNS	:	[hhh うん.	
798	NS1	:	=簡単なやつ[なんですけど.	
799	NNS	:	[あ::	
800	NS2	:	うんうんうん, う::ん.	
801	NNS	:	あ::あたし逆に, なんか日本語の読解が一番, よくできてるかもしれない. ⇒えーでも	

ในบทสนทนาที่ 7 NS1 ได้เล่าถึงข้อสอบการอ่านในการสอบวัดระดับความสามารถภาษาไทยที่ค่อนข้างยากสำหรับตัวเองในหัวข้อสนทนามาก่อนหน้า เมื่อได้ยินดังนั้น NNS จึงต้องการเล่าถึงเรื่องความถนัดในการทำข้อสอบพาร์ทการอ่านในการสอบวัดระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่นของตนเองบ้างซึ่งมีเนื้อหาตรงข้ามกับที่อีกฝ่ายพูดมาตั้งแต่บรรทัดที่ 801 ว่า 「あ::あたし逆に, なんか日本語の読解が一番, よくできてるかもしれない. (อ้อส่วนเราตรงกันข้าม แบบว่าการอ่านภาษาญี่ปุ่นอาจเป็นสิ่งที่ทำได้ดีที่สุด)」 การใช้ 「ああ」 ซึ่งเป็นคำตอบรับเชิงบวกนี้จะใช้ตอบรับเนื้อหาที่อีกฝ่ายพูดมาแล้วพัฒนาขึ้นเป็นหัวข้อสนทนาใหม่ที่มีเนื้อหาในทำนองเดียวกัน เช่น 「ああ、私にとっても日本語の読解も難しい。(อ้อสำหรับเราพาร์ทการอ่านภาษาญี่ปุ่นก็ยากเหมือนกัน)」 ดังนั้นหากเนื้อหาที่ตามมาขัดแย้งกับสิ่งที่อีกฝ่ายพูดมามาก่อนหน้าดังในบทสนทนาที่ 7 ข้างต้นนี้ ก็ควรเปลี่ยนไปใช้เป็นคำอื่นที่แสดงความตั้งใจในการพูด รวมทั้งอาจใช้ควบคู่กับคำอื่นที่แสดงความขัดแย้งอย่างเช่น「えーでも」

นอกจากปัญหาการใช้ที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างเนื้อหาหน้ากับเนื้อหาที่ตามมาแล้ว สาเหตุข้อผิดพลาดของการใช้ประเภหานี้สันนิษฐานว่าอาจมาจากอิทธิพลของเสียงในภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ดังในบทสนทนาที่ 8

× 「ああ」「うん」(อา)(อือ) ⇒ 「あっ」

บทสนทนาที่ 8 CYP {NS2が旅行していた尾道} → {NNSが訪れた仙台のきつね村}

37	NS2	:	そうそう. で:, 行ってる時に, ふみえからお勧めのお店[教えてもらったりして::=	
38	NS1	:	[hhhh	
39	NNS	:	[そうなの::.. ふ::ん.	
40	NS1	:	[これおいしい, とかゆっ[て::	
41	NS2	:	[hhh	
42	:	:	(2.0)	
43	NNS	:	あ::私仙台が, [仙台の話. ⇒あっ	

รวมถึงการใช้ DM เพื่อแสดงท่าทีตอบรับเนื้อหาของอีกฝ่ายตอนเปลี่ยนหัวข้อแต่ยังไม่ชัดเจนดีพออย่างในบทสนทนาที่ 9 จึงทำให้ฟังดูไม่เป็นธรรมชาติ

△「そう」

⇒「そうそう」

บทสนทนาที่ 9 SWT {日本のお化けが出るパターン} → {NNSのお化けへの恐怖}

1303	NS2	:	[[おお:::やめて、びっくりした::
1304	NS1	:	[[うお:::hhhhhhhびっくりした.
1305	NNS	:	[[hhhhhhh, hhhhh
1306	NS2	:	お化け脅かしてこないでよ.
1307	NS1	:	ほんまや.
1308	NS2	:	う::ん, [なんか.
1309	NS1	:	[怖いな::
1310	NNS	:	そう, 私もお化けも怖いよ. [でも, 日本に来て::, =

⇒そうそう

Type d <DM แสดงท่าทีของผู้พูดในเนื้อหาของถ้อยคำด้านหลัง>

ผลการศึกษาพบว่า Type d มีการใช้ที่ถูกต้องและเป็นธรรมชาติในสัดส่วนที่สูงพอกับการใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือการใช้ที่ผิด ข้อมูลในงานวิจัยนี้พบเพียงการใช้「なんか」「まあ」จำนวน 2 คำเท่านั้น โดยเกือบทั้งหมดเป็นการใช้「なんか」เพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนาโดยเนื้อหาที่ตามมาจะมีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้พูด หรืออาจกล่าวได้ว่า「なんか」จะใช้เมื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนาโดยที่ผู้พูดต้องเป็นคนเล่าข้อมูลที่ตัวเองทราบในถ้อยคำด้านหลัง

บทสนทนาที่ 10 PNT {当店の料理のボリューム} → {当店のNNSの経験}

164	NS2	:	hhh.結構量あるよ.
165	NS1	:	結構あるよ. h
166	NNS	:	そうだよ.(.)バツカね, めっちゃやばい.
167	NS1	:	あかん. もう結構やばい.
168	NNS	:	なんかこの前にね, 十人ぐらい, もうなんか, 留学生と一緒に行って:, そしてこれ大バカ, これぐらいの大バカ, 頼んで. そして, これ, なんか大バカに:した, かったけど:, 店員さんに, 止められた. hh

⇒O

ในบทสนทนาที่ 10 NNS ได้พัฒนาหัวข้อสนทนาต่อจากเนื้อหาก่อนหน้านี้ซึ่งพูดถึงปริมาณอาหารของร้านอิกายะดังกล่าวนั้นในบรรทัดที่ 168 ที่ว่า「なんかこの前にね, 十人ぐらい, もうなんか, 留学生と一緒に行って:, そしてこれ大バカ, これぐらいの大バカ, 頼んで:そして, これ, なんか大バカに:した, かったけど:, 店員さんに, 止められた. hh (คือว่า)ก่อนหน้านี้ คือว่าไปกับนักเรียนต่างชาติประมาณสิบคนแล้วก็สั่งเมนูโคตรยักษ์อันนี้ สั่งเมนูโคตรยักษ์ประมาณนี้มา แล้วก็คือว่าอยากสั่งเมนูโคตรยักษ์แต่ถูกพนักงานห้ามเอาไว้เสียก่อน(หัวเราะ)」สำหรับหัวข้อสนทนาใหม่ที่เริ่มต้นด้วย「なんか」ในที่นี้เป็นเนื้อหาที่พัฒนาต่อจากหัวข้อก่อนหน้านี้และมีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้พูดซึ่งเป็นการใช้ที่ถูกต้อง ในขณะที่การใช้「なんか」ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือการใช้ที่ผิดมีทั้งสาเหตุที่เกิดจากความสับสนกับการใช้คำอื่น หรือบางครั้งจำเป็นต้องนำไปคู่กับคำอื่นเพื่อแสดงทิศทางของหัวข้อสนทนาใหม่อย่างชัดเจนดังบทสนทนาที่ 11

บทสนทนาที่ 11 PCY {やぎさん郵便の日本の話} → {人がテストの紙を食べるタイの話}

583	NS1	:	ご用事何ですか？みたいな[送ったら、相手もまた食べちゃってエンドレス:みたいな.
584	NS2	:	[hhhhh
585	NNS	:	hhhh
586	NS1	:	永遠に食べ続ける.
587	NS2	:	hhhh
(省略)			
591	NS1	:	なんかありそうだけどね.
592	NS2	:	うん.
593	NNS	:	なんかユーモアで、その、試験の返し紙、もらったら、あけ-, 赤点だったら食べるとか、そういう ⇒でもなんか

ในบทสนทนาที่ 11 NNS ต้องการพัฒนาหัวข้อสนทนาต่อจากที่ NS1 เล่าถึงเพลงป๊อปร็อกญี่ปุ่น ในหัวข้อสนทนาท่อนหน้า โดยเล่าถึงเรื่องของไทยที่ว่ามีคนกินกระดาศำตอบเวลาทีผลคะแนนสอบออกมาว่า ไม่ผ่าน ซึ่งเนื้อหาไม่ได้พูดถึงเรื่องแพะกินกระดาศำเหมือนกับของญี่ปุ่น แต่มีจุดร่วมกันคือ “การกินกระดาศำ” ดังนั้น จึงควรใช้「でも」ร่วมในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาเพื่อให้ผู้ฟังได้รับทราบว่าผู้พูดกำลังจะเปลี่ยนไปพูดถึงหัวข้ออื่น ที่มีเนื้อหาต่างออกไปเล็กน้อย อันแสดงการพัฒนาหัวข้อสนทนาไปสู่อีกแง่มุมหนึ่งที่เนื้อหาไม่ได้เชื่อมโยงกัน อย่างแน่นแฟ้นเหมือนอย่างบทสนทนาที่ 10

บทสนทนาที่ 12 MNE {NS1が撮った写真} → {流しそうめんについて}

1183	NS1	:	みんなで、組み立てて作った.
1184	NNS	:	お:::
1185	NS2	:	すごい.
1186	NS1	:	そう.
1187	NNS	:	いいな::.
1188	NS1	:	流しそうめんおいしいよ.
1189	NNS	:	お:::
1190	NS2	:	そう[めんおいしい.
1191	NS1	:	[おいしい. 夏に、食べるとね.
1192	NNS	:	いいな::(.)
1193	NNS	:	なんか冷たい、麺？ ⇒えっ

บทสนทนาที่ 12 คือตัวอย่างข้อผิดพลาดที่มีสาเหตุมาจากความสับสนของการใช้กับคำอื่น กล่าวคือหลังจาก ที่ NNS แสดงความรู้สึกต่อรูปถ่ายของผู้ร่วมสนทนาคนหนึ่ง ในหัวข้อสนทนาท่อนหน้านี้อีกก็ต้องการเปลี่ยนหัวข้อ สนทนาใหม่โดยพัฒนาเนื้อหาหัวข้อที่เกี่ยวกับรายละเอียดในรูปถ่ายดังกล่าวด้วยการถามเรื่องนางาชิโซเม็งดังบรรทัด ที่ 1193 ว่า「なんか冷たい、麺？(ไอะเส้นแบบเย็นหรือ)」แต่อย่างที่กล่าวไปแล้วว่า「なんか」 จะใช้ใน กรณีที่เนื้อหาที่ตามมามีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้พูดเท่านั้น จึงไม่สามารถใช้กับประโยคคำถามเช่นนี้ ในที่นี้ จึงควรเปลี่ยนเป็นคำว่า「えっ」แทนเพื่อแสดงการสอบถามข้อมูลจากผู้พูดไม่รู้จากอีกฝ่าย

Type e <DM แสดงปฏิบัติการเชิงจิตใจของผู้พูด>

ผลการศึกษาพบว่า Type e เป็นประเภทที่ถูกนำมาใช้เปลี่ยนหัวข้อสนทนาในสัดส่วนที่น้อยที่สุด อีกทั้ง ยังไม่เป็นธรรมชาติและใช้ผิดพลาดในสัดส่วนที่มากที่สุด ข้อมูลในงานวิจัยนี้พบเพียง「あの(う)」 「えっと」 จำนวน 2 คำเท่านั้น ปัญหาที่พบสันนิษฐานว่ามีสาเหตุมาจากความสับสนกับวิธีใช้ของคำอื่นดังบทสนทนาที่ 13

บทสนทนาที่ 13 PKM {定食屋の値段} → {定食屋の営業時間}

109	NNS	:	[[だから、スーパーとか:コンビニより:, う::ん, あれ, 本当の, 何だっけ? =
110	NS1	:	[[いいね.
111	:	:	(2. 0)
112	NNS	:	=そういう料理のほうが.
113	:	:	(4. 0)
114	NS2	:	いいね.
115	NNS	:	. h(.)うん?
116	NNS	:	(2. 0)あの:ゼロ時までやってるみたい. ⇒しかも

ในบทสนทนาที่ 13 NNS ได้เล่าถึงราคาอาหารชุดของร้านแห่งหนึ่งใกล้ที่พักของตัวเองว่ามีราคาถูกมากในหัวข้อสนทนาก่อนหน้านั้น ก่อนที่จะเปลี่ยนหัวข้อสนทนาโดยพัฒนาเนื้อหาใหม่เกี่ยวกับเวลาให้บริการของร้านดังบรรทัดที่ 116 ว่า 「あの: ゼロ時までやってるみたい (เออแบบเค้าขายถึงเที่ยงคืนเลย)」 การใช้ 「あの」 ในที่นี้ฟังดูคล้ายเป็นการตอบคำถามของอีกฝ่ายก่อนหน้าอย่างเช่นว่า “ร้านเปิดถึงกี่โมงเหรอ” ซึ่งกรณีนี้ไม่ใช่เช่นนั้น แต่เป็นการหันมาเล่าถึงเวลาเปิดให้บริการอันเป็นเนื้อหาใหม่และเป็นแง่มุมที่เพิ่มเติมจากหัวข้อก่อนหน้า ควรเปลี่ยนมาใช้คำสันธาน 「しかも」 ที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในหัวข้อสนทนาใหม่จึงจะเหมาะสมกว่า

บทสนทนาที่ 14 MNE {NNSが見た動物} → {北海道にある動物園の数}

380	NNS	:	[[うん(.)うさぎ::.
381	NS1	:	[[うさぎかわいい[:.
382	NNS	:	[う::ん. まあいろいろあったね.
383	NS1	:	あっいっぱいいた?
384	NNS	:	いっぱいいた. そうそうそう.
385	:	:	(3.0)
386	NS1	:	う::ん hhhh
387	NNS	:	あの::う::ん(.)北海道にも多い?, 動物園. ⇒えっ

ในบทสนทนาที่ 14 NNS เล่าถึงสัตว์ที่ตัวเองเจอที่สวนสัตว์แห่งหนึ่งเมื่อครั้งไปเยี่ยมชมก่อนหน้านั้น ก่อนที่จะเปลี่ยนหัวข้อสนทนาโดยพัฒนาเนื้อหาจากเรื่องสวนสัตว์แต่เป็นการถามผู้ร่วมสนทนาเกี่ยวกับจำนวนสวนสัตว์ในจังหวัดฮอกไกโดดังบรรทัดที่ 387 ว่า 「あの::う::ん(.) 北海道にも多い?, 動物園. (เอ่อ อืมแล้วที่ฮอกไกโดก็มีเยอะใช่ไหม สวนสัตว์นะ)」 ในทำนองเดียวกับบทสนทนาที่ 13 การใช้ 「あの」 ที่แสดงปฏิบัติการเชิงจิตใจของผู้พูดจะต้องเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่พูดมาก่อนหน้านั้น จึงควรตามด้วยถ้อยคำอย่างเช่น 「あの、日本の動物園ではウサギがたくさん見かけると、みんなウサギが好きなの? (เอ่อแบบเจอกระต่ายที่สวนสัตว์ญี่ปุ่นเยอะเลยนะ คนญี่ปุ่นชอบกระต่ายกันเหรอ)」 เพื่อแสดงความเชื่อมโยงกับกระต่ายที่พูดมาก่อนหน้า แต่แฝงนัยความรู้สึกลังเลหรือไม่แน่ใจของผู้พูด ทว่าหากต้องการเปลี่ยนมาถามเรื่องจำนวนของสวนสัตว์ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกันกับกระต่ายเช่นนี้ควรเปลี่ยนไปใช้คำอื่นแทน เช่น 「えっ」

5. อภิปรายผล

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาการเลือกใช้ DM ที่ใช้เป็นกลยุทธ์เพื่อเปลี่ยนหัวข้อในการสนทนาเรื่องสัตว์เลี้ยงระหว่างเพื่อนสนิทชาวญี่ปุ่น ผลการศึกษาพบว่า NNS ใช้ DM ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในสัดส่วนที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ร่วมสนทนาอีกสองคนซึ่งเป็นผู้พูดชาวญี่ปุ่น สะท้อนถึงความพยายามมีส่วนร่วมในการสนทนาอย่างกระตือรือร้นจากการนำเสนอหัวข้อสนทนาต่าง ๆ โดยอาจเนื่องมาจากความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นที่อยู่

ในระดับซึ่งสามารถสื่อสารได้ค่อนข้างอิสระ รวมถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันระหว่างผู้ร่วมสนทนาที่ช่วยให้ NNS เข้าร่วมเป็นหนึ่งในผู้ร่วมสนทนาหลักได้โดยไม่ตกเป็นเพียงผู้ฟัง

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาผลเรื่องจำนวนการใช้พบว่า การใช้ DM แบบเดียวมีสัดส่วนมากที่สุดคิดเป็นเกือบ 70% ของการใช้ทั้งหมด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ 田中 (2018) ที่พบว่าผู้พูดชาวญี่ปุ่นเองก็มีแนวโน้มที่จะใช้ DM จำนวน 1 คำ ในการเริ่มหัวข้อสนทนาใหม่มากที่สุดเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในแง่ความถูกต้อง และเป็นธรรมชาติกลับพบว่า การใช้แบบเดียวมีความถูกต้องและเป็นธรรมชาติในสัดส่วนที่เกินครึ่งมาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในทำนองเดียวกันการใช้แบบผสมซึ่งมีความยากและท้าทายความสามารถของ NNS ก็มีสัดส่วนการใช้ที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งการใช้แบบผสมที่พบในข้อมูลครั้งนี้ยังไม่เป็นธรรมชาติและเป็นการใช้ที่ผิดในสัดส่วนที่สูงมาก จึงอาจกล่าวได้ว่าถึงแม้ NNS ผู้ซึ่งมีความสามารถภาษาญี่ปุ่นในระดับค่อนข้างสูงจะพยายามใช้ DM ทั้งแบบเดียวและแบบผสมเพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนา แต่จากผลประเมินความถูกต้องและเป็นธรรมชาติชี้ให้เห็นว่า สัดส่วนการใช้ DM จำนวนมากของผู้เรียนไม่ได้แปรผันตามความถูกต้องและเป็นธรรมชาติ หรืออาจกล่าวได้ว่า การใช้ DM ยังเป็นอันตรภาษา (interlanguage) สำหรับผู้เรียน การใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นนี้สันนิษฐานว่าอาจเนื่องมาจากไม่รู้วิธีใช้ที่ถูกต้อง หรือไม่ได้รับการฝึกฝนให้ใช้งานโดยเปรียบเทียบกับคำอื่นที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งอาจเกิดการถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติศาสตร์หรือการนำรูปแบบการใช้ภาษาหรือกฎเกณฑ์จากภาษาแม่มาใช้กับภาษาที่สองที่บางครั้งก็เกิดผลดี แต่บางครั้งก็อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการสื่อสารเนื่องจากกฎทางวัจนปฏิบัติของแต่ละภาษานั้นต่างกัน สำหรับประเด็นเรื่องการถ่ายโอนจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่จะอภิปรายในย่อหน้าเนื้อหาประเภท DM ด้านล่าง

ผลเรื่องการใช้ DM แต่ละประเภทที่พบในงานวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ木暮 (2002) ที่ว่า การใช้ DM ประเภทที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของการตระหนักรู้และการใช้สำนวนเชื่อมโยงประโยคเป็นพัฒนาการด้านรูปสำนวนภาษาของกลุ่มผู้เรียนระดับกลาง-กลางสูงเท่านั้น²² สำหรับลักษณะเด่นในการใช้แต่ละประเภทเพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนาที่พบในงานวิจัยนี้สามารถสรุปและอภิปรายได้ดังนี้

DM ที่ NNS เลือกใช้เพื่อเป็นกลยุทธ์การช่วงชิงผลัดพูดในการเปิดหัวข้อสนทนาใหม่ ได้แก่ Type a และ Type b ถึงแม้ว่าในภาษาญี่ปุ่นจะมีรูปสำนวนภาษาที่แสดงความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างถ้อยคำที่อยู่หน้าและหลังเป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถนำมาใช้เปลี่ยนหัวข้อสนทนาได้ เช่น 「あと」「だって」「ちなみに」 แต่จากข้อมูลในครั้งนี้พบ Type a เพียง 3 คำ ในจำนวนนั้น 「でも」 เป็นคำที่ถูกเลือกใช้มากที่สุดอีกทั้งยังนำไปใช้ร่วมกับคำอื่นอย่าง 「แล้ว」 ได้อย่างเป็นธรรมชาติสำหรับการใช้ 「でも」 ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาที่พบในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของยุพวรรณ โสภิตวุฒิวังศ์ (2566) ที่พบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยนิยมใช้ 「でも」 เพื่อพัฒนาหัวข้อสนทนาและเพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนาเป็นอันดับที่ 2 และ 3 รองจากหน้าที่แสดงความขัดแย้ง และสะท้อนถึงความพยายามมีส่วนร่วมในการสนทนาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยอีกทั้ง 「でも」 สามารถแปลได้ว่า “แต่(ว่า)” ซึ่งสอดคล้องกันทั้งสองภาษาและเป็นการถ่ายโอนเชิงบวก จึงเอื้อให้ NNS เรียนรู้วิธีใช้คำนี้ได้ไม่ยาก อย่างไรก็ตาม การใช้ 「でも」 เพื่อเป็นกลยุทธ์การเปลี่ยนหัวข้อสนทนานี้ก็มีข้อควรระวังเช่นกัน สืบเนื่องจากผลการศึกษาของ田中 (2015) ที่พบว่า ผู้พูดชาวญี่ปุ่นไม่นิยมใช้คำสันธานซึ่งจะส่งผลให้ทิศทางการสนทนาเปลี่ยนไป นอกจากนี้ การใช้ที่มากเกินไปอาจฟังดูคล้ายกับการแย้งสิ่งที่อีกฝ่ายพูดมาก่อนหน้าอยู่ตลอดเวลา แสดงถึงลักษณะนิสัยของ

²² 木暮 (2002) พบว่า การเปลี่ยนแปลงรูปสำนวนภาษาที่ใช้ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาของผู้เรียนภาษาจากมุมมองด้านพัฒนาการทางภาษามีลำดับดังนี้ รูปสำนวนภาษาแสดงการเปลี่ยนแปลงเรื่องการตระหนักรู้และดัชนีบริจเฉท - คำสันธาน - ถ้อยคำที่เป็น Metalinguage

ผู้พูดว่าเป็นคนหัวแข็ง มักไม่ค่อยรับฟังสิ่งที่ผู้อื่นพูดมาได้โดยง่าย (石黒 2008) ในขณะที่คำสันธาน 「で」 ซึ่งพบว่ามีการใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือเป็นการใช้ที่ผิดค่อนข้างมากมีสาเหตุเกิดจากความไม่เข้าใจวิธีใช้ เนื่องจาก 「で」 ใช้แสดงลำดับความเป็นไปหรือเพิ่มเติมข้อมูลภายใต้เงื่อนไขที่ว่า เนื้อหาในถ้อยคำด้านหลังต้องกล่าวอ้างถึงสิ่งที่เคยพูดขึ้นมาแล้วเท่านั้น อีกทั้งการแปลคำนี้เป็นคำว่า “แล้ว” หรือ “แล้วก็” ในภาษาไทยก็อาจเกิดการถ่ายโอนเชิงลบเนื่องจากในภาษาไทยสามารถใช้คำนี้เพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนาโดยที่เนื้อหาที่ตามมาไม่จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับสิ่งที่พูดไปก่อนหน้านี้ เช่น การพูดพล่งขึ้นว่า “แล้ววันนี้เธออยากกินอะไร”

สำหรับ Type b ซึ่งเป็นประเภทที่ NNS นำมาใช้ร่วมกับ DM ประเภทอื่นมากที่สุดก็เป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า NNS จะเปลี่ยนหัวข้อสนทนาด้วยการใช้กลยุทธ์ที่แสดงการตระหนักถึงบางอย่าง แล้วจึงค่อยตามด้วย DM ประเภทอื่น ในงานวิจัยครั้งนี้พบการใช้ 「あ (っ)」 「え (っ)」 「お (っ)」 จำนวน 3 คำ แต่จากผลประเมินความถูกต้องและเป็นธรรมชาติก็ทำให้ทราบว่า NNS ไม่เข้าใจวิธีใช้ของทั้ง 3 คำนี้ อย่างถ่องแท้ จึงเกิดข้อผิดพลาดขึ้นดังที่เห็นในบทสนทนาตัวอย่าง ด้วยเหตุนี้การอธิบายเงื่อนไขหรือข้อจำกัดในการใช้ของแต่ละคำจึงเป็นสิ่งจำเป็น เช่น 「あ (っ)」 ใช้เมื่อเนื้อหาที่ตามมามีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้พูดหรือผู้พูดรู้ข้อมูล จึงมักตามด้วยรูปประโยคเชิงบอกเล่าที่เป็นการให้ข้อมูล, 「え (っ)」 ใช้เมื่อเนื้อหาที่ตามมามีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้ฟังหรือผู้ฟังรู้ข้อมูล จึงมักตามด้วยรูปประโยคเชิงคำถาม ส่วน 「お (っ)」 ใช้เมื่อเนื้อหาที่ตามมามีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ผู้พูดรู้อยู่แล้ว หรืออาจเป็นเรื่องที่เหนือความคาดหมาย สาเหตุที่ NNS ใช้ประเภทนี้แบบผสมมากที่สุดอาจเนื่องมาจาก DM เหล่านี้มีลักษณะเป็นคำสั้น ๆ และออกเสียงคล้ายคลึงกับภาษาไทยจึงถูกนำมาใช้เป็นกลยุทธ์เพื่อชิงผลัดตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนา

สำหรับการใช้ Type c, Type d และ Type e เป็นประเภทที่พบข้อผิดพลาดมากในการใช้เพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนา สันนิษฐานว่าอาจเกิดจากความสับสนกับการใช้คำอื่น รวมถึงการถ่ายโอนจากภาษาแม่อย่างเช่น Type c ซึ่ง DM ส่วนใหญ่ที่พบจะเป็นคำที่แสดงท่าทีเชิงตอบรับเนื้อหาที่พูดมาก่อนหน้า สันนิษฐานได้ว่าอาจมีสาเหตุมาจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ที่มักเปล่งเสียง “อา” “อืม” “อือ” ที่แสดงการเข้าใจหรือสงสัยญาณว่ากำลังรับฟังอยู่จึงทำให้ NNS เปล่งเสียงดังกล่าวนี้ออกมาตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนา จากตัวอย่างเหล่านี้จะเห็นได้ว่า การถ่ายโอนทางภาษาแม่บางครั้งก็เกิดประโยชน์แต่บางครั้งก็เกิดผลลบ ผู้สอนจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนภาษาชาวไทยตระหนักและระมัดระวังว่าการเปล่งเสียง “อา” “อืม” ซึ่งเหมือนคำว่า 「ああ」 「うん」 ที่ใช้แสดงท่าทีเชิงบวกของผู้พูดในการตอบรับหรือแสดงความเข้าใจเนื้อหาที่พูดมาก่อนหน้านั้น ต้องตามด้วยเนื้อหาในลักษณะที่เป็นไปในทำนองเดียวกันหรือสอดคล้องกัน ส่วน Type d ก็พบข้อผิดพลาดมากเช่นกัน สันนิษฐานว่ามีสาเหตุมาจากการไม่รู้เงื่อนไขวิธีใช้ เนื่องจากการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาด้วย 「なんか」 จะใช้ในเมื่อเนื้อหาที่ตามมามีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้พูด ดังนั้นถ้อยคำที่ตามมาจึงต้องเป็นการให้ข้อมูลของผู้พูดไม่ใช่ประโยคคำถาม นอกจากนี้ 「なんか」 ยังแฝงนัยของความไม่มั่นใจของผู้พูดอันเป็นการแสดงถึงการคำนึงถึงคู่สนทนา จึงเป็นหนึ่งในคำที่ผู้พูดชาวญี่ปุ่นนิยมใช้ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนา ส่วน Type e ที่พบการใช้ที่น้อยที่สุดและมีข้อผิดพลาดมากเช่นกันทั้งที่เป็น DM สำคัญที่ใช้ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาเช่นเดียวกับ Type d เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นคำที่แสดงความรู้สึก หรือแสดงความรู้สึกไม่มั่นใจอันแสดงถึงการคำนึงถึงคู่สนทนาเช่นกัน จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้ทั้งสองประเภทหลังนี้เนื่องจากเป็น DM ประเภทที่สามารถเปลี่ยนหัวข้อสนทนาได้โดยไม่ทำให้ทิศทางการสนทนาเปลี่ยนไป

แม้งานวิจัยนี้จะวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่มากแต่ก็เป็นข้อมูลของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย และสามารถสังเกตเห็นแนวโน้มการใช้รูปสำนวนภาษาที่ปรากฏตอนต้นหรือ DM ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในแง่

ที่ว่า NNS พยายามดึงดูดความสนใจผู้ร่วมสนทนาด้วยคำสั้น ๆ อันเป็นกลยุทธ์การช่วงชิงผลัดเพื่อเริ่มการสนทนา โดยใช้คำที่แสดงการตระหนักรู้ หรือนิยามเปลี่ยนทิศทางการสนทนาโดยใช้คำสันธานซึ่งทำให้การสนทนาพัฒนาไปสู่หัวข้อใหม่ในทิศทางที่ตัวเองเป็นผู้เสนอ และเป็นกลยุทธ์ที่ทำให้ตนเองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการสนทนาได้อย่างกระตือรือร้น เนื่องจากการนำเสนอเนื้อหาหัวข้อสนทนาที่มาจากตัวเอง นอกจากนี้ การใช้ DM แบบผสมก็แสดงให้เห็นถึงความพยายามครองผลัดพูด โดยพยายามประวิงเวลาในการคิดเนื้อหาหรือนึกคำพูดตั้งผลการศึกษาของ張 (2022) ซึ่งการใช้ DM ในลักษณะเช่นนี้จะแตกต่างจากผู้พูดชาวญี่ปุ่นที่ไม่ค่อยใช้คำสันธาน อีกทั้งมีแนวโน้มเปลี่ยนหัวข้อสนทนาโดยพัฒนาเนื้อหาจากหัวข้อสนทนาก่อนหน้าแบบค่อยเป็นค่อยไปอันเป็นสไตล์การสนทนาแบบญี่ปุ่น ไม่ใช่เปลี่ยนหัวข้อสนทนาแบบพลิกหน้ามือเป็นหลังมือ Tannen (1984) กล่าวไว้ว่า “สไตล์การสนทนาจะไม่เป็นที่สังเกต เมื่อทุกคนมีความคาดหวังตรงกันเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือทางภาษาเพื่อสื่อเจตนาและความหมาย แต่เมื่อความคาดหวังต่อเครื่องมือทางภาษาเหล่านั้นแตกต่างกัน เครื่องมือทางภาษาของอีกฝ่ายจะกลายเป็นจุดสนใจขึ้นมา และนี่คือจุดที่ “สไตล์การสนทนา” จะปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน” (Tannen, 1984: 264) ผลศึกษาการใช้ DM ก็ถือเป็นเครื่องมือทางภาษาที่มีกฎเกณฑ์แตกต่างกันในแต่ละภาษา เป็นสิ่งที่ผู้พูดภาษาแม่ด้วยกันมองไม่เห็น แต่เมื่อเครื่องมือทางภาษาดังกล่าวถูกใช้โดยผู้มาจากต่างกลุ่มต่างวัฒนธรรม เราจะสังเกตเห็นข้อแตกต่างของการใช้ขึ้นมาสละท่อนให้เห็นว่าสไตล์การสนทนานี้ไม่ใช่เรื่องส่วนบุคคล แต่มีรากฐานจากค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรม อย่างผู้พูดชาวไทยอาจเป็นกลุ่มคนที่มีสไตล์การสนทนาดังที่ Tannen (1979a) เรียกว่า “rapport-based” หรือเน้นการสร้างสัมพันธภาพกับอีกฝ่าย จึงมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน เมื่อไม่แน่ใจสงสัยก็จะพูดออกมา หรือมักถามคำถาม พูดเร็ว พูดดัง พูดทันที พูดแทรก และแสดงความกระตือรือร้น (Tannen 1979a, อ้างถึงใน Tannen, 1984: 263) อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ผลการศึกษาในครั้งนี้เกิดความชัดเจนควรนำไปเปรียบเทียบกับข้อมูลการสนทนาของผู้พูดชาวไทยว่า มีการใช้รูปสำนวนภาษาอย่างไรตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาเพื่อพิสูจน์ความเหมือนต่าง รวมทั้งเรื่องการถ่ายโอนทางวัฒนธรรมให้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาที่ค้นพบในงานวิจัยนี้อาจนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น เช่น ในวิชาสนทนา โดยเริ่มสอนจากคำที่ผู้พูดชาวญี่ปุ่นมักใช้ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาและเป็นคำที่ NNS ใช้งานได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติสูงสุดซึ่งได้แก่ 「でも」 「えっ」 และ 「なんか」 ผู้วิจัยขอเสนอให้จัดลำดับการสอนตามระดับความสามารถของผู้เรียน โดยสมมติสถานการณ์ฝึกเปลี่ยนหัวข้อสนทนา เช่น “ขณะนี้คู่สนทนาได้เล่าถึงเรื่องการเดินทางไปท่องเที่ยวที่ญี่ปุ่นให้คุณฟัง”

ผู้เรียนในระดับต้นให้ฝึกใช้ 「えっ」 ที่ออกเสียงคล้ายคำว่า “เอ๊ะ” ในภาษาไทยและมีวิธีใช้ที่ไม่ซับซ้อน ในที่นี้ผู้เรียนอาจลองฝึกเปลี่ยนหัวข้อสนทนาโดยสอบถามข้อมูลรายละเอียดอื่นจากคู่สนทนาเช่น 「えっ一人で行きましたか。」 ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขการใช้ กล่าวคือ รูปสำนวนภาษาจะต้องประโยคคำถาม และมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสิ่งที่พูดมาก่อนหน้า

ผู้เรียนในระดับกลางถึงกลาง-สูงให้ฝึกใช้ 「なんか」 อันเป็น DM ที่ผู้พูดใช้เพื่อเริ่มต้นเล่าเรื่องต่าง ๆ เช่น ประสบการณ์ ความคิด แต่แฝงไว้ด้วยท่าทีลังเล ในที่นี้ผู้เรียนอาจลองฝึกเปลี่ยนหัวข้อสนทนาเพื่อเล่าประสบการณ์หรือแสดงความคิดเห็นของตนเอง เช่น 「なんか去年まで私、日本に住んでいましたよ。」 หรือ 「なんか私も日本が大好きで、よく旅行するんです。」 ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขการใช้ กล่าวคือ รูปสำนวน

ภาษาจะต้องเป็นประโยคบอกเล่า และมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสิ่งที่พูดมาก่อนหน้า รวมถึงต้องเป็นข้อมูลที่ผู้ฟังไม่ทราบมาก่อน ส่วนการฝึกใช้「でも」ซึ่งมีความหมายและวิธีใช้ใกล้เคียงกับ “แต่ว่า” ในภาษาไทยนั้น ผู้สอนควรเน้นย้ำว่าเนื้อหาควรเป็นสิ่งที่ทั้งผู้พูดและผู้ฟังมีข้อมูลร่วมกันอยู่ ไม่ใช่ข้อมูลใหม่ที่ไม่เชื่อมโยงกับบริบทการสนทนาก่อนหน้านี้ ในที่นี้ผู้เรียนอาจลองฝึกเปลี่ยนหัวข้อสนทนา เช่น「でも、最近日本では物価が高くなったんですね。」ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขการใช้ กล่าวคือ มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสิ่งที่พูดมาก่อนหน้า (ในที่นี้คู่สนทนาน่าจะทราบดีเนื่องจากเพิ่งไปท่องเที่ยวมา) และไม่ควรเปลี่ยนเป็นเนื้อหาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกันอย่างเช่น ×「でも、今パラゴンのバーゲンセールへ行きたいです。」 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนหัวข้ออย่างกะทันหัน อีกทั้งทั้งเนื้อหาในถ้อยคำที่ตามมายังไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งที่พูดมาก่อนหน้า จึงถือว่าขาดความเชื่อมโยงในแง่เนื้อหา และถึงแม้คำนี้จะแปลได้ว่า “แต่ว่า” เหมือนภาษาไทย แต่ในวัฒนธรรมญี่ปุ่นจะใช้สื่อความหมายที่ “อ่อนนุ่มกว่า” ไม่ใช่การโต้แย้งอย่างตรงไปตรงมา อีกทั้งการใช้「でも」เปลี่ยนหัวข้อสนทนาบ่อยครั้งก็อาจเกิดภาพลักษณ์เชิงลบฟังคล้ายต้องการโต้แย้งสิ่งที่พูดมาก่อนหน้าตลอดเวลาจึงควรระมัดระวัง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีใช้ในมิติของวัจนปฏิบัติศาสตร์มากขึ้น กล่าวโดยสรุปคือ การเรียนการสอน DM ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจเงื่อนไขการใช้ (ถ้อยคำด้านหลังต้องตามด้วยประโยคประเภทใด เช่น คำถาม/บอกเล่า และเนื้อหาจะต้องมีความเชื่อมโยงกับสิ่งที่พูดมาก่อนหน้าหรือไม่) อันจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ “บริบทการใช้” ไม่ใช่แค่การท่องจำ และควรฝึกฝนผ่านการจำลองสถานการณ์จริง เช่น แสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนเลือกใช้คำได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง (References)

- ยุพวรรณ โสภิตวุฒิมวงศ์. (2566). *หน้าที่การใช้ดัชนีบริจเฉทでもในการสนทนาเรื่องสัพเพเหระของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย*. JSN Journal, 13(1), 105-128.
- Schiffrin, D. (1987). *Discourse Markers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tannen, D. (1984). *Conversational Style: Analyzing Talk among Friends*. Norwood, NJ: Ablex Publishing Corporation.
- 有賀千佳子 (1993). 『対話における接続詞の機能について—「それで」の用法を手がかりに』 『日本語教育』 79, 89-101.
- 石黒圭 (2008). 『文章は接続詞で決まる』 東京：光文社.
- 伊藤翼斗 (2018). 『発話冒頭における言語要素の語順と相互行為』 大阪：大阪大学出版会.
- 小暮律子 (2002). 「日本語母語話者と日本語学習者の話題転換表現の使用について」 『第二言語としての日本語の習得研究』 5, 5-23.
- 田窪行則・金水敏 (1997). 「応答詞・感動詞の談話的機能」 音声文法研究会（編）『文法と音声』 (257-279). 東京：くろしお.
- 田中奈緒美 (2015). 「話題転換時における談話標識の使用に関する日中比較」 『島根大学外国語教育センター』 10, 131-141.
- 田中奈緒美 (2018). 「談話理解の視点から見た話題開始のための談話標識の分類」 『日本語教育』 170, 130-137.
- 張未未 (2022). 「日本語の雑談の物語開始における談話標識の使用傾向—「あー、そう、でも、なんか」のしくみ—」 『日本語の研究』 18(2), 55-71.
- 張未未 (2023). 「日本語学習者による雑談の物語開始における談話標識の使用傾向—日本語母語話者との比較を通して—」 『早稲田大学大学院教育学研究科紀要』 30(2), 149-159.
- 筒井佐代 (2012). 『雑談の構造分析』 東京：くろしお.
- 富樫純 (2001). 「情報の獲得を示す談話標識について」 『筑波日本語研究』 6, 19-41.
- 西阪仰・串田秀也・熊谷智子 (2008). 「特集『相互行為における言語使用：会話データを用いた研究』について」 『社会言語科学』 10(2), 13-15.
- 廣瀬浩三 (2020). 「談話標識研究のエッセンス」 『島根大学外国語教育センタージャーナル』 15, 1-10.
- 村上恵・熊取谷哲夫 (1995). 「談話トピックの結束性と展開構造」 『表現研究』 62, 101-111.
- 楊虹 (2005). 「日本語母語場面の会話に見られる話題開始表現」 『人間文化論叢』 8, 327-336.

若松史恵 (2021). 「話題開始部の冒頭に現れる言語形式についての一考察－談話標識「え」「ええと」「でも」「なんか」に着目して－」 『社会言語科学』 24(1), 173-188.

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Affiliation: Faculty of Arts, Chulalongkorn University

Corresponding email: Yuphawan.S@chula.ac.th

Received: 2025/07/24

Revised: 2025/10/08

Accepted: 2025/11/01

ความท้าทายทางภาษาและวัฒนธรรม ของนักบริหารชาวไทยในประเทศญี่ปุ่น

บทคัดย่อ

บทความวิจัยชิ้นนี้นำเสนอผลศึกษา สถานการณ์การรับแรงงานบริบาลต่างชาติของประเทศญี่ปุ่น ผลการสำรวจอุปสรรคด้านการสื่อสารและวัฒนธรรมการทำงานของนักบริหารชาวไทยในญี่ปุ่น รวมทั้งเสนอแนวทางการแก้ไขและส่งเสริมความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นสำหรับนักบริหารชาวไทย การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามจากนักบริหารชาวไทยที่ทำงานในสถานบริบาลของญี่ปุ่นจำนวน 13 ราย เมื่อเดือนมิถุนายน 2023 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 25-39 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยเตรียมความรู้ภาษาญี่ปุ่นมากกว่าทักษะบริบาลก่อนเดินทางไปญี่ปุ่นและมีระดับทักษะภาษาญี่ปุ่น JLPT อยู่ในระดับ N3-N4 อย่างไรก็ตาม นักบริหารชาวไทยยังคงมีความกังวลในการสื่อสารภาษาญี่ปุ่น โดยเฉพาะด้านไวยากรณ์ การอ่าน การเขียน การพูด การฟังและคำศัพท์ ตามลำดับ ทักษะภาษาญี่ปุ่นที่ต้องการศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมคือคำศัพท์เฉพาะทางด้านบริบาลและการสนทนาโดยใช้ภาษาสุภาพตามบริบทสังคม ในด้านทักษะวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่าสามารถปรับตัวให้เข้ากับการทำงานบริบาลแบบญี่ปุ่นได้ แม้บางครั้งจะเกิดความขัดแย้งในที่ทำงานจากปัญหาการสื่อสารและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ส่วนด้านการดำรงชีวิตในญี่ปุ่นไม่มีปัญหาใหญ่ ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนของไทยและญี่ปุ่นควรส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นและหลักสูตรบริบาลแบบญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับความสามารถในการทำงานของนักบริหารชาวไทยในอนาคต

คำ

สำคัญ

นักบริหารชาวไทย, การบริหารผู้สูงอายุ, ภาษาญี่ปุ่น, วัฒนธรรมการทำงาน, ประเทศญี่ปุ่น

Linguistic and Cultural Challenges of Thai Caregivers in Japan

Abstract

This research article presents a study on Japan's acceptance of foreign workers in the caregiving sector, focusing on communication and cultural challenges experienced by Thai caregivers working in Japan. It also proposes strategies to improve and promote Japanese language proficiency and cultural understanding among Thai caregivers. Data were collected through observation and questionnaire-based interviews with 13 Thai caregivers working in Japanese care facilities in June 2023. The findings reveal that most participants were female, aged between 25 and 39 years, and held a bachelor's degree. They reported preparing more in Japanese language skills than in caregiving techniques prior to working in Japan, with Japanese Language Proficiency Test (JLPT) levels ranging from N3 to N4. However, Thai caregivers expressed concerns regarding Japanese communication skills, particularly in grammar, reading, writing, speaking, listening, and vocabulary. The specific areas they wished to improve further were caregiving-related vocabulary and the use of polite expressions appropriate to different social contexts. In terms of cultural adaptation, most respondents reported being able to adjust to the Japanese caregiving style. However, occasional conflicts arose in the workplace due to communication barriers and cultural differences. No significant problems were found regarding daily living in Japan. The study therefore recommends that relevant governmental and private organizations in both Thailand and Japan should continuously promote Japanese language education and Japanese-style caregiving training to enhance the work efficiency of Thai caregivers.

Key words

Thai Caregivers, Elderly Care, Japanese Language, Working Culture, Japan

1. ที่มาและความสำคัญ: นโยบายรับแรงงานต่างชาติเข้ามาสู่สถานบริบาลผู้สูงอายุในญี่ปุ่น

เมื่อประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 7 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ญี่ปุ่นได้เข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging Society) ในปี 1970 ต่อมาสัดส่วนประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นร้อยละ 14 ญี่ปุ่นเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ในปี 1994 และเมื่อสัดส่วนประชากรสูงวัยเกินร้อยละ 20 ญี่ปุ่นได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสุดยอด (Super-Aged Society) ในปี 2007 ส่งผลให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่มีสัดส่วนประชากรสูงอายุมากที่สุดในโลก โครงสร้างจำนวนประชากรยังแสดงให้เห็นแนวโน้มการลดลงของจำนวนประชากรโดยรวมอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างในปี 1990 ญี่ปุ่นมีประชากร 123.61 ล้านคน ปี 2020 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็น 126.15 ล้านคน แต่คาดว่าจะลดลงเหลือเพียง 112.84 ล้านคนในปี 2040 และเหลือเพียง 87.00 ล้านคนในปี 2070 เมื่อพิจารณาสัดส่วนประชากรตามกลุ่มอายุ พบการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน ดังนี้ ประชากรสูงอายุ (อายุ 65 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12 -> 29 -> 35 -> 39 ประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15-64 ปี) ลดลงจากร้อยละ 70 -> 60 -> 55 -> 52 และประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) ลดลงจากร้อยละ 18 -> 12 -> 10 -> 9 ตามลำดับ นอกจากนี้ โครงสร้างครัวเรือนของญี่ปุ่นก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเช่นกัน โดยในปี 1990, 2020 และคาดการณ์ในปี 2040 ครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่เพียงลำพัง เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4 -> 13.2 -> 18.6 ครัวเรือนที่มีสามีภรรยาและบุตรอาศัยอยู่ร่วมกันลดลงจากร้อยละ 37.3 -> 25.2 -> 21.5 (厚生労働省, 2025) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากร สัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ วัยแรงงานและวัยเด็ก และสัดส่วนครัวเรือน ปี 1990 ปี 2020 ปี 2040 และปี 2070

จำนวนประชากรชาวญี่ปุ่น	ปี 1990	ปี 2020	ปี 2040	ปี 2070	แนวโน้ม
ทั้งหมด (ล้านคน)	123.61	126.15	112.84	87	ลดลง
วัยสูงอายุ (ร้อยละ)	12	29	35	39	เพิ่มขึ้น ประมาณ 3 เท่า
วัยแรงงาน (ร้อยละ)	70	60	55	52	ลดลง
วัยเด็ก (ร้อยละ)	18	12	10	9	ลดลง ประมาณ 2 เท่า
สัดส่วนครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุลำพัง (ร้อยละ)	4	13.2	18.6	-	เพิ่มขึ้น
สัดส่วนครัวเรือนที่มีสามีภรรยาและลูกอาศัยอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ)	37.3	25.2	21.5	-	ลดลง

ที่มา: 厚生労働省 (2025)

คนญี่ปุ่นมีอายุขัยเฉลี่ยเพศหญิง 87.2 ปี และเพศชาย 81.7 ปี หมายความว่าชาวญี่ปุ่นมีช่วงเวลากลับเกษียณยาวนานเกือบ 20 ปี อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอายุขัยที่มีสุขภาพดี เฉลี่ยพบว่าเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 74.8 ปี และเพศชายที่ 71.9 ปี ซึ่งหมายความว่าช่วงท้ายของชีวิตอย่างน้อย 10 ปี เป็นช่วงที่สุขภาพไม่สมบูรณ์และมีความจำเป็นต้องได้รับการบริบาลมากขึ้น เมื่อสัดส่วนของผู้สูงอายุกลายเป็นหนึ่งในสามของจำนวนประชากรทั้งหมด แนวโน้มค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการทางสังคมของรัฐบาลญี่ปุ่นจึงสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะค่ารักษาพยาบาล

และค่าใช้จ่ายบริการบิบาลหรือการดูแลระยะยาว (Long term care: LTC) ซึ่งเป็นระบบสวัสดิการที่เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2000 ค่าใช้จ่ายปี 2001 จำนวน 3.6 ล้านล้านเยน ขณะที่ในปี 2024 มีผู้ที่ขอรับบิบาลในกลุ่มที่ 1 (ผู้มีอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป และเข้าเงื่อนไขรับบริการบิบาล) จำนวน 6.81 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 19 ของผู้สูงอายุทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุมากกว่า 75 ปี ถึงร้อยละ 31.3 ทั้งนี้คาดการณ์ว่าในปี 2025 ค่าใช้จ่ายด้าน LTC จะเพิ่มขึ้นเป็น 21 ล้านล้านเยน หรือมากขึ้นเกือบ 7 เท่า เมื่อเทียบกับปี 2001 (厚生労働省, 2013)

นอกจากนี้งาน LTC ต้องการแรงงานจำนวนมาก ในปี 2025 ญี่ปุ่นขาดแคลน 380,000 คน แล้วยังประสบปัญหาแรงงานลาออกจากงานบิบาล โดยมี 5 สาเหตุหลักคือ 1) เหตุผลส่วนตัว อาทิ แต่งงาน คลอดบุตร เลี้ยงบุตร 2) การจ้างงานและสภาพแวดล้อมการทำงาน อาทิ ค่าตอบแทนต่ำเมื่อเทียบกับภาระงาน งานหนัก ปัญหาการใช้ความรุนแรง การล่วงละเมิด และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 3) โอกาสในการเติบโตในอาชีพ ภาพลักษณ์ของอาชีพที่ด้อยกว่าเมื่อเทียบกับอาชีพอื่น และค่าตอบแทนต่ำ 4) ปัญหาสุขภาพกาย อาทิ ปวดเอว จากการยกของหนัก และ 5) ปัญหาสุขภาพทางจิต เช่น มีความเครียดสูง มีภาวะซึมเศร้า (Takeda, 2023; The Nippon Foundation, 2023; Yating et al., 2023; Tsukuda, 2021) รัฐบาลญี่ปุ่นรับมือด้วยการออกมาตรการต่างๆ อาทิ เพิ่มค่าแรงและสวัสดิการ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะแรงงาน กำหนดมาตรการป้องกันการออกจากสายงาน สร้างเส้นงานบิบาล รวมถึงปรับสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อเพิ่มแรงงานบิบาลชาวญี่ปุ่น เป็นต้น

แรงงานบิบาลต่างชาติจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายต่อมา ตั้งแต่ปี 2008 ญี่ปุ่นเริ่มรับแรงงานต่างชาติเข้าสู่สายงานบิบาลอย่างเป็นทางการด้วยการรับพยาบาลภายใต้กรอบความร่วมมือเศรษฐกิจระหว่างประเทศ หรือ Economic Partnership Agreement (EPA) จากประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและเวียดนาม ตามลำดับ แต่จำนวนผู้ที่สอบผ่านได้รับใบประกอบวิชาชีพบิบาลจากรัฐบาลญี่ปุ่นนั้นมีจำนวนน้อยมาก ทำให้สถานบิบาลหลายแห่งยังคงขาดแคลนนักบิบาล ปี 2017 รัฐบาลได้อนุมัติให้มีวีซ่าประเภทฝึกงานด้านเทคนิคหรือ Technical Intern Training Program (TITP) เปิดสาขางานบิบาล (Care Worker) ซึ่งจำกัดระยะเวลา 5 ปี เมื่อครบกำหนดต้องเดินทางกลับประเทศ ไม่สามารถขอย้ายการพำนักได้ ทำให้สถานบิบาลต้องเปิดรับนักบิบาลใหม่ และเริ่มสอนเนื้อหาใหม่ซึ่งต้องลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานบิบาลได้ตามมาตรฐานและได้รับการบิบาลพึงพอใจ ทำให้มีต้นทุนทั้งเรื่องระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการพัฒนาทักษะมากขึ้น (平井, 2022; Ogawa, 2017: 189) ต่อมาปี 2019 รัฐบาลญี่ปุ่นเปิดรับแรงงานต่างชาติภายใต้วีซ่าทักษะเฉพาะหมายเลข 1 และ 2 (Specified skill visa no.1 and no.2) จำนวนผู้ถือวีซ่าประเภทนี้ตั้งแต่ปี 2019 ถึง ปี2023 เพิ่มขึ้นทุกปี ตั้งแต่ 20 คน 3,987 คน 22,567 คน 64,730 คน 154,864 คน 232,001 คน และช่วงต้นปี 2025 เพิ่มเป็น 287,882 คน งานบิบาลเป็น 1 ใน 14 สายงานที่ได้รับอนุญาตให้ถือวีซ่าทักษะเฉพาะหมายเลข 1

จากข้างต้นเห็นได้ว่าญี่ปุ่นออกวีซ่าหลายประเภทในการอนุญาตให้ชาวต่างชาติทำงานบิบาลที่ญี่ปุ่น อาทิ วีซ่าสำหรับ EPA TITP และ SSW ดังตารางที่ 2 นอกจากนี้ยังมีวีซ่าประเภทอื่น อาทิ วีซ่า Nursing Care เป็นวีซ่าสำหรับผู้ที่ยื่นจบจากโรงเรียนบิบาลที่ญี่ปุ่น และวีซ่าคู่สมรสที่ไม่ถูกระบุในตารางเนื่องจากเป็นบิบาลต่างชาติที่อาศัยอยู่ที่ญี่ปุ่นก่อนแล้ว รวมถึงวีซ่านักเรียนที่เน้นการเรียนมากกว่าการทำงาน เป็นต้น

ตารางที่ 2 เงื่อนไขของวีซ่าสำหรับ EPA TITP และSSW ในการรับแรงงานบริบาลต่างชาติของญี่ปุ่น

ประเภทการ ขออนุญาต	Economic Partnership Agreement (EPA)	Technical Intern Training Program (TITP)	Specified Skilled Worker (SSW)
เริ่มเมื่อ	ปี 2008	เปิดสาขางานบริบาล (Care Worker) ปี 2017	ปี 2019
วัตถุประสงค์ในการรับ	ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ แบบทวีประเทศให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น	ฝึกงานด้านเทคนิคเพื่อ นำความรู้กลับไปยัง ประเทศตนเอง	รับมือกับการขาดแคลนแรงงาน ในประเทศ
ประเภทวีซ่า	กิจกรรมพิเศษ	ฝึกงานด้านเทคนิค หมายเลข 1-3	ทักษะเฉพาะหมายเลข 1
ประเทศปลายทางที่รับ	จำนวน 3 ประเทศ คือฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและเวียดนาม	ไม่จำกัด	ไม่จำกัด นำร่อง 8 ประเทศ ปัจจุบัน
จำนวน	2008-2018 มี 4,265 คน	2017-2018 มี 247 คน	ตั้งแต่ปี 2019 รวม 5 ปี คาดว่า จะรับ 60,000 คน
เงื่อนไขก่อนเข้ามา ทำงานที่ญี่ปุ่น	ฟิลิปปินส์และอินโดนีเซียต้องมี ใบรับรองภาษาญี่ปุ่นระดับ N5 หรือ เทียบเท่า สำหรับเวียดนามต้องมี ใบรับรองภาษาญี่ปุ่นระดับ N3	มีใบรับรองภาษาญี่ปุ่น ระดับ N4 หรือเทียบเท่า	มีใบรับรองภาษาญี่ปุ่นระดับ N4 หรือเทียบเท่าและใบรับรอง ผ่านการทดสอบภาษาญี่ปุ่น สำหรับงานบริบาล
ระยะเวลาในการอาศัย อยู่ที่ญี่ปุ่น	4 ปี	5 ปี (เบื้องต้น 3 ปี ขอ ขยายต่อได้อีก 2 ปี)	5 ปี
เงื่อนไขการขอขยาย ระยะเวลา	ต้องมีใบประกอบวิชาชีพบริบาล ระดับชาติของญี่ปุ่นจึงจะขอ ขยายได้หากไม่ผ่านสามารถเปลี่ยน วิชาเป็นแบบ SSW ได้	ไม่สามารถขยายได้ ยกเว้นเปลี่ยนวีซ่าเป็น แบบ SSW	ต้องมีใบประกอบวิชาชีพบริบาล ระดับชาติญี่ปุ่นจึงจะขอขยาย ได้คราวละ 5 ปี โดยไม่จำกัด จำนวนครั้ง
การย้ายงาน	ไม่สามารถทำได้ แต่หลังจากได้ ใบประกอบวิชาชีพแล้วสามารถ ย้ายได้	ไม่สามารถทำได้	สามารถทำได้
เงื่อนไขการนำ ครอบครัวมาอยู่ใน ประเทศญี่ปุ่น	ไม่สามารถทำได้ เว้นแต่มีใบ ประกอบวิชาชีพบริบาลจึงสามารถ ทำได้	ไม่สามารถทำได้	ไม่สามารถทำได้ เว้นแต่มีใบ ประกอบวิชาชีพบริบาลระดับ ชาติของญี่ปุ่นจึงสามารถทำได้

ที่มา: ผู้เขียนดัดแปลงจาก Immigration Services Agency of Japan (2025)

นอกจากด้านนโยบายแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นยังจัดทำเว็บไซต์ประกาศหาแรงงานทักษะเฉพาะต่างๆ และมีแถบเมนูภาษาต่างประเทศด้วย อาทิ ภาษาอังกฤษ ภาษาคาตาล็อก ภาษาพม่า ภาษาอินโดนีเซีย ภาษาเวียดนาม และภาษาไทยด้วย เพื่อแนะนำแรงงานต่างชาติให้เข้ามาทำงานในญี่ปุ่นมากขึ้น (Immigration Services Agency of Japan, 2025)

สถิติปี 2024 จำนวนแรงงานต่างชาติ 10 อันดับแรกที่เข้ามาทำงานในญี่ปุ่นส่วนใหญ่มาจากแถบเอเชีย อาทิ จากเวียดนาม 570,708 คน จีน 408,805 คน ฟิลิปปินส์ 245,565 คน เนปาล 187,657 คน อินโดนีเซีย 169,539 คน พม่า 114,618 คน ไทย 39,806 คนและอื่นๆ รวม 2,302,587 คน แรงงานไทยเป็นลำดับที่ 9 เมื่อเทียบกับปี 2023 เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.9 หรือคิดเป็นร้อยละ 1.7 ของแรงงานต่างชาติทั้งหมด ลักษณะงานที่แรงงานไทยนิยมทำมาก ได้แก่ งานในอุตสาหกรรมการผลิต การเกษตร ก่อสร้าง ทำความสะอาด และบริการ ตามลำดับ (厚生労働省, 2025) ตั้งแต่ปี 2019 หลังจากที่ญี่ปุ่นออกนโยบายเปิดรับนักบริบาลต่างชาติโดยหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายลำดับแรกๆ คือนักบริบาลจากไทย จึงเป็นโอกาสให้แรงงานหญิงไทยจำนวนมากสนใจและตัดสินใจทำงานบริบาลที่ญี่ปุ่น เนื่องจากที่ผ่านมามีญี่ปุ่นมักเปิดรับเฉพาะแรงงานชาย จำกัดระยะเวลา 1-3 ปี และไม่อนุญาตให้นำครอบครัวมาพำนักที่ญี่ปุ่นด้วย

การศึกษาค้นคว้านี้มุ่งเน้นศึกษานักบริบาลชาวไทยเนื่องจากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบริบาลไทยยังมีไม่มาก จากการทบทวนวรรณกรรมก่อนหน้านี้พบว่าส่วนใหญ่วิจัยเกี่ยวกับแรงงานบริบาล EPA ซึ่งไม่เกี่ยวกับนักบริบาลชาวไทย และงานศึกษาแรงงานจากบราซิลและจีนในญี่ปุ่น แรงงานบริบาลจากไทยยังมีจำนวนไม่มาก เป็นแรงงานที่เพิ่งเข้าสู่ตลาดบริบาลญี่ปุ่น รวมถึงอุปสรรคทางด้านภาษาในการเก็บข้อมูล จึงทำให้มีงานวิจัยที่ศึกษาบริบาลไทยน้อยมาก ดังนั้นบทความวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้ 1. ศึกษาสถานการณ์การรับแรงงานต่างชาติด้านงานบริบาลผู้สูงอายุของญี่ปุ่น 2. วิเคราะห์อุปสรรคในการสื่อสารและวัฒนธรรมการทำงานของบริบาลไทยที่ดูแลผู้สูงอายุที่ประเทศญี่ปุ่น และ 3. เสนอแนะแนวทางแก้ไขและส่งเสริมด้านภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นสำหรับนักบริบาลชาวไทย เพื่อนำไปสู่การเตรียมความพร้อมกำลังคนโดยเฉพาะด้านภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การเป็นแรงงานที่มีคุณภาพระดับสากลและเป็นที่ต้องการของตลาดต่อไป

2. กรอบแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมก่อนหน้า

กรอบแนวคิดและทฤษฎีของการศึกษาค้นคว้านี้ ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย คือ บริบทการบริบาลผู้สูงอายุ ทักษะทางภาษาของแรงงานต่างชาติในญี่ปุ่น และทักษะทางวัฒนธรรมของแรงงานต่างชาติในญี่ปุ่น เพื่อสะท้อนให้เห็นภาพการทำงานบริบาลของแรงงานไทยที่ญี่ปุ่นนั้นมีสิ่งต่างๆ ที่ต้องปรับตัวและฝ่าฟันอุปสรรคด้านภาษาและวัฒนธรรมในการทำงานและชีวิตความเป็นอยู่

2.1 บริบทการบริบาลผู้สูงอายุ

คำนิยามของการบริบาล หรือการดูแลระยะยาวแบ่งตามสากล ญี่ปุ่น และไทย ตามลำดับดังนี้

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) (2022) ได้ให้คำจำกัดความของ “การดูแลระยะยาว (Long-term care: LTC)” ในการประชุมใหญ่ ณ กรุงเจนีวา ว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบทางสุขภาพและระบบสังคมซึ่งประกอบด้วยการดำเนินงานด้านต่างๆ เพื่อให้การดูแลแก่ผู้ที่มีความต้องการรับการดูแลระยะยาว ระบบดังกล่าวมีการบูรณาการระหว่างระดับบุคคล สังคม และสาขาวิชาทางการแพทย์หลายด้าน โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือบุคคลที่มีความเสี่ยงต่อการสูญเสียความสามารถในการดำรงชีวิตจากอาการเจ็บป่วยทางร่างกายและ

จิตใจ ทั้งนี้การดูแลระยะยาวต้องสอดคล้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้รับบริการ ในทำนองเดียวกัน McCall (2001) ได้ให้ความหมายของ LTC ว่าเป็นการบริการด้านสุขภาพและสังคมที่จัดขึ้นเพื่อให้การดูแลบุคคลที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างต่อเนื่อง รองรับความต้องการของบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรังซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการใช้ชีวิตประจำวัน แตกต่างจากการให้บริการแบบเฉียบพลันที่เป็นการมุ่งเน้นการรักษา LTC มุ่งเน้นการป้องกันการเสื่อมถอยของร่างกายและการคงไว้ซึ่งคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและผู้ป่วยเรื้อรัง การดูแลในลักษณะนี้จึงถูกออกแบบมาให้มีความต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งการดูแลทางการแพทย์และการให้บริการทางสังคม

ประเภทการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวสามารถแบ่งได้กว้างๆ 2 ประเภท คือการดูแลแบบทางการ ได้แก่ การดูแลในสถาบัน (Institute or residential long-term care) การดูแลที่บ้าน (home care) และชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล (community-based care) โดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มิวิชาชีพ อาทิ แพทย์ พยาบาลและนักสังคมสงเคราะห์ และการดูแลแบบไม่เป็นทางการเป็นการดูแลโดยสมาชิกของครอบครัว เพื่อน และเพื่อนบ้านในชุมชน เป็นต้น (World Health Organization, 2022; McCall, 2001)

การบริหารแบบญี่ปุ่น มอง LTC เป็นส่วนหนึ่งที่รัฐบาลให้สวัสดิการสังคมด้านการดูแลระยะยาวแก่ประชาชน โดยขอรับการบริการผ่านสถานบริบาลทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน การให้บริการแบ่งตามระดับความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างชัดเจน ประกอบด้วย 2 ระดับ คือ ระดับช่วยเหลือตนเองได้ และระดับต้องรับการบริบาล ดังนี้

- ระดับช่วยเหลือตนเองได้ แบ่งออกเป็น 2 ระดับย่อย คือ

- ระดับ 1: สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่ต้องการความช่วยเหลือบางส่วน เช่น อาบน้ำ ทำความสะอาด
- ระดับ 2: สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่บางส่วนต้องการการดูแลบางครั้ง เช่น เวลาลุกยืน เดิน การเคลื่อนไหว หรือระดับความสามารถในการเข้าใจสิ่งมลงอย่างเห็นได้ชัด

- ระดับต้องรับการบริบาล (ไคโงะ) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

- ระดับ 1: สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่บางส่วนต้องการการดูแลบางครั้ง เช่น เวลาลุกยืน เดิน การเคลื่อนไหว หรือความเข้าใจสิ่งมลงอย่างเห็นได้ชัด
- ระดับ 2: ต้องการการดูแลเล็กน้อย ในด้านช่วยเหลือเตรียม ป้อนอาหาร ขับถ่าย ลุกยืน เดิน สวมและถอดเสื้อผ้า และมีอาการหลงลืมบ้าง
- ระดับ 3: ต้องการการดูแลปานกลางในด้านช่วยเหลือเตรียม ป้อนอาหาร ขับถ่าย ลุกยืน เดิน สวมและถอดเสื้อผ้า และมีอาการหลงลืมอย่างเห็นได้ชัด
- ระดับ 4: ต้องการการดูแลมาก เนื่องจากไม่สามารถทานอาหาร ขับถ่าย ลุกยืน เดินด้วยสองเท้า สวมและถอดเสื้อผ้าได้เอง และมีปัญหาความสามารถในการเข้าใจอย่างเห็นได้ชัด
- ระดับ 5: ต้องการการดูแลมากที่สุด เนื่องจากไม่สามารถทานอาหาร ขับถ่าย ลุกยืน เดินด้วยสองเท้า สวมและถอดเสื้อผ้าได้เอง ไม่ค่อยรู้ตัว รวมถึงแทบจะไม่สามารถสื่อสารได้

นอกจากนี้สถานบริบาลยังแบ่งเป็นประเภทต่างๆ และระบุเงื่อนไขบริการตามระดับการพึ่งพาตนเองของผู้รับบริการ ได้แก่ บ้านดูแลผู้สูงอายุพิเศษ (特別養護老人ホーム) บ้านพักผู้สูงอายุเอกชน (有料老人ホーム) และบริการดูแลผู้สูงอายุรายวัน (デイサービス) สามารถให้บริการตั้งแต่ระดับช่วยเหลือตนเองได้จนถึงระดับต้องรับการบริบาล 5 สถานดูแลด้านสุขภาพระยะยาวบริการระดับต้องรับการบริบาล 1-5 และ Group home บริการระดับต้องรับการบริบาล 2-5 (介護福祉養成講座編集委員会, 2022)

ส่วน LTC แบบไทย สำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติ (2559) ได้ให้คำนิยามระบบ LTC คือ การจัดบริการสาธารณสุขและบริการสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการความช่วยเหลือของผู้ที่ประสบภาวะยากลำบากโดยมีสาเหตุมาจากภาวะการเจ็บป่วยเรื้อรัง การประสบอุบัติเหตุ ความพิการต่างๆ ตลอดจนผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในชีวิตประจำวัน ผ่านทั้งรูปแบบที่เป็นทางการคือดูแลโดยบุคลากรด้านสาธารณสุข และสังคมและรูปแบบไม่เป็นทางการ คือดูแลโดยครอบครัว อาสาสมัคร เพื่อน เพื่อนบ้าน เป็นต้น ซึ่งบริการทดแทนดังกล่าวมักเป็นบริการสังคมเพื่อมุ่งเน้นในด้านการฟื้นฟู บำบัด รวมถึงการส่งเสริมสุขภาพให้แก่กลุ่มคนเหล่านี้ สมาชิกและต่อเนื่อง เพื่อให้เขามีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำเนินชีวิตได้เป็นอิสระเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยอยู่บนพื้นฐานของการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การดูแลสุขภาพผู้ป่วยของหน่วยบริการสาธารณสุขอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะเฉียบพลัน (Acute Care) ระยะกึ่งเฉียบพลัน (Intermediate Care หรือ Subacute Care) และระยะยาว (Long Term Care: LTC) หัวใจความสำเร็จของการบริการทั้งสามระยะจะต้องมีความประสานเชื่อมโยง และสอดคล้องกันทั้งข้อมูลและการบริการ กล่าวคือ การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเป็นการบริการด้านสาธารณสุขและการบริการทางสังคมที่จัดขึ้นเพื่อผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ หรือผู้ป่วยที่นอนติดเตียง การบริการด้านสาธารณสุขจะช่วยดูแลด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพยาบาล ในขณะที่ความต้องการทางสังคมเช่น การช่วยเหลือในชีวิตประจำวัน อาทิกิจกรรมอาหาร การขับถ่าย งานบ้าน การเตรียมพร้อมสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ เป็นต้น

ด้านสถิติจำนวนประชากรไทย ปี 2016 มี 68,980,000 คน เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปประมาณ 7,250,000 คน คิดเป็นร้อยละ 10.51 และในปี 2030 คาดว่าจะมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 25 ซึ่งเป็นการเพิ่มอย่างรวดเร็ว คนไทยนิยมให้สถาบันครอบครัวเป็นผู้ดูแลบริบาลและเนื่องจากรายได้มีความเหลื่อมล้ำกันมาก ทำให้มีผู้สูงอายุบางส่วนเท่านั้นที่สามารถรับบริการบริบาลได้ พื้นที่ส่วนภูมิภาคของไทยมีความผูกพันกับท้องถิ่นและชุมชนอย่างเหนียวแน่นส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจึงได้รับการบริบาลที่บ้านตนเอง แต่สำหรับพื้นที่ในเมืองนั้นผู้สูงอายุทำงานนอกบ้าน สัดส่วนประชากรวัยเด็กลดลง สัดส่วนการไม่แต่งงานและการหย่าร้างที่เพิ่มขึ้น มีผลให้สัดส่วนการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุและเด็กลดลง การบริบาลในครอบครัวจึงยาก จำนวนนักบริบาลนั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการและกำลังกลายเป็นปัญหาสังคมในอนาคต ค่าใช้จ่ายด้านการแพทย์ของภาครัฐเพิ่มขึ้นในการดูแลผู้สูงอายุเนื่องจากจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีประเด็นโครงสร้างภาระค่าใช้จ่ายและคุณภาพในการให้บริการคนไทยที่ฐานะดีจึงหลีกเลี่ยงการใช้บริการโรงพยาบาลรัฐบาลและเลือกใช้บริการสุขภาพเอกชนในการเข้ารับบริการจากโรงพยาบาลเอกชนเพราะบริการรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (国際協力機構 (JICA) とエフビー介護サービス株式会社, 2018)

จากข้างต้นเห็นภาพการบริบาลในประเทศญี่ปุ่นเป็นส่วนหนึ่งของสวัสดิการที่รัฐบาลจัดให้แก่ประชาชน โดยผู้สูงอายุสามารถขอรับการบริบาลตามระดับที่ได้รับการประเมิน บริบาลมีมาตรฐานวิชาชีพรวมถึงระบบการบริหารสถานบริบาล ขณะที่ไทยนั้นการบริบาลผู้สูงอายุยังเป็นการดูแลจากสมาชิกในครอบครัวมากกว่าในสถาบันเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูง ประกอบกับสวัสดิการด้านการรักษาและสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุยังคงพึ่งพารายได้จากลูกหลาน แต่ไม่รวมถึงการส่งเสริมการใช้ชีวิตประจำวัน ดังนั้นทัศนคติในการบริบาลไทยกับบริบาลแบบญี่ปุ่นจึงมีความแตกต่างกัน บริบาลไทยจำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจบริบทเหล่านี้

2.2 ทักษะภาษาของแรงงานต่างชาติในญี่ปุ่น

บทบาทและหน้าที่หลักของภาษามี 6 ประการ (1) สื่อสารอารมณ์สู่ผู้ฟัง (2) กำกับการตอบรับ (3) ด้านอ้างอิง

(4) ด้านความงามกวีศิลป์ (5) สื่อสัมพันธ์ และ(6) ยืนยันความเข้าใจ (พัชรพร แก้วกฤษฎาภรณ์, 2564, น.2) ดังนั้นสำหรับบริบทต่างชาติแล้ว ภาษาญี่ปุ่นคือกำแพงในการสื่อสารกับผู้รับการดูแลกับเพื่อนร่วมงานโดยตรง การสื่อสารให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น Luckmann ได้เสนอ 8 อุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในการบริบาล (1) ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิหลังและความเชื่อของผู้รับการบริบาล (2) ความกลัวและไม่เชื่อใจในตัวนักบริบาล (3) ความแตกต่างด้านเชื้อชาติ (4) ความอคติและให้คุณค่าจากตัวนักบริบาลและผู้รับการบริบาลเอง (5) การมองสิ่งต่างๆ ในรูปแบบเดียว (6) พฤติกรรมที่เป็นแบบแผน (7) ความแตกต่างทางภาษา และ (8) ความแตกต่างด้านมุมมองและความคาดหวัง และอีกผลการสำรวจกล่าวถึงสิ่งที่ปัญหามากที่สุด 3 อันดับแรกของบริบาลต่างชาติ (เป็นแรงงาน EPA ร้อยละ 76.4) ว่าเป็น ทักษะภาษาญี่ปุ่นที่ต้องมีในระดับสามารถสอบผ่านใบประกอบวิชาชีพบริบาลระดับชาติของญี่ปุ่น การดูแลที่ต้องการความรู้ด้านการแพทย์ และการดูแลในระยะสุดท้าย ขณะเดียวกันยังพบว่าสถานบริบาลหลายแห่งในญี่ปุ่นยังไม่ต้อนรับแรงงานต่างชาติเนื่องจากไม่มั่นใจและเกรงว่ามีปัญหาการสื่อสารกับผู้รับบริการและครอบครัว การสื่อสารกับเพื่อนร่วมงาน และการเข้าใจวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม ตามลำดับ (三菱UFJリサーチ&コンサルティング, 2020)

งานศึกษาก่อนหน้ากล่าวถึงอุปสรรคการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นของนักบริบาลต่างชาติ ตัวอย่างเช่น พยาบาลอาชีพจากอินโดนีเซียมาทำงานบริบาลที่ญี่ปุ่นซึ่งใช้ทักษะการทำงานต่ำกว่างานพยาบาล ต่อมาเมื่อสอบใบประกอบวิชาชีพบริบาลซึ่งเป็นข้อสอบเป็นภาษาญี่ปุ่นไม่ผ่าน จึงไม่สามารถทำงานต่อได้ นอกจากนี้ยังต้องเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรมการทำงานแบบญี่ปุ่นอีกด้วย (Iskandar, 2020; Imelda, 2024) ต่อมา Takamoto (2011) ศึกษาแรงงาน EPA ประเด็นภาษาและวัฒนธรรม ระบุว่าบริบาลต่างชาติจำเป็นต้องรู้ทั้งภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ในชีวิตประจำวันและภาษาญี่ปุ่นสำหรับทำงานบริบาล รวมถึงภาษาท้องถิ่นที่ต้องเรียนรู้เองจากที่ทำงาน ปัญหาด้านภาษาและวัฒนธรรมส่วนหนึ่งมาจากการขาดการสนับสนุนการเรียนรู้บริบาลแบบญี่ปุ่นและการเตรียมตัวสอบใบวิชาชีพบริบาล สถานบริบาลที่รับแรงงานต่างชาติต้องจัดหาคอร์สอบรมภาษาญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่นอีก 6 เดือน แม้จะมีจัดเรียนแบบออนไลน์เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายแต่ตัวผู้เรียนเองไม่ค่อยพอใจกับการเรียนผ่านระบบออนไลน์งานบริบาลเป็นการให้บริการลูกค้าโดยตรง สถานบริบาลจึงต้องการแรงงานต่างชาติที่สามารถสื่อสารภาษาญี่ปุ่นได้ดี เพราะมีแนวคิดว่าการที่จะให้บริการที่ดีนั้น นายจ้างญี่ปุ่นเชื่อว่าหากบริบาลต่างชาติไม่รู้ไม่เข้าใจภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ทักษะการโต้ตอบกับลูกค้าญี่ปุ่นย่อมจะไม่สามารถมอบบริการที่ยอดเยี่ยมให้แก่ลูกค้าได้ สถานบริบาลพยายามแก้ไขเรื่องการสื่อสารโดยจ้างล่ามทางแพทย์แต่กระนั้นประสบปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอ และกังวลใจเรื่องการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัวของลูกค้าด้วย สถานบริบาลยังคงเผชิญทัศนคติที่แตกต่างระหว่างนักบริบาลชาวญี่ปุ่นกับบริบาลชาวต่างชาติ หน้าที่ยังมีความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมของบริบาลต่างชาติที่มาจากหลากหลายประเทศด้วย 長 (2022) กล่าวถึงช่องว่างการสื่อสารระหว่างนักบริบาลชาวญี่ปุ่นกับแรงงานจากเอเชีย (จีน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและไทย) โดยเสนอให้ชาวญี่ปุ่นสื่อสารโดยใช้ท่าทางร่างกายประกอบการพูด หลีกเลี่ยงคำกำกวม เช่น 分かり、ていふに、やさしく ให้พูดทบทวนในสิ่งที่เพิ่งอธิบายแทนการถามว่าเข้าใจไหม เพราะบริบาลต่างชาติมักจะติดตอบว่า わかりました (เข้าใจแล้ว) ทั้งที่อาจจะไม่เข้าใจจริง และให้พูดขึ้นชมเมื่อบริบาลต่างชาติสามารถทำงานขึ้นใหม่ได้ดี เป็นต้น ส่วนงานนักวิชาการชาวไทย อาทิ สุพรรณษาและวิไลภรณ์ (2564) พบว่าผู้ปฏิบัติงานด้านการบริบาลผู้สูงอายุมีปัญหาและมีความต้องการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาญี่ปุ่นในชีวิตประจำวัน จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานพัฒนาหลักสูตรการฟังและการพูดภาษาญี่ปุ่นพื้นฐานเพื่อการบริบาลผู้สูงอายุ

2.3 ทักษะทางวัฒนธรรมของแรงงานต่างชาติในญี่ปุ่น

ในสถานบริบาลที่ญี่ปุ่น เมื่อมีการรับนักบริบาลต่างชาติเข้ามาทำงาน มักพบว่านักบริบาลต่างชาติเผชิญกับประเด็นทางวัฒนธรรมในการทำงานด้วย Burchum (2002) ได้แบ่งบริบทการบริบาลข้ามวัฒนธรรมไว้ 5 ประการ ได้แก่ (1) การตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม (2) มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม (3) ความเข้าใจวัฒนธรรม (4) มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อวัฒนธรรม และ (5) การมีทักษะต่างๆ ในวัฒนธรรมนั้น สำหรับการปรับตัวของแรงงานที่ทำงานด้านพยาบาลในต่างประเทศ ดังงานของ Yi และ Jezewski (2000) ได้สรุปผลการศึกษาว่าการปรับตัวของพยาบาลชาวเกาหลีที่ทำงานในสหรัฐอเมริกาประกอบด้วย 5 ลำดับขั้น โดย 3 ขั้นแรกคือ การบรรเทาความเครียด การก้าวข้ามอุปสรรคภาษาอังกฤษ การได้รับการยอมรับจากพยาบาลชาวอเมริกัน มีผลต่อประสบการณ์พยาบาลเกาหลีในช่วง 2-3 ปีแรกของการทำงาน ส่วนขั้นที่ 4 และ 5 คือการประยุกต์ใช้กลยุทธ์แก้ไขปัญหาสโตรลอเมริกัน และการปรับตัวให้เข้ากับสังคมอเมริกันมีผลต่อพยาบาลเกาหลีที่ทำงานมาแล้ว 5-10 ปี ขณะเดียวกันงานของ Liou และ Cheng (2011) ได้ศึกษาพยาบาลอาชีพชาวไต้หวันที่ทำงานในสหรัฐอเมริกา พบว่าพยาบาลกลุ่มนี้เผชิญกับกำแพงภาษาอังกฤษและความแตกต่างวัฒนธรรมในการดูแลผู้ป่วย อย่างไรก็ตาม ปัจจัยเชิงบวกที่ทำให้พยาบาลไต้หวันสามารถทำงานต่อได้คือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานและระบบสวัสดิการที่ดี 長 (2022) กล่าวถึงวัฒนธรรมบริบาลของญี่ปุ่นว่าเปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็ง ซึ่งประกอบด้วยวัฒนธรรมส่วนที่มองเห็นได้ อาทิ การแต่งกายสิ่งก่อสร้าง ภาพวาด อาหาร วิธีการบริบาล และวิธีการรายงานผลการทำงาน และวัฒนธรรมที่มองไม่เห็น อาทิ ทัศนคติต่อธรรมชาติ มุมมองเรื่องความเป็นและความตาย ทัศนคติต่อการบริบาล และทัศนคติต่อการทำงาน สิ่งที่สถานบริบาลญี่ปุ่นคาดหวังจากบริบาลต่างชาติ นอกจากต้องมีทักษะด้านการบริบาลและความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นในระดับที่สื่อสารเพื่อการทำงานบริบาลได้แล้ว ยังจำเป็นต้องเข้าใจและปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการทำงานแบบญี่ปุ่น อาทิ การตรงต่อเวลา การทำงานเป็นทีม การจดบันทึกข้อมูล การสอบถามทันทีเมื่อไม่เข้าใจ การไม่ใช้โทรศัพท์มือถือขณะสนทนาหรือทำงาน และปฏิบัติตามหลักการ “การรายงาน-แจ้ง-ปรึกษา (Horenso)” ต่อหัวหน้างาน นอกจากนี้ Ogawa (2017) ยังกล่าวถึงคุณสมบัติอื่นๆ ที่สถานบริบาลคาดหวังจากนักบริบาลต่างชาติ อาทิ ทักษะด้านซอฟต์แวร์สกิล (soft skills) โดยเฉพาะทักษะการสื่อสาร ความสามารถในการนำนวัตกรรมมาใช้ และความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

ดังที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นภาพรวมของอุปสรรคและความแตกต่างทางวัฒนธรรมในการทำงานบริบาลข้ามวัฒนธรรม ซึ่งครอบคลุมประเด็นต่างๆ อาทิ ทักษะการสื่อสาร ทักษะภาษาญี่ปุ่นในด้านการพูด การฟัง การเขียน การอ่าน ความรู้เฉพาะทางด้านงานบริบาล ระเบียบและวินัยในการทำงาน การแต่งกาย ตลอดจนวิธีการรับประทานอาหาร เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้มีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์การทำงานตามแบบฉบับของญี่ปุ่น โดยเฉพาะการบริบาลแบบญี่ปุ่นซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสูงทั้งในด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสารและวิธีการปฏิบัติงานด้านบริบาล

3. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การรับแรงงานต่างชาติในด้านงานบริบาลผู้สูงอายุของประเทศญี่ปุ่น
2. เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคด้านการสื่อสารและวัฒนธรรมการทำงานของนักบริบาลชาวไทยที่ปฏิบัติงานบริบาลผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขและส่งเสริมความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นสำหรับนักบริบาลชาวไทย

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์ในสถานบริบาลผู้สูงอายุที่ประเทศญี่ปุ่น รวมถึงรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยที่ได้รับการรับรองการวิจัยในคนจากสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนชุดกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล รหัสโครงการ MU-CIRB 2022/281.1810

พื้นที่ที่ใช้ในการสังเกตการณ์และเก็บข้อมูล อาทิ โรงพยาบาลจำนวน 1 แห่งและสถาบันดูแลเอกชนจำนวน 3 แห่ง รวมทั้งหมด 4 แห่ง ตั้งอยู่ในจังหวัดนารา ฟุคุอิ โตเกียว และชิบะ สถานบริบาลทั้ง 4 แห่งนี้มีผู้สูงอายุที่อยู่ในระดับต้องการบริบาลทั้ง 5 ระดับ แต่ทั้งนี้การทำงานสาขาใด ดูแลผู้สูงอายุระดับใดนั้นขึ้นอยู่กับกรมอบหมายงานของนายจ้างชาวญี่ปุ่น ผู้วิจัยได้ส่งหนังสือเพื่อขอเข้าสังเกตการณ์ในแผนกที่มีบริบาลไทยปฏิบัติงานและขอสัมภาษณ์นักบริบาลชาวไทยในสถานบริบาลดังกล่าว

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยคือ ผู้ที่มีสัญชาติไทยอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่ปฏิบัติงานด้านการบริบาลผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น จำนวน 13 คน โดยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบสอบถาม ใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละประมาณ 15-20 นาที ระหว่างวันที่ 1-10 มิถุนายน 2023 ข้อจำกัดของการวิจัยครั้งนี้คือ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมสามารถดำเนินการได้เฉพาะพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลที่ญี่ปุ่นมีจำกัด และช่วงเวลาที่ได้รับการอนุญาตให้สัมภาษณ์ค่อนข้างสั้นเนื่องจากต้องสัมภาษณ์ในเวลาทำงานของผู้ให้ข้อมูล

ส่วนโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ส่วนตามกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ คือ (1) ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มตัวอย่าง (2) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการทำงานด้านบริบาลผู้สูงอายุ เพื่อให้เข้าใจภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักบริบาลชาวไทยที่ทำงานในญี่ปุ่น (3) ทักษะด้านภาษา โดยแบ่งเป็นหมวดคำศัพท์ ไวยากรณ์ การพูด การฟัง การอ่านและการเขียน ตามลำดับตั้งแต่ระดับจากง่ายไปยาก และ (4) ทักษะด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วยหัวข้อย่อยเกี่ยวกับการปรับตัวต่อวัฒนธรรมการทำงานในสถานบริบาลและการดำเนินชีวิตประจำวันในญี่ปุ่น การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนตามข้อมูลที่ได้จากแต่ละเครื่องมือวิจัย คือส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และแปลผลเพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 คือวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปมาน (Analytic Induction) เพื่อบรรยายลักษณะร่วมกันของข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Constant Comparison) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลลงในตาราง แบ่งกลุ่มตัวอย่าง และอธิบายเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่าง นอกจากนี้ยังใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ปรากฏซ้ำบ่อยครั้ง วิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล ตลอดจนแนวโน้มของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

5. ผลการวิจัย

ผลจากการเก็บข้อมูลนักบริบาลชาวไทยที่ญี่ปุ่น จำนวน 13 ราย โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 ส่วน คือ ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มตัวอย่างและการทำงานบริบาลผู้สูงอายุ ทักษะด้านภาษา และทักษะด้านวัฒนธรรม ดังนี้

5.1 ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มตัวอย่างและการทำงานดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 13 ราย มีรายละเอียด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลพื้นฐานกลุ่มตัวอย่างโดยแสดงจำนวนร้อยละ (จำนวนคน)

เพศ:	เพศหญิง 84.6 (11 คน)	เพศชาย 15.4 (2 คน)		
อายุ:	ช่วง 25-29 ปี 30.8 (4 คน) ช่วง 45-49 ปี 7.7 (1 คน)	ช่วง 35-39 ปี 30.8 (4 คน) ช่วง 50-54 ปี 7.7 (1 คน)	ช่วง 30-34 ปี 15.3 (2 คน) ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป 7.7 (1 คน)	
สถานภาพ:	โสด 84.6 (11 คน)	สมรส 15.4 (2 คน)		
ระดับการศึกษา:	ระดับปริญญาโท ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ระดับอนุปริญญา/ปวส ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับประถมศึกษา	15.4 (2 คน) ประกอบด้วยจบสาขาบริหารธุรกิจและวิทยาศาสตร์ 53.8 (7 คน) ประกอบด้วยจบสาขาภาษาญี่ปุ่น 2 คน นิเทศศาสตร์ รัฐศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ ครุศาสตร์ นิติวิทยาศาสตร์ อย่างละ 1 คน 7.7 (1 คน) จบสาขาด้านบัญชี 7.7 (1 คน) เรียนแผนกศิลป์-อังกฤษ 15.4 (2 คน)		
ประสบการณ์การทำงานที่ไทย:	มีประสบการณ์มาก่อน ไม่มีประสบการณ์	69.2 (9 คน) 30.8 (4 คน)		
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ที่ญี่ปุ่น:	มากกว่า 10 ปี มากกว่า 1 ปีแต่ไม่เกิน 3 ปี น้อยกว่า 6 เดือน	15.4 (2 คน) 38.5 (5 คน) 15.4 (2 คน)	มากกว่า 3 ปีแต่ไม่เกิน 5 ปี มากกว่า 6 เดือนแต่ไม่เกิน 1 ปี	15.4 (2 คน) 15.4 (2 คน)
ช่องทางการหางานที่ญี่ปุ่น:	ผ่านสื่อออนไลน์ ผ่านองค์กร เช่น บริษัท โรงเรียน	61.5 (8 คน) 7.7 (1 คน)	เพื่อนหรือคนรู้จักชักชวน	30.8 (4 คน)
ระยะเวลาเตรียมความพร้อมด้านภาษาญี่ปุ่นก่อนไปญี่ปุ่น:	มากกว่า 1 ปี มากกว่า 6 เดือนแต่ไม่เกิน 1 ปี มากกว่า 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือน น้อยกว่า 3 เดือน	38.4 (5 คน) 15.4 (2 คน) 23.1 (3 คน) 23.1 (3 คน)		
ประเภทวิชา:	วิชาผู้ฝึกงาน วิชานักเรียน วิชาทำงาน	38.8 (4 คน) 15.4 (2 คน) 7.6 (1 คน)	วิชาทักษะเฉพาะ วิชาคู่สมรสชาวญี่ปุ่น	30.8 (4 คน) 15.4 (2 คน)
ระดับภาษาญี่ปุ่น:	ระดับ N2 ระดับ N4	7.7 (1 คน) 38.4 (5 คน)	ระดับ N3 ไม่แน่ใจ	38.4 (6 คน) 7.7 (1 คน)

5.2 ทักษะด้านภาษา

ทักษะด้านภาษาประกอบด้วย 6 หมวด คือคำศัพท์ ไวยากรณ์ การพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน รวมกันได้ 17 ข้อย่อย และมีการให้คะแนนประเมินระดับปัญหาการใช้ภาษาญี่ปุ่นในแต่ละทักษะ (กรณีมีปัญหามากที่สุด มีค่าเท่ากับ 5 และไม่มีปัญหาเลยมีค่าเท่ากับ 0 โดยคะแนนเต็มสูงสุดอยู่ที่ 65 คะแนนหรือเท่ากับร้อยละ 100 กล่าวคือระดับร้อยละ 100-80 หมายความว่ามีความรู้ปัญหาที่มากที่สุด ร้อยละ 79-60 หมายความว่ามีความรู้ปัญหาที่ ร้อยละ 59-40 หมายความว่ามีความรู้ปัญหามากกลาง ร้อยละ 39-20 หมายความว่ามีความรู้ปัญหาน้อย และต่ำกว่าร้อยละ 19 หมายความว่ามีความรู้ปัญหาน้อยที่สุด) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัญหาการใช้ภาษาญี่ปุ่นในแต่ละกลุ่มทักษะ จำนวน 17 ข้อ

ข้อ	กลุ่มทักษะ	รายละเอียด	คะแนน (จากคะแนนเต็ม 65)	คิดเป็นร้อยละ	แปลความหมาย
1	คำศัพท์	คำศัพท์พื้นฐานทั่วไปที่ใช้ในการปฏิบัติงาน	27	30.8	มีปัญหาน้อย
2	คำศัพท์	คำศัพท์เฉพาะทาง (บริบาล) ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน	34	52.3	มีปัญหাপานกลาง
3	คำศัพท์	เสียงอ่านและความหมายของอักษรคันจิในชื่อเฉพาะ เช่น ชื่อ-นามสกุล ชื่อสถานที่ ชื่ออุปกรณ์	39	60.0	มีปัญหามาก
4	ไวยากรณ์	การเลือกใช้สำนวนเชิงธุรกิจที่เคยศึกษามาได้อย่างเหมาะสม	50	76.9	มีปัญหามาก
5	ไวยากรณ์	การเลือกใช้รูปประโยคที่เคยศึกษามาได้อย่างเหมาะสม	31	47.7	มีปัญหাপานกลาง
6	การพูด	การสนทนาได้ตอบในหัวข้อเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน	18	27.7	มีปัญหาน้อย
7	การพูด	การสนทนาได้ตอบกับลูกค้าผู้สูงอายุ	30	46.2	มีปัญหাপานกลาง
8	การพูด	การสนทนาได้ตอบกับหัวหน้า / ผู้อาวุโสกว่า	35	53.8	มีปัญหাপานกลาง
9	การพูด	การสนทนาได้ตอบกับเพื่อนร่วมงาน	27	41.5	มีปัญหাপานกลาง
10	การพูด	การรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับการทำงาน	40	61.5	มีปัญหามาก
11	การฟัง	การฟังจับใจความในหัวข้อเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน	25	38.5	มีปัญหาน้อย
12	การฟัง	การฟังจับใจความในหัวข้อเกี่ยวกับการทำงาน	34	52.3	มีปัญหাপานกลาง
13	การฟัง	การฟังภาษาถิ่น	28	43.1	มีปัญหাপานกลาง
10	การพูด	การรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับการทำงาน	40	61.5	มีปัญหามาก
11	การฟัง	การฟังจับใจความในหัวข้อเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน	25	38.5	มีปัญหาน้อย
12	การฟัง	การฟังจับใจความในหัวข้อเกี่ยวกับการทำงาน	34	52.3	มีปัญหাপานกลาง
13	การฟัง	การฟังภาษาถิ่น	28	43.1	มีปัญหাপานกลาง
14	การอ่าน	การอ่านเพื่อทำความเข้าใจความหมายของป้ายป้ายประกาศ จดหมายต่างๆ ในชีวิตประจำวัน	42	64.6	มีปัญหามาก
15	การอ่าน	การอ่านเพื่อทำความเข้าใจความหมายของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน	48	73.8	มีปัญหามาก
16	การเขียน	การเขียนข้อความบันทึกอย่างง่ายเพื่อติดต่อภายในที่ทำงาน	38	58.5	มีปัญหাপานกลาง
17	การเขียน	การเขียนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น เอกสารประชุม รายงาน	48	73.8	มีปัญหามาก

จากตารางทักษะภาษาญี่ปุ่น พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีปัญหามากที่สุด 5 อันดับแรก คือ

- (1) ไวยากรณ์: การเลือกใช้สำนวนเชิงธุรกิจที่เคยศึกษามาได้อย่างเหมาะสม (ข้อ 4)
- (2) การอ่าน: การอ่านเพื่อทำความเข้าใจความหมายของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน (ข้อ 15)
- (3) การเขียน: การเขียนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น เอกสารประชุม รายงาน (ข้อ 17)
- (4) การอ่าน: การอ่านเพื่อทำความเข้าใจความหมายของป้าย ป้ายประกาศ จดหมายต่างๆ ในชีวิตประจำวัน (ข้อ 14) และ
- (5) การพูด: การรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับการทำงาน (ข้อ 10)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่าไม่ว่าจะมีทักษะภาษาญี่ปุ่นระดับใดก็ตาม ยังคงเผชิญหน้ากับการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นหลายทักษะ โดยเฉพาะการสนทนาโดยใช้ภาษาสุภาพและคำศัพท์เฉพาะทาง (แทนชื่อตัวอักษรแรกด้วย A-M อักษรลำดับถัดมาแสดงเพศ โดยเพศหญิงแทนด้วย F เพศชายแทนด้วย M) ดังต่อไปนี้

- กรณีของ AF มีทักษะภาษาญี่ปุ่นระดับ N4 กล่าวว่ามีปัญหาฟังไม่ค่อยทันเนื่องจากคนญี่ปุ่นพูดเร็ว โดยเฉพาะการฟังจับประเด็นเรื่องงาน และมีการใช้ภาษาถิ่นซึ่งไม่คุ้นเคย การปรับระดับความสุภาพของภาษาตามสถานการณ์ยังติดขัด ยังไม่เคยได้เขียนรายงาน

- กรณี BF มีทักษะภาษาญี่ปุ่นระดับ N3 ทำงานในสถานบริบาลในเครือโรงพยาบาล พบปัญหาช่องว่างของสิ่งที่เรียนกับการนำไปใช้จริง กล่าวคือตอนเรียนใช้ภาษาญี่ปุ่นกลางแต่ในการทำงานจริงทั้งเพื่อนร่วมงานและลูกค้าเองใช้ภาษาถิ่นคันไซ เมื่อต้องอ่านชื่อลูกค้าที่เขียนด้วยตัวอักษรคันจิก็พบว่าค่อนข้างยาก ยังไม่สามารถใช้ภาษารูปสุภาพได้จึงมักสื่อสารด้วยภาษารูปธรรมดา BF สามารถฟังเข้าใจในสิ่งที่หัวหน้าสื่อสารได้แต่การพูดได้ตอบยังพูดไม่เป็นประโยค ฝ่ายคนญี่ปุ่นเองก็พยายามทำความเข้าใจจึงมักจะถามกลับมาว่าต้องการสื่อสารแบบนี้ใช่หรือไม่ ยังไม่เคยได้รับมอบหมายให้เขียนรายงาน หากต้องเขียนคงมีปัญหาการเขียนตัวคันจิ

- กรณี CF มีทักษะภาษาญี่ปุ่นระดับ N3 เรียนภาษาญี่ปุ่น 7 เดือนก่อนเดินทางมาญี่ปุ่น ปัจจุบันทำงานในโรงพยาบาลญี่ปุ่น 3 ปีครึ่งแล้ว มีเพื่อนร่วมงานเป็นชาวฟิลิปปินส์ จีน และญี่ปุ่น ติดขัดด้านคำศัพท์บริบาล บางครั้งเจอคำศัพท์ยากจึงทำให้ฟังไม่เข้าใจ ไม่มีปัญหาเรื่องภาษาถิ่นเพราะที่ใดก็พูดภาษากลาง

- กรณี DM มีทักษะภาษาญี่ปุ่นระดับ N3 ทำงานในเครือโรงพยาบาล 2 ปี พอสอบผ่านใบประกอบวิชาชีพบริบาลของญี่ปุ่น บริษัทจึงปรับให้เป็นพนักงานประจำ ทักษะที่ยังเป็นปัญหาคือการอ่าน ตัวอักษรคันจิที่เป็นชื่อเฉพาะไม่ค่อยเข้าใจภาษาถิ่น

- กรณี GF ยังไม่เคยสอบวัดระดับแต่คิดว่าตนเองมีทักษะภาษาญี่ปุ่นระดับ N3 เนื่องจากอาศัยอยู่ที่ญี่ปุ่นมานานกว่า 30 ปี อ่านคันจิได้บ้าง ในที่ทำงานมีตัวคันจิจำนวนมากแต่มีตัวอริระงะนะกำกับไว้ทำให้เข้าใจง่าย ไม่เคยได้รับมอบหมายให้เขียนรายงาน ที่ผ่านมาเขียนเป็นแต่ตัวอริระงะนะ อยากฝึกเขียนตัวคันจิให้มากขึ้น

- กรณี JF เรียนจบวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นระดับมหาวิทยาลัย ระดับภาษาญี่ปุ่น N2 ทำงานสถานบริบาลแบบ Day service (แบบไป-กลับ) มาที่ฟุคุอิเพื่อต้องการพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น เล่าว่า “การฟังพัฒนาขึ้นมากจากแต่ก่อนอยู่ที่ไทยฟังแทบไม่ออก แต่พอมายู่ที่ญี่ปุ่นสามารถฟังออกและสื่อสารได้โดยใช้เวลาคิดไม่นาน รวมถึงภาษาถิ่นด้วย”

- กรณี MF อาศัยอยู่ที่ญี่ปุ่นนานกว่า 20 ปี ฟังภาษาญี่ปุ่นออกแต่ไม่สามารถสื่อสารตอบโต้เป็นประโยคได้ และไม่เคยสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นจึงไม่แน่ใจระดับภาษาญี่ปุ่นตนเอง กล่าวถึงประสบการณ์ในการสื่อสารกับเพื่อนบริบาลชาวญี่ปุ่น “พอเวลาเราพูด บางทีเราไม่รู้ว่ ระดับถ่มตนอะไร เราพูดไม่เป็น แต่พอเราสื่อสารไป

เขาเข้าใจผิด เขาคิดว่าเราพูดไม่รู้จักรากศัพท์ แต่ไม่ใช่ทุกคน เฉพาะบางคนที่เขาอาจจะแอนตี้ คนญี่ปุ่นที่เขาแอนตี้ต่างชาติ ตัวอย่างเช่น เราใช้คำง่าย ๆ 「どこですか」 (ที่ไหน) ชาวญี่ปุ่นบอกว่าพูดแปลกๆ ต้องพูด 「どこに行きますか」 (จะไปที่ไหน) ซึ่งบางครั้งเรานึกไม่ออกว่าต้องใช้คำยาวๆ แบบนี้”

ส่วนทักษะภาษาญี่ปุ่นที่กลุ่มเป้าหมายต้องการเรียนมากที่สุด (เลือกได้ 2 คำตอบ) คือ คำศัพท์เฉพาะทาง 8 ครั้ง การสนทนาโดยใช้ภาษาสุภาพ 7 ครั้ง การฟัง 4 ครั้ง การเขียน 4 ครั้ง ไวยากรณ์ 2 ครั้ง และการอ่าน 1 ครั้ง สรุปได้ว่าไวยากรณ์ในด้านการเลือกใช้สำนวนเชิงธุรกิจหรือการใช้ภาษาสุภาพนั้นเป็นสิ่งที่กลุ่มเป้าหมายมีความกังวลและต้องการพัฒนามากที่สุด ดังกรณี GF อธิบายไว้ว่าทักษะที่ต้องการพัฒนามากที่สุดคือไวยากรณ์โดยเฉพาะการใช้คำสุภาพเพราะอยากสื่อสารอย่างนุ่มนวล เพื่อนร่วมงานฟังแล้วให้ความร่วมมือในการทำงาน หากพูดด้วยคำศัพท์ธรรมดาอาจฟังไม่เพราะ สร้างความหงุดหงิดได้ หากสำนวนการพูดสุภาพก็จะเป็นการสร้างบรรยากาศในที่ทำงานได้ดีขึ้น ส่วนหมวดคำศัพท์แม้ว่ากลุ่มเป้าหมายมีความกังวลน้อย เนื่องจากเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน แต่หากเป็นคำศัพท์เฉพาะด้านบริบาลนั้นมีความกังวลปานกลางถึงมาก และมีการใช้ในการงานบ่อยครั้งจึงส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายต้องการเรียนเป็นอันดับสอง

5.3 ทักษะด้านวัฒนธรรม

ทักษะด้านวัฒนธรรมประกอบด้วย 7 หัวข้อ และมีการให้คะแนนประเมินระดับการปรับตัวทางวัฒนธรรม (กรณีเห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 5 และไม่เห็นด้วยมีค่าเท่ากับ 0 โดยคะแนนเต็มสูงสุดอยู่ที่ 65 คะแนนหรือเท่ากับร้อยละ 100 กล่าวคือ ร้อยละ 100-80 หมายความว่าเห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 79-60 หมายความว่าเห็นด้วยอย่างมาก ร้อยละ 59-40 หมายความว่าเห็นด้วย ร้อยละ 39-20 หมายความว่าไม่ค่อยเห็นด้วย และต่ำกว่าร้อยละ 19 หมายความว่าเห็นด้วยน้อยที่สุด) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การปรับตัวทางวัฒนธรรม

ข้อ	รายละเอียด	คะแนน	คิดเป็นร้อยละ	แปลความหมาย
1	ท่านรับรู้ว่าวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นมีความแตกต่าง	56	86.2	เห็นด้วยมากที่สุด
2	ท่านสามารถทำตามระเบียบขั้นตอนการทำงานแบบญี่ปุ่นได้	61	93.8	เห็นด้วยมากที่สุด
3	ท่านเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่แตกต่างได้	57	87.7	เห็นด้วยมากที่สุด
4	ท่านเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมของเพื่อนร่วมงานที่แตกต่างได้	60	92.3	เห็นด้วยมากที่สุด
5	ท่านเรียนรู้การทำงานบริบาลแบบญี่ปุ่นและพยายามเข้าใจลูกค้า	60	92.3	เห็นด้วยมากที่สุด
6	ท่านสามารถสื่อสารโดยปรับระดับความสุภาพของภาษาตามสถานการณ์ได้	43	66.2	เห็นด้วยอย่างมาก
7	ท่านสามารถปรับตัวความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันที่ญี่ปุ่นได้	62	95.4	เห็นด้วยมากที่สุด
8	ท่านปรับใช้วัฒนธรรมญี่ปุ่นเข้ากับชีวิตประจำวันของตน	51	78.5	เห็นด้วยอย่างมาก

ด้านวัฒนธรรม กลุ่มเป้าหมายสามารถปรับตัวให้เข้ากับการใช้ชีวิตและการทำงานที่ญี่ปุ่นได้ระดับมาก มีเพียง 2 หัวข้อที่มีความกังวลอยู่บ้าง คือ (1) การสื่อสารโดยปรับระดับความสุภาพของภาษาตามสถานการณ์ได้ (ข้อ 5) และ (2) การปรับใช้วัฒนธรรมญี่ปุ่นเข้ากับชีวิตประจำวันของตน (ข้อ 7)

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประกอบ ดังนี้

- กรณี AF ทำงานในเครือโรงพยาบาล โดยมีเพื่อนร่วมงานเป็นคนญี่ปุ่นประมาณ 10 คน ไม่มีชาวไทย หรือชาวต่างชาติอื่นเลย จึงพยายามเรียนรู้วิธีการบริหารแบบญี่ปุ่น และพยายามทำความเข้าใจลูกค้า (ผู้รับการบริหาร) ส่วนการใช้ชีวิตประจำวันก็ปรับวิถีชีวิตตนเองให้เข้ากับสังคมญี่ปุ่นได้

- กรณี BF ประทับใจกฎหมายคุ้มครองผู้สูงอายุที่ญี่ปุ่น และตระหนักถึงข้อควรระวังในการไม่กระทำ หรือกล่าวละเมิดสิทธิผู้สูงอายุ สามารถปฏิบัติตามระเบียบและขั้นตอนการทำงานแบบญี่ปุ่นได้ ยอมรับและเข้าใจวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่แตกต่างจากวัฒนธรรมไทย ตัวอย่างวัฒนธรรมที่เข้าใจแต่ไม่นำมาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน อาทิ วัฒนธรรมแช่น้ำร้อน นอกจากนี้ยังเคยได้ยินเรื่องราวบริบาลไทยที่ทำงานแล้วเครียด รวมถึงมีผู้หนีกลับประเทศไทย

- กรณี CF พบความแตกต่างทางวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมการกิน เคยถูกเตือนว่า “อย่าเดินกินสิ” ใช้ตะเกียบในการรับประทานอาหารไม่ถนัด เวลาชดน้ำชุปคนญี่ปุ่นมักจะทำเสียงดัง และมักถูกถามว่า “ทำไมถึงไม่ทำเสียงชุดดังล่ะ” เพราะในวัฒนธรรมไทย การรับประทานอาหารเสียงดังถือว่าไม่มีมารยาท จึงไม่ยอมรับประทานแบบมีเสียง และวัฒนธรรมการอาบน้ำ อาทิ การที่ไม่อาบน้ำทุกวัน

- กรณี DM เข้าใจความแตกต่างระหว่างคนไทยกับคนญี่ปุ่น โดยยกตัวอย่างว่า “คนที่นี่ เวลาเขาจะดี เขาจะไม่ดีตรงๆ ชอบยกตัวอย่าง ข้ามไปข้ามมา ว่าถ้าเป็นแบบนี้ก็อาจจะดีกว่านะ เขาตาเราแต่เราฟังไม่รู้เรื่อง รู้ตัวอีกที เอ๊ะ รู้สึกเจ็บๆ” กล่าวถึงลักษณะนิสัยชาวญี่ปุ่น อาทิ ความละเอียด “การทำงานบางอย่างความละเอียดเป็นเรื่องดี แต่บางทีไม่ละเอียดให้ตรงจุด ละเอียดทุกเรื่อง เราเลยรู้สึกว่ามันเยอะไป” และความกระตือรือร้นในการทำงาน “เขา รู้สึกว่าต้องทำงานตลอดเวลา กระตือรือร้นกับตัวเองตลอดเวลา เขาจะว่างไม่ได้ ต้องหาโน่นหานี้ทำ” ทั้งนี้สามารถปรับตัวตามวัฒนธรรมได้ จึงไม่ค่อยมีปัญหาในการทำงาน

- กรณี FF พบสถานการณ์ผู้สูงอายุไม่ยอมรับประทานอาหารและยา นักบริบาลชาวญี่ปุ่นจะพยายามให้รับประทานอาหารเช้าหนึ่ง หากยังถูกปฏิเสธอีกก็จะไม่บังคับและมักกล่าวว่า “しょうがない (จันทังช่วยไม่ได้)” ในกรณีผู้สูงอายุชายไม่ยอมให้โกนหนวด ก็จะไม่พยายามบังคับเช่นกัน ซึ่งต่างจากแนวทางของไทย ดังเช่นในโรงพยาบาล หากผู้ป่วยไม่ยอมทานยา พยาบาลอาจเสนอวิธีอื่น อาทิ การฉีดยาทางเส้นเลือด หรือให้น้ำเกลือ เพื่อเป็นการชดเชยเล็กน้อยให้ผู้สูงอายุยอมรับประทานอาหารและยา

- กรณี GF ไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบการทำงานแบบญี่ปุ่นได้ทั้งหมด ตัวอย่างเช่น วิธีการป้อนอาหาร ที่แตกต่างจากวิธีป้อนข้าวแบบไทย รวมทั้งพฤติกรรมบางอย่างที่ยอมรับไม่ได้ อาทิ การใช้เท้าชี้ของ หรือการล้อเลียน เรื่องเพศสภาพ

- กรณี JF ในที่ทำงานเคยประสบปัญหาพี่เลี้ยงชาวญี่ปุ่นสองคนที่มีวิธีการสอนไม่ตรงกัน ตัวอย่าง การอาบน้ำผู้สูงอายุ ซึ่งต้องเข็นรถเข็นและจัดทำทางให้เหมาะสมโดยไม่เกาะผู้อื่นซึ่งไม่เหมือนกัน วิธีแก้ปัญหาคือจำให้ได้ว่า พี่เลี้ยงแต่ละคนสอนอย่างไร แล้วปฏิบัติตามแนวทางของแต่ละคนเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง นอกจากนี้ยังสังเกตว่า คนญี่ปุ่นมักไม่พูดตรงไปตรงมา แต่จะพูดอ้อมๆ ต่างจากคนไทยที่มักพูดกันตรงๆ ดังกรณีผู้สูงอายุอยากเข้าห้องน้ำ แต่เกรงใจจึงบอกว่า “ไม่เป็นไร” อย่างไรก็ตาม เมื่อสังเกตจากสีหน้าและท่าทางแล้วสามารถเดาได้ว่าอยากเข้า

ห้องน้ำจริงๆ พอพาไปเข้าห้องน้ำก็ปัสสาวะทันที ด้านการใช้ชีวิตส่วนตัวสามารถปรับตัวได้ดี มักซื้อวัตถุดิบมาประกอบอาหารไทยรับประทานเองในที่พัก

6. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากโครงสร้างจำนวนประชากรสูงอายุมากถึงหนึ่งในสามของจำนวนประชากรทั้งหมด จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบด้วยผู้สูงอายุเพียงลำพังเพิ่มขึ้น และขาดแคลนนักบริบาลชาวญี่ปุ่น ส่งผลให้ญี่ปุ่นต้องการนักบริบาลต่างชาติ จนกระทั่งปี 2019 ได้ออกวีซ่าทักษะเฉพาะหมายเลข 1 ให้กับชาวต่างชาติเข้ามาทำงานบริบาลในญี่ปุ่น ซึ่งสถานบริบาลต้องการนักบริบาลจำนวนมากและไม่จำกัดเรื่องเพศอย่างเช่นเคย ทำให้แรงงานหญิงไทยสามารถเดินทางไปทำงานที่ญี่ปุ่นได้อย่างถูกต้อง แรงงานไทยถือว่าเป็นแรงงานที่มีคุณภาพเนื่องจากส่วนใหญ่มีการศึกษาสูง คือจบระดับปริญญาตรี ซึ่งสูงกว่าเงื่อนไขที่รัฐบาลญี่ปุ่นกำหนดไว้ คือรับตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างไรก็ตามจากการสำรวจพบว่า สาขาที่นักบริบาลชาวไทยเรียนมาส่วนใหญ่ไม่เกี่ยวข้องกับการบริบาล จึงเป็นการทำงานไม่ตรงกับคุณวุฒิที่เรียนมา เพราะฉะนั้นแรงงานไทยจึงต้องเตรียมตัวทั้งความรู้บริบาลและภาษาญี่ปุ่นก่อนเดินทางไปญี่ปุ่น นักบริบาลชาวไทยมองว่าการทำงานบริบาลที่ญี่ปุ่นเป็นโอกาสเปลี่ยนสายอาชีพ นำไปสู่การค้นพบตัวเองในทักษะใหม่ และเก็บเกี่ยวประสบการณ์การทำงานในต่างประเทศ ญี่ปุ่นเป็นประเทศปลายทางที่แรงงานไทยอยากไปสัมผัสสักครั้งในชีวิตเนื่องจากอิทธิพลการ์ตูนญี่ปุ่นและสื่อต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมญี่ปุ่น แรงจูงใจนี้สอดคล้องกับงานของ Nishikito (2021) บางรายทำงานเป็นพยาบาลอาชีพที่ไทยแต่ต้องการปรับรูปแบบการใช้ชีวิตและใช้เวลาว่างท่องเที่ยวที่ญี่ปุ่น จึงได้ตัดสินใจลาออกมาเป็นนักบริบาลที่ญี่ปุ่นเพราะใกล้เคียงกับทักษะพยาบาลที่ตนมีอยู่ แต่ยังจำเป็นต้องเรียนรู้และปรับวิธีการทำงานให้เข้ากับบริบทการบริบาลแบบญี่ปุ่น (สุดปรารถนา, 2565) ขณะเดียวกันบริบาลไทยที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาขึ้นไปทั้งคู่ได้สมรสกับชาวญี่ปุ่น อาศัยอยู่ที่ญี่ปุ่นโดยถือวีซ่าคู่สมรสชาวญี่ปุ่น เมื่ออายุมากขึ้นบริษัทหลายแห่งปฏิเสธการจ้างงาน จึงหันมาทำงานบริบาลเนื่องจากไม่มีข้อกำหนดเรื่องอายุ และเป็นงานที่คุ้นเคยในสังคมไทยอยู่แล้ว

ในการทำงานบริบาลที่ญี่ปุ่น พบว่านักบริบาลชาวไทยทุกคนประสบปัญหาด้านภาษา โดยประเมินทักษะที่ตนเองมีปัญหามากที่สุด คือด้านไวยากรณ์โดยเฉพาะการเลือกใช้สำนวนเชิงธุรกิจหรือภาษาสุภาพ อีกทั้งเป็นทักษะที่นักบริบาลชาวไทยส่วนใหญ่ต้องการพัฒนา คือการสนทนาโดยใช้ภาษาสุภาพที่สามารถปรับระดับความสุภาพได้เหมาะสมตามบริบท นักบริบาลหาทางออกโดยการเรียนภาษาญี่ปุ่นเพิ่มช่วงเวลารว่างจากการทำงาน สถานบริบาลแห่งหนึ่งที่ชิบะมีครูสอนภาษาญี่ปุ่นที่มีทักษะบริบาลช่วยจัดคอร์สเรียนในจุดที่บริบาลต่างชาติมักผิดพลาดบ่อย แต่ยังไม่พบว่ามีคอร์สที่บริบาลไทยต้องการคือการเรียนไวยากรณ์โดยเฉพาะภาษาสุภาพและการสื่อสารภาษาสุภาพ ปัญหารองลงมาอันดับ 2 และอันดับ 4 เป็นการอ่านเอกสารที่ทำงานและป้ายต่างๆ อาทิ ชื่อ-สกุลผู้สูงอายุที่รับบริบาล ชื่อยา ชื่ออุปกรณ์ ป้ายประกาศ และข้อความที่สื่อสารกันผ่านแอปพลิเคชัน LINE ซึ่งมักจะเขียนเป็นตัวอักษรคันจิ ทำให้นักบริบาลชาวไทยอ่านไม่ออกทำให้ไม่เข้าใจ ทางสถานบริบาลรับรู้ถึงปัญหานี้จึงปรับให้มีการใส่ตัวคะตะคะนะตัวอิระระนะ และมีภาพประกอบรวมอยู่ด้วย ปัญหาอันดับ 3 คือการเขียนภาษาญี่ปุ่น เนื่องจากที่ผ่านมาไม่ค่อยฝึกเขียนโดยเฉพาะตัวคันจิ ฝั่งสถานบริบาลก็ไม่มอบหมายให้นักบริบาลต่างชาติเขียนสรุปรายงาน เพื่อแก้ปัญหานี้สถานบริบาลนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อให้บริบาลต่างชาติสามารถกรอกข้อมูลลงในแท็บเล็ต (Tablet) ได้โดยง่าย อาทิ หลังตรวจสอบปริมาณอาหารที่ทานมื้อเช้า มื้อกลางวัน มื้อเย็น และปริมาณอุจจาระ แล้วเลือกคลิกลงใน

ช่องว่างตามระดับมาก ปกติ น้อย บางแห่งแสดงเป็นร้อยละให้เลือก และปัญหาอันดับ 5 เรื่องการพูดโดยเฉพาะ การพูดแบบทางการ อาทิ ในสถานการณ์รายงานผลการบริหาร เป็นต้น เมื่อสำรวจทักษะที่นักบริหารชาวไทยต้องการ เรียนมากที่สุด คือการสนทนาโดยใช้ภาษาสุภาพและคำศัพท์เฉพาะทาง แม้ทุกวันมีการสื่อสารได้ตอบกับทั้ง เพื่อนบริบาลด้วยกันและผู้สูงอายุ แต่ยังไม่สามารถพูดโดยใช้ไวยากรณ์ได้อย่างคล่องแคล่ว ยังไม่เป็นประโยค ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งบางรายเพื่อนร่วมงานพยายามเข้าใจและคอยอธิบาย แต่สำหรับบางรายมีแนวโน้ม ไปสู่ความขัดแย้งกันในที่ทำงานเนื่องจากนักบริหารชาวไทยไม่สามารถปฏิบัติตามธรรมเนียมญี่ปุ่นเฉกเช่นคนญี่ปุ่น

ด้านวัฒนธรรมในการทำงานบริบาลแบบญี่ปุ่น ทักษะคิดในการทำงานที่แตกต่างกันในด้านความละเอียด ความกระตือรือร้นในการทำงาน วิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่แตกต่างกัน อาทิ คนญี่ปุ่นนิยมอาบและแช่น้ำในอ่าง ไม่อาบน้ำต่อนเช้า และไม่อาบน้ำทุกวัน และวิธีการป้อนอาหาร ซึ่งนักบริหารชาวไทยยังมีความรู้สึกลัวว่าการทำแบบ คนไทยน่าจะเหมาะสมกว่า แต่การไม่ทำตามแบบที่บริบาลที่เลี้ยงชาวญี่ปุ่นสอนมาอาจถูกตำหนิได้ บางครั้ง รายละเอียดการทำงานเล็กๆ น้อยๆ มีความแตกต่างกันจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารให้ตรงกับที่พี่เลี้ยง ชาวญี่ปุ่นแต่ละคนสอนมา และพยายามไม่สร้างปัญหาในที่ทำงานหรือกับเพื่อนร่วมงาน ส่วนในแง่การปรับตัว ให้เข้ากับสังคมญี่ปุ่นนั้นในภาพรวมไม่มีปัญหา รู้สึกพึงพอใจที่ได้มาทำงานและอาศัยอยู่ที่ญี่ปุ่น บริบาลไทยเลือกรับปรับบางวัฒนธรรมเข้ามาใช้หรือเลือกไม่รับนำมาใช้ อาทิ บริบาลไทยสวมหมวกกันน็อกขณะปั่นจักรยาน ซื้อวัตถุดิบและนำมาปรุงอาหารไทยทานเอง และไม่แช่น้ำร้อนเพราะไม่คุ้นเคย เป็นต้น

ช่องว่างระหว่างทางภาษาและวัฒนธรรม ยังคงเป็นอุปสรรคที่ทำนายแรงงานไทย จึงขอเสนอให้ภาครัฐหรือ องค์กรที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นและวัฒนธรรมญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง ที่ผ่านมานักบริหาร ชาวไทยเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อสอบภาษาญี่ปุ่นระดับ N4 ซึ่งไม่มีการทดสอบทักษะการพูด หลังจากนักบริหารชาวไทย เดินทางถึงที่ญี่ปุ่นแล้วเงื่อนไขต่อมาของรัฐบาลญี่ปุ่นคือสถานบริบาลที่รับบริบาลต่างชาติวิชาทักษะเฉพาะ หมายเลข 1 ต้องจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นอย่างน้อย 1 เดือน แต่ไม่มีข้อกำหนดนี้สำหรับนักบริหารที่มาจาก วิชาประเภทอื่น เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับแรงงานไทย ผู้วิจัยเสนอแนวทางจัดทำคู่มือสำหรับผู้สนใจงานบริบาลที่ ญี่ปุ่น รวมถึงจัดอบรมคอร์สภาษาญี่ปุ่นสำหรับงานบริบาลและสอดแทรกเนื้อหาวัฒนธรรมการบริบาลแบบญี่ปุ่น พัฒนาบทเรียนให้นักบริหารสามารถพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับที่ Hoshino (2024) เสนอไว้ในงานวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของนักบริหารจากประเทศแถบเอเชียที่ดูแลผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นเชื้อสาย อเมริกาที่สหรัฐอเมริกา ว่านักบริหารต้องการให้รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง และภาษาอังกฤษระดับที่สูงขึ้นหลังจากที่สอบผ่านและได้รับใบประกอบวิชาชีพบริบาล ดังนั้นการส่งเสริมทักษะภาษาญี่ปุ่นและวัฒนธรรมจะช่วยเพิ่มทักษะการสื่อสารภาษาญี่ปุ่น ทักษะการบริบาล แบบญี่ปุ่น ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ การปรับตัวในที่ทำงานดีขึ้น และส่งเสริมการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี ต่อผู้รับบริบาลซึ่งเป็นผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่น หัวหน้างานชาวญี่ปุ่น และเพื่อนร่วมงานจากนานาประเทศ

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างแสดงความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเรียนบริบาล ภาษาญี่ปุ่น และค่า อำนวยความสะดวกให้กับองค์กรคนกลาง บางรายจำเป็นต้องกู้เงินเรียนและเดินทางไปทำงานที่ญี่ปุ่น เมื่อทำงาน ได้รับเงินเดือนแล้วส่วนใหญ่จะเก็บออมเงินและบางรายต้องส่งเงินเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวที่อยู่ไทย อาทิ มารดา และบุตรที่กำลังอยู่ในวัยเรียน บางครั้งนักบริหารชาวไทยเองมีปัญหาเกี่ยวกับนายจ้างชาวญี่ปุ่น ส่วนหนึ่งมาจากการ ขาดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ นอกจากปัญหาระดับความสุภาพของภาษาแล้ว บางครั้งความแตกต่าง ทางวัฒนธรรมทำให้เกิดความไม่เข้าใจมุมมองหรือทัศนคติของอีกฝ่าย ส่งผลให้เกิดความเครียดในการทำงาน

บางครั้งนักบริหารชาวไทยอยากย้ายที่ทำงานแต่ในความเป็นจริงทำได้ยากมากเพราะต้องหาสถานบริบาลใหม่เอง รวมถึงการย้ายหาที่อยู่อาศัย และบางกรณีเคยได้ยินเรื่องราวนักบริหารชาวไทยหนีไปทำงานที่อื่นในญี่ปุ่นรวมถึงเดินทางกลับไทยเองโดยไม่แจ้งล่วงหน้า สำหรับการศึกษาครั้งต่อไป ควรขยายจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น และเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นที่รับการบริบาล เพื่อนร่วมงานบริบาลและนายจ้าง เพื่อได้องค์ความรู้รอบด้านทั้งจากภายในและบริบทแวดล้อมของนักบริหารชาวไทย แล้วนำไปสู่แนวทางให้ในการพัฒนาทักษะแรงงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- พัชรพร แก้วกฤษณ์. (2564). *ภาษาญี่ปุ่นเชิงสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2559). *คู่มือระบบดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ (Long Term Care) ในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559*. สำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติ.
- สุตปรารถนา ดวงแก้ว. (2565). *การศึกษาคูณภาพชีวิตแรงงานไทยในภาคบริการในประเทศญี่ปุ่นยุคสังคมสูงวัย* (รายงานผลการวิจัย).
- สุพรรณษา สภาชัย และวิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2564). การพัฒนาหลักสูตรการพึ่งและการพูดภาษาญี่ปุ่นเพื่อการบริการผู้สูงอายุ. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ*, 15(1), 11-21.
- Burchum J. L. (2002). Cultural competence: an evolutionary perspective. *Nursing forum*, 37(4), 5–15. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6198.2002.tb01287.x>
- Nishikito, E. (2021). Thai Young Adults' Motivations for Pursuing a Care Worker Career in Japan. *JSN Journal*, 11(2), 2-18.
- Hoshino, K. (2024). Asian Transnational Care Workers for Older Japanese Americans in the United States and Older Japanese in Japan. *Bulletin of Asia-Pacific Studies*, 16(2), 61-72.
- Immigration Services Agency of Japan. (2025). *Initiatives to Accept Foreign Nationals and for the Realization of Society of Harmonious Coexistence*. <https://www.moj.go.jp/isa/content/930004452.pdf>
- Iskandar, K. (2020). Japan Aging Issues, Long Term Care Insurance (LTCI) and The Migration of Indonesian Nurses to Enter the Japanese Labor Market. *Journal of Strategic and Global Studies*, 2(2), 18-39.
- Takamoto, K. (2011). Intercultural Care and Communication: Issues on the EPA and Foreign Care Workers. *Reitaku Journal of Interdisciplinary Studies*, 19(1), 33-43.
- Liou, S. R., & Cheng, C. Y. (2011). Experiences of a Taiwanese nurse in the United States. *Nursing forum*, 46(2), 102–109. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6198.2011.00211.x>
- McCall, N. (2001). *Who Will Pay for Long Term Care? : Insights from the Partnership Programs*. Health Administration Press.
- M.Pd, Imelda. (2024). The Depiction of Intercultural Communication Of Care Givers From South Sulawesi Working in Japan. *International Conference on Japanese studies, Language, Education 2023*, 106-119.

- Ogawa, R. (2017). Intersectionality and differentiated citizenship: migrant care workers in Japan. *Asia Pacific Journal of Social Work and Development*, 27(3–4), 187–194. <https://doi.org/10.1080/02185385.2017.1406821>
- Takeda, S. (2023). Factors related to turnover and intention to leave the care working profession in Japan: A review. *Yonago Acta Medica*, 66(2), 196–201. <https://doi.org/10.33160/yam.2023.05.001>
- The Nippon Foundation. (2023). *Labor shortage, shortage of medical personnel, rising social security costs – what is the looming problem?*?. https://www.nippon-foundation.or.jp/journal/2023/89142/health_aging
- Tsukuda, N. (2021). ‘A New Era for Policies for Care Workers in Japan: Current Status and Future Directions’, in Komazawa, O. and Y. Saito (eds.), *Coping with Rapid Population Ageing in Asia*, Jakarta: *ERIA*, pp.85-95.
- World Health Organization. (2022). *What is long-term care?*. <https://www.who.int/europe/news-room/questions-and-answers/item/long-term-care>
- Yating, Y., Seiko, T., Shuyu, L., Masato, T., Masaru, K., Tetsuo, Y., & Ji, C. (2023). Occupational Stress Suffered by Long-term Care Workers in Nursing Care Facilities: A Comparative Case Study in Japan and China, *Innovation and Supply Chain Management*, 17(1), 31-41.
- Yi, M., & Jezewski, M. A. (2000). Korean nurses' adjustment to hospitals in the United States of America. *Journal of advanced nursing*, 32(3), 721–729. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2000.01533.x>
- 厚生労働省(2013). 介護保険制度を取り巻く状況等. https://www.mhlw.go.jp/file/05-Shingikai-12601000-Seisakutoukatsukan-Sanjikanshitsu_Shakaihoshoutantou/0000018735.pdf
- 厚生労働省(2025). 「我が国の人口について」. https://www.mhlw.go.jp/stf/newpage_21481.html
- 厚生労働省(2025). 「外国人雇用状況の届出状況まとめ（令和6年10月末時点）」. https://www.mhlw.go.jp/stf/newpage_21481.html
- 国際協力機構(JICA)とエフビー介護サービス株式会社(2018). 「タイ国介施設運営・福祉用具事業・人材教育事業に関する有効性」, 採算性の基礎調査. <https://openjicareport.jica.go.jp/pdf/12308094.pdf>
- 介護福祉養成講座編集委員会 (2020). 『最新介護福祉養成講座3介護の基本1』 東京：中央法規.
- 平井達也(2022). 「外国人かいい労働者受け入れの現況について『受入れ制度と日本語教育の観点から』」 『日本語教育』 182, 1-15.

三菱UFJリサーチ&コンサルティング(2020).「外国人介護人材の受入れ実態等に関する調査研究事業」. https://www.murc.jp/wp-content/uploads/2022/11/houkatsu_07_1-03.pdf
渡辺長(2022).『外国人介護士と働くための異文化理解』大阪：大阪大学出版会.

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Affiliation: Faculty of Liberal Arts, Mahidol University

Corresponding email: sutpratana.d@gmail.com

Received: 22/09/2025

Revised: 09/11/2025

Accepted: : 15/11/2025

การศึกษาเปรียบเทียบ “だけだ” ในภาษาญี่ปุ่น และ “เท่านั้น” ในภาษาไทยที่ปรากฏในตำแหน่ง ท้ายประโยค: การเน้นหน่วยเดียวและการตีความ

บทคัดย่อ

กระบวนการเน้นและการตีความในแต่ละภาษามีความแตกต่างกัน ทว่าความเหมือนและความแตกต่างของกระบวนการเน้นและการตีความระหว่าง “だけだ” ในภาษาญี่ปุ่นกับ “เท่านั้น” ในภาษาไทยยังคงเป็นประเด็นที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม งานวิจัยฉบับนี้มุ่งหวังที่จะศึกษาเปรียบเทียบการเน้นและการตีความหน่วยเดียวของ “だけだ” กับ “เท่านั้น” ที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายประโยค เหนือในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความ (ไม่) ถูกต้องทางไวยากรณ์ ความ (ไม่) ชัดเจนของจุดเน้น ความ (ไม่) กำกวมในการตีความของ “だけだ” กับ “เท่านั้น” จากผลวิจัยพบว่ารูปประโยค “だけだ” เป็น “In-situ Focus Construction” ที่ใช้การเน้นเสียงทางสัทศาสตร์ โดยไม่ปรากฏกฎการย้ายที่สั้นที่สุดและเงื่อนไขประชิด อีกทั้งไม่มีข้อจำกัดเกาะโครงสร้างปฏิเสธ (NICs) การเน้นหน่วยเดียว (ยกเว้นเน้นประธาน) มีความชัดเจนในตัวเอง ไม่จำเป็นต้องใช้การเน้นเปรียบเทียบช่วยเสริม นอกจากนี้ ความไม่กำกวมทางโครงสร้างของโฟกัสวลี (FocP) ที่มีต่อปฏิเสธวลี (NegP) ทำให้ตีความได้เพียงความหมายเดียว คือ $\text{only} > \text{neg}$ (ตัวอย่าง: 太郎がコップを洗わなかっただけだ (ตีความ: สิ่งที่ทำไม่ได้ล้าง มีแค่แก้ว)) ขณะที่ “เท่านั้น” เป็น “Ex-situ Focus Construction” ที่ใช้การย้ายทางวากยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นไปตามกฎการย้ายที่สั้นที่สุดและทำให้เกิดเงื่อนไขประชิด รวมทั้งข้อจำกัดเกาะโครงสร้างปฏิเสธ (NICs) ที่มาจากปฏิเสธวลีระดับล่าง (Lower NegP) (แต่ไม่พบจากปฏิเสธวลีระดับบน (Higher NegP) การเน้นหน่วยประชิด (ต่างจากหน่วยไม่ประชิด) มีความชัดเจนในตัวเอง ไม่จำเป็นต้องใช้การเน้นเปรียบเทียบช่วยเสริม นอกจากนี้ ความกำกวมทางโครงสร้างของโฟกัสวลี (FocP) ที่มีต่อปฏิเสธวลี (NegP) ทำให้เกิดความกำกวมในการตีความประโยค “สมมติไม่ได้ล้างแก้วเท่านั้น” ระหว่าง $\text{only} > \text{neg}$ (ตีความ: สิ่งที่สมมติไม่ได้ล้าง มีแค่แก้ว) หรือ $\text{neg} > \text{only}$ (ตีความ: สิ่งที่สมมติล้าง ไม่ได้มีแค่แก้ว) จากลักษณะข้างต้นจึงสรุปได้ว่า “だけだ” ในภาษาญี่ปุ่นกับ “เท่านั้น” ในภาษาไทยใช้กระบวนการเน้นที่ต่างกัน หน่วยที่ถูกเน้นส่วนใหญ่ หากผ่านกระบวนการทางภาษาไม่ว่าจะเป็นการเน้นเสียงหรือการย้าย จะมีความชัดเจนในตัวเอง จึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการเน้นเปรียบเทียบ และการมีหรือไม่มี ความกำกวมทางโครงสร้างของโฟกัสวลี (FocP) นั้นนำไปสู่การตีความที่แตกต่างกันในประโยคปฏิเสธ

คำ

สำคัญ

การย้าย, เงื่อนไขประชิด, ข้อจำกัดเกาะ, การตีความ, ประโยคเน้น

A Comparative Study of ‘*dake-da*’ in Japanese and ‘*thâonán*’ in Thai at Sentence-final Positions: Single Element Focus and Interpretation

Abstract

While focus operations and their interpretation vary cross-linguistically, similarities and differences in focus mechanisms and interpretable reading of ‘*dake-da*’ in Japanese and ‘*thâonán*’ in Thai remain an area of inquiry. This research comparatively analyzes the focus and interpretation of a single element of ‘*dake-da*’ and ‘*thâonán*’ when appearing sentence-finally. Criteria for data analysis are the (un)grammaticality; the (un)clarity of the focus; and interpretative (non-)ambiguity of ‘*dake-da*’ and ‘*thâonán*’. Results are that the ‘*dake-da*’ in-situ focus construction using phonological prominence exhibits no shortest movement rule, adjacency condition, or negative island constraints (NICs). Its focus on a single element (except the subject) is self-evident without supplementary comparative focus. The focus phrase (FocP) structural unambiguity relative to the negative phrase (NegP) yields a sole reading: only > neg. For example, in ‘Taro-ga koppu-o arawanakatta-*dake-da*’, the interpretation is ‘the only thing Taro didn’t wash was the glasses’. By contrast, ‘*thâonán*’ construction, an ex-situ focus construction using syntactic movement, follows the shortest movement rule and thereby produces the adjacency condition with NICs from the lower NegP, but not from the higher NegPs. Focus on an adjacent element (unlike a non-adjacent one) is self-evident without requiring supplementary comparative focus. Structural ambiguity of the FocP relative to the NegP also leads to an ambiguous interpretation of ‘Sǒmkít mǎjdāj lá:ŋ kĕ:w *thâonán*’, which can be interpreted as either only > neg (‘the only thing Somkit didn’t wash was the glasses’) and neg > only (‘Somkit didn’t wash only the glasses’). In conclusion, ‘*dake-da*’ in Japanese and ‘*thâonán*’ in Thai use different focus mechanisms. Most focused elements, relying on linguistic prominence or movement, are self-evident, not requiring supplementary comparative focus. Additionally, structural (non-)ambiguity of the FocP leads to different possible interpretations in negative sentences.

Key words

movement, adjacency condition, island constraint, interpretation, focus construction

1. บทนำ

ประโยค (1) “太郎がコップを洗った (ทาโรล้างแก้ว)” เมื่อเติม “だけだ” ท้ายประโยคดัง (2) จะสามารถจำกัดความกรรม “コップ (แก้ว)” โดยตีความว่า “ทาโรล้างแค่แก้ว” (หน่วยที่ถูกจำกัดความแสดงด้วย < >) ส่วนประโยค (3) “สมคิดล้างแก้ว” เมื่อเติม “เท่านั้น” ท้ายประโยคดัง (4) ก็สามารถจำกัดความกรรม “แก้ว” ได้เช่นกัน¹

(1) 太郎がコップを洗った。 (2) 太郎が<コップ>を洗っただけだ。 (=4)

(3) สมคิดล้างแก้ว (4) สมคิดล้าง<แก้ว>เท่านั้น (=2)

ทว่าเมื่อหน่วยแสดงผู้กระทำร่วม เช่น “花子と (กับฮานาโกะ)” “กับมานิ” ปรากฏ จะมีการตีความที่แตกต่างกัน

(5) 太郎が花子と<コップ>を洗っただけだ。² (=6a)

(6) a. ??สมคิดล้าง<แก้ว>กับมานิเท่านั้น (≠5) b. สมคิดล้างแก้ว<กับมานิ>เท่านั้น

“だけだ” (5) ยังคงสามารถจำกัดความกรรม “コップ (แก้ว)” ว่า “สิ่งที่ทาโรล้างกับฮานาโกะมีแค่แก้ว” แต่ “เท่านั้น” (6a) ไม่สามารถจำกัดความกรรม “แก้ว” ว่า “สิ่งที่สมคิดล้างกับมานิมีแค่แก้ว” แต่จะถูกตีความ (6b) จำกัดความผู้กระทำร่วม “กับมานิ” ว่า “คนที่สมคิดล้างแก้วด้วยมีแค่มานิ” งานวิจัยฉบับนี้จะศึกษาเปรียบเทียบการเน้นและการตีความของ “だけだ” ในภาษาญี่ปุ่นและ “เท่านั้น” ในภาษาไทยอย่างเป็นระบบ

2. ทบทวนวรรณกรรม

“だけ” เป็นคำประเภทとりたて詞³ แสดงการจำกัดความ (沼田, 2009) ในทางอรรถศาสตร์จะสร้างหน่วยที่ยกเป็นประเด็น (自者) (7a) เช่น “太郎 (ทาโร)” โดยมีความหมายหลัก (主張) คือ “太郎が学校に来る (ทาโรจะมาโรงเรียน)” และสร้างหน่วยที่ไม่ได้ยกเป็นประเด็น (他者) (7b) เช่น “太郎以外の人 (คนอื่นนอกจากทาโร)” โดยมีความหมายแฝง (含み) คือ “太郎以外の人が学校に来ない (คนอื่นนอกจากทาโรจะไม่มาโรงเรียน)”

(7) 太郎だけが学校に来る。 (沼田, 2009, 39, แก้ไขบางส่วน)

a. 主張：太郎_{自者}が学校に来る。 b. 含み：太郎以外の人_{他者}が学校に来ない。

หน่วยที่ถูกจำกัดความเป็นได้ทั้งคำเดี่ยว (8a) เช่น “裕次郎” และกลุ่มคำ (8b) เช่น “裕次郎が載っている”

¹ กรณีที่ไม่ปรากฏร่วมกับบริบท ประโยค (2) “太郎がコップを洗っただけだ” ประโยค (4) “สมคิดล้างแก้วเท่านั้น” สามารถตีความเน้นคำเดี่ยว เช่น “太郎が洗ったのはコップだけだ” “สมคิดล้างแค่แก้ว” หรือเน้นกลุ่มคำ เช่น “太郎がやったのはコップを洗ったということだけだ” “สมคิดแค่ล้างแก้ว” สำหรับงานวิจัยนี้จำกัดขอบเขตศึกษาเฉพาะการเน้นคำเดี่ยว โดยจะวิเคราะห์ความกำกวมระหว่างการเน้นคำเดี่ยวและกลุ่มคำนี้ ในโอกาสต่อไป

² (5) ตีความว่า “太郎が花子と洗ったのはコップだけだ”

³ “しか” “ばかり” “も1 (累加)” “も2 (意外)” “まで” “ばかり” “くらい” “など1 (類似的例示)” “など2 (否定的特立)” “さえ1 (意外)” “さえ2 (最低条件)” “のみ” “すら” ก็จัดเป็นとりたて詞 เช่นกัน (沼田, 2009)

(8) a. <裕次郎> 自者が載っているだけの写真集を買う。(เน้นคำเดียว)

b. <裕次郎が載っている> 自者だけの写真集を買う。(เน้นกลุ่มคำ)

(沼田, 2009, 72, แก้ไขบางส่วน)

茂木 (2000) กล่าวว่า “だけ” ในประโยคปฏิเสธ เมื่อตีความเน้นกรรม เช่น “ケーキ (เค้ก)” จะเกิดความกำกวมในการตีความ สามารถตีความได้ 2 แบบ คือ การตีความแบบปฏิเสธความ “だけ” (neg > only) (9a) ว่า “สิ่งที่ฮานาโกะกิน ไม่ได้มีแค่เค้ก” และการตีความแบบไม่ปฏิเสธความ “だけ” (only > neg) (9b) ว่า “สิ่งที่ฮานาโกะไม่ได้กิน มีแค่เค้ก”

(9) 花子が<ケーキ>だけを食べなかった。

(茂木, 2000, 59, แก้ไขบางส่วน)

a. 花子が食べたのは<ケーキ>だけではない。

(neg > only)

b. 花子が食べなかったのは<ケーキ>だけだ。

(only > neg)

ส่วน Sano (1996) เสนอว่า “だけ” ซึ่งปรากฏร่วมกับ “だ” ตรงท้ายประโยคจะประชิดกาลวลี (Inflectional Phrase : IP) ในระดับโครงสร้าง โครงสร้างวลีจะแสดงด้วย [] พร้อมจะระบุชื่อโครงสร้างวลี เช่น [IP]

(10) 太郎は[花子に会った]だけだ。

[...], dake attaches to the bracketed clause, which we may assume to be an IP (with its vacated Subject construed with the topicalized Taroo) ; [...] (Sano, 1996, 77, แก้ไขบางส่วน)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัย “だけ” ในภาษาญี่ปุ่นมีการศึกษาครอบคลุมทั้งในด้านอรรถศาสตร์ และวากยสัมพันธ์ โดยวิเคราะห์ตั้งแต่ประเภทคำ หน่วยที่ปรากฏร่วม โครงสร้าง และตำแหน่งที่ปรากฏ

การศึกษา “เท่านั้น” ในระดับคำ วิจินต์ ภาณุพงศ์ (2524, 70) จำแนกเป็นหมวดคำตามหลังจำนวนเหมือนกับ “เศษ” “กว่า” “ครึ่ง” “พอดี” “ถ้วน” และสามารถปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของนามวลีดัง (11a) หรือของกาลวลีดัง (11b)

(11) a. ร่มแดงอีกคันหนึ่งเท่านั้น

b. อีก 2 วันเท่านั้น

(วิจินต์ ภาณุพงศ์, 2524, 85, 96)

นวรรณ พันธุมธา (2553a, 2553b) จำแนกให้ “เท่านั้น” เป็นคำบอกความสำคัญซึ่งใช้ขยายคำนาม คำกริยา คำบอกจำนวน คำกริยาขยาย⁴ และประโยค เพื่อช่วยบอกความเห็นของผู้พูดว่าไม่สำคัญหรือจำกัดเพียงนั้นโดยจะปรากฏหลังคำที่ขยายดัง (12a, b) และสามารถปรากฏในประโยคเดียวกับ “แค่” “เพียงแต่” ดัง (13a, b)

(12) a. เขาเดาเท่านั้น ไม่รู้จริงหรอก b. ราคา ๑๐๐ บาทเท่านั้น (นวรรณ พันธุมธา, 2553a, 78, 2553b, 278)

(13) a. มีแค่ ๑๐ ใบเท่านั้น

(นวรรณ พันธุมธา, 2553a, 78)

⁴ คำกริยาขยายคือคำกริยาที่ขยายคำนามหรือคำกริยาดังตัวอย่าง “เขาแหว่งนั่งเข้า (ขยายกริยา)” “ครูชอบนักเรียนชั้น (ขยายคำนาม)” (นวรรณ พันธุมธา, 2553a, 46 - 47)

มอนคอนไช (2015, 2016) วิเคราะห์ลักษณะทางอรรถศาสตร์และวากยสัมพันธ์ของ “แค่” “เพียง” “แต่” “เฉพาะ” ในกรณีที่ปรากฏหน้าคำนามและคำกริยา ผลวิจัยพบว่า “แค่” “เพียง” จะแสดงความหมายว่า คำนามหรือคำกริยาดังกล่าว “ไม่ถึงระดับที่ผู้พูดประสงค์” และปรากฏร่วมกับกริยาในรูปประโยค “แค่ / เพียง + กริยาหลัก (ส่วนขยายความ)” “กริยาหลักไม่แสดงความต่อเนื่อง + แค่ / เพียง + กริยาลิ” “กริยาหลักแสดงความต่อเนื่อง + แค่ / เพียง + กริยาลิ” ขณะที่ “แต่” “เฉพาะ” จะไม่แสดงความหมาย “ไม่ถึงระดับที่ผู้พูดประสงค์” และปรากฏร่วมกับกริยาในรูปประโยค “กริยาหลักไม่แสดงความต่อเนื่อง + แต่ / เฉพาะ + กริยาลิ”

งานวิจัยที่เปรียบเทียบคำจำกัดความภาษาญี่ปุ่นกับภาษาไทยพบเพียง 1 งาน ภาณิการ์ สุรังสิกุล (2551) ศึกษาความหมายและวิธีการใช้คำกำหนดขอบเขต “しか” “だけ” “ばかり” เปรียบเทียบกับคำว่า “แค่” “เพียง” “แต่” ในระดับอรรถศาสตร์ และพบว่า “しか” “だけ” “ばかり” สามารถถ่ายทอดความหมายเป็นคำในภาษาไทย ได้ทั้ง “แค่” “เพียง” “กริยา + แต่” และกล่าวถึง “เท่านั้น” ว่าปรากฏร่วมกับ “แค่” หรือ “เพียง” ในรูป “แค่...เท่านั้น” หรือ “เพียง...เท่านั้น” พบกรณีที่ “เท่านั้น” ปรากฏอยู่ตามลำพังไม่มากนักจึงไม่ได้นำมาศึกษาวิเคราะห์ในงานวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยภาษาไทยส่วนใหญ่มุ่งเน้นที่ “แค่” “เพียง” “แต่” ซึ่งปรากฏด้านหน้าหน่วยที่ถูกจำกัดความ แต่ยังขาดการศึกษา “เท่านั้น” กรณีที่ปรากฏลำพัง การที่ “เท่านั้น” ปรากฏลำพังได้นั้นสะท้อนลักษณะเฉพาะตัวซึ่งอาจมีคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์และวากยสัมพันธ์ที่แตกต่างจากกรณีปรากฏร่วมกับ “แค่” “เพียง” “แต่” ดังนั้นจึงควรแยกศึกษาแต่ละหน่วยคำในกรณีปรากฏลำพังก่อนเพื่อทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะ แล้วจึงนำไปเปรียบเทียบกับกรณีที่ปรากฏร่วมกัน

งานวิจัยด้านอรรถศาสตร์จะศึกษาความหมายในการจำกัดความเป็นหลัก แต่ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเงื่อนไขในการตีความ ส่งผลให้ไม่สามารถอธิบายว่าเหตุใด “だけだ” (14 (=5)) สามารถจำกัดความกรรม “コップ (แก้ว)” ขณะที่ “เท่านั้น” (15 (=6a)) กลับไม่สามารถจำกัดความกรรม “แก้ว” ในลักษณะเดียวกัน

(14) 太郎が花子と＜コップ＞を洗っただけだ。 (15) ??สมคิดล้าง＜แก้ว＞กับมานิเท่านั้น

งานวิจัยด้านวากยสัมพันธ์ส่วนใหญ่มุ่งศึกษาตำแหน่งปรากฏและการเกิดร่วมกับนามวลีและกริยาลิเป็นหลัก แต่ยังขาดการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการปรากฏร่วมกับหน่วยคำปฏิเสธ ส่งผลให้ไม่สามารถอธิบายความแตกต่างระหว่าง “だけだ” (16) ที่สามารถปรากฏร่วมกับรูปปฏิเสธ “なかつた” กับ “เท่านั้น” (17a) ที่ไม่สามารถปรากฏร่วมกับรูปปฏิเสธ “ไม่” อีกทั้งยังไม่สามารถอธิบายว่า “เท่านั้น” (17b) ซึ่งสามารถปรากฏร่วมกับรูปปฏิเสธ “ไม่ได้” ต่างจาก (17a) อย่างไร

(16) 太郎がコップを洗わなかつただけだ。

(17) a. *สมคิดไม่ล้างแก้วเท่านั้น⁵

b. สมคิดไม่ได้ล้างแก้วเท่านั้น

⁵ ทว่าเมื่อเจ้าของภาษาบางกลุ่มยอมรับว่า (17a) สามารถสื่อความได้เหมือนกับ (17b) สำหรับประเด็นนี้ดูเจอรอด (8) เพิ่มเติม

“だけ” (18a) เมื่อปรากฏหลังกรรมมักนิยมละ “を”⁶ แต่ถ้าปรากฏท้ายประโยคจะไม่ละ “を” ดัง (18b) ส่วน “เท่านั้น” (19b) สามารถปรากฏหลังประธานได้โดยอยู่ในรูป “มีแต่...เท่านั้นที่...” แต่ไม่สามารถปรากฏหลังประธานโดยคงรูปประโยคพื้นฐาน “ประธาน-กริยา-กรรม” ดัง (19a) และหากปรากฏท้ายประโยคจะสามารถคงรูปประโยคพื้นฐานดัง (19c) ดังนั้น เพื่อควบคุมตัวแปรที่ส่งผลต่อรูปประโยค ผู้วิจัยจึงเลือกวิเคราะห์ “เท่านั้น” และ “だけだ” ที่ปรากฏท้ายประโยค

(18) a. 太郎がコップだけ洗った。 b. 太郎がコップを洗っただけだ。

(19) a. *สมคิดเท่านั้นล้างแก้ว b. มีแต่สมคิดเท่านั้นที่ล้างแก้ว c. สมคิดล้างแก้วเท่านั้น

ในงานวิจัยฉบับนี้จะยังไม่นำ “だけ” ที่ไม่ได้ปรากฏในตำแหน่งท้ายประโยค เช่น “だけの” (8) ขยายนาม เช่น “裕次郎が載っているだけの写真集を買う” ตลอดจน “だけに” คำช่วยสันธาน เช่น “彼のことはよく知っているだけに説得しにくい (寺村, 1991, 171)” ตลอดจนในรูปประโยคอื่นใดที่ไม่ได้ปรากฏท้ายประโยคมาวิเคราะห์ร่วม

คำจำกัดความ “แต่” “แค่” “เพียง” ในภาษาไทยไม่สามารถปรากฏท้ายประโยค ส่วนในภาษาญี่ปุ่นสามารถปรากฏได้ ทว่า “しかない (ไม่มีวิธีการอื่น)” เช่น “コップを洗うしかない ((แก้วหมดแล้ว ไม่มีทางอื่น) ต้องล้างแก้วแล้ว)” ไม่สามารถจำกัดกรรม “コップ (แก้ว)” ว่า “コップしか洗わない (ล้างแค่แก้ว)” และ “ばかり/だけ (ขั้นตอนที่เหลืออยู่)” เช่น “後はコップを洗うばかり/だけだ (เหลือขั้นตอนสุดท้ายคือแค่ล้างแก้ว)” ไม่สามารถจำกัดความกรรม “コップ (แก้ว)” ว่า “後はコップばかり/だけ洗う (เหลือขั้นตอนสุดท้ายคือล้างแค่แก้ว)” ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่นำมาศึกษา่วมในงานวิจัยฉบับนี้

“だけだ” และ “เท่านั้น” สามารถจำกัดความหน่วยคำเดียว (20a) (21a) เช่น “コップ (แก้ว)” “แก้ว”⁷ และกลุ่มคำ (20b) (21b) เช่น “コップを洗った (ล้างแก้ว)” “ล้างแก้ว” ทว่ากลไกการเน้นกลุ่มคำซึ่งมีหลายหน่วยและการเน้นในประโยคความซ้อนอาจมีความซับซ้อนกว่าการเน้นหน่วยคำเดียวในประโยคความเดียว งานวิจัยนี้จึงศึกษาเฉพาะการเน้นหน่วยคำเดียวในประโยคความเดียว ส่วนการเน้นกลุ่มคำและการเน้นในประโยคความซ้อน ผู้วิจัยจะศึกษาในโอกาสต่อไป

(20) a. 太郎が<コップ>を洗っただけだ。 b. 太郎が<コップを洗った>だけだ。

(21) a. สมคิด<ล้าง>เท่านั้น b. สมคิด<ล้างแก้ว>เท่านั้น

แม้ว่า “だけだ” และ “เท่านั้น” จะเป็นคำคนละประเภทกันแต่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์เหมือนกันคือแสดงการจำกัดความ โดยทั่วไปงานวิจัยเปรียบเทียบมักศึกษาหน่วยคำที่มีทั้งประเภทและหน้าที่เหมือนกัน แต่ในความเป็นจริง หน่วยคำที่มีหน้าที่เดียวกันอาจมีประเภทต่างกันในแต่ละภาษา ดังนั้นการศึกษาคู่เปรียบเทียบที่มีหน้าที่เหมือนกันแต่ประเภทต่างกัน เช่น “だけだ” และ “เท่านั้น” จึงมีความสำคัญ เพราะช่วยให้เห็นความสัมพันธ์

⁶ 奥津・沼田・杉本 (1986, 131) กล่าวว่า “だけ” ปรากฏได้ทั้งหน้าและหลังคำช่วย “を” และสามารถละ “を” ดัง “社長は彼(だけ)を/を(だけ)だけ 招いた” แต่โดยส่วนใหญ่ นิยมละ “を” (沼田, 1992, 54)

⁷ (20a) (20b) (21a) (21b) ตีความว่า “太郎が洗ったのはコップだけだ” “太郎がやったのはコップを洗うことだけだ” “สมคิดแค่ล้างแก้ว” “สมคิดแค่ล้างแก้ว” ตามลำดับ

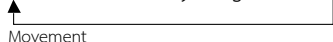
ประโยคความเดียวที่นำมาวิเคราะห์มีส่วประกอบดัง (27) (28) ประธานที่ใช้คำช่วย “*が*” เช่น “太郎*が*” เป็นหน่วยที่สามารถเน้นด้วย “*のだ*” ในขณะที่ประธานที่ใช้คำช่วย “*は*” เช่น “太郎*は*” ซึ่งแสดงหัวเรื่องนั้น ไม่สามารถเน้นด้วย “*のだ*” ได้ ดังนั้นการวิเคราะห์การเน้นประธานของ “*だけだ*” จึงจะใช้เฉพาะประธาน + “*が*”

- โครงสร้างประโยคตามแนวคิดโครงสร้างวลี ประกอบด้วย 1) กริยวลี (Verb Phrase : VP) (=ภาคแสดง) มีกริยาเป็นหน่วยหลักและมีหน่วยอื่น เช่น กรรม ส่วนขยายความ 2) ทาลวลี (Inflectional Phrase : IP) มีคำบอกกาล เช่น “た” “る” “かった” “(た) い” “ได้” เป็นหน่วยหลักและมีหน่วยอื่น เช่น ประธาน 3) ปฏิเสธวลี (Negative Phrase : NegP) (29) (30) มีคำปฏิเสธเป็นหน่วยหลักและปรากฏได้หลายตำแหน่งในโครงสร้าง ได้แก่ NegP1 (NegP ระดับล่าง) เช่น “た (い)” “ไม่” และ NegP2 (NegP ระดับบน) เช่น “(のては) た (い)”¹⁰ “ไม่ (ได้)” 4) โฟกัสวลี (Focus Phrase : FocP) (31) (32) ปรากฏได้หลายตำแหน่งบนโครงสร้าง ได้แก่ FocP1 (FocP ระดับล่าง) เช่น “だけ” “เท่านั้น” และ FocP2 (FocP ระดับบน) เช่น “だけだ” “เท่านั้น”^{11 12} “だけだ” ปรากฏต่อจากคำแสดงกาล เช่น “た” “る” จึงปรากฏใน FocP2 (FocP ระดับบน) ขณะที่ “เท่านั้น” ปรากฏต่อจากภาคแสดง เช่น “ล้างแก้ว” จึงมีโอกาสปรากฏได้ทั้ง FocP1 และ FocP2

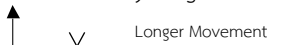
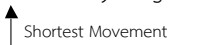
- การย้าย (Movement) เป็นกระบวนการทางวากยสัมพันธ์ เช่น การย้ายคำถาม (Wh-movement) “which book” ไปยังต้นประโยคตั้ง (33a) กรณีที่ประโยคมีคำถามมากกว่า 1 คำ การย้ายจะอยู่ภายใต้กฎการย้ายที่สั้นที่สุด (Shortest Movement, 最短移動) กฎนี้กำหนดว่าจะมีเพียงคำเดียวเท่านั้นที่สามารถย้ายได้ โดยคำนั้นจะต้องมีตำแหน่งเดิมอยู่ใกล้ตำแหน่งปลายทาง (ต้นประโยค) มากที่สุด เช่น “who” (33b) ซึ่งเป็นกรรมรองอยู่ใกล้ต้นประโยคมากกว่า “which book” (33c) ซึ่งเป็นกรรมตรง ดังนั้น “who” จึงเป็นคำที่ต้องถูกย้ายตามกฎการย้ายที่สั้นที่สุด ตำแหน่งเดิมแสดงด้วยสัญลักษณ์ “t”

14 [VP มี [FocP2 แต่สมคิดเท่านั้น [FinP ที่ [NegP2 ไม่ [IP ได้ [FocP1 แค่ [VP ล้างแก้ว]]]]]]]

(33) a. Which book_i did you give him t_i ?

b. Who_i did you give t_i which book ? c. *Which book_i did you give who t_i ?

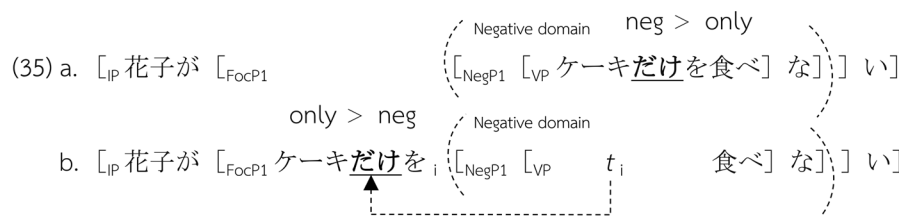

(三原・平岩, 2006, 198, แก้ไขบางส่วน)

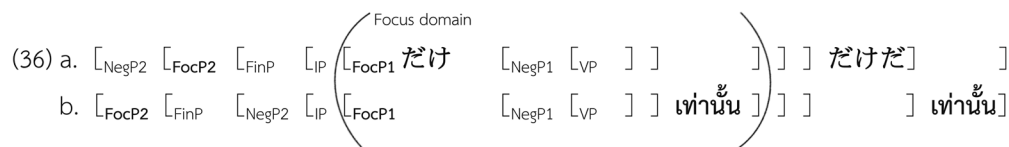
การย้ายทางวากยสัมพันธ์สามารถถูกยับยั้งได้โดยโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่เรียกว่า “ข้อจำกัดเกาะโครงสร้างปฏิเสธ” (Negative Island Constraints : NICs, 否定の島制約) เช่น การปรากฏของคำปฏิเสธ “didn’t” (34) ได้สร้าง “เกาะ” (island, 島) ที่ห้ามไม่ให้หน่วยใดย้ายข้ามผ่าน ดังนั้น การย้าย “who” (34) ข้าม “เกาะ (NICs)” ไปยังต้นประโยค จึงถือเป็นการละเมิดข้อจำกัด ส่งผลให้ประโยคผิดไวยากรณ์

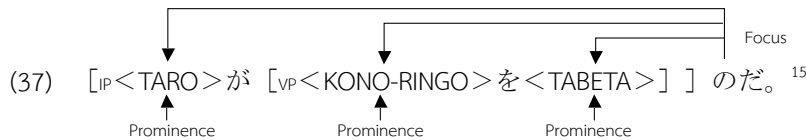
นอกจากการย้ายทางวากยสัมพันธ์ เช่น การย้ายคำถาม Wh (33) ยังมีการย้ายเพื่อสร้างการตีความทางเลือก (Movement for alternative interpretation) เช่น กรณี “だけ” (35 (=9)) ที่ใช้ร่วมกับคำปฏิเสธ การตีความกรรม เช่น “クーキ (เค้ก)” จะมี 2 แบบ การตีความแบบปฏิเสธความ “だけ” (neg > only) (35a (=9a)) ว่า “สิ่งที่ฮานาโกะกิน ไม่ได้มีแค่เค้ก” นั้น เกิดจากการที่ “だけ” ปรากฏภายในขอบเขตของปฏิเสธวลี (Negative domain) ส่วนการตีความแบบไม่ปฏิเสธความ “だけ” (only > neg) (35b (=9b)) ว่า “สิ่งที่ฮานาโกะไม่ได้กิน มีแค่เค้ก” นั้น เกิดจากการที่ “だけ” ย้ายออกจากตำแหน่งเดิมไปอยู่นอกขอบเขตของปฏิเสธวลี (ย้ายไปยัง FocP1) ขอบเขตของปฏิเสธวลีแสดงด้วยวงเล็บเส้นประ ส่วนการย้ายเพื่อสร้างการตีความทางเลือกแสดงด้วยลูกศรเส้นประ

กระบวนการทางภาษามีความสัมพันธ์กับขอบเขตทางโครงสร้างของวลี เช่น การตีความปฏิเสธกับขอบเขตของปฏิเสธวลีดัง (35a, b) หรือการเน้นกับขอบเขตของโฟกัสวลี (Focus domain) ดัง (36a, b)

“のだ” (37) เน้นหน่วยเดียวในประโยค เช่น ประธาน กรรม กริยา ด้วยการเน้นเสียง (Prominence, プロミネンス) ซึ่งเป็นกระบวนการทางสัทศาสตร์ (แสดงการเน้นเสียงด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ภาษาอังกฤษ) ประโยค “のだ” จัดเป็น In-situ Focus Construction ซึ่งหน่วยที่ถูกเน้นจะปรากฏอยู่ในตำแหน่งพื้นฐาน (base position, 基底位置)

การเน้นจำกัดความคือการเน้นประเด็นที่ P โดยตัดข้อมูลอื่น (Q) ออกจากประเด็น ขณะที่การเน้นเปรียบเทียบ (Contrastive focus, 对比焦点) คือการเน้นประเด็นที่ P โดยเปรียบเทียบกับ Q การเปรียบเทียบนี้จะสร้างชุดข้อมูลเปรียบเทียบ {P, Q} ที่มีลักษณะเป็นเอกภพสัมพัทธ์ (Universal Set) ซึ่งแสดงขอบเขตสมาชิกทั้งหมดและไม่เปิดรับข้อมูลอื่นใด¹⁶ การตีความชุดข้อมูลเปรียบเทียบดำเนินการด้วยวิธีการนัย ดังนี้

- (38) a. สมคิดหรือโสภเป็นครู (P V Q) โสภไม่ใช่ครู (¬Q) ดังนั้น (∴) มีสมคิดแค่คนเดียวที่เป็นครู (P)
 b. สมคิดหรือโสภไม่ได้เป็นครู (¬P V ¬Q) โสภเป็นครู (Q) ดังนั้น (∴) มีสมคิดแค่คนเดียวที่ไม่ได้เป็นครู (¬P)

6. ผลการวิจัย

6.1 ลักษณะการเน้นหน่วยเดียวของ “だけだ”

(39a) - (42a) คือ “ประโยคบอกเล่า + だけだ” ที่ไม่มีการเน้นเปรียบเทียบ การตีความจะขึ้นอยู่กับการเน้นเสียง (Prominence, プロミネンス) (การเน้นเสียงแสดงด้วยตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ภาษาอังกฤษ) (39a) เน้นเสียงที่กริยา “洗った (ล้าง)” จะจำกัดความกริยาว่า “แก้วนะ ทาโร่แค่ล้าง” (40a) เน้นเสียงที่กรรม “コップ (แก้ว)” จะจำกัดความกรรมว่า “ทาโร่ล้างแค่แก้ว” และ (42a) หากไม่เน้นเสียงที่หน่วยใดเลย ประโยคจะไม่จำกัดความหน่วยเดียว แต่จะจำกัดความเหตุการณ์ “ทาโร่ล้างแก้ว” ว่า “ก็แค่ทาโร่ล้างแก้ว”¹⁷ ทว่า (41a) การเน้นเสียงที่ประธาน “太郎 (ทาโร่)” ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ประโยคจำกัดความประธานได้เด่นชัดในระดับเดียวกับที่ (39a) เน้นกริยา และ (40a) เน้นกรรมได้

- (39) a. 太郎がコップを<ARATTA>だけだ (40) a. 太郎が<KOPPU>を洗っただけだ。

¹⁵ หากเน้นเสียงที่ “TARO” จะตีความว่า “このリンゴを食べたのは太郎だ” หากเน้นเสียงที่ “KONO-RINGO” จะตีความว่า “太郎が食べたのはこのリンゴだ” หากเน้นเสียงที่ “TABETA” จะตีความว่า “このリンゴに関して言えば、太郎がやったのは食べることだ”

¹⁶ ชุดข้อมูลนี้เป็นระบบปิดจำกัดสมาชิกเฉพาะที่ถูกต้องถึง (เช่น สมคิด, โสภ) โดยไม่รวมข้อมูลอื่นจากโลกความเป็นจริง (เช่น มานิจซึ่งอาจจะเป็นอีกคนที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์จริงด้วย) และไม่นำบริบททางวัฒนธรรมอื่นได้เข้ามาเกี่ยวข้อง

¹⁷ (39a)(40a)(42a)ตีความว่า “コップに関して言えば、太郎がやったのは洗うことだけだ” “太郎が洗ったのはコップだけだ” “あったのは太郎がコップを洗ったということだけだ” ตามลำดับ

(41) a. ??<TARO>がコップを洗った**だけだ**^{18 19} (42) a. <太郎がコップを洗った>**だけだ**。

“だけだ” ยังคงจำกัดความกริยา กรรม เหตุการณ์ได้เช่นเดียวกับ (39a) (40a) (42a) แม้ว่าจะปรากฏร่วมกับการเน้นเปรียบเทียบกริยา (39b) “洗った (ล้าง)” กับ “拭いて (เช็ด)” การเน้นเปรียบเทียบกรรม (40b) “コップ (แก้ว)” กับ “お皿 (จาน)” หรือการเน้นเปรียบเทียบเหตุการณ์ (42b) “太郎がコップを洗った (ทาโร่ล้างแก้ว)” กับ “俳優が机を片付けて (ดาราก็กวาดโต๊ะ)” และเมื่อ “だけだ” (41a) ปรากฏร่วมกับการเน้นเปรียบเทียบประธาน “太郎 (ทาโร่)” กับ “花子 (ฮานาโกะ)” ดัง (41b) จะสามารถจำกัดความประธานโดยตีความว่า “คนที่ล้างแก้วมีแค่ทาโร่”^{20 21}

(39) b. 太郎がコップを<ARATTA>**だけだ**。<拭いて>くれたのではない。

(40) b. 太郎が<KOPPU>を洗った**だけだ**。<お皿>を洗ってくれたのではない。

(41) b. <TARO>がコップを洗った**だけだ**。<花子>が洗ってくれたのではない。

(42) b. <太郎がコップを洗った>**だけだ**。別に<俳優が机を片付けて>くれたのではない。

ในทำนองเดียวกับ (39a, b) – (42a, b) “だけだ” ในโครงสร้าง “ประโยคปฏิเสธ + だけだ” ยังคงสามารถจำกัดความกริยา (43) กรรม (44) ผ่านการเน้นเสียงได้ทั้งในกรณี (a) ไม่มีการเน้นเปรียบเทียบ และ (b) มีการเน้นเปรียบเทียบ อีกทั้งยังสามารถจำกัดความเหตุการณ์ (46) เมื่อไม่มีการเน้นเสียงทั้งในกรณี (a) ไม่มีการเน้นเปรียบเทียบ และ (b) มีการเน้นเปรียบเทียบ อย่างไรก็ตามการจำกัดความประธาน (45) ผ่านการเน้นเสียงยังไม่เพียงพอให้การเน้นเด่นชัดดัง (45a) และยังคงจำเป็นต้องอาศัยการเน้นเปรียบเทียบดัง (45b)

(43) a. 太郎がコップを<ARAWANAKATTA>**だけだ**。

b. 太郎がコップを<ARAWANAKATTA>**だけだ**。でもきれいに<拭いて>くれたのだ。

(44) a. 太郎が<KOPPU>を洗わなかった**だけだ**。

b. 太郎が<KOPPU>を洗わなかった**だけだ**。でも<お皿>は洗ってくれたのだ。

(45) a. ??<TARO>がコップを洗わなかった**だけだ**。

b. <TARO>がコップを洗わなかった**だけだ**。洗ってくれたのは<花子>だ。

(46) a. <太郎がコップを洗わなかった>**だけだ**。

b. <太郎がコップを洗わなかった>**だけだ**。<花子が部屋を掃除しない>のに比べれば、まだましだった。

¹⁸ สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างการเน้นความกรรม (ia) กับประธาน (ib) ในรูปประโยค分裂文 (Cleft Construction) (三原&平岩, 2006, 251) (i) a. 太郎が叩いたのは花子をだ。b.*花子を叩いたのは太郎がだ。

¹⁹ สอดคล้องกับที่ “だけ” อยู่ในรูปแบบ “がだけ” ไม่ได้ดัง “太郎 (だけが/*がだけ/だけ) 来た。”

²⁰ (39b) (40b) (42b) มีความเหมือนกับ (39a) (40a) (42a) ส่วน (41b) ตีความว่า “コップを洗ったのは太郎だけだ”

²¹ (41b) ทาโร่หรือฮานาโกะล้างแก้ว (P V O) ฮานาโกะไม่ได้ล้างแก้ว (¬O) ดังนั้น (..) มีแต่ทาโร่เท่านั้นที่ล้างแก้ว (P)

(43a, b) เมื่อเน้นเสียงที่กริยา “洗わなかった (ไม่ล้าง)” จะสามารถจำกัดความกริยา ว่า “แก้วน่ะ ทาโร แคไม่ล้าง” (44a, b) หากเน้นเสียงที่กรรม “コップ (แก้ว)” จะสามารถจำกัดความกรรม ว่า “สิ่งที่ทาโรไม่ล้างมีแค่แก้ว” และ (46a, b) หากไม่เน้นเสียงที่หน่วยใดเลย จะไม่จำกัดความหน่วยเดียวแต่จะจำกัดความเหตุการณ์ “ทาโรไม่ล้างแก้ว” ว่า “ก็แค่ทาโรไม่ล้างแก้ว”²² และเมื่อเน้นเสียงที่ประธาน “太郎 (ทาโร)” ร่วมกับการเน้นเปรียบเทียบกับประธานดัง (45b) จะสามารถจำกัดความประธาน ว่า “คนที่ไม่ล้างแก้ว มีแค่ทาโร”²³

การที่ (42a) (46a) ไม่สามารถจำกัดความหน่วยเดียวได้ ซึ่งต่างจาก (39a) (40a) (43a) (44a) ที่ทำได้ สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะ (47a) และการที่ (39a, b) (40a, b) (43a, b) (44a, b) ถูกต้องตามไวยากรณ์และสื่อความได้ สะท้อนถึงลักษณะ (47b) ส่วนการที่ (41a) (45a) สื่อความไม่ได้ แต่ (41b) (45b) สื่อความได้ สะท้อนถึงลักษณะ (47c) อีกทั้ง การที่ (39a, b) – (42a, b) และ (43a, b) – (46a, b) มีลักษณะตรงกัน สะท้อนถึงลักษณะ (47d) ลักษณะ (47a - d) สรุปได้ดัง (48)

- (47) a. “だけだ” จำกัดความหน่วยคำเดียวผ่านการเน้นเสียงซึ่งเป็นกระบวนการทางสัทศาสตร์
 b. “だけだ” จำกัดความหน่วยเดียวในภาคแสดงผ่านการเน้นเสียง กระบวนการทางสัทศาสตร์ทำให้การเน้นจำกัดความเด่นชัด จึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการเน้นเปรียบเทียบ
 c. “だけだ” ไม่สามารถจำกัดความประธานผ่านการเน้นเสียง กระบวนการทางสัทศาสตร์ยังไม่เพียงพอที่ทำให้การเน้นจำกัดความเด่นชัด จึงจำเป็นต้องพึ่งพาการเน้นเปรียบเทียบ
 d. ลักษณะตาม (a) (b) (c) เกิดขึ้นทั้งในกรณีปรากฏร่วมกับประโยคบอกเล่าและประโยคปฏิเสธ

(48) [_{FocP2} [_{IP} <S> [_{FocP1} [_{VP} <O> <V>]]] だけだ] : บอกเล่า / ปฏิเสธ + だけだ

↓

??สัทศาสตร์ : เน้นเสียง

↓

เน้นเปรียบเทียบ

↓ ↓

สัทศาสตร์ : เน้นเสียง

↓ ↓

(เน้นเปรียบเทียบ)

การจำกัดความผู้กระทำร่วม เช่น “花子と (กับมานิ)” ซึ่งเป็นหน่วยในภาคแสดงดัง (49a, b) (50a, b) ก็ดำเนินการผ่านการเน้นเสียงและไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการเน้นเปรียบเทียบทั้งในกรณีประโยคบอกเล่าและประโยคปฏิเสธตามลักษณะ (47a, b, d)²⁴

- (49) a. 太郎が <HANAKO>とコップを洗った**だけだ**。
 (cf. <太郎が 花子とコップを洗った>**だけだ**。)
 b. 太郎が <HANAKO>とコップを洗った**だけだ**。 <次郎>と洗ったのではない。
 (50) a. 太郎が <HANAKO>とコップを洗わなかった**だけだ**。
 (cf. <太郎が花子とコップを洗わなかった>**だけだ**。)
 b. 太郎が <HANAKO>とコップを洗わなかった**だけだ**。 <他の皆>と洗ったのだ。

²² (43a, b) (44a, b) (46a, b) มีความว่า “コップに関して言えば、太郎がやらなかったのは洗うことだけだ” “太郎が洗わなかったのはコップだけだ” “あったのは太郎がコップを洗わなかったということだけだ” และ (45b) มีความว่า “コップを洗わなかったのは太郎だけだ”

²³ (45b) ทาโรหรือฮานาโกะไม่ได้ล้างแก้ว (¬P V ¬Q) ฮานาโกะล้างแก้ว (Q) ดังนั้น (∴) มีแต่ทาโรเท่านั้นที่ไม่ได้ล้างแก้ว (¬P)

²⁴ (49a, b) (49cf.) (50a, b) (50cf.) มีความว่า “太郎と一緒にコップを洗ったのは花子だけだ” “あったのは、太郎が花子とコップを洗ったということだけだ” “太郎と一緒にコップを洗わなかったのは花子だけだ” “あったのは、太郎が花子とコップを洗わなかったということだけだ” ตามลำดับ

การจำกัดความกรรมของ “*だけだ*” ร่วมกับคำปฏิเสธตั้ง (51) (52) ไม่กำกวม ต่างจากกรณี “*だけ*” (35a, b)

(51) 太郎が<KOPPU>を洗わなかった*だけだ*。(でも、お皿やお鍋ならきちんと洗った。)

a. ??太郎が洗ったのはコップ*だけ*ではない。

b. 太郎が洗わなかったのはコップ*だけだ*。

(52) ??太郎が<KOPPU>を洗わなかった*だけだ*。お皿もお鍋もきちんと洗ってある。

“*だけだ*” (51) สามารถตีความ (51b) ไม่ปฏิเสธความ “เท่านั้น” (only > neg) ว่า “สิ่งที่ทำไรไม่ล้างมีแค่แก้ว” โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาบริบท “*でも、お皿やお鍋ならきちんと洗った* (แต่ถ้าเป็นจานหม้อสก็ล้างอย่างดี)” แต่ไม่สามารถตีความ (51a) ปฏิเสธความ “เท่านั้น” (neg > only) ว่า “สิ่งที่ทำโรล้าง ไม่ได้มีแค่แก้ว” และแม้ว่าจะเพิ่มบริบท “*お皿もお鍋もきちんと洗ってある* (จานเอะหม้อเลยก็ล้างอย่างดี)” เพื่อให้ตีความ (a) ดัง (52) ประโยคก็ยังคงสื่อความหมายนั้นไม่ได้

6.2 ลักษณะการเน้นหน่วยเดียวของ “เท่านั้น”

“เท่านั้น” (53a, b, c) ไม่สามารถเน้นเสียงที่หน่วยเดียว เช่น ประธาน กริยา กรรม ได้เหมือนกับ “*だけだ*” (การเน้นเสียงแสดงด้วยตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ภาษาอังกฤษ)²⁵ แสดงให้เห็นว่า “เท่านั้น” ไม่ได้ใช้การเน้นเสียงเพื่อแสดงการเน้น

(53) a. *<SOMKIT>ล้างแก้ว*เท่านั้น* b. *สมคิด<LANG>แก้ว*เท่านั้น* c. *สมคิดล้าง<KAEO>*เท่านั้น*

(54) - (56) คือ “ประโยคบอกเล่า + เท่านั้น” โดย (a) ไม่มีการเน้นเปรียบเทียบ ส่วน (b) มีการเน้นเปรียบเทียบ

(54) a. ??<สมคิด>ล้างแก้ว*เท่านั้น* b. <สมคิด>ล้างแก้ว*เท่านั้น* <โสภา>ไม่ได้ล้าง

(55) a. ??สมคิด<ล้าง>แก้ว*เท่านั้น* b. สมคิด<ล้าง>แก้ว*เท่านั้น* ไม่ได้<เช็ด>

(56) a. สมคิดล้าง<แก้ว>*เท่านั้น* b. สมคิดล้าง<แก้ว>*เท่านั้น* ไม่ได้ล้าง<จาน>

“เท่านั้น” (54) (55) จำกัดความประธาน “สมคิด” และกริยา “ล้าง” ได้เฉพาะ (b) เมื่อมีการเน้นเปรียบเทียบ โดยจะตีความว่า “คนที่ล้างแก้วมีแค่สมคิด” “แก้วนะ สมคิดแค่ล้าง”²⁶ แต่ “เท่านั้น” (56a, b) สามารถจำกัดความกรรม “แก้ว” ทั้ง (a) แบบไม่มีการเน้นเปรียบเทียบและ (b) แบบมีการเน้นเปรียบเทียบ ว่า “สมคิดล้างแค่แก้ว” และเมื่อการย้ายกรรม “แก้ว” (55) ไปหน้าประโยคและทำให้กริยา “ล้าง” ประชิดกับ “เท่านั้น” จะสามารถจำกัดความกริยาได้โดยไม่ต้องพึ่งพาการเน้นเปรียบเทียบดัง (57a, b)

(57) a. แก้วนะ สมคิด<ล้าง>*เท่านั้น* b. แก้วนะ สมคิด<ล้าง>*เท่านั้น* ไม่ได้<เช็ด>

²⁵ ประกาศราชบัณฑิตยสถานเรื่องหลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง ลงวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2542

²⁶ (54b) สมคิดหรือโสภาล้างแก้ว (P V O) โสภาไม่ได้ล้างแก้ว (¬O) ดังนั้น (¬) มีแต่สมคิดเท่านั้นที่ล้างแก้ว ส่วน (55b) สมคิดเช็ดหรือล้าง (P V Q) สมคิดไม่ได้ล้าง (¬Q) ดังนั้น (¬) สมคิดแค่เช็ดเท่านั้น (P)

“เท่านั้น” (58a, b) สามารถจำกัดความกริยา “จน” แบบไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการเน้นเปรียบเทียบ เมื่อกริยาเป็นหน่วยประชิด โดยตีความว่า “สมคิดแค่จน” แต่ถ้ากริยาไม่ประชิดดัง (59a) จะไม่สามารถจำกัดความและต้องใช้การเน้นเปรียบเทียบช่วยดัง (59b)²⁷

- (58) a. สมคิด<จน>เท่านั้น b. สมคิด<จน>เท่านั้น ไม่ได้<โกรธ>
(59) a. ??สมคิด<จน>มานี้เท่านั้น²⁸ b. สมคิด<จน>มานี้เท่านั้น ไม่ได้<โกรธ>มานี้

“เท่านั้น” (56a) สามารถเน้นกรรม “แก้ว” ที่เป็นหน่วยประชิดได้แต่เมื่อกรรม “แก้ว” ไม่ได้ประชิดกับ “เท่านั้น” ดัง (60a) จะไม่สามารถเน้นกรรมได้ และจำเป็นต้องอาศัยการเน้นเปรียบเทียบเพื่อช่วยในการตีความดัง (60b)²⁹

- (60) a. ??สมคิดล้าง<แก้ว>กับมานี้เท่านั้น b. สมคิดล้าง<แก้ว>กับมานี้เท่านั้น ไม่ได้ล้าง<จาน>

จากการที่ (56a, b) (57a, b) (58a, b) สามารถเน้นหน่วยเดียวได้ แสดงถึงลักษณะ (61a) ส่วนการที่มีเฉพาะ (54b) (55b) (59b) (60b) เท่านั้นที่เน้นหน่วยเดียวได้ แสดงถึงลักษณะ (61b) และเมื่อพิจารณาลักษณะ (61a, b) ร่วมกับลักษณะของกฎการย้ายที่สิ้นสุดจะอธิบายได้ดัง (61c)

- (61) a. “เท่านั้น” จำกัดความหน่วยประชิด (α) แบบไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการเน้นเปรียบเทียบ
b. “เท่านั้น” จำกัดความหน่วยไม่ประชิด (β , S) แบบจำเป็นต้องพึ่งพาการเน้นเปรียบเทียบ (β = หน่วยในภาคแสดงที่ไม่ประชิด, S = ประธาน)
c. การเน้นหน่วยประชิด (α) เกิดขึ้นภายใต้กฎการย้ายที่สิ้นสุดซึ่งเป็นกระบวนการทางวากยสัมพันธ์ กระบวนการทางวากยสัมพันธ์ทำให้การเน้นจำกัดความเด่นชัด จึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการเน้นเปรียบเทียบ ขณะที่การเน้นหน่วยไม่ประชิด (β , S) ไม่ได้เกิดขึ้นภายใต้กฎดังกล่าว จึงไม่ปรากฏกระบวนการใด ๆ ที่ทำให้การเน้นจำกัดความเด่นชัด จึงจำเป็นต้องพึ่งพาการเน้นเปรียบเทียบ

เมื่อพิจารณาการจำกัดความกรรมของ “เท่านั้น” ร่วมกับคำปฏิเสธประโยคพบว่า “ไม่...เท่านั้น” (62a, b) ผิดไวยากรณ์ แต่ “ไม่ได้...เท่านั้น” (63) ถูกไวยากรณ์และเกิดความกำกวมในการตีความ

- (62) a. *สมคิดไม่ล้าง<แก้ว>เท่านั้น b. *สมคิดไม่ล้าง<แก้ว>เท่านั้น แต่ล้างจาน
(63) สมคิดไม่ได้ล้าง<แก้ว>เท่านั้น a. neg > only b. only > neg
a. สมคิดไม่ได้ล้าง<แก้ว>เท่านั้น จานเอชามเอชาก็ล้างอย่างดี a. neg > only *b. only > neg
b. สมคิดไม่ได้ล้าง<แก้ว>เท่านั้น แต่ถ้าเป็นจานชามละก็ล้างเรียบร้อยแล้ว
*a. neg > only b. only > neg

²⁷ (59b) สมคิดจนหรือโกรธ (P V Q) สมคิดไม่ได้โกรธ (¬Q) ดังนั้น (∴) สมคิดแค่จนเท่านั้น (P)

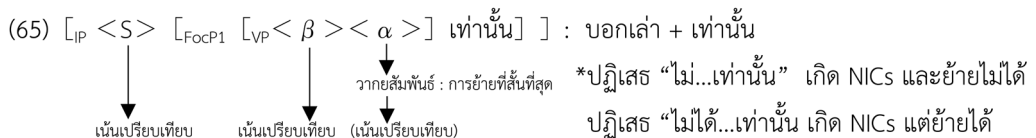
²⁸ เมื่อไม่มีบริบท ประโยค “สมคิดจนมานี้เท่านั้น” สามารถตีความได้ 2 แบบ อย่างเป็นธรรมชาติ คือ “สมคิดจนแค่มานี้” (เน้นคำเดียว) และ “สมคิดจนมานี้” (เน้นกลุ่มคำ)

²⁹ (60b) กับมานี้ สมคิดล้างแก้วหรือจาน (P V Q) กับมานี้ สมคิดไม่ได้ล้างจานด้วย (¬Q) ดังนั้น (∴) กับมานี้ สมคิดล้างแต่แก้วเท่านั้น (P)

“ไม่ได้...เท่านั้น” (63) สามารถตีความ (a) แบบปฏิเสธความ “เท่านั้น” (neg > only) ว่า “สิ่งที่ทำโรลังไม่ได้มีแค่แก้ว” และตีความ (b) แบบไม่ปฏิเสธความ “เท่านั้น” (only > neg) ว่า “สิ่งที่ทำโรไม่ได้ลัง มีแค่แก้ว” ความกำกวมนี้จะหายไปเมื่อมีบริบท บริบท (63a) “งานเอชชามเอชชาก็ลังอย่างดี” ทำให้ประโยคตีความ (a) ได้ความหมายเดียว ส่วนบริบท (64b) “แต่ถ้าเป็นงานชามละก็ลังเรียบร้อยแล้ว” ทำให้ประโยคตีความ (b) ได้ความหมายเดียว³⁰

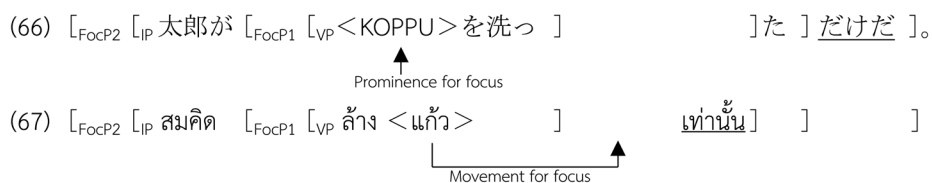
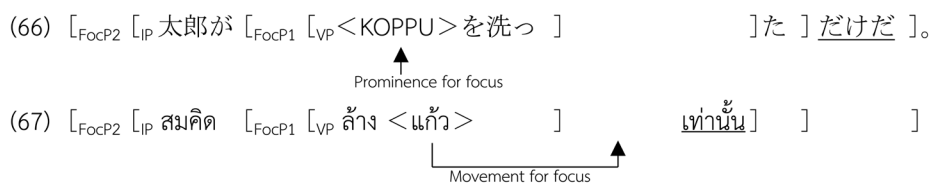
เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่าง (62a, b) ที่ผิดไวยากรณ์กับ (56a, b) ที่ถูกไวยากรณ์ร่วมกับ (61c) จะอธิบายได้ดัง (64a) และเมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่าง (62a, b) ที่ผิดไวยากรณ์กับ (63a, b) ที่ถูกไวยากรณ์ร่วมกับ (64a) จะอธิบายได้ดัง (64b) ลักษณะตาม (61a, b, c) และ (64a, b) สรุปได้ดัง (65)

- (64) a. ประโยค “ไม่ได้...เท่านั้น” เกิดข้อจำกัดเกาะโครงสร้างปฏิเสธ (NICs) ทำให้การย้ายหน่วยประชิด (α) ขัดต่อข้อจำกัดดังกล่าว ประโยคจึงผิดไวยากรณ์
b. ประโยค “ไม่ได้...เท่านั้น” เกิดข้อจำกัดเกาะโครงสร้างปฏิเสธ (NICs) แต่ยังสามารถย้ายหน่วยประชิด (α) ได้ ประโยคจึงถูกไวยากรณ์

(65) [_{IP} <S> [_{FocP1} [_{VP} β > < α >] เท่านั้น] : บอกเล่า + เท่านั้น

 Diagram illustrating the movement of the focus element α from the VP to the focus position in the sentence 'ไม่ได้...เท่านั้น'. The diagram shows the structure [_{IP} <S> [_{FocP1} [_{VP} β > < α >] เท่านั้น] with arrows indicating the movement of α from the VP to the focus position. The text below the diagram states: 'เน้นเปรียบเทียบ' (Comparison focus), 'เน้นเปรียบเทียบ' (Comparison focus), and 'วากยสัมพันธ์: การย้ายที่สั้นที่สุด' (Syntax: Shortest movement). To the right, it says: '*ปฏิเสธ "ไม่ได้...เท่านั้น" เกิด NICs และย้ายไม่ได้' (Negation 'ไม่ได้...เท่านั้น' causes NICs and cannot move) and 'ปฏิเสธ "ไม่ได้...เท่านั้น" เกิด NICs แต่ย้ายได้' (Negation 'ไม่ได้...เท่านั้น' causes NICs but can move).

7. อภิปรายผล

การเน้นหน่วยเดียวในประโยค “だけだ” (66) อาศัยการเน้นเสียง (Prominence) ซึ่งเป็นกระบวนการทางสัทศาสตร์ ขณะที่การเน้นหน่วยเดียวในประโยค “เท่านั้น” (67) อาศัยการย้าย (Movement) ซึ่งเป็นกระบวนการทางวากยสัมพันธ์

(66) [_{FocP2} [_{IP} 太郎が [_{FocP1} [_{VP} <KOPPU> を洗っ]] た] だけだ]。

 Diagram showing the prominence for focus in the sentence 'だけだ'. The structure is [_{FocP2} [_{IP} 太郎が [_{FocP1} [_{VP} <KOPPU> を洗っ]] た] だけだ]. An arrow points from the text 'Prominence for focus' to the focus element <KOPPU> in the VP.
 (67) [_{FocP2} [_{IP} สมคิด [_{FocP1} [_{VP} ล้าง <แก้ว>]] เท่านั้น]]

 Diagram showing the movement for focus in the sentence 'เท่านั้น'. The structure is [_{FocP2} [_{IP} สมคิด [_{FocP1} [_{VP} ล้าง <แก้ว>]] เท่านั้น]]. An arrow points from the text 'Movement for focus' to the focus element <แก้ว> in the VP.

“だけだ” (68) ใช้การเน้นเสียง จึงไม่ผูกมัดกับกฎการย้ายที่สั้นที่สุด ทำให้สามารถเน้นได้ทั้งหน่วยประชิดและหน่วยไม่ประชิด ขณะที่ “เท่านั้น” (69) ใช้การย้ายจึงต้องอยู่ภายใต้กฎการย้ายที่สั้นที่สุด ส่งผลให้หน่วยที่ถูกเน้นต้องเป็นหน่วยที่ประชิดกับ “เท่านั้น” เช่น “กับมานี้” แม้ว่าจะมีหน่วยอื่นที่สามารถถูกเน้นได้ เช่น “ล้าง” “แก้ว”

³⁰ “สมคิดไม่ล้าง<แก้ว>เท่านั้น” ที่ถูกไวยากรณ์สื่อความได้นั้นเป็นประโยค “ไม่ได้...เท่านั้น” ที่ละ “ได้” เอาไว้ มีการตีความที่กำกวม 2 แบบ คือ a. neg > only และ b. only > neg และความกำกวมจะหายไปเมื่อปรากฏร่วมกับบริบทเช่นเดียวกับ “ไม่ได้...เท่านั้น” (63a, b) สามารถอธิบายได้เหมือนกับ “ไม่ได้...เท่านั้น” ดัง (64b) (65) (72) (74) (76a, b)
 a. สมคิดไม่ล้าง<แก้ว>เท่านั้น งานเอชชามเอชชาก็ลังอย่างดี a. neg > only *b. only > neg
 b. สมคิดไม่ล้าง<แก้ว>เท่านั้น แต่ถ้าเป็นงานชามละก็ลังเรียบร้อยแล้ว *a. neg > only b. only > neg

(68) $[_{\text{FocP2}} [_{\text{IP}} \text{太郎が} [_{\text{FocP1}} [_{\text{VP}} \langle \text{KOPPU} \rangle \text{を} \langle \text{ARAT} \rangle]]] \text{ た }] \text{ だけだ }]$ 。
 Prominence for focus Prominence for focus

(69) $[_{\text{FocP2}} [_{\text{IP}} \text{สมคิด} [_{\text{FocP1}} [_{\text{VP}} ?? \langle \text{ล้าง} \rangle ?? \langle \text{แก้ว} \rangle \langle \text{กับมานี้} \rangle]]] \text{ เท่านั้น }]]$
 Longer movement Shortest movement for focus

“だけだ” (70) ไม่ใช้การย้ายเพื่อเน้นหน่วยเดียว จึงไม่ผูกมัดกับข้อจำกัดเกาะโครงสร้างปฏิเสธ (NICs) ขณะที่ “เท่านั้น” (71) ใช้การย้าย จึงผูกมัดกับข้อจำกัดดังกล่าว เมื่อปฏิเสธวลี “NegP1” “ไม่” ปรากฏในขอบเขตโฟกัสวลี “FocP1” ปฏิเสธวลี “NegP1” จะกลายเป็น “เกาะ (NICs)” เมื่อย้ายหน่วยเดียวซึ่งเป็นหน่วยประชิดข้าม “เกาะ (NICs)” ไปโฟกัสวลี “FocP1” จะละเมิดข้อจำกัด ส่งผลให้ประโยคผิดไวยากรณ์ ส่วน (72) ปฏิเสธวลี “NegP2” “ไม่ได้” ปรากฏนอกขอบเขตโฟกัส (FocP1) ปฏิเสธวลี “NegP2” จะกลายเป็น “เกาะ (NICs)” ภายนอกขอบเขตโฟกัสวลี “FocP1” ซึ่งไม่ยับยั้งการย้ายภายในขอบเขตโฟกัส (FocP1) ทำให้สามารถย้ายหน่วยเดียวภายในขอบเขตโฟกัสวลี FocP1 ประโยคจึงถูกไวยากรณ์

(70) $[_{\text{FocP2}} [_{\text{IP}} \text{太郎が} ([_{\text{FocP1}} [_{\text{NegP1}} [_{\text{VP}} \langle \text{KOPPU} \rangle \text{を洗わ}] \text{な}])]] \text{ かった }] \text{ だけだ }]$ 。
 Focus domain Prominence for focus

(71) * $[_{\text{FocP2}} [_{\text{IP}} \text{สมคิด} ([_{\text{FocP1}} [_{\text{NegP1}} \text{ไม่} [_{\text{VP}} \text{ล้าง} t_i]]] \text{เท่านั้น})]]]$
 Focus domain NICs Shortest movement for focus

(72) สมคิด $[_{\text{FocP2}} [_{\text{NegP2}} \text{ไม่ได้} [_{\text{IP}} \text{ได้} ([_{\text{FocP1}} [_{\text{VP}} \text{ล้าง} t_i]] \text{เท่านั้น})]]]$
 Focus domain NICs Shortest movement for focus

“だけだ” (73) วางโฟกัสที่หน่วยถูกเน้นเสียงในตำแหน่งเดิม ส่วน “เท่านั้น” (74) วางโฟกัสที่หน่วยที่ถูกย้ายมายังโฟกัสวลี “FocP1” ความสัมพันธ์ระหว่างการวางโฟกัสและกลไกทางภาษา เช่น การเน้นเสียง การย้าย ทำให้หน่วยที่ถูกจำกัดความมีความเด่นชัดในตัวเอง ส่งผลให้ไม่จำเป็นต้องใช้การเน้นเปรียบเทียบมาช่วยเสริม

(73) $[_{\text{FocP2}} [_{\text{IP}} \text{太郎が} ([_{\text{FocP1}} [_{\text{VP}} \langle \text{KOPPU} \rangle \text{を洗っ}])]] \text{ た }] \text{ だけだ }]$ 。
 $[_{\text{FocP2}} [_{\text{IP}} \text{太郎が} ([_{\text{FocP1}} [_{\text{NegP1}} [_{\text{VP}} \langle \text{KOPPU} \rangle \text{を洗わ}] \text{な}])]] \text{ かった }] \text{ だけだ }]$ 。
 Focus domain Focus Prominence for focus

(74) $[_{\text{FocP2}} [_{\text{IP}} \text{สมคิด} ([_{\text{FocP1}} [_{\text{VP}} \text{ล้าง} t_i]] \text{เท่านั้น})]]]$
 สมคิด $[_{\text{FocP2}} [_{\text{NegP2}} \text{ไม่ได้} [_{\text{IP}} \text{ได้} ([_{\text{FocP1}} [_{\text{VP}} \text{ล้าง} t_i]] \text{เท่านั้น})]]]$
 Focus domain Focus Shortest movement for focus

เมื่อการวางโฟกัสเสร็จสมบูรณ์ ประโยคจะถูกไวยากรณ์และสื่อความหมายที่ต้องการเน้นจำกัดความได้ สำหรับความ (ไม่) กำกวมในการตีความร่วมกับคำปฏิเสธนั้น ขึ้นอยู่กับความ (ไม่) กำกวมทางโครงสร้างของโฟกัสวลี (FocP) ดัง (75a, b) (76a, b)

- (75) a. $[_{FocP2} [_{IP} \text{太郎が} [_{FocP1} [_{NegP1} [_{VP} <KOPPU> \text{を洗わ}] \text{な}]]]]]$ かった] だけだ].
- b. $[_{FocP2} [_{IP} \text{太郎が} [_{FocP1} <KOPPU> \text{を} [_{NegP1} [_{VP} t_i \text{ 洗わ}] \text{な}]]]]]$ かった] だけだ].
- ▲ Movement for alternative interpretation
- (76) a. สมคิด $[_{FocP2} [_{NegP2} \text{ไม่} [_{IP} \text{ได้} [_{FocP1} [_{VP} \text{ล้าง} t_i] <แก้ว> i \text{ เท่านั้น}]]]]]$
- b. สมคิด $[_{FocP2} [_{NegP2} \text{ไม่} [_{IP} \text{ได้} [_{FocP1} [_{VP} \text{ล้าง} t_i] t_i - t_j]]]]] <แก้ว> i \text{ เท่านั้น}_j$
- Shortest movement for focus
- Shortest movement for focus
- Movement for alternative interpretation

“だけだ” (75a) ปรากฏในโฟกัสวลี “FocP2” ซึ่งอยู่นอกขอบเขตของปฏิเสธวลี “NegP1” จึงตีความแบบ only > neg ว่า “สิ่งที่ทำไม่ได้ล้า มีแค่แก้วเท่านั้น” และถึงแม้ว่า “コップを (แก้ว)” จะถูกย้ายไปยังโฟกัสวลี “FocP1” แต่ “だけだ” (75b) ก็ยังคงอยู่นอกขอบเขตของปฏิเสธวลี “NegP1” จึงไม่เกิดการตีความอื่น ขณะที่ “(แก้ว) เท่านั้น” (76a) ปรากฏในโฟกัสวลี “FocP1” ซึ่งอยู่ในขอบเขตของปฏิเสธวลี “NegP1” จึงเกิดการตีความ neg > only ว่า “สิ่งที่สมคิดล้า ไม่ได้มีแค่แก้ว” และเมื่อ “(แก้ว) เท่านั้น” (76b) ถูกย้ายออกจากขอบเขตของปฏิเสธวลี “NegP1” ไปยังโฟกัสวลี “FocP2” “(แก้ว) เท่านั้น” ในโฟกัสวลี “FocP2” อยู่นอกขอบเขตของปฏิเสธวลี “NegP1” จึงเกิดการตีความ only > neg ว่า “สิ่งที่สมคิดไม่ล้า มีแค่แก้ว” ซึ่งเป็นลักษณะการตีความกำกวมในรูปแบบเดียวกับ (35) ซึ่งเป็นกรณีที่ “だけ” ปรากฏประชิดกรรม

8.สรุป

“だけだ” เป็นประโยคแสดงการเน้นประเภท “In-situ Focus Construction” ใช้การเน้นเสียงซึ่งเป็นกระบวนการทางสัทศาสตร์ หน่วยที่ถูกเน้นอยู่ในตำแหน่งเดิมจึงไม่ผูกมัดกับเงื่อนไขทางวากยสัมพันธ์ เช่น กฎการย้ายที่สั้นที่สุด เงื่อนไขประชิด ข้อจำกัดเกาะโครงสร้างปฏิเสธ (NICs) หน่วยที่ถูกเน้นเสียง (ยกเว้นประธาน) มีความเด่นชัดในการจำกัดความ ไม่ต้องพึ่งพาการเน้นเปรียบเทียบ และเมื่อใช้กับประโยคปฏิเสธจะตีความได้เพียง only > neg เนื่องจากตำแหน่งของ “だけだ” ทำยประโยคเป็นตำแหน่งที่ปรากฏนอกขอบเขตปฏิเสธวลีอย่างชัดเจน ขณะที่ “เท่านั้น” เป็นประโยคแสดงการเน้นประเภท “Ex-situ Focus Construction” ใช้การย้ายซึ่งเป็นกระบวนการวากยสัมพันธ์ ทำให้หน่วยที่ถูกเน้นถูกย้ายออกจากตำแหน่งเดิม จึงต้องตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขทางวากยสัมพันธ์ เช่น กฎการย้ายที่สั้นที่สุด เงื่อนไขประชิด ข้อจำกัดเกาะโครงสร้างปฏิเสธ (NICs) สำหรับข้อจำกัด “NICs” นี้พบความแตกต่างระหว่างประโยค “ไม่...เท่านั้น” และ “ไม่ได้...เท่านั้น” เนื่องจากความกำกวมเชิงโครงสร้างของปฏิเสธวลี (NegP1 หรือ NegP2) หน่วยประชิดที่ถูกย้ายมีความเด่นชัดในการจำกัดความ ไม่ต้องพึ่งพาการเน้นเปรียบเทียบ ขณะที่หน่วยไม่ประชิดมีความเด่นชัดในการจำกัดความไม่มากพอ จึงต้องพึ่งพาการเปรียบเทียบเน้น และประโยคปฏิเสธ “ไม่ได้...เท่านั้น” จะตีความกำกวม คือ only > neg และ neg > only เนื่องจากตำแหน่งของ “เท่านั้น” ทำยประโยคมีความกำกวมเชิงโครงสร้างของโฟกัสวลี (FocP1 หรือ FocP2)

ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยศึกษาการย้ายในกระบวนการจำกัดความของ “เท่านั้น” ที่ปรากฏท้ายประโยคซึ่งเป็นการย้ายแบบที่ยังคงรูปประโยคเดิมเอาไว้กล่าวคือเป็นการย้ายแบบมองไม่เห็น (covert movement) ซึ่งตรงกันข้ามกับการจำกัดความของ “เท่านั้น” ที่ปรากฏกลางประโยคซึ่งต้องเปลี่ยนแปลงรูปประโยคเดิม เช่น “มีแต่สมคิดเท่านั้นที่ล้างแก้ว” ซึ่งลักษณะดังกล่าวจัดเป็นการย้ายแบบมองเห็น (overt movement) ความแตกต่างดังกล่าวยังเป็นประเด็นที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม และในภาษาญี่ปุ่นเอง “だけだ” นอกจากจะสามารถใช้เน้นโดยคงรูปประโยคเดิมไว้ ก็ยังสามารถใช้เน้นโดยเปลี่ยนแปลงรูปประโยคได้ เช่น “コップを洗ったのは太郎だけだ” ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ร่วมในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- นววรรณ พันธุมธา. (2553a). *ไวยากรณ์ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นววรรณ พันธุมธา. (2553b). *คลังคำ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : อมรินทร์.
- ภาณีการ์ สุรังสีกุล. (2551). *การศึกษาความหมายและวิธีการใช้คำกำหนดขอบเขต shika, dake, bakari : เปรียบเทียบภาษาญี่ปุ่น – ภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจิตรนัฏ ภาณุพงศ์. (2524). *โครงสร้างของภาษาไทย*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป.สัมพันธ์พาณิชย์.
- Hiraiwa, K. and Ishihara S. (2002). Missing Links : Cleft Sluicing and ‘Noda’ Construction in Japanese. *MIT Working Papers in Linguistics* 43. Massachusetts Institute of Technology, 35-54.
- Jayaseelan, K. A. (2008). Topic, Focus and Adverb Positions in Clause Structure. *Nanzan Linguistics* 4. 43-68. <https://www.ic.nanzan-u.ac.jp/LINGUISTICS/publication/pdf/NL4-3-jayaseelan.pdf>
- Sano, M. (1996). A Checking Theoretical Analysis of Japanese Adverbial Particles. *Ritsumeikan Studies in Language and Culture* 7 (5-6). Ritsumeikan University, 75-113.
- 奥津敬一郎・沼田善子・杉本武 (1986). 『いわゆる日本語助詞の研究』 凡人社.
- 寺村秀夫 (1991). 『日本語のシンタクスと意味III』 くろしお出版.
- 沼田善子 (1992). 『「も」「だけ」「さえ」などーとりたてー』 日本語文法セルフ・マスターシリーズ5. 仁田義雄・山本進・益岡隆志 (編). くろしお出版.
- 沼田善子 (2009). 『現代日本語とりたて詞の研究』 ひつじ書房.
- 三原健一・平岩健 (2006). 『新日本語の統語構造—ミニマリストプログラムとその応用—』 松柏社.
- 茂木俊伸 (2000). 「とりたて詞の階層性について動詞句およびスコープを手がかりとして—」 『国語学会2000年度秋季大会要旨集』, 54-61.
- มอนคอนไช · อักคาราไช (2015). 「タイ語の限定表現 *khεεε*, *phiaŋ*, *tεε*, *chaphóʔ* の統語的特徴及び意味的特徴に関する考察—名詞句の前に位置する場合—」 『言語・地域文化研究』 21, 東京外国語大学, 61-85.
- มอนคอนไช · อักคาราไช (2016). 「動詞句の前に位置するタイ語の限

定辞—khεε、phiaη、tεε、chaphó?についての考察」『言語・地域文化研究』22,
東京外国語大学, 41-58.

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Affiliation: Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Corresponding email: teerawut.s@arts.tu.ac.th

Received: 13/07/2025

Revised: 07/11/2025

Accepted: 15/11/2025

การใช้เสียงอ่านคันจิในภาษาญี่ปุ่น เรียนรู้คำศัพท์ภาษาเกาหลี

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาความเชื่อมโยงของเสียงอ่านอักษรคันจิระดับ N2 ในภาษาญี่ปุ่นกับเสียงอ่านคำศัพท์ภาษาเกาหลีขั้นต้นเพื่อสามารถนำความรู้ภาษาญี่ปุ่นไปประยุกต์ใช้ในการเรียนภาษาเกาหลีอื่นเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้หลายภาษา จากการศึกษาเสียงอ่านอักษรคันจิระดับ N2 จำนวน 1,186 ตัวพบว่า มีเสียงที่เหมือนกัน 27% ส่วนอีก 69% เกิดคู่เสียงปฏิภาคระหว่างภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลีจึงศึกษารูปแบบเสียงปฏิภาคที่สำคัญและพบเสียงปฏิภาคในเสียงสระ เสียงพยัญชนะต้นและเสียงตัวสะกดรวม 12 รูปแบบ ความรู้นี้จะช่วยทำให้สามารถเทียบเคียงเสียงอ่านอักษรจีนของทั้งสองภาษาได้ เมื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้กฎเกณฑ์เหล่านี้ในการศึกษาคำศัพท์ภาษาเกาหลีขั้นต้นจำนวน 1,836 คำ พบว่ามีคำที่มาจากภาษาจีน 38.57% ในจำนวนนี้มีคำศัพท์ที่มีความหมายตรงกับคำที่ใช้อักษรคันจิในภาษาญี่ปุ่น 27.51% ดังนั้นเมื่อนำความรู้รูปแบบเสียงปฏิภาคมาใช้จะสามารถคาดเดาความหมายหรือจดจำคำศัพท์คู่กันทั้งสองภาษาได้ง่ายขึ้น ส่วนอีก 11.06% เป็นคำที่อยู่ในภาษาเกาหลีใช้คำภาษาจีนแต่ในภาษาญี่ปุ่นใช้คำต่างออกไป แต่เมื่อทราบอักษรจีนก็สามารถเชื่อมโยงคำศัพท์ระหว่างทั้งสองภาษาได้

คำ

สำคัญ

เสียงอ่านคันจิ, ภาษาญี่ปุ่น, ภาษาเกาหลี, รูปแบบเสียงปฏิภาค, การประยุกต์ใช้

The Use of Kanji Pronunciation in Japanese for Learning Korean Vocabulary

Abstract

This article examines the phonological relevance between the Japanese and Korean languages, focusing on how knowledge of N2-level Kanji readings can be leveraged to apply to learning beginner Korean vocabulary, thereby promoting multilingualism. An analysis of 1,186 N2-level Kanji characters revealed that 27% shared identical pronunciations, while a significant 69% exhibited systematic sound correspondences. The study identified 12 key patterns of these sound correspondences in vowels, initial consonants, and final consonants, which allow for the direct comparison of pronunciations between the two languages. The feasibility of applying these rules to 1,836 beginner Korean vocabulary words was analyzed revealing that 38.57% were of Chinese origin, with 27.51% of these having a direct semantic correspondence with a Kanji-based word in Japanese. The findings indicate that applying the identified sound correspondence patterns can facilitate the prediction of meaning and the memorization of word pairs across both languages, while also providing a linkage to connect vocabulary for the remaining 11.06% of words that use different terminology but are derived from the same Chinese character.

Key words

Kanji pronunciation, Japanese language, Korean language, sound correspondence patterns, applying

1. บทนำ

ในสภาพการณ์ปัจจุบันที่โลกไร้พรมแดน นอกจากการเดินทางไปมาหาหากันทำได้สะดวกยิ่งขึ้น การรับข้อมูลต่างภาษาผ่านอินเทอร์เน็ตก็สามารถทำได้ง่ายขึ้นด้วย จึงมีผู้สนใจเรียนรู้หลายๆ ภาษา เป็นผู้พูดหลายภาษา (polyglot, multilingual) มากยิ่งขึ้น สมรรถนะในการรู้หลายภาษานี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลาย โอกาสในการสื่อสารกับชาวต่างชาติ แต่ยังทำให้เกิดความสามารถในการแยกแยะภาษามากยิ่งขึ้น (Viorica et al. 2012) การเชื่อมโยง (association) ความรู้ภาษาที่ผู้เรียนรู้แล้ว (L1) กับภาษาที่เรียนใหม่ (L2)¹ เป็นหนึ่งในวิธีจัดการเรียนการสอนอย่างหนึ่งที่มีการศึกษาถึงประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นที่ยอมรับกันว่า การเชื่อมโยงสองจุดคือรูปกับความหมาย (form and meaning) หรือความหมายกับการเกิดร่วม (meaning and collocation) จะช่วยให้การเรียนรู้ภาษาใหม่นั้นเรียนรู้ได้เร็วขึ้น² (Fitzpatrick & Izura 2011)

ในการศึกษาภาษาต่างประเทศในประเทศไทยที่ผ่านมา เริ่มมีงานวิจัยที่ศึกษาภาษาญี่ปุ่นร่วมกับภาษาอื่น เช่น เจแปน อินทกะกลยา (2564) เจแปน อินทกะกลยา และธีรวัฒน์ ธีรพจน์ (2565) รัฐกิตติ์ เลิศวิเศษ (2560, 2565) โดยงานทั้งหมดเป็นการเปรียบเทียบอักษรคันจิภาษาญี่ปุ่นกับภาษาจีนที่แม้จะมีที่มาเดียวกันแต่ก็มีความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบแล้วจึงเห็นกฎเกณฑ์และข้อควรระวัง ซึ่งความรู้กฎเกณฑ์เหล่านี้ไม่เพียงจะช่วยให้ลดปัญหาการรบกวน (Interference) ระหว่างภาษา แต่ยังสามารถนำไปเสริมให้การเรียนรู้อีกภาษาหนึ่ง (ในที่นี้คือการเชื่อมโยงด้วยรูปอักษรจีนของทั้งสองภาษากับความหมาย) นั้นรวดเร็วมากยิ่งขึ้น นอกจากความสัมพันธ์กับภาษาจีนแล้วภาษาญี่ปุ่นยังมีความสัมพันธ์กับภาษาเกาหลี ทั้งสองภาษาต่างมีบทบาททั้งในแง่มูวเศรษฐกิจสืบเนื่องจากการเข้ามาลงทุนของประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ และในแง่บันเทิงสืบเนื่องจากกระแสวัฒนธรรม K-POP และ Cool Japan ที่ถูกประชาสัมพันธ์อย่างมากในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หากภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลีมีความคล้ายคลึงกันก็น่าจะสนับสนุนให้มีการเรียนรู้ทั้งสองภาษาแทนการแข่งขันตลาดการศึกษาโดยการนำเสนอความรู้ที่สามารถต่อยอดภาษาหนึ่งกับอีกภาษาได้

สำหรับผู้เรียนภาษาชาวไทย ภาษาญี่ปุ่นกับภาษาเกาหลีมีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยจุดที่เหมือนกันมากที่สุดคือการเรียงประโยคแบบ "ประธาน-กรรม-กริยา" (SOV) ต่างจากภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาจีนที่เป็นแบบ "ประธาน-กริยา-กรรม" (SVO) ดังนั้น หากได้เรียนภาษาญี่ปุ่นหรือภาษาเกาหลีก่อนก็น่าจะช่วยให้การเรียนรู้อีกภาษาทำได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังมีไวยากรณ์หลายจุดที่คล้ายกัน เช่น การผันรูปคำกริยา การแบ่งวิธีการพูดแบบปกติและแบบสุภาพ การใช้คำช่วย (particle) เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น ทั้งสองภาษายังรับคำศัพท์จากภาษาจีนโบราณ³ เข้ามาจำนวนมาก เช่นเดียวกับกรณีภาษาไทยที่รับคำศัพท์ความหมายซับซ้อนจากภาษาในวัฒนธรรมอินเดีย โดยปกติแม้ว่าประเทศญี่ปุ่นกับประเทศเกาหลีได้จะอยู่ในภูมิภาคเดียวกันแต่ก็มีภาษาดั้งเดิมแตกต่างกันซึ่งไม่สามารถนำความคล้ายคลึงมาเชื่อมโยงได้ ดังในตัวอย่างที่ (1) เช่น

- (1) ความหมาย: หนึ่ง ภาษาญี่ปุ่น: 一つ (hi-to-tsu) ภาษาเกาหลี: 하나 (ha-na)

¹ ในการศึกษาภาษาที่สอง โดยปกติ L1 หมายถึงภาษาแม่ที่ผู้เรียนภาษาตั้งแต่เกิด แต่ในทางทฤษฎีภาษา L1 จะหมายถึงภาษาที่ผู้เรียนรู้แล้วซึ่งอาจเป็นความรู้มากกว่า 1 ภาษา ก็ได้ และ L2 คือภาษาปลายทางที่กำลังเรียน

² แม้ว่าจะมีผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อผ่านไปถึงจุดที่เรียกว่า "Threshold level of L2 proficiency" การเรียนภาษาใหม่โดยไม่พึ่งพาความรู้ภาษาเดิมก็จะให้ผลลัพธ์ไม่ต่างกัน (Fitzpatrick & Izura 2011, p.395)

³ ภาษาจีนโบราณแตกต่างจากภาษาจีนปัจจุบันที่เคยมีเสียงตัวสะกดมาก่อน ซึ่งสามารถพบเห็นร่องรอยในคำในภาษาญี่ปุ่นและเกาหลีได้ แต่ในปัจจุบันเสียงตัวสะกดหลายเสียงได้ถูกตัดออกไป เช่นคำว่า [古] ในภาษาญี่ปุ่นออกเสียงเป็น 「こ」 (ko-ku) ภาษาเกาหลีออกเป็น 「구」 (guk) ในภาษาจีนได้ออกเสียงว่า 「กิก」 แสดงให้เห็นร่องรอยการใช้เสียงตัวสะกดแม้มัก แต่ในภาษาจีนปัจจุบันได้ตัดเสียงแม้มักออกไป และออกเสียงว่า "guo"

ความหมาย: บ้าน

ภาษาญี่ปุ่น: 家 (i-e)

ภาษาเกาหลี: 집 (jip)

ความหมาย: คน

ภาษาญี่ปุ่น: 人 (hi-to)

ภาษาเกาหลี: 사람 (sa-ram)

ในกรณีที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นใช้คำที่นำมาจากภาษาจีนก็จะพบทั้งกรณีที่ใช้คำที่นำมาจากภาษาจีนคำเดียวกัน และกรณีที่คำดั้งเดิมของตนตั้งในตัวอย่าง คำว่า "ฟรี" ที่ทั้งสองภาษาใช้คำเดียวกันและ "ดินฟ้าอากาศ" ที่ในภาษาญี่ปุ่นใช้คำจากภาษาจีนแต่ในภาษาเกาหลีใช้ภาษาดั้งเดิมในตัวอย่างที่ (2)

(2) ความหมาย: ฟรี

ภาษาญี่ปุ่น: 無料 (mu-ryo-u)

ภาษาเกาหลี: 무료 (mu-ryo)

ความหมาย: ดินฟ้าอากาศ

ภาษาญี่ปุ่น: 天気 (te-n-ki)

ภาษาเกาหลี: 날씨 (nal-ssi)

ดังนั้น หากในภาษาเกาหลีมีคำที่มาจากภาษาจีนมากเท่าใด การนำความรู้เสียงอ่านจีน (音讀) ในอักษรคันจิภาษาญี่ปุ่นที่เป็นภาษาที่รู้แล้ว (L1) ไปเทียบเคียงก็น่าจะช่วยให้การจดจำคำศัพท์ภาษาเกาหลีง่ายขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในบางคำที่ดูเหมือนน่าจะมีคำตั้งต้นเดียวกัน แต่กลับมีการออกเสียงที่แตกต่างกัน เช่น คำว่า "อักษรจีน" ในตัวอย่างที่ (3)

(3) ความหมาย: อักษรจีน

ภาษาญี่ปุ่น: 漢字 (ka-n-ji)

ภาษาเกาหลี: 한자 (han-ja)

เมื่อพิจารณาเพียงผิวเผินอาจไม่ทราบว่าคำทั้งสองมีที่มาเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาคำจำนวนมากขึ้น จะพบความเหมือนกันอย่างเป็นระบบ เช่น มีคำในภาษาเกาหลีหลายคำที่ออกเสียง "ฮ" (h) แต่คำที่มีความหมายเดียวกันในภาษาญี่ปุ่นออกเป็นเสียง "K" ลักษณะเหล่านี้จะน่าจะทำให้เกิดการกลายเสียงจากภาษาจีนซึ่งเป็นภาษาต้นทาง ทำให้เกิดคู่ "เสียงปฏิภาค" ⁴ (sound correspondence, 音韻対応) ระหว่างทั้งสองภาษา ซึ่งการศึกษาคู่เสียงปฏิภาคระหว่างสองภาษาน่าจะช่วยให้การจดจำหรือคาดเดาคำระหว่างสองภาษาด้วยการเชื่อมโยงสามารถประยุกต์ใช้งานได้มากขึ้น

ทั้งนี้ การนำความรู้เสียงอ่านจีนของอักษรคันจิมาใช้นั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะในคำที่ออกเสียงจีนในภาษาญี่ปุ่นแต่ยังรวมถึงคำประสมที่ออกเสียงญี่ปุ่นแท้ (訓讀) บางคำ ที่ในภาษาเกาหลีใช้เสียงอ่านจีน เช่น

(4) ความหมาย: ลบ

ภาษาญี่ปุ่น: 取り消し (to-ri-ke-shi)

ภาษาเกาหลี: 취소 (chwi-so)

ในตัวอย่างที่ (4) นี้จะเห็นว่าคำว่า "ลบ" ภาษาญี่ปุ่นเลือกเอาเสียงอ่านญี่ปุ่นมาใช้ในขณะที่ภาษาเกาหลีเลือกเสียงอ่านจีนมาใช้ แท้จริงแล้วมาจากคำเดียวกันคือ 「取消」 หากอ่านเป็นเสียงอ่านจีนจะอ่านเป็น 「しゅうしょう」 (shu-sho-u) ซึ่งใกล้เคียงกับ "취소" (chwi-so) ในภาษาเกาหลี

จากประเด็นดังกล่าว เราสามารถสรุปได้คร่าว ๆ ว่า การใช้เสียงอ่านจีนที่ปรากฏในคำศัพท์ที่มีที่มาจากภาษาจีนทั้งในภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลีมาใช้เชื่อมโยงความหมายน่าจะเป็นประโยชน์ให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นสามารถท่องจำคำศัพท์ภาษาเกาหลีได้ง่ายขึ้นโดยการเทียบคำ และหากผู้เรียนสามารถเทียบเคียงเสียงอ่านที่มีคู่เสียงปฏิภาคในภาษาญี่ปุ่นกับภาษาเกาหลีดังเช่นในตัวอย่างที่ (3) น่าจะช่วยให้สามารถท่องจำคำศัพท์ได้มากขึ้น และหากคำศัพท์ภาษาเกาหลีบางคำเป็นคำมาจากภาษาจีน แม้ในภาษาญี่ปุ่นจะใช้เสียงอ่านญี่ปุ่นก็อาจจะสับสนหรือช่วยให้จดจำได้เช่นกัน ส่วนที่เหลือที่เป็นภาษาเกาหลีแท้ (เสียงอ่านเกาหลีดั้งเดิม) ก็จะเป็นส่วนที่ต้องใช้การจดจำเพิ่มเติม⁵

⁴ "เสียงปฏิภาค" หมายถึงเสียงที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบในภาษาถิ่นต่าง ๆ เทียบเคียงกันได้ เช่น เสียง "ซ" ข้างในภาษาไทยถิ่นกลางเป็นเสียงปฏิภาคกับเสียง "จ" ข้างในภาษาไทยถิ่นเหนือ (สุรัตน์ ศรีราษฎร์ 2544)

⁵ โดยปกติ นอกจากคำศัพท์เสียงจีนแล้วอาจมีคำศัพท์ที่ออกเสียงคล้ายกันในภาษาทั้งสอง เนื่องจากมีที่มาจากภาษาต่างประเทศด้วย เช่น คำที่มาจากภาษาอังกฤษ "television" (โทรทัศน์) ภาษาญี่ปุ่นใช้ว่า 「テレビ」 (te-re-bi) ภาษาเกาหลีใช้ว่า "텔레비전" (tel-re-bi-jeon)

ดังนั้น ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้เขียนจึงจะศึกษาอักษรคันจิในภาษาญี่ปุ่นในขั้นต้นและกลางเพื่อศึกษาความเสี่ยง
ปฏิภาณระหว่างภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลี และจัดลำดับความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงที่เชื่อมโยงที่ช่วยให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น
สามารถนำไปใช้คาดเดาคำศัพท์ภาษาเกาหลีได้ และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้
คำศัพท์ภาษาเกาหลีขั้นต้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบความเสี่ยงปฏิภาณในเสียงอักษรคันจิภาษาญี่ปุ่นกับอักษรฮันจาภาษาเกาหลีที่มีอัตราส่วน
ความถี่สูง ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาเกาหลี
2. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาเกาหลี

3. ทบทวนวรรณกรรม

ผู้เขียนได้ศึกษาความเชื่อมโยงด้านคำระหว่างภาษาญี่ปุ่นกับภาษาเกาหลี โดยพบว่าตำราสอนภาษาเกาหลีที่
ผลิตเพื่อผู้เรียนชาวญี่ปุ่นมักเสนอศัพท์โดยมีการแปลเทียบเป็นอักษรคันจิ แต่ไม่ได้ให้รายละเอียดหรือเคล็ดลับในการ
ประยุกต์ความรู้เรื่องเสียงอ่านคำในภาษาญี่ปุ่นไปใช้กับคำในภาษาเกาหลี จึงศึกษาหนังสือที่มีการเปรียบเทียบภาษา
เกาหลีกับภาษาญี่ปุ่นคือ 浅井 (2009) และ 冲森・曹編 (2014) และบทความของชาวเกาหลีคือ 金 (2010)

浅井 (2009, p.32) แนะนำการเรียนภาษาเกาหลีว่ามีคำที่มาจากภาษาจีนมากมาย โดยมีมากกว่าครึ่งหนึ่ง
ของคำศัพท์ทั้งหมด และเมื่อสังเกตดูจะพบว่าทั้งคำที่ออกเสียงเหมือนและคำที่ดูคล้ายกับคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่น 浅井
ได้ยกตัวอย่างคำเหล่านี้ให้ดูความคล้ายคลึงแต่ไม่ได้ให้กลยุทธ์การนำไปประยุกต์ใช้กับคำอื่น ๆ

冲森・曹編 (2014) ศึกษาเปรียบเทียบไวยากรณ์แต่ละประเภท ความหมายของคำและเสียงอ่านอักษรจีน
(漢字音) ในภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลี ในเนื้อหาส่วนหนึ่งได้เปรียบเทียบเสียงภาษาจีนกับความเสี่ยงที่เชื่อมโยงใน
เสียงอ่านภาษาเกาหลี และระบุข้อสังเกตที่เกี่ยวกับช่องกับภาษาญี่ปุ่นไว้บ้าง โดยผู้เขียนขอสรุปไว้ดังนี้

1. คำในวรรค 力 ส่วนใหญ่เป็นพยัญชนะ "ㄱ" (g) คำในวรรค ㄹ ส่วนใหญ่เป็นพยัญชนะ "ㅇ" (a)
2. คำในวรรค ㅌ ส่วนใหญ่เป็นพยัญชนะ "ㄷ" (d) คำในวรรค ㅊ ส่วนใหญ่เป็นพยัญชนะ "ㄴ" (n)
3. คำในวรรค ㅍ ตรงกับพยัญชนะ "ㅍ" (m)
4. คำในวรรค ㅏ และㅑ ตรงกับพยัญชนะ "ㅇ" (a)
5. คำในวรรค ㅓ ส่วนใหญ่เป็นพยัญชนะ "ㄴ" (n)
6. คำในวรรค ㅕ ที่เป็นเสียงฮัง (吳音) และวรรค ㅜ ㅝ ตรงกับพยัญชนะ "ㅇ" (a)
7. คำที่ใช้เสียงสระ ㅏ จะตรงกับสระ "ㅏ" (a) เสียงกึ่งสระ (合口) จะแปลงเป็น "ㅓ" (o)
8. คำที่ใช้เสียงสระ ㅑ จะตรงกับสระ "ㅓ" (o) คำที่ใช้เสียงสระ ㅓ จะตรงกับสระ "ㅓ" (u)
9. คำที่ใช้เสียงสระ ㅓ ㅜ จะตรงกับสระ "ㅓ" (eo)
10. คำที่ใช้เสียงสระควบในภาษาญี่ปุ่นโบราณ ㅓㅓ จะตรงกับสระ "ㅓ" (we) ส่วนเสียงสระต่อเนื่อง
ㅓㅓ ที่เหลือจะตรงกับสระ "ㅓ" (ae)
11. คำที่ใช้เสียงสระ ㅓㅓ ส่วนใหญ่จะตรงกับสระ "ㅓ" (ye)
12. คำที่ใช้เสียงสระควบ ㅓㅓ จะตรงกับสระ "ㅓ" (wi)

13. คำที่ใช้เสียงสระ ウ หรือ イユ จะตรงกับสระ "u" (u)

14. คำที่เคยระบุเสียงสระ エウ จะตรงกับสระ "yo" (yo)

15. คำที่ใช้เสียง アン จะตรงกับสระ "an" (an) (p.133-142, สรุปเป็นข้อโดยผู้เขียนเอง)

ในข้อมูลดังกล่าวไม่ได้ระบุข้อสังเกตเกี่ยวกับคู่เทียบเสียงอื่น ๆ เช่นกรณีเสียงพยัญชนะต้นวรรค サ วรรค ハ เสียงสระ イ เสียงสระ イヤ เสียงสระ イヨ และเนื้อหาบางส่วนแสดงให้เห็นว่าในภาษาญี่ปุ่นเกิดการกลายเสียงบางเสียง หากไม่มีความรู้เกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่นโบราณ อาจไม่สามารถเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างเสียงอ่านคันจิในภาษาญี่ปุ่นกับเสียงอ่านคำที่มาจากภาษาจีนในภาษาเกาหลีบางกรณีได้

สำหรับชาวเกาหลีเองก็มีการศึกษาคู่เสียงปฏิภาคระหว่างภาษาญี่ปุ่นกับภาษาเกาหลีเช่นกัน เช่น 金 (2010) ได้แจกแจงคู่เสียงพยัญชนะต้นและตัวสะกดไว้ โดยระบุว่า เสียงพยัญชนะในวรรค ア・ナ・マ・ラ ตรงกัน⁶ วรรคที่ไม่ตรงกันคือ

1. วรรค カ และ ガ ตรงกับเสียง "ㄱ" (k) "ㅎ" (h) "ㅇ" (a)

2. วรรค サ ตรงกับเสียง "ㄴ" (s) "ㄷ" (j) "ㅈ" (ch)

3. วรรค ซา ตรงกับเสียง "ㄴ" (s) "ㄷ" (j) "ㅈ" (ch) "ㅇ" (a)

4. วรรค タ ตรงกับเสียง "ㄷ" (d) "ㅌ" (t) "ㅈ" (j) "ㅈ" (ch) "ㄴ" (n)

5. วรรค ดา ตรงกับเสียง "ㄷ" (d) "ㅌ" (j) "ㄴ" (n)

6. วรรค ハ ตรงกับเสียง "ㅁ" (b) "ㅍ" (p)

7. วรรค バ ตรงกับเสียง "ㅁ" (b) "ㅍ" (p) "ㅌ" (m) (p.66, สรุปจากตารางที่ 16 โดยผู้เขียนเอง)

ส่วนเสียงตัวสะกดสรุปความเชื่อมโยงไว้ 5 เสียง คือ

1. คำลงท้ายด้วย ーく、ーき ตรงกับเสียง "ㄱ" (k)

2. คำลงท้ายด้วย ーち、ーつ ตรงกับเสียง "ㄷ" (l)

3. คำลงท้ายด้วย ーん ตรงกับเสียง "ㄴ" (n) "ㅌ" (m)

4. คำลงท้ายด้วย ーい、ーう (เสียงยาว) ตรงกับเสียง "ㅇ" (ng)

5. คำลงท้ายด้วย ーう (ที่เดิมเคยใช้รูปเขียนว่า ーふ) ตรงกับเสียง "ㅁ" (p)

(p.66, สรุปจากตารางที่ 17 โดยผู้เขียนเอง)

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงรูปเขียนในภาษาญี่ปุ่นจาก 「ふ」 เป็น 「う」 ทำให้เกิดการปะปนเสียงตัวสะกด หากมีความรู้ภาษาญี่ปุ่นโบราณ รู้ว่ารูปเดิมที่น่าจะเขียนตามการออกเสียงเดิมเป็นอย่างไรจึงจะสามารถแยกคู่เสียงปฏิภาคได้แม่นยำมากขึ้น

เมื่อนำข้อมูลคู่เสียงปฏิภาคของ 金 (2010) และ 沖森・曹編 (2014) มารวมกันก็จะได้ความรู้เกี่ยวกับคู่เสียงปฏิภาคทั้งเสียงพยัญชนะต้น สระและตัวสะกดพอสมควรแต่การจดจำกฎเกณฑ์ทั้งหมดนี้ก็อาจจะทำให้ยากอีกทั้งกรณีที่มีคู่เสียงปฏิภาคหลายตัวก็ไม่ทราบแนวโน้มว่าตัวใดเป็นคู่เสียงปฏิภาคที่เกิดขึ้นทีี่สุดเช่นในข้อมูลเสียงวรรค カ・ガ ของภาษาญี่ปุ่น ข้อมูลของ 金 ระบุเพียงคู่เสียงปฏิภาคที่มี 3 เสียง จำเป็นต้องนำข้อมูลของ 沖森・曹編 มาเสริมว่าส่วนใหญ่ ガ จะสลับกับ "ㅇ" (a) ซึ่งผู้เขียนเชื่อว่าการนำเสนอความรู้ดังกล่าวจะช่วยให้ผู้รู้ภาษาญี่ปุ่นที่เรียนภาษาเกาหลีได้นำเอาไปประยุกต์ใช้ในการจดจำคำศัพท์ภาษาเกาหลีได้ดีมากขึ้น ทำให้ความรู้ภาษาญี่ปุ่นเป็นประโยชน์ต่อการเรียนภาษาสำหรับสังคมที่ต้องการผู้รู้หลายภาษา

⁶ ไม่ได้กล่าวถึงวรรค ナ・ワ เนื่องจากเทียบเท่ากับเสียงสระในภาษาเกาหลี

4. วิธีการวิจัย

4.1 แหล่งข้อมูลสำรวจ

4.1.1 อักษรคันจิในขั้นต้นและกลาง

เนื่องจากการศึกษาภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาต่างประเทศนิยมใช้เกณฑ์การรู้ภาษาญี่ปุ่นจากการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น JLPT (Japanese Language Proficiency Test, 日本語能力試験) ที่หลังจากเปลี่ยนรูปแบบการวัดระดับในปี ค.ศ. 2010 ก็ไม่ได้มีการเผยแพร่เกณฑ์อักษรคันจิแต่ละระดับอย่างเป็นทางการ ทำให้ในหนังสือประกอบการสอบวัดระดับของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ มีการนำเสนออักษรคันจิแต่ละระดับแตกต่างกันไป เพื่อให้เป็นเกณฑ์เดียวกัน โดยผู้เขียนเห็นว่าผู้รู้ภาษาญี่ปุ่นระดับ N2⁷ มีความสามารถทางไวยากรณ์และคำศัพท์เพียงพอจะสามารถนำความรู้ภาษาญี่ปุ่นไปต่อยอดเรียนภาษาเกาหลีต่อไปได้ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนจึงได้รวบรวมอักษรคันจิพื้นฐานตั้งแต่ระดับ N5 ถึง N2 จากหนังสือต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. 国際交流基金 (2007) 『日本語能力試験出題基準 改訂版』 凡人社
2. 佐々木仁子・松本紀子 (2010) 『日本語総まとめN2漢字』 アスク
3. 西口光一 (2012) 『例文で学ぶ漢字と言葉N2』 スリーエーネットワーク
4. 石井怜子他 (2010) 『新完全マスター漢字日本語能力試験N2』 スリーエーネットワーク

นอกจากนี้ยังได้รวมอักษรคันจิที่แม้ไม่ได้ปรากฏในหนังสือที่ผ่านมาแต่ถูกระบุเป็น 「教育漢字」 ซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาจะต้องรู้จำนวน 1,006 ตัวเพิ่มไปด้วย⁸ จึงได้อักษรคันจิจำนวนทั้งสิ้น 1,186 ตัวที่จะใช้ในการศึกษาเสียงอ่านจีน⁹

4.1.2 คำศัพท์ภาษาเกาหลีขั้นต้น

คำศัพท์ภาษาเกาหลีขั้นต้นในที่นี้คือคำศัพท์ที่ปรากฏในตำราเรียน "ภาษาเกาหลี 1" โดยสาขาวิชาภาษาเกาหลี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เทียบเคียงกับคำศัพท์ในปรากฏในการสอบวัดระดับภาษาเกาหลี TOPIK (Test of Proficiency in Korean)¹⁰ ระดับ 1 และ 2 รวมคำศัพท์ 1,836 คำ

4.2 ขั้นตอนการวิจัย

ผู้เขียนตรวจทานเสียงอ่านจีน (音読) ในอักษรคันจิภาษาญี่ปุ่น 1,186 ตัวจาก 『新実用漢字表現辞典』 (実用漢字研究会, 2015) และเก็บข้อมูลเสียงอ่านในฐานะอักษรฮันจา (한자) ซึ่งเป็นอักษรจีนที่เคยใช้ในภาษาเกาหลีจาก Application พจนานุกรมภาษาญี่ปุ่น "imiwa?" หลังจากนั้นทำการจัดกลุ่มเสียงอ่านคันจิที่มีรูปแบบเสียงที่เชื่อมโยงในภาษาเกาหลีเป็นระบบเดียวกัน เช่น 「間」 มีเสียงอ่านจีนในภาษาญี่ปุ่นว่า 「かゝん」 หรือ 「けん」 ในภาษาเกาหลีออกเสียง 「간」 (kan) ถือว่าออกเสียงเหมือนกัน 「漢」 มีเสียงอ่านจีนในภาษาญี่ปุ่นว่า 「かん」 เช่นกันแต่ในภาษาญี่ปุ่นออกเสียง "ฮัน" (han) ถือว่าเกิดคู่เสียงปฏิภาคประเภท "เปลี่ยนเสียงระหว่าง K - H" 「割」 มีเสียงอ่านจีนในภาษาญี่ปุ่นว่า 「かゝつ」 ในภาษาเกาหลีออกเสียง "ฮัล" (hal) ดังนั้นจึงนับว่าเกิดคู่เสียงปฏิภาคประเภท "เปลี่ยนเสียงระหว่าง K - H" เช่นเดียวกับ 「漢」 และเกิดคู่เสียงปฏิภาคตัวสะกด "เปลี่ยนเสียงระหว่าง TS - L" อีก 1 ตำแหน่ง หลังจากนั้นหาอัตราส่วนคู่เสียงปฏิภาคแต่ละกรณีต่อจำนวนอักษรคันจิ 1,186 ตัวเพื่อจัดอันดับคู่เสียงปฏิภาคที่พบบ่อย

⁷ เทียบเท่ากับระดับกลางขั้นระดับสูง ทั้งนี้ การสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น มีทั้งหมด 5 ระดับ โดยระดับที่ง่ายที่สุดคือ N5 ระดับที่ยากที่สุดคือ N1

⁸ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2020 ได้มีการปรับเปลี่ยนอักษรคันจิสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาจาก 1,006 ตัวเป็น 1,026 ตัว โดยเพิ่มอักษรคันจิชื่อสถานที่ 20 ตัวซึ่งมีบางตัวไม่ได้ถูกนำมารวมใน 1,186 ตัว เช่น 「潟・岐・阜・岡」

⁹ เกณฑ์ดังกล่าวเรียกว่า "อักษรคันจิขั้นกลางของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" ใช้เป็นเกณฑ์อักษรคันจิที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นจะต้องเรียนรู้ในรายวิชา Kanji in Intermediate Level

¹⁰ การสอบวัดระดับภาษาเกาหลีมีทั้งหมด 6 ระดับ โดยระดับที่ 1-2 เป็นระดับขั้นต้น เรียกรวมว่า "TOPIK I" ส่วนระดับที่ 3-6 เป็นระดับขั้นกลางเรียกรวมว่า "TOPIK II"

หลังจากนั้นศึกษาคำศัพท์ภาษาเกาหลี 1,836 คำว่ามีอัตราส่วนความเป็นไปได้ในการนำความรู้คู่เสียงปฏิกภาคของเสียงอ่านแบบจีนในอักษรคันจิภาษาญี่ปุ่นมาประยุกต์ใช้เท่าใด โดยผู้เขียนศึกษาเฉพาะคำศัพท์ภาษาเกาหลีเฉพาะขั้นต้นก่อนเนื่องจากเป็นขั้นที่จะมีการนำความรู้ภาษาที่รู้แล้ว (L1) มาใช้ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วได้มากที่สุดตามที่ Fitzpatrick & Izura (2011) อ้างไว้ว่าเมื่อเรียนถึงระดับหนึ่งแล้วการนำความรู้ภาษาที่รู้แล้ว (L1) มาใช้อาจได้ผลลัพธ์ไม่ได้แตกต่างกับกรณีไม่ใช้ความรู้ภาษาที่รู้แล้ว เนื่องจากรูปเขียนภาษาเกาหลีปัจจุบันไม่ได้ใช้อักษรฮันจา (อักษรจีนเทียบเท่าอักษรคันจิของญี่ปุ่น) จึงใช้ ChatGPT ประมวลลอักษรฮันจาของคำศัพท์ภาษาเกาหลีทั้ง 1,836 คำ และตรวจสอบด้วยตนเองอีกครั้ง หลังจากนั้นจึงแบ่งหมวดเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. คำศัพท์ภาษาเกาหลีที่ไม่มีอักษรฮันจา หรือมีเพียงบางส่วนตีความเป็นคำศัพท์ภาษาเกาหลีดั้งเดิมไม่สามารถนำความรู้เสียงอ่านอักษรคันจิมาใช้
2. คำศัพท์ภาษาเกาหลีที่มีอักษรฮันจาเหมือนอักษรคันจิมีความหมายตรงกับในภาษาญี่ปุ่น สามารถพิจารณาเป็นคำศัพท์ภาษาเกาหลีที่มาจากภาษาจีน สามารถนำความรู้เสียงอ่านอักษรคันจิมาใช้โดยตรง
3. คำศัพท์ภาษาเกาหลีที่มีอักษรฮันจาแต่มีความหมายไม่ตรงกับที่ใช้ในภาษาญี่ปุ่น หรืออักษรฮันจาต่างกล่าวไม่ได้ใช้คำเดียวกับในภาษาญี่ปุ่น ผู้เขียนจะพิจารณาเป็นคำศัพท์ภาษาเกาหลีที่มาจากภาษาจีน แม้ว่าไม่ตรงกับคำศัพท์ในภาษาญี่ปุ่นแต่สามารถนำความรู้เสียงอ่านอักษรคันจิมาประยุกต์ใช้ได้

4.3 การแสดงเสียงอ่านภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลี

การแสดงเสียงอ่านที่ปรากฏในบทความนี้ สำหรับภาษาญี่ปุ่นใช้ระบบถอดเสียงแบบ Hepburn (ヘボン式) ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การถอดเสียงอ่านภาษาญี่ปุ่นด้วยระบบ Hepburn

JP	Roman	JP	Roman	JP	Roman	JP	Roman	JP	Roman
あ	a	い	i	う	u	え	e	お	o
か	ka	き	ki	く	ku	け	ke	こ	ko
さ	sa	し	shi	す	su	せ	se	そ	so
た	ta	ち	chi	つ	tsu	て	te	と	to
な	na	に	ni	ぬ	nu	ね	ne	の	no
は	ha	ひ	hi	ふ	fu	へ	he	ほ	ho
ま	ma	み	mi	む	mu	め	me	も	mo
や	ya			ゆ	yu			よ	yo
ら	ra	り	ri	る	ru	れ	re	ろ	ro
わ	wa			を	o			ん	n
が	ga	ぎ	gi	ぐ	gu	げ	ge	ご	go
ざ	za	じ	ji	ず	zu	ぜ	ze	ぞ	zo
だ	da	ぢ	ji	づ	zu	で	de	ど	do
ば	ba	び	bi	ぶ	bu	べ	be	ぼ	bo
ぱ	pa	ぴ	pi	ぷ	pu	ぺ	pe	ぽ	po

(อ้างอิงจากอักษฎายุทธ ชุศรี 2564, น.70)

เพื่อแยกเสียงอักษรแต่ละตัวออกจากกันจะคันด้วย "-" กรณีระบุเสียงยาวจะเพิ่มเสียงตามตัวอักษรที่ปรากฏ เช่นเสียงที่อ่านว่า "โบ" จะถอดเสียงเป็น 「보우」 (bo-u) 「보오」 (bo-o) 「보ー」 (bo-o) และกรณีระบุเสียง 「っ」 จะใช้การซ้ำเสียงเฉพาะพยัญชนะแรก เช่น 「ざっし」 (za-s-shi) ยกเว้น 「っ」 หน้า 「ち」 (chi) จะระบุเสียงอ่านเป็น "t" เช่น 「まっちゃ」 (ma-t-cha)

สำหรับในภาษาเกาหลีจะแสดงเสียงอ่านตามระบบถอดเสียง (Romanization) ของ the National Academy of the Korean Language จากการผสมเสียงพยัญชนะดังตารางที่ 2 นี้

ตารางที่ 2 การถอดเสียงพยัญชนะภาษาเกาหลีแยกพยัญชนะต้นและตัวสะกด

Hangul	ต้นคำ	ตัวสะกด	Hangul	ต้นคำ	ตัวสะกด	Hangul	ต้นคำ	ตัวสะกด
ㄱ	g	k	ㅂ	b	p	ㅋ	k	k
ㄴ	n	n	ㅅ	s	t	ㅌ	t	t
ㄷ	d	t	ㅇ	ไม่มี	ng	ㅍ	p	p
ㄹ	r	l	ㅈ	j	t	ㅊ	h	h
ㅁ	m	m	ㅊ	ch	t			

ทั้งนี้กรณีเป็นตัวอักษรซ้อน ได้แก่ "ㄲ" จะระบุเป็น kk "ㄸ" จะระบุเป็น tt "ㅃ" จะระบุเป็น pp "ㅆ" จะระบุเป็น ss และ "ㅉ" จะระบุเป็น jj
เสียงสระถอดเสียงตามตารางที่ 3 ดังนี้¹¹

ตารางที่ 3 การถอดเสียงสระในภาษาเกาหลี

Hangul	Roman	Hangul	Roman	Hangul	Roman	Hangul	Roman
ㅏ	a อา	ㅑ	u อุ	ㅓ	e เอ	ㅗ	we เว
ㅓ	ya ยา	ㅕ	yu ยู	ㅖ	ye เย	ㅜ	wi วี
ㅗ	eo ออ	ㅡ	eu อือ	ㅘ	wa วา	ㅣ	ui อีย
ㅜ	yeo ยอ	ㅣ	i อี	ㅙ	wae แว		
ㅛ	o โอ	ㅚ	ae แอ	ㅞ	oe เว		
ㅝ	yo โย	ㅜ	yae แย	ㅟ	wo วอ		

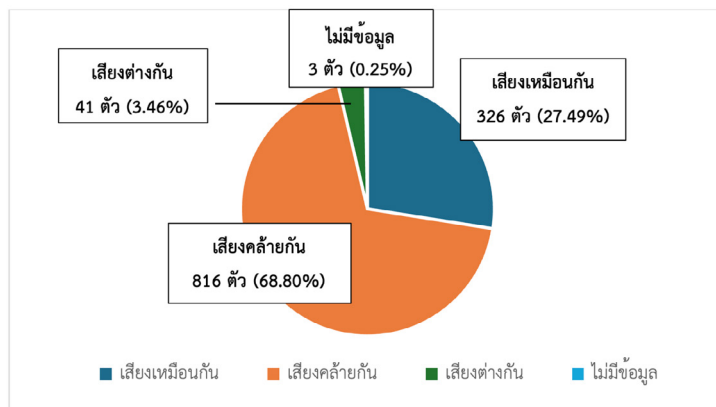
5. ผลการสำรวจ

5.1 ผลการเปรียบเทียบเสียงอ่านจีนในภาษาญี่ปุ่นกับภาษาเกาหลี

จากการศึกษาอักษรคันจิ 1,186 ตัวพบว่ามื่อตราส่วนการออกเสียงเป็น 4 รูปแบบดังภาพที่ 1

¹¹ แม้ว่าจะมีรูปแบบเขียนต่างกันแต่เสียงอ่านในปัจจุบันอาจเหมือนกัน เช่น "애" และ "아" แทนสระเสียง "e" และ "ae" ตามลำดับ แต่ปัจจุบันเสียง "ae" ก็นิยมอ่านเป็นเสียง "e" ด้วย ในกรณี "야" และ "야" ก็นิยมอ่านเป็น "ye" และ "we" และเสียง "의" (ui) ที่เป็นคำช่วยนิยามออกเสียงเป็น "e" ด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 1 แผนภูมิวงกลมแสดงสัดส่วนความเหมือนของเสียงอักษรคันจิภาษาญี่ปุ่นกับฮันจาในภาษาเกาหลี

จากแผนภูมิวงกลมจะเห็นว่า อักษรคันจิที่อ่านออกเสียงเหมือนกันในภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลีมี 27.49% (326 ตัวอักษร) เช่น 「住」 อ่านออกเสียงว่า 「じゅ」 (ju-u) ในภาษาญี่ปุ่นและ 「주」 (ju) ในภาษาเกาหลี 「薬」 อ่านออกเสียงว่า 「やく」 (ya-ku) ในภาษาญี่ปุ่นและ 「약」 (yak) ในภาษาเกาหลี บางเสียงที่ไม่มีในภาษาญี่ปุ่นแต่เป็นเสียงที่คล้ายกันก็อนุโลมอยู่ในกลุ่มนี้ เช่นเสียงสระอในอักษรคันจิ 「去」 อ่านออกเสียงว่า 「きょ」 (kyo) หรือ 「こ」 (ko) ในภาษาญี่ปุ่นและ 「거」 (geo) ในภาษาเกาหลี

แต่อักษรคันจิที่เกิดเสียงปฏิภาคในภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลีมีมากกว่า คือมีถึง 68.80% (816 ตัวอักษร) จะเห็นได้ว่าผู้รู้ภาษาญี่ปุ่นหากเรียนภาษาเกาหลีจะเทียบคำที่ออกเสียงตรงกันชัดเจนได้เพียง 1 ใน 4 เท่านั้น ที่เหลืออีกเกินครึ่งล้วนเป็นคู่เสียงปฏิภาคที่ต่างกันไป ซึ่งหากสามารถทำความเข้าใจคู่เสียงปฏิภาคนี้ได้ ก็จะสามารถเรียนรู้คำศัพท์ภาษาเกาหลีได้มากขึ้น ทำให้การเรียนรู้คำศัพท์จำนวนมากน่าจะทำได้เร็วขึ้นเพราะสามารถผูกูปเสียง (Form) และความหมาย (Meaning) จากภาษาญี่ปุ่นที่เป็น L1 กับภาษาเกาหลีที่เป็น L2 ตามที่ Fitzpatrick & Izura 2011 กล่าว

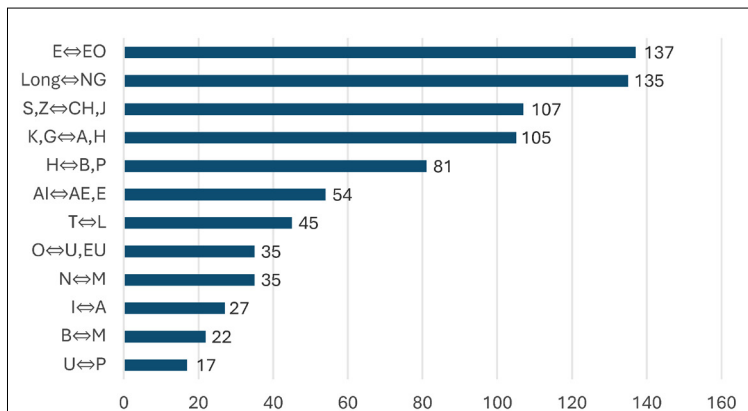
อย่างไรก็ตาม ยังมีตัวอักษรที่มีเสียงแตกต่างโดยสิ้นเชิง 3.46% (41 ตัวอักษร) เช่น 「己」 ในคำศัพท์ขั้นต้นและกลางในภาษาญี่ปุ่นอาจพบในคำว่า 「自己」 (ji-ko, ตนเอง) 「利己」 (ri-ko, ตนเอง) อักษรตัวนี้ออกเสียงว่า 「ぎ」 (gi) ในภาษาเกาหลี ทำให้คาดเดาได้ยาก อย่างไรก็ตามเมื่อตรวจสอบใน 实用漢字研究会 (2015) ก็พบว่ามีความหมายที่สามารถอ่านว่า 「き」 (ki) ได้ เช่น 「知己」 (chi-ki, คนรู้จัก) ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ไม่ปรากฏในภาษาญี่ปุ่นขั้นต้นและกลาง อีกตัวอย่างหนึ่งคือ 「缶」 เสียงอ่านจีนในภาษาญี่ปุ่นอ่านว่า 「かん」 (实用漢字研究会 2015, p.238) แต่เสียงในภาษาเกาหลีออกว่า "부" (bu) เมื่อสืบดูเสียงอ่านจีนในภาษาจีนทางพจนานุกรมญี่ปุ่น-จีนWeblio (Weblio, n.d.) ก็พบว่า เสียงอ่านนี้อ่านว่า "fǒu" ในภาษาจีนโบราณน่าจะเทียบได้กับ 「缶」 หรือ 「缶」 ในภาษาญี่ปุ่น แต่เสียงปัจจุบันอ่านว่า "guàn" โดยเป็นรูปเขียนย่อของ 「罐」 เสียงดังกล่าวถูกนำมาใช้ในภาษาญี่ปุ่นแทนซึ่งใกล้เคียงกับ 「かん」 อักษรเหล่านี้จึงอาจไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนภาษาเกาหลีได้สืบเนื่องจากการขาดรูปเสียง (Form) ที่เชื่อมโยงกัน

อีก 0.25% (3 ตัวอักษร) เป็นอักษรคันจิกลุ่มที่ไม่มีข้อมูลเสียงอ่านในภาษาเกาหลีเนื่องจากตัวอักษรดังกล่าว ถูกสร้างขึ้นโดยชาวญี่ปุ่น (国字) จึงไม่มีเสียงอ่านจีน มีแต่เสียงอ่านญี่ปุ่นได้แก่ 「屈」 「畑」 「込」

5.2 รูปแบบคู่เสียงปฏิภาคระหว่างภาษาญี่ปุ่นกับภาษาเกาหลีที่สำคัญ

จากการศึกษาอักษรคันจิ 1,186 ตัวพบว่ามีย่อตราส่วนคู่เสียงปฏิภาคที่สำคัญ 12 อันดับแรกดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงจำนวนอักษรคันจิที่เกิดคู่เสียงปฏิภาค 12 อันดับแรก

(หมายเหตุ : อักษรแทนเสียงภาษาญี่ปุ่น ⇔ อักษรแทนเสียงภาษาเกาหลี)

1) E⇔EO เสียงปฏิภาค "e" กับ "ㅣ" (eo) หรือเพิ่มเสียง "y" เพิ่มเป็น "ㅑ" (yeo) พบทั้งสิ้น 137 ตัว เช่น 「京」 (ke-i, เมืองหลวง) กลายเป็น "경" (gyeong) 「駅」 (e-ki, สถานีรถไฟ) กลายเป็น "역" (yeok) 「年」 (ne-n, ปี) กลายเป็น "년" (nyeon)

2) Long⇔NG เสียงปฏิภาคเสียงลากยาวในภาษาญี่ปุ่นอันได้แก่เสียง U ใน UU, OU และ I ใน EI กับ "ㅇ" (ng) ในภาษาเกาหลี พบทั้งสิ้น 135 ตัว เช่น 「光」 (ko-u, แสงสว่าง) กลายเป็น "광" (gwang) 「勇」 (yu-u, กล้าหาญ) กลายเป็น "용" (yong) 「京」 (ke-i, เมืองหลวง) กลายเป็น "경" (gyeong)

3) S,Z⇔CH,J เสียงปฏิภาคเสียงพยัญชนะวรรค 「さ・ざ」 (s, sh, z, j) ในภาษาญี่ปุ่นกับ "ㅈ" (j) หรือ "ㅊ" (ch) พบทั้งสิ้น 107 ตัว เช่น 「作」 (sa-ku, ทำ) กลายเป็น "작" (jak) 「川」 (sen, แม่น้ำ) กลายเป็น "천" (cheon)

4) K,G⇔A,H เสียงปฏิภาคเสียงพยัญชนะวรรค 「か・が」 (k, g) ในภาษาญี่ปุ่นกับ "ㅇ" (เสียงสระเขียนแทนด้วย a) "ㅏ" (h) พบทั้งสิ้น 105 ตัว เช่น 「語」 (go, ภาษา) กลายเป็น "어" (eo) 「会」 (ka-i, งานพบปะ) กลายเป็น "회" (hwi)

5) H⇔B,P เสียงปฏิภาคเสียงพยัญชนะวรรค 「は」 (h) ในภาษาญี่ปุ่นกับ "ㅂ" (b) หรือ "ㅍ" (p) พบทั้งสิ้น 81 ตัว เช่น 「服」 (fu-ku, เสื้อผ้า) กลายเป็น "복" (bok) 「粟」 (hyo-u, ธัญพืช) กลายเป็น "표" (pyo)

6) AI⇔AE,E เสียงปฏิภาคเสียงสระ "a-i" ในภาษาญี่ปุ่นกับ "ㅏ" (ae) หรือ "ㅑ" (e) ในภาษาเกาหลี พบทั้งสิ้น 54 ตัว เช่น 「海」 (ka-i, ทะเล) กลายเป็น "해" (hae) 「第」 (da-i, อันดับ) กลายเป็น "제" (je)

7) T⇔L เสียงปฏิภาคเสียงตัวสะกด โดยในภาษาญี่ปุ่นปรากฏในลักษณะเสียงพยัญชนะตัวที่สองเสียง 「ち」 (chi) 「つ」 (tsu) กับ "ㅌ" (l) ในภาษาเกาหลีพบทั้งสิ้น 45 ตัว เช่น 「いち」 (i-chi, หนึ่ง) กลายเป็น "일" (il)

(il) 「熱」 (ne-tsu, ความร้อน) กลายเป็น "열" (yeol)

8) O $\Leftrightarrow$ U,EU เสียงปฏิภาคเสียง "o" ในภาษาญี่ปุ่นกับ "u" (u) หรือ "—" (eu) ในภาษาเกาหลีพบทั้งสิ้น 35 ตัว เช่น 「口」 (ko-u, ปาก) กลายเป็น "구" (gu) 「国」 (ko-ku, ประเทศ) กลายเป็น "국" (guk) 「側」 (so-ku, ฝั่ง) กลายเป็น "측" (cheuk)

9) N $\Leftrightarrow$ M เสียงปฏิภาคเสียง 「ん」 (n) ในภาษาญี่ปุ่นกับตัวสะกด "ㅁ" (m) ในภาษาเกาหลีพบทั้งสิ้น 35 ตัว เช่น 「禁」 (ki-n, ห้าม) กลายเป็น "금" (geum)

10) I $\Leftrightarrow$ A เสียงปฏิภาคเสียงสระ "i" ในภาษาญี่ปุ่นกับ "ㅏ" (a) ในภาษาเกาหลีพบทั้งสิ้น 27 ตัว เช่น 「次」 (ji, ถัดไป) กลายเป็น "차" (cha) 「寺」 (ji, วัดพุทธ) กลายเป็น "사" (sa)

11) B $\Leftrightarrow$ M เสียงปฏิภาคเสียงพยัญชนะวรรค 「ば」 (b) กับ "ㅁ" (m) ในภาษาเกาหลีพบทั้งสิ้น 22 ตัว เช่น 「美」 (bi, สวยงาม) กลายเป็น "미" (mi) 「売」 (bai, ขาย) กลายเป็น "매" (mae)

12) U $\Leftrightarrow$ P เสียงปฏิภาคเสียงลากยาวในภาษาญี่ปุ่นกับ "ㅍ" (p) ในภาษาเกาหลีพบทั้งสิ้น 17 ตัว เช่น 「業」 (gyo-u, กรรม การกระทำ) กลายเป็น "업" (eop) 「級」 (kyu-u, ระดับ) กลายเป็น "급" (geup)

นอกจากคู่เสียงปฏิภาคที่พบบ่อยทั้ง 12 แบบ ยังมีคู่เสียงปฏิภาคอันดับรองลงไปซึ่งอาจปรากฏในคำศัพท์ภาษาเกาหลีขั้นต้นด้วย เช่น คู่เสียงสระ "u" ในภาษาญี่ปุ่นกับ "ㅜ" (o) ในภาษาเกาหลี พบ 15 ตัว คู่เสียงสระ "i" ในภาษาญี่ปุ่นกับเสียงสระ "ㅏ" (u) ในภาษาเกาหลีพบ 12 ตัว คู่เสียงพยัญชนะต้น "N" กับเสียงพยัญชนะ "ㅇ" (a) พบ 10 ตัว

จากการศึกษาเชิงสถิติโดยเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มที่มีเสียงปฏิภาค 68.80% นำมาจัดแยกเป็นคู่เสียงสระ คู่เสียงพยัญชนะต้น และคู่เสียงตัวสะกด เพื่อพิจารณาเสียงปฏิภาคต่อไป

5.2.1 คู่เสียงสระ

(1) เสียง "E" (เอ) ในภาษาญี่ปุ่นจะกลายเป็นเสียง "EO" (ออ) ในภาษาเกาหลีซึ่งไม่มีในภาษาญี่ปุ่นจำนวนมาก เมื่อเทียบกับอักษรคันจิที่ยังคงออกเสียง "ㅏ" (e) "ㅑ" (ae) หรือ "ㅓ" (ye) พบว่ามีเพียง 9 ตัวเท่านั้น ได้แก่ 「計・例・系・係・税・液・世・提・勢」 จึงอาจกล่าวได้ว่า เสียง "E" ภาษาญี่ปุ่นที่พบแทบทุกตัวจะกลายเป็นเสียง "EO" ในภาษาเกาหลี (93.84%)

(2) เสียง "AI" (อะอิ) ในภาษาญี่ปุ่นเป็นเสียง "E" (เอ) หรือ "AE" (แอ) เนื่องจากในภาษาเกาหลีไม่มีสระไอะ ต้องทำเสียงสระไอะต้องแยกเป็นสองพยางค์ (A-I) จึงกลายเป็นเสียง "E" ในภาษาเกาหลีแทบทุกตัว (93.10%) กรณีที่ไม่เปลี่ยนเป็นเสียง "E" (เอ) หรือ "AE" (แอ) ก็จะเปลี่ยนเป็นเสียง "OE" (เว) แทน ซึ่งมีปรากฏเพียง 4 ตัวในการสำรวจครั้งนี้ คือ 「会」 (회, hwe) 「絵」 (회, hwe) 「外」 (외, we) 「灰」 (회, hwe)

(3) เสียง "O" (โอ) ในภาษาญี่ปุ่นเป็นเสียง "U" (อุ) หรือ "EU" (อือ) ในภาษาเกาหลี¹² เสียงปฏิภาคระหว่างเสียง "O" กับ "U" ในภาษาญี่ปุ่นเองก็พบในอักษรคันจิบางตัวทำให้อักษรคันจิตัวนั้นมีหลายเสียงเช่น 「工」 อ่านได้ทั้ง 「こう」 (kou) และ 「く」 (ku) และในบางครั้งจึงเปลี่ยนเป็นเสียง "—" (eu) ที่ไม่มีในภาษาญี่ปุ่นได้ เมื่อเทียบกับ "ㅜ" (o) หรือ "ㅝ" (yo) ตามปกติที่มีตัวอักษรทั้งสิ้น 132 ตัว พบว่ามีอัตราส่วนน้อย (20.96%)

¹² โดยสระเสียง "—" (eu) ในภาษาเกาหลีนี้ ในภาษาญี่ปุ่นนอกจากเสียง "O" (โอ) แล้วอาจเป็นเสียงปฏิภาคกับ "yu" (อิว) หรือ "i" (อิ) ในภาษาญี่ปุ่นด้วย เช่น 「級」 (kyu-u, ระดับ) กับ "급" (geup) 「禁」 (ki-n, ห้าม) กับ "금" (keum) นอกจากนี้ พบว่ากรณีที่เป็นเสียงปฏิภาคกับ "u" (อุ) ในภาษาญี่ปุ่นพบเพียงเสียง 「しゅう」 「じゅう」 เช่น 「習」 (shu-u, เรียน) กับ "습" (seup) ซึ่งอาจเป็นเพราะเสียงดังกล่าวเคยเขียนว่า 「しふ」 (shi-fu) มาก่อน จึงอาจกล่าวได้ว่าไม่ได้เป็นเสียงปฏิภาคกับ "u" (อุ) ปกติในภาษาญี่ปุ่น (อ้างอิงจาก 金 2010)

(4) เสียง "i" (อิ) ในภาษาญี่ปุ่นเป็นเสียง "A" ในภาษาเกาหลี โดยพบเงื่อนไขที่สำคัญคือเสียงดังกล่าวเกิดขึ้นในอักษรคันจิที่อ่านว่า 「し」 หรือ 「じ」 เท่านั้น โดยเสียงดังกล่าวอาจกลายเป็นเสียง "—" (eu) ได้แต่ก็ถือว่ายังมีความใกล้เคียง แต่การเปลี่ยนเสียงเป็นเสียง "j" (a) นั้นน่าจะเกิดขึ้นในภาษาเกาหลีเอง เพราะเมื่อสืบเสียงในภาษาจีนก็พบว่าออกเสียง "i" (i) เหมือนภาษาญี่ปุ่น การเปลี่ยนเสียงดังกล่าวมีอัตราส่วน 36.99% จาก 73 ตัวที่มีเสียงอักษร 「し」 หรือ 「じ」 ประกอบ

ตัวอย่างบางส่วนจาก 「し・じ」 46 ตัวที่ยังคงออกเสียง "s" (si) "j" (ji)

「市・始・示・視・試・神・信・新・式・詩・時」 เป็นต้น

ตัวอย่างบางส่วนจาก 「し・じ」 27 ตัวที่เปลี่ยนเสียงเป็น "sa" (sa) "ja" (ja) "cha" (cha)

「四・思・子・士・自・字・寺・仕・使・事・系・次・似・辞・死・私・姉」 เป็นต้น

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า คู่เสียงปฏิภาคดังกล่าวเป็นไปอย่างไม่เป็นระบบ อักษรคันจิที่มีการกำกับราก (部首) เดียวกันเช่น 「寺」 (ji) ออกเสียงเป็น "sa" (sa) ในขณะที่ 「時」 (ji) 「詩」 (shi) ออกเป็น "si" (si) ทั้งนี้เสียงทั้งหมดออกเสียงสระอิทั้งหมดในภาษาจีนปัจจุบัน ("si" "shi" "shi" ตามลำดับอ้างอิงจาก Weblio (n.d.))

เมื่อนำมาสรุปเป็นตารางแสดงคู่เสียงปฏิภาคที่เกิดขึ้นในเสียงสระทั้งหมดจะได้ว่า

ตารางที่ 4 แสดงคู่เสียงปฏิภาคเสียงสระระหว่างภาษาญี่ปุ่นกับภาษาเกาหลี

เสียงสระภาษาญี่ปุ่น	เสียงสระภาษาเกาหลี
A หรือ YA	a หรือ ya (กรณี AI กลายเป็น e, ye หรือ ae แทน)
I	i หรือ eu (กรณี SHI, JI อาจเป็น sa, ja, cha แทน)
U หรือ YU	u (กรณี YU อาจเป็น eu แทน)
E	eo, yeo (มีอักษร 9 ตัวที่คงเสียง e หรือ ae)
O หรือ YO	o, yo หรือ eo, yeo (บางครั้งอาจเป็น u หรือ eu แทน)

5.2.2 คู่เสียงพยัญชนะต้น

สำหรับคู่เสียงปฏิภาคเสียงพยัญชนะต้นที่สำคัญคือ

(1) เสียงวรรณ 「さ・ざ」 ในภาษาญี่ปุ่นเป็น "s" (j) "ch" (ch) คล้ายกับการเปลี่ยนเสียง 「ちゃ」 หรือ 「しゃ」 กับ 「さ」 ในคำว่า 「茶道」 (sa-do-u, cha-do-u) 「鮭」 (sa-ke, sha-ke) ในภาษาญี่ปุ่น เนื่องจากฐานกรณีในการแปลงเสียง (เพดานแข็งและปุ่มเหงือก) อยู่ใกล้กัน ทั้งนี้จากการสำรวจเปรียบเทียบกับอักษรคันจิที่กลายเป็นเสียง "s" (s) ในภาษาเกาหลีตามปกติ ไม่พบการเทียบเสียงอย่างเป็นระบบ

(2) เสียงวรรณ 「か・が」 ในภาษาญี่ปุ่นเป็น "h" (h) หรือ "o" (เสียงสระ) คู่เสียงปฏิภาคนี้อาจพิจารณาสาเหตุเหมือนกับการเปลี่ยนเสียงวรรณ 「さ」 คือมีตำแหน่งการแปลงเสียงใกล้เคียงกัน เนื่องจากเสียง K, G เป็นตำแหน่งเพดานอ่อนอยู่ใกล้ลำคอจึงกลายเป็นเสียงที่เปล่งจากลำคอโดยตรงในภาษาเกาหลีแทน เมื่อสำรวจเปรียบเทียบกับคำศัพท์เสียง K, G ที่ยังคงออกเสียง "ㄱ" (g) ในภาษาเกาหลีพบว่ามี 81 ตัว ถือว่ามีจำนวนอักษรที่ออกเสียงออก

เสียงเปลี่ยนไปมากกว่าคงเสียงเหมือนเดิมมากกว่าเล็กน้อย (56.45%) เมื่อพิจารณาเกณฑ์ด้านราก พบว่ากรณีที่มีรากตัวเดียวกันมีโอกาสที่จะออกเสียงเหมือนกัน เช่น 「古・故」 จะออกเสียงว่า "โก" (go) 「五・語」 จะออกเสียงเป็นเสียงสระว่า "อ" (o) "เอ" (eo) ตามลำดับ

(3) เสียงวรรณ 「ㄗ」 ในภาษาญี่ปุ่นเป็น "บ" (b) หรือ "ป" (p) ในภาษาเกาหลี จากการสำรวจพบว่าอักษรคันจิวรรณ 「ㄗ」 เพียงตัวเดียวที่กลายเป็นเสียง "ฮ" (h) เหมือนเดิม คือ 「灰」 (ha-i) กับ 「ฮึ」 (hwe) สาเหตุที่เสียง "ฮ" ได้กลายเป็นเสียง "B, P" ในภาษาเกาหลีแทบทั้งหมด (98.78%) พิจารณาได้ว่ามาจากวิวัฒนาการของภาษาญี่ปุ่นเองที่เคยออกเสียง "P" แล้วเปลี่ยนเสียงเป็น "HW" แล้วจึงกลายเป็น "H" ในปัจจุบัน (沖森編著 2010)

(4) วรรณ 「ㄗ」 ในภาษาญี่ปุ่นเป็นเสียง "ม" (m) ในภาษาเกาหลี ซึ่งลักษณะการเปลี่ยนเสียง "B" กับ "M" นี้ก็พบตามปกติในภาษาญี่ปุ่น เช่น 「さびしい・さみしい」 เมื่อสำรวจเพิ่มเติมพบว่า มีเสียง "B" ที่ยังคงอ่านเป็นเสียง "บ" (b) หรือ "ป" (p) ในภาษาเกาหลี 12 ตัวได้แก่ 「鼻・分・番・部・備・暴・病・棒・防・別・便・弁」 กล่าวได้ว่ามีการเปลี่ยนเสียง "B" เป็น "M" มากกว่าคงเสียงเดิมเล็กน้อย (64.71%)

เมื่อนำมาสรุปเป็นตารางจะได้ผลดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงคู่เสียงปฏิภาคเสียงพยัญชนะต้นระหว่างภาษาญี่ปุ่นกับภาษาเกาหลี

พยัญชนะภาษาญี่ปุ่น	พยัญชนะภาษาเกาหลี	พยัญชนะญี่ปุ่น	พยัญชนะเกาหลี
วรรณ 「あ」 (A) 「わ」 (W)	a	วรรณ 「ㄗ」 (H, F)	b, p (ยกเว้น 「灰」 ออกเป็น h)
วรรณ 「か・が」 (K, G)	g, a หรือ h	วรรณ 「ま」 (M)	m
วรรณ 「さ・ざ」 (S, SH, Z, J)	s, j, ch	วรรณ 「や」 (Y)	y
วรรณ 「た・だ」 (T, CH, TS, D)	d, t	วรรณ 「ら」 (R)	r (บางครั้งเป็น n)
วรรณ 「な」 (N)	n (บางครั้งเป็น a)	วรรณ 「ㄗ」 (B)	m (บางครั้งเป็น b, p)

5.2.3 คู่เสียงตัวสะกด

เนื่องจากภาษาญี่ปุ่นไม่มีตัวสะกด แต่อาจแทนที่เสียงตัวสะกดที่มาจากภาษาจีนโบราณที่รับเข้ามาด้วยเสียงต่าง ๆ

(1) เสียง 「ん」 หรือ "N" ท้ายคำในภาษาญี่ปุ่นซึ่งเทียบได้กับแม่ง กม กน ในภาษาไทย เมื่อกลายเป็นภาษาเกาหลีที่มีเสียงตัวสะกดเหมือนภาษาไทย จึงอาจไม่ได้กลายเป็นตัวสะกด "น" (n) เท่านั้น จากการสำรวจพบว่าอักษรคันจิ 169 ตัว ยังคงออกเสียง "น" (n) อีก 35 ตัวเปลี่ยนเป็นเสียง "ม" (m) และอีก 1 ตัวออกเสียง "อ" (ng) ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าเสียง 「ん」 (n) ส่วนใหญ่ในภาษาญี่ปุ่นจะคงเสียง "น" (n) ไว้ในภาษาเกาหลี (82.44%)

(2) เสียง "K" หรือเสียงแม่งแบบในภาษาไทย ในภาษาญี่ปุ่นจะปรากฏในอักษรคันจิแทนด้วย 「き・く」

(ki,ku) เช่น 「石」 (se-ki) 「百」 (hya-ku) เสียงดังกล่าวไม่ปรากฏการเปลี่ยนเสียง โดยยังปรากฏเป็นเสียงตัวสะกด "ㄚ" (k) ในภาษาเกาหลี (100%)

(3) เสียง "T" หรือเสียงแม่กดแบบในภาษาไทย ในภาษาญี่ปุ่นจะปรากฏในอักษรคันจิแทนด้วย 「ち・つ」 (chi,tsu) เช่น 「七」 (shi-chi) 「室」 (shi-tsu) เสียงดังกล่าวไม่มีในภาษาเกาหลี จึงพบว่าแทบทุกตัวได้เปลี่ยนเป็นเสียง "ㄷ" (l) ทดแทน (91.84%) โดยมีเสียง "TSU" 4 ตัวที่เปลี่ยนเป็นเสียง "ㅍ" (p) ในภาษาเกาหลี ได้แก่ 「立・庄・雑・接」 ทั้งนี้ไม่พบการคงเสียง "ㄷ" (t) หรือแม่กดในภาษาเกาหลีเลย

(4) เสียงลากยาว "U" แบ่งเป็น "U" ที่เดิมเคยเขียนว่า 「ふ」 (fu) ซึ่งแสดงว่าเป็นเสียงปฏิภาคของเสียง "P" หรือเสียงแม่กดแบบในภาษาไทย ในภาษาจีนโบราณมาก่อน แต่ปัจจุบันได้ถูกเปลี่ยนเป็น 「う」 (u) เปลี่ยนเป็นเสียง "ㅍ" (p) ในภาษาเกาหลี (金2010, Baxter & Sagart 2014) มี 17 ตัว เช่น 「十」 (ju-u, สิ่ว) เดิมมาจากรูปเขียน 「𠂔」 (ji-fu) 「𠂔」 (ji-u) เปลี่ยนเสียงเป็น "ㅍ" (sip) 「答」 (to-u, ตอบ) เดิมมาจากรูปเขียน 「𠂔」 (ta-fu) เปลี่ยนเสียงเป็น "ㄷ" (dap) ส่วน "U" ในเสียง "UU" "OU" จะเปลี่ยนเป็นเสียง "ㅇ" (ng) ในภาษาเกาหลี (89.10%) โดยในภาษาเกาหลีนั้น อักษรฮันจาที่มีเสียงตัวสะกด "NG" หรือเสียงแม่กดแบบในภาษาไทยที่ตรงกับ 「ん」 ในภาษาญี่ปุ่นพบเพียง 1 ตัวดังที่ได้กล่าวใน (1) คือ 「湯」 (ta-n, น้ำร้อน) ส่วนเสียง "l" ใน "El" ในภาษาญี่ปุ่นพบว่ากลายเป็นเสียง "ㅇ" (ng) ในภาษาเกาหลี 47 ตัวในขณะที่มี 16 ตัวที่เกิดการลากเสียงยาวเฉพาะในภาษาญี่ปุ่นเท่านั้นจึงถือว่าการเปลี่ยนเสียงมาก (74.60%)¹³

เมื่อนำผลภาพรวมทั้งหมดในเสียงตัวสะกดมารวมจะได้ผลดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงคู่เสียงปฏิภาคเสียงพยัญชนะต้นระหว่างภาษาญี่ปุ่นกับภาษาเกาหลี

เสียงแทนเสียงตัวสะกดภาษาญี่ปุ่น	เสียงตัวสะกดภาษาเกาหลี
เสียงนาสิกท้าย 「ん」	n (บางครั้งเป็น m)
เสียง 「き」 「く」	k
เสียง 「ち」 「つ」	L
เสียงลากยาว	ng (บางครั้งเป็น p)

6. ความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาเกาหลีขั้นต้น

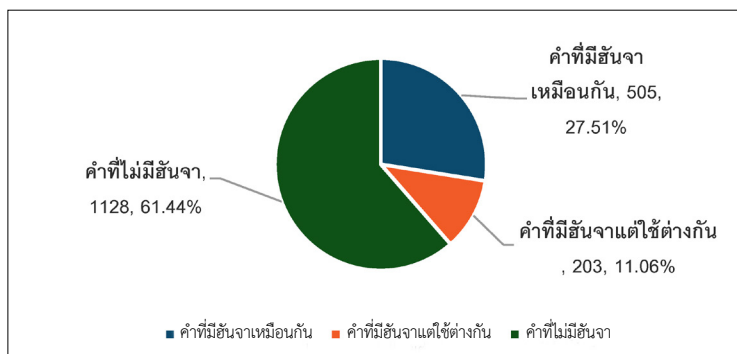
จากการศึกษาคู่เสียงปฏิภาคของเสียงอ่านจีน (音読) ในอักษรคันจิในภาษาญี่ปุ่นกับฮันจาในภาษาเกาหลี ในเบื้องต้นพบว่ามีคำศัพท์ที่เหมือนกัน 27.49% และเมื่อได้ศึกษาคู่เสียงปฏิภาคที่สำคัญที่เกิดขึ้นในคำศัพท์อีก 68.80% ก็จะสามารถช่วยทำให้คาดเดาเสียงอ่านภาษาเกาหลีจากความรู้เสียงอ่านจีนในอักษรคันจิภาษาญี่ปุ่นได้อย่างไรก็ตาม ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะศึกษาในแง่การเรียนจริงว่า หากนำความรู้ดังกล่าวมาใช้ จะสามารถประยุกต์กับเรียนรู้คำศัพท์ภาษาเกาหลีขั้นต้นได้มากน้อยเพียงไร เนื่องจากในภาษาเกาหลีไม่ได้มีแค่คำศัพท์ที่นำมาจาก

¹³ เช่น 「芸」 (gei, ศิลปะ) 「税」 (zei, ภาษี) ในภาษาเกาหลีออกเสียงเพียง "ㄱ" (ye) และ "세" (se)

ภาษาจีน แต่ยังมีภาษาเกาหลีดั้งเดิมที่ไม่สัมพันธ์กับภาษาใดมาก่อนเลย และคำที่มาจากภาษาต่างประเทศที่มีความเป็นสากลสามารถใช้ความรู้จากภาษาไทย ภาษาอังกฤษ หรือภาษาญี่ปุ่นที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้วประยุกต์ใช้ได้

ในการศึกษาคำศัพท์ภาษาเกาหลีขั้นต้น จากคำศัพท์ 1,836 คำ สามารถแยกกลุ่มคำที่มีที่มาจากภาษาจีน ซึ่งวิเคราะห์ได้จากการมีอักษรฮันจา ได้ผลทางสถิติดังนี้

ภาพที่ 3 แผนภูมิวงกลมแสดงสัดส่วนคำศัพท์ภาษาเกาหลีขั้นต้นที่มีคำที่มีฮันจา

ข้อมูลจากแผนภูมิวงกลมจะพบว่าการต่อยอดความรู้ภาษาญี่ปุ่นไปสู่ภาษาเกาหลีนั้นในขั้นต้น ผู้เรียนจะสมารถนำความรู้เสียงอ่านจีนจากอักษรคันจิที่เพิ่มเติมความรู้เรื่องคู่เสียงปฏิภาคของทั้งสองภาษาแล้วไปใช้ในการคาดเดาเสียงและความหมายในภาษาเกาหลีได้โดยตรง 505 คำ (27.51%) จากคำที่มีอักษรจีน (คันจิหรือฮันจา) เหมือนหรือคล้ายกัน หากพิจารณาธรรมชาติของคำศัพท์ คำศัพท์ส่วนใหญ่ในขั้นต้นจะเป็นคำศัพท์พื้นฐานที่มักจะใช้ภาษาดั้งเดิม โดยเฉพาะคำกริยาที่มีการผันรูป คำสัทพจน์ (Onomatopoeia) ในการสำรวจครั้งนี้พบ 1,128 คำ (61.44%)¹⁴ ผู้รู้ภาษาญี่ปุ่นจึงไม่สามารถนำความรู้ภาษาญี่ปุ่นมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม ในคำศัพท์ทั้งหมดยังมีคำที่ในภาษาเกาหลีมีอักษรฮันจา แต่ในภาษาญี่ปุ่นใช้คำศัพท์ที่ไม่ตรงกันอีก 203 คำ (11.06%) ซึ่งจะได้ศึกษาในรายละเอียดต่อไปใน 6.2 ถึงความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มวิธีนำความรู้ภาษาที่รู้แล้ว (L1) ไปประยุกต์ใช้ ที่เหลือคือคำศัพท์ในภาษาเกาหลีเป็นภาษาเกาหลีดั้งเดิมที่ไม่ปรากฏอักษรฮันจา หรือมีการใช้อักษรฮันจาแค่บางส่วนในคำทำให้คาดเดาความหมายได้ยากอีก

¹⁴ ในคำศัพท์จำนวนนี้รวมถึงคำที่มาจากภาษาต่างประเทศซึ่งหลายคำใช้คำเดียวกันกับภาษาญี่ปุ่น ผู้เรียนอาจใช้ความรู้ภาษาต่างประเทศที่เรียนมาก่อนภาษาญี่ปุ่นเช่นภาษาอังกฤษเพื่อเรียนรู้คำศัพท์เหล่านี้ได้โดยตรง

6.1 คำศัพท์ คำศัพท์เกาหลีที่มีเสียงอ่านใกล้เคียงภาษาญี่ปุ่น เกาหลีที่มีที่มาจากคำภาษาจีนเดียวกัน

ตารางที่ 7 คำศัพท์เกาหลีที่มีเสียงอ่านใกล้เคียงภาษาญี่ปุ่นเพราะมาจากคำภาษาจีนเดียวกัน

	อักษรจีนและความหมาย	เสียงอ่านญี่ปุ่น	เสียงอ่านเกาหลี		อักษรจีนและความหมาย	เสียงอ่านญี่ปุ่น	เสียงอ่านเกาหลี
1	家族 ครอบครัว	ka-zo-ku	ga-jok	11	道路 ถนน	do-u-ro	do-ro
2	欠席 การไม่เข้าร่วมงาน	ke-s-se-ki	gyeol-seok	12	秘密 ความลับ	hi-mi-tsu	bi-mil
3	来年 ปีหน้า	ra-i-ne-n	nae-nyeon	13	事实 ความจริง	ji-ji-tsu	sa-sil
4	多樣 หลากหลาย	ta-you	da-yang	14	先輩 รุ่นพี่	se-n-pa-i	seon-bae
5	韓国 เกาหลีใต้	ka-n-ko-ku	han-guk	15	食堂 โรงอาหาร	sho-ku-do-u	sik-dang
6	動物 สัตว์	do-u-bu-tsu	dong-mul	16	歴史 ประวัติศาสตร์	re-ki-shi	yeok-sa
7	毎日 ทุกวัน	ma-i-ni-chi	mae-il	17	外国語 ภาษาต่างประเทศ	ga-i-ko-ku-go	wi-guk-eo
8	目的 เป้าหมาย	mo-ku-te-ki	mok-jeok	18	危険 อันตราย	ki-ke-n	wi-heom
9	問題 ปัญหา	mo-n-da-i	mun-je	19	入院 เข้าโรงพยาบาล	nyu-u-i-n	ip-weon
10	拍手 การปรบมือ	ha-ku-shu	bak-su	20	台風 พายุไต้ฝุ่น	ta-i-fu-u	tae-pung

จากการสุ่มตัวอย่างลงในตารางที่ 7 พบว่าตัวอย่างคำศัพท์เกาหลีที่มาจากคำภาษาจีนเดียวกันและออกเสียงเหมือนกันทุกประการ เช่น "도로" (do-ro) ที่ตรงกับคำว่า 「道路」 (do-u-ro) นั้นมีน้อยมาก คำศัพท์ส่วนใหญ่มักมีการเปลี่ยนเสียง เช่น การเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้น "S - J" (ข้อ 1) "B - M" (ข้อ 6) "G - A, H" (ข้อ 5, 17) "H - B, P" (ข้อ 10, 12) การเปลี่ยนเสียงสระ "O - U" (ข้อ 9, 17) "E - EO" (ข้อ 2, 3, 8, 18) "AI - E, AE" (ข้อ 3, 7, 14, 20) "I - A" (ข้อ 13, 16) และการเปลี่ยนเสียงตัวสะกด "TSU - L" (ข้อ 2, 6, 7, 12, 13) "เสียงยาว - NG, P" (ข้อ 4, 15, 19, 20) "N - M" (ข้อ 18) เป็นต้น ซึ่งได้กล่าวถึงปรากฏการณ์เหล่านี้ไปแล้วในหัวข้อที่ 5. อย่างไรก็ตามก็ยังมีคู่เสียงปฏิภาคบางคู่ที่ยังไม่ได้กล่าวถึง เนื่องจากมีจำนวนน้อย เช่น การเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้น "N - A" (ข้อ 19) "R - N, A" (ข้อ 3, 16) ความรู้เกี่ยวกับคู่เสียงปฏิภาคในภาษาญี่ปุ่นกับภาษาเกาหลีจึงมีความสำคัญอย่างมากในการเพิ่มการเชื่อมโยงคำศัพท์ทั้งสองภาษาที่มาจากคำภาษาจีนเดียวกันเข้าด้วยกัน ทำให้ลดภาระการท่องจำคำศัพท์ภาษาเกาหลีได้

6.2 คำศัพท์เกาหลีที่มีที่มาจากภาษาจีนแต่ใช้ไม่เหมือนกับคำในภาษาญี่ปุ่น

แม้ว่าคำศัพท์ที่ตรงกันจะมีเพียงราวหนึ่งในสี่เท่านั้น แต่ก็พบว่ามีคำศัพท์เกาหลีบางคำที่มาจากภาษาจีนที่สามารถทำความเข้าใจจากความรู้เสียงอ่านอักษรคันจิภาษาญี่ปุ่น แม้ว่าในภาษาญี่ปุ่นจะไม่ได้ใช้คำดังกล่าวก็ตาม ในกรณีนี้พบรูปแบบการเทียบคำ 3 แบบ แบบแรกคือ คำศัพท์เกาหลีและคำศัพท์ญี่ปุ่นต่างใช้อักษรจีนคำเดียวกัน แต่ในภาษาญี่ปุ่นออกเสียงแบบญี่ปุ่น (訓読) หรือญี่ปุ่นปนจีนแทน (重箱読み・湯桶読み) ซึ่งหากนำไปอ่านแบบจีนก็จะตรงกับคำศัพท์เกาหลีดังตัวอย่างที่ปรากฏในตารางที่ 8 จะพบว่าหากอ่านเป็นเสียงจีนทั้งหมดตามความรู้เกี่ยวกับอักษรคันจิตัวนั้นก็จะสามารถเชื่อมโยงกับคำศัพท์เกาหลีได้ เช่น ข้อ 1 "ta-te-mo-no (JP) ↔ geon-mul (KR)" ข้อ 6 "to-ke-i (JP) ↔ si-gye (KR)"

นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์ที่ในภาษาญี่ปุ่นใช้ศัพท์คำอื่นทดแทนทำให้อาจนึกถึงคำที่จะเชื่อมโยงกับคำศัพท์เกาหลีได้ยาก แต่หากวิเคราะห์คำศัพท์ภาษาเกาหลี หรือสืบค้นอักษรฮันจาของคำศัพท์ก็จะสามารถเชื่อมโยงกับความรู้ภาษาญี่ปุ่นได้

ตารางที่ 8 ตัวอย่างคำศัพท์เกาหลีและญี่ปุ่นที่มาจากภาษาจีนแต่อ่านต่างกัน

	คำศัพท์เกาหลี/ความหมาย	อักษรจีน	เสียงอ่านญี่ปุ่น	เสียงอ่านจีน*
1	geon-mul/ ตึก สิ่งก่อสร้าง	建物	ta-te-mo-no	ke-n-bu-tsu
2	nam-ijok/ ทิศใต้	南側	mi-na-mi-ga-wa	na-n-so-ku
3	nok-saek/ สีเขียว	綠色	mi-do-ri-i-ro	ryo-ku-sho-ku
4	byeok/ กำแพง	壁	ka-be	he-ki
5	su-cheop/ สมุดโน้ต	手帳	te-cho-u	shu-cho-u
6	si-gye/ นาฬิกา	時計	to-ke-i	ji-ke-i
7	sin-bun-jeung/ บัตรประจำตัว	身分証	mi-bu-n-sho-u	shi-n-bu-n-sho-u
8	jang-so/ สถานที่	場所	ba-sho	jo-u-sho
9	ji-geum/ ต่อไปนี้	只今	ta-da-i-ma	ji-ki-n, ji-ko-n
10	chul-gu/ ทางออก	出口	de-gu-chi	shu-tsu-ko-u

* ไม่ใช่วิธีอ่านที่ถูกต้องของคำศัพท์ดังกล่าวในภาษาญี่ปุ่น

ตารางที่ 9 ตัวอย่างคำที่ในภาษาเกาหลีใช้คำภาษาจีนแต่ญี่ปุ่นไม่ใช้

	คำศัพท์เกาหลี/ความหมาย	อักษรจีน	เสียงอ่านจีนในภาษาญี่ปุ่น*	คำที่ใช้จริงในภาษาญี่ปุ่น	เสียงอ่าน
1	cheuk-ku/ ฟุตบอล	蹴球	shu-u-kyu-u	サッカー	sa-k-ka-a
2	chim-dae/ เตียงนอน	寢台	shi-n-da-i	ベッド	be-d-do
3	pyeon-ji/ จดหมาย	便紙	be-n-shi	手紙	te-ga-mi
4	pyo/ ตั๋ว, บัตร	票	hyo-u	切符	ki-p-pu
5	hyu-ji-tong/ ถังขยะ	休紙桶	kyu-u-shi-to-u	ゴミ箱	go-mi-ba-ko
6	an-nyeong/ สวัสดี	安寧	an-ne-i	こんにちは	ko-n-ni-chi-wa
7	gong-bu/ เรียน	工夫	ku-fu-u	勉強	be-n-kyo-u

* คำดังกล่าวอาจไม่ปรากฏในภาษาญี่ปุ่น หรือปรากฏการใช้ในความหมายอื่น

คำศัพท์ในตารางที่ 9 บางคำพอที่จะพบเห็นได้ในการใช้ใกล้เคียง เช่นคำว่า 「寢台」 (shi-n-da-i) แม้ไม่ได้ใช้เรียกเตียงทั่วไป แต่จะพบในคำศัพท์ "ตู้นอน (บนรถไฟ)" 「寢台車」 (shi-n-da-i-sha) คำว่า 「票」 (hyou) ถูกใช้ในความหมายว่า "ฉลาก" หรือ "ใบลงคะแนน" มากกว่าความหมายว่า "ตั๋ว" คำว่า 「安寧」 ที่ใช้แทนคำสวัสดิ์ในภาษาเกาหลี แม้ว่าไม่มีใช้ในภาษาญี่ปุ่นเลย แต่จากการคาดเดาความหมาย 「安」 (a-n) ที่ปรากฏในคำว่า 「安全」 (a-n-ze-n, ปลอดภัย) และ 「寧」 (ne-i) ในคำว่า 「丁寧」 (te-i-ne-i, สุภาพ) ซึ่งเป็นคำศัพท์เบื้องต้นในภาษาญี่ปุ่นเช่นกัน ก็คาดเดาความหมายที่เชื่อมโยงกันเกี่ยวกับ "ความสงบ สบายใจ" ได้ โดยใช้รูปเสียงและรูปตัวอักษรกับความหมายเบื้องต้นซึ่งแม้จะไม่มีคำดังกล่าวในภาษาญี่ปุ่นก็ยังใช้ความรู้จากอักษรคันจิโดยตรง

นอกจากนี้ ในการใช้งานจริง อาจมีการสลับทางความหมาย เช่น คำที่ปรากฏในทั้งสองภาษา แม้ว่าจะมาจากภาษา จีนเดียวกันแต่อาจใช้ในความหมายต่างกัน เช่น คำว่า 「工夫」(ku-fu-u) ในภาษาญี่ปุ่นไม่ได้ใช้ในความหมายว่า “เรียน” แต่ใช้ในความหมายว่า “สร้างสรรค์, ประยุกต์” แทน คำว่า 「来日」ในภาษาญี่ปุ่นอ่านออกเสียงว่า 「らいにち」(ra-i-ni-chi) เทียบกับคำว่า 「나일」(nae-il) ในภาษาเกาหลี ในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นใช้ในความหมายว่า “มาประเทศญี่ปุ่น” ในภาษาเกาหลีจะใช้ในความหมายว่า “วันพรุ่งนี้” ซึ่งตรงกับการใช้คำว่า 「来」เป็นคำนำหน้าสร้างคำที่มีความหมายว่า “ที่กำลังจะมา” ใน 「来月」(เดือนหน้า) 「来年」(ปีหน้า)¹⁵ ในกรณีนี้แม้ว่าจะมีรูปเดียวกันทั้งรูปเสียงและตัวอักษรแต่ความหมายไม่ตรงกันจึงเชื่อมโยงได้ยาก จำเป็นต้องใช้รูปแบบการจดจำแบบอื่นแทน¹⁶

7. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการนำเสียงอ่านจีนในอักษรคันจิภาษาญี่ปุ่นไปใช้ในการจดจำคำศัพท์ภาษาเกาหลี โดยเริ่มศึกษาความเหมือนของเสียงอ่านในภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลีในอักษรคันจิระดับ N2 จำนวนทั้งสิ้น 1,186 ตัวพบว่า มีเสียงที่เหมือนกันมากกว่าหนึ่งในสี่ของอักษรจีนทั้งหมด โดยส่วนที่เหลือมีเสียงต่างกัน แต่เมื่อศึกษาคู่เสียงปฏิภาคเพิ่มเติมพบคู่เสียงสระ คู่เสียงพยัญชนะต้นและคู่เสียงตัวสะกดที่ปฏิภาคกันรวม 12 รูปแบบที่มีความถี่สูงซึ่งมีบางรูปแบบได้เคยปรากฏใน 冲森・曹編 (2014) และ 金 (2010) เช่น การเปลี่ยนเสียงสระ “A” ในภาษาญี่ปุ่นกับสระ “H” (ae) แต่เมื่อศึกษาเชิงสถิติเพิ่มเติมก็พบว่าไม่มีบางรูปแบบที่ไม่ตรงกับวรรณกรรมที่ผ่านมา เช่น คู่เสียงปฏิภาคเสียงสระ “E” ใน 冲森・曹編 (2014) ระบุว่าส่วนใหญ่จะตรงกับสระ “ㄱ” (ye) แต่การศึกษาในงานนี้พบว่ามีการสลับกับสระ “ㅓ” (eo) ถึง 93.84% หรือคู่เสียงปฏิภาคเสียงตัวสะกดในภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ 「ㄴ」 นั้น 金 (2010) ระบุว่าเปลี่ยนเป็น “ㄴ” (n) และ “ㅁ” (m) ในภาษาเกาหลีโดยไม่ได้ระบุแนวโน้มที่ชัดเจนแต่ในงานนี้พบว่า 82.44% เป็น “ㄴ” (n) ทำให้จัดลำดับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องคู่เสียงปฏิภาคที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ช่วยในการเรียนรู้ภาษาเกาหลีได้อย่างรวดเร็ว โดยจากผลการสำรวจในภาพที่ 2 หากจัดความรู้นำเสนอเพียง 5 คู่เท่านั้น กลุ่มคู่เสียงสระ E↔EO กลุ่มคู่เสียงพยัญชนะต้น S,Z↔CH,J และ K,G↔A,H และ H↔B,P และกลุ่มคู่เสียงตัวสะกด U,I ในเสียงลากยาว (Long) ↔NG ก็จะเป็นเนื้อหากลุ่มแรก ๆ ที่ควรเสริมในการเรียนภาษาเกาหลี โดยเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับคู่เสียงอื่น พบว่าคู่เสียงปฏิภาคที่พบถี่และมีความเป็นไปได้ที่จะเสียงในภาษาญี่ปุ่นแทบทั้งหมดจะเปลี่ยนเป็นเสียงที่ต่างออกไปในภาษาเกาหลีนั้นมีเพียง 3 คู่ คือ กลุ่มคู่เสียงสระ E↔EO กลุ่มคู่เสียงพยัญชนะต้น H↔B,P และกลุ่มคู่เสียงตัวสะกด U,I (ในเสียงลากยาว) ↔NG

ในขั้นถัดมาผู้เขียนได้วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการนำความรู้คู่เสียงปฏิภาคข้างต้นไปบวกเพิ่มกับความรู้เสียงอ่านจีนอักษรคันจิภาษาญี่ปุ่นแล้วนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาเกาหลีขั้นต้น ผลการศึกษาพบว่าแม้ว่าภาษาเกาหลีขั้นต้นจะมีคำที่มาจากภาษาจีนน้อย แต่ก็สามารถนำความรู้ไปใช้ในการเรียนรู้คำศัพท์ได้มากกว่า 25% การนำความรู้ไปใช้ในภาษาเกาหลีในระดับที่สูงขึ้นอาจเป็นประโยชน์มากขึ้นดังที่ 浅井 (2009) ระบุว่ามีความรู้ที่มาจากภาษาจีนในภาษาเกาหลีมากกว่าครึ่ง เช่น ในทางปฏิบัติเมื่อผู้เขียนได้ยินคำว่า “แชบอล” (재벌 jae-beol) ที่หมายถึงกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ในละครเกาหลีก็สามารถคาดเดาความหมายว่าเป็น 「財閥」(za-i-ba-tsu) ในภาษาญี่ปุ่น

¹⁵ คำว่าพรุ่งนี้ในภาษาญี่ปุ่นใช้คำว่า 「あす」(a-su) หรือ 「あした」(a-shi-ta) ในภาษาดั้งเดิมและใช้อักษรคันจิ 「明日」แทน

¹⁶ เช่นการจดจำแบบ Episodic Memory โดยสร้างเหตุการณ์ให้ผู้เรียนจำได้ไม่ลืมด้วยเรื่องตลกจากการเข้าใจผิดในการสื่อสาร เช่น “เข้าใจผิดว่าคู่สนทนาที่พูดภาษาเกาหลีจะไปญี่ปุ่น (※ตามความหมายในภาษาญี่ปุ่น) เพราะได้ยินจากคู่สนทนาว่า “나일” (nae-il) พรุ่งวันรุ่งขึ้น (※ตามความหมายในภาษาเกาหลี) จึงตกใจที่เขามาหา”

โดยใช้รูปแบบเสียงปฏิกิริยา 3 รูปแบบได้แก่ “S,Z-J,CH” “AI-AE, E” “T-L” ช่วยเชื่อมโยงคำศัพท์ของทั้งสองภาษา
อย่างไรก็ตาม คำศัพท์อีก 11.06% เป็นคำศัพท์เกาหลีที่มาจากภาษาจีนที่ไม่ตรงกับในภาษาญี่ปุ่น เนื่องจากใน
ภาษาญี่ปุ่นใช้คำที่ต่างไป แต่หากนำความรู้อักษรคันจิเบื้องต้นเชื่อมโยงรูปเสียงกับความหมายของอักษรคันจิแต่ละตัว
เข้ากันได้ ก็จะเพิ่มความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ให้สูงกว่า 33% ได้

การนำความรู้ในภาษาญี่ปุ่นไปใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนภาษาที่ใกล้เคียงอย่างภาษาเกาหลีนี้ ช่วยส่งเสริม
ให้ผู้เรียนใฝ่รู้อยากศึกษาภาษาทั้งสองต่อยอดส่งเสริมซึ่งกันและกัน ไม่รู้สึกว่าจะต้องเลือกเรียนภาษาใดภาษาหนึ่งซึ่ง
นำไปสู่การแบ่งผู้เรียนภาษาและสอดคล้องกับสังคมในอนาคตที่ต้องการผู้รู้หลายภาษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของ
ประเทศต่อไป

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนศ สายจิตบริสุทธิ์ที่เอื้อเฟื้อฐานข้อมูลคำศัพท์ภาษาเกาหลีที่ปรากฏใน
ตำราเรียน "ภาษาเกาหลี 1" มา ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง (References)

- เจแปน อินทกะกัลยา. (2564). การศึกษาข้อได้เปรียบและข้อพึงระวังในการเรียนภาษาจีนของผู้เรียนต่างชาติที่มีความรู้ภาษาญี่ปุ่นเทียบเท่าระดับ JLPT N2. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจแปน อินทกะกัลยาและธีรวัฒน์ ธีรพจน์. (2565). การเขียนอักษรจีนประยุกต์สำหรับผู้เรียนภาษาจีนที่มีพื้นฐานความรู้ภาษาญี่ปุ่น: ข้อพึงระวังจากการศึกษาเปรียบเทียบ. วารสารจีนศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 15(2), 223-250.
- ธนศ สายจิตบริสุทธิ. (2568). ระบบเสียงภาษาเกาหลี. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐกิตติ์ เลิศวิเศษ. (2560). การศึกษาเปรียบเทียบอักษรคันจิในภาษาญี่ปุ่นและอักษรจีนในภาษาจีน. อินทนิล ทักษิณสาร. 12 (2), 185-197.
- รัฐกิตติ์ เลิศวิเศษ. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบระบบรากอักษรคันจิกับอักษรจีน. เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 16. 34-45.
- สุภาพร บุญรุ่ง และคณะ. (2562). ภาษาเกาหลี 1. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัตน์ ศรีราษฎร์. (2544). การศึกษาภาษาถิ่นเชิงภูมิศาสตร์. วรณวิทัศน์. 1(1), 86-99.
- อัษฎายุทธ ชูศรี. (2564). แปรประเด็นภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นเบื้องต้น. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- 浅井伸彦 (2009). 『快速マスター韓国語』 語研.
- 冲森卓也編著 (2010). 『日本語ライブラリー 日本語史概説』 朝倉書店.
- 冲森卓也・曹喜澈編 (2014). 『日本語ライブラリー 韓国語と日本語』 朝倉書店.
- 金珉秀 (2010). 「日韓漢字音の対照研究—子音（初声と終声）の対応を中心に—」 『筑波学院大学紀要』 5, 55-66.
- 实用漢字研究会 (2015). 『新实用漢字表現辞典』 朝日出版社.
- Baxter, W. H., & Sagart, L. (2014). *Old Chinese: a new reconstruction*. Oxford University Press.
- Fitzpatrick, T. & Izura, C. (2011). Word association in L1 and L2: An exploratory study of response types, response times, and interlingual mediation. *Studies in Second Language Acquisition*. 33(03), 373-398.
- Viorica, M. et al. (2012). Multilingual stroop performance: effects of trilingualism and proficiency on inhibitory control. *International Journal of Multilingualism*. 10(1). Routledge. 82-104.
- Weblio. (n.d.). Weblio 日中中日辞典. Retrieved October 10, 2025 from <https://cjjc.weblio.jp/>

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Affiliation: Faculty of Arts, Chulalongkorn University

Corresponding email: asadayuth.c@chula.ac.th

Received: 19/09/2025

Revised: 08/11/2025

Accepted: 15/11/2025

ใบสมัครสมาชิก
สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย

ห้อง 606 ชั้น 6 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200 โทรศัพท์/โทรสาร 02-221-2422

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว)ตำแหน่งทางวิชาการ.....

Name (In English)

วัน เดือน ปี เกิด..... หมายเลขบัตรประชาชน

ที่อยู่ปัจจุบัน.....

.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....มือถือ.....อีเมล.....

หน่วยงานตำแหน่ง.....

ที่อยู่หน่วยงาน.....

.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

บุคคลที่สามารถติดต่อได้ กรณีที่ไม่สามารถติดต่อท่านได้

ชื่อ นามสกุล.....หมายเลขโทรศัพท์.....อีเมล.....

สมาชิกสมาคมฯ ที่รู้จัก (ถ้ามี) คือ

1..... 2.....

ข้าพเจ้าขอสมัครเป็นสมาชิกประเภท

☐ สามัญรายปี (200 บาทต่อปี) ☐ สามัญตลอดชีพ (2,000 บาท)

☐ สมทบ (100 บาทต่อปี) ☐ สถาบัน (200 บาทต่อปี หรือ ตลอดชีพ 2,000 บาท)

☐ หลักฐานประกอบการสมัคร สำหรับบัตรประชาชน/ เอกสารรับรองจากสถาบัน (กรุณาส่งมาพร้อมกับใบสมัคร)

☐ ข้าพเจ้าได้อ่านและยอมรับเงื่อนไขของการเป็นสมาชิกสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

(.....)

วันที่...../...../.....

หมายเหตุ 1. การสมัครเป็นสมาชิกสมาคมฯ จะมีผลสมบูรณ์ต่อเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขของสมาคมฯ

2. เมื่อมติที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพิจารณารับท่านเป็นสมาชิกแล้ว ท่านจะได้รับการติดต่อให้ชำระ

ค่าลงทะเบียนสมัครสมาชิกและค่าบำรุงรายปี /ตลอดชีพ

.....

ส่วนนี้เฉพาะเจ้าหน้าที่สมาคมฯ

ได้รับการพิจารณาให้เป็นสมาชิกสมาคมฯประเภท ☐ สามัญรายปี ☐ สามัญตลอดชีพ ☐ สมทบ ☐ สถาบัน (รายปี/ตลอดชีพ)

จากการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ครั้งที่...../..... เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จค่าลงทะเบียน...../..... ลงวันที่เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....นายทะเบียน ลงชื่อ.....นายกสมาคมฯ

(.....) (.....)

TCI Tier 1 Humanities and Social Sciences

Owner :

Japanese Studies Association of Thailand (JSAT)
Room 606 Faculty of Political Science,
Thammasat University, Prachan Road,
Phraborom Maha Ratchawang, Pranakorn,
Bangkok 10200, Thailand
URL: jsat.or.th, email: jsn.jsat@gmail.com

Publication : 2 issues per year (June, December)

Online Journal : <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsn>

Printed at

Core Content Co., Ltd.
15/4 Moo 3 Bangkrateuk, Sam Phran,
Nakhon Pathom 73210

Journal of Japanese Studies Association
of Thailand - JSAT
Vol.15 no.2 December 2025

Advisory Board

Prof. Dr. Sirimonporn Suriyawongpaisal*
Prof. Dr. Attachak Sattayanurak*
Prof. Dr. Siriporn Wajjwalku*
Prof. Dr. Attaya Suwanrada
Prof. Warintorn Wuwongse*

*Chulalongkorn University
Chiang Mai University
Thammasat University
Chulalongkorn University
Thammasat University*

Editor

Assoc.Prof. Tasanee Methapisit*

Thammasat University

Editorial Board

Assoc.Prof.Dr. Kosit Tiptiempong
Assoc.Prof.Dr. Chomnard Setisarn
Assoc.Prof.Dr. Yupaka Fukushima
Assoc.Prof.Dr. Winai Jamornsuriya

*Tokyo University of Foreign Studies
Chulalongkorn University
Kasetsart University
Nakhon Ratchasima Rajabhat
University*

Asst.Prof.Dr. Nanchaya Mahakhan
Asst.Prof.Dr. Baranee Boonsong
Asst.Prof.Dr. Piyawan Asawarachan
Asst.Prof.Dr. Panida Anantanakorn
Asst.Prof.Dr. Pat-on Pipattanakul
Asst.Prof.Dr. Sutpratana Nimsakul
Asst.Prof.Dr. Seksan Chantarachamnong

*Burapha University
Naresuan University
Thammasat University
Chiang Mai University
Srinakarinwirot University
Mahidol University
Rajamangala University of
Technology Rattanakosin, Bophit
Phimuk Campus
Khonkaen University
Prince of Songkhla University,
Pattani Campus*

Asst.Prof. Prawpun Pholboon
Asst.Prof. Nisakorn Thongnork

Peer Reviewers

Prof. Dr. Kiyoko Takahashi

*Kanda University of International
Studies*

Assoc.Prof.Dr. Kosit Tiptiempong
Assoc. Prof.Dr. Natchuda Wijitjammaree
Assoc.Prof.Dr. Natthira Tuptim
Assoc.Prof.Dr. Songthama Intachakra
Assoc.Prof.Dr. Nareenoot Damrongchai

*Tokyo University of Foreign Studies
Kasetsart University
Pibulsongkram Rajabhat University
Thammasat University
National Institute of Development
Administration*

Assoc.Prof.Dr. Piyanuch Wiriyanawat
Assoc.Prof.Dr. Yupaka Fukushima
Asst.Prof.Dr. Kunaj Somchanakit
Asst.Prof.Dr. Tanapat Sontirak
Asst.Prof.Dr. Thanasak Sirikanerat
Asst.Prof.Dr. Tawat Khamthongthip
Asst.Prof.Dr. Nanchaya Mahakhan
Asst.Prof.Dr. Piyawan Asawarachan
Asst.Prof.Dr. Panida Anantanakorn
Asst.Prof.Dr. Pat-on Pipattanakul
Asst.Prof.Dr. Wichaya Yoshida
Asst.Prof.Dr. Sawanee Nimphodaeng
Asst.Prof.Dr. Seksan Chantarachamnong

*Thammasat University
Kasetsart University
Thaksin University
Kasetsart University
Kasetsart University
Chandrakasem Rajabhat University
Burapha University
Thammasat University
Chiang Mai University
Srinakarinwirot University
Mahasarakham University
Chandrakasem Rajabhat University
Rajamangala University of
Technology Rattanakosin, Bophit
Phimuk Campus*

Asst.Prof.Dr. Asadayuth Chusri
Asst.Prof.Dr. Kachapat Limcharoen
Dr. Worrawan Fuengkajornsak
Dr. Wanwisa Kulpattaranirun
Dr. Sayan Korsatienwong
Dr. Soontaree Cunthrapunt
Lecturer Chananchida Jintanapat
Lecturer Witsanu Hansuk

*Chulalongkorn University
Suan Sunandha Rajabhat University
Rangsit University
Burapha University
Rangsit University
Srinakarinwirot University
Thammasat University
Panyapiwat Institute of Management*

* Retired government officials

Editor's Note	iv
<i>Tasanee Methapisit</i>	
Research Papers	
The Study of Social Media Usage Behavior to Enhance Japanese Language Skills of Japanese Major Students in Southern Thailand	2
<i>Niyoh Chalong</i>	
Cultural Policy and the Soft Power of Japan and South Korea	22
<i>Siriporn Dabphet</i>	
Prince Moriyoshi's Grudge Against Ashikaga Tadayoshi in "The Taiheiki", Seigenin Edition	39
<i>Kanapat Ruenpirom</i>	
Semantic Extensions of the Verb "dasu" from a Cognitive Linguistic Perspective: An analysis of Usage on Twitter	57
<i>Kohtcharat Sriti and Patcharaporn Kaewkitsadang</i>	
The Use of Topic-Shifting Discourse Markers by Thai Learners of Japanese	76
<i>Yuphawan Sopitvutiwong</i>	
Linguistic and Cultural Challenges of Thai Caregivers in Japan	100
<i>Sutpratana Nimsakul</i>	
A Comparative Study of 'dake-da' in Japanese and 'thàonán' in Thai at Sentence-final Positions: Single Element Focus and Interpretation	122
<i>Teerawut Sunthara</i>	
The Use of Kanji Pronunciation in Japanese for Learning Korean Vocabulary	142
<i>Asadayuth Chusri</i>	